

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU'NUN ROMANLARINDA
YAPI VE İZLEK

Yüksek Lisans Tezi

SEVGİ ÇELEN

AMASYA

Mart-2021

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU'NUN ROMANLARINDA
YAPI VE İZLEK

Hazırlayan
Sevgi ÇELEN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Ü. Gülsüm TARAĞCI GÜL

AMASYA-2021

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye veya unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda kullandığım her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı, bu tezde sunduğum çalışmamın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 19/02/2021

İmza

Sevgi ÇELEN

ÖZET

BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU'NUN ROMANLARINDA YAPI VE İZLEK

Sevgi ÇELEN

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Mart / 2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ü. Gülsüm TARAĞCI GÜL

Toplumsal ve ferdi meselelere açıklık getirmeyi, insan yaşamının çıkmazlarını dile getirerek toplumsal farkındalık oluşturmayı kendine dert edinen Bahadır Yenişehirlioğlu, sanatı bu yolda en etkin bir araç olarak görmüş ve eserlerini bu minval üzerine kurmuştur. “*Yara açan değil, yara saran*” olmayı kendine felsefe edinen yazar, romanlarının izleksel zeminini de bu söylem üzerine oturtmuştur. Türkiye tarihinin yakın dönem siyasi meselelerini romanlarının arka planına yerleştiren yazar, ön planda; beşeri ve ilahi aşk, ölüm, benlik arayışı, iyilik-kötülük, hastalık, savaş, vatan sevgisi, şehadet, ihanet, başkaldırı, baskı, yalnızlık gibi tematik kavramlara yer vermiştir.

Roman başkişilerini, gündelik hayatın sıradan insanlarından seçen Bahadır Yenişehirlioğlu, ferdi meseleler üzerine eğilir. Bireyin ruhsal bunalımları, çatışmaları, yalnızlığı, çıkmazları romanların temel izlekleridir. Tasavvufi söylemlerin de ağırlıkta olduğu romanlarda tüm düğümler öze inişle çözülür. Romanlarda ferdi meselelerin yanı sıra toplumsal ve siyasi meselelere de ağırlıklı olarak yer verilir. Romanlarda yer alan bu meselelerin temel açıklayıcısı yazarın özyaşam öyküsüdür. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’nde ailesinin sancılı süreç yaşaması, sonrasında yaşadığı ruhsal bunalımlar ve arayışlar yazarın kurgu dünyasının etkin tetikleyicileri konumuna gelir. Kendi yaşam öyküsünü kurgulayarak girdiği edebiyat dünyasında milliyetçi fikirlerinin de tesiriyle mensubu bulunduğu milletin kanayan yaralarına da değinir.

Dış dünyanın gerçeklerini yeniden kurgulayarak geçmişin yaşanmışlıklarına hayat veren Bahadır Yenişehirlioğlu, romanlarındaki gerçeklik algısının hissedilir olmasını önemser ve yapı unsurlarını bu doğrultuda şekillendirir. Romanlarda ön plana çıkan

mekânlar, içinde doğup büyüdüğümüz semtlerin yansıtılmış halidir. Romanın, olmazsa olmazı konumundaki vaka halkaları, geçmişten geleceğe tekrarı yaşanılan meselelerdir. Zamansal söylemler nesnel zamanın temsilcileri niteliğindedir. Roman kişileri ise kurgusal görünümüleriyle var olsalar da dış dünyada karşılaşılması olası kişilerdir.

Bu çalışmada, Bahadır Yenişehirlioğlu'nun kaleme aldığı ilk sekiz romanı "Romanlarda yapı ve izlek" ana başlığı altında, birtakım alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Romanlardaki yapı unsurları ve tematik kavramlar her roman için ayrı ayrı ele alınarak yazar ve vermek istediği mesajlar hakkında tespitler yapılmıştır. Çalışma, Bahadır Yenişehirlioğlu'nun romanlarında vurguladığı mesajların oluşum aşamasında bir araya gelen unsurların etkinliğini ortaya çıkarması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bahadır Yenişehirlioğlu, roman, yapı, izlek, yapısalçı çözümleme.

ABSTRACT

THE STRUCTURE AND THEME IN BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU'S NOVELS

Sevgi ÇELEN

Amasya University Institute of Social Sciences

Turkish Language and Literature Department, Master's Degree, March / 2021

Supervisor: Asst. Prof. Ü. Gülsüm TARAKÇI GÜL

Bahadır Yenişehirlioğlu, who was concerned about clarifying social and individual issues and raising social awareness by expressing the dilemmas of human life, saw art as the most effective way in this way and built his works on this basis. The writer, who has adopted the philosophy of being “one that heals not wounds”, has also based his novels on this discourse. Turkey's near-term historical novel writer into the background of political issues, in the foreground; It includes thematic concepts such as human and divine love, death, self-seeking, good-evil, illness, war, patriotism, martyrdom, betrayal, rebellion, oppression and loneliness.

Bahadır Yenişehirlioğlu, who chooses the novel protagonists from the ordinary people of daily life, deals with individual issues. The spiritual crises, conflicts, loneliness and dilemmas of the individual are the basic themes of the novels. In novels where Sufi discourses are also dominant, all knots are resolved by going to the core. In addition to individual issues, social and political issues are also heavily featured in the novels. The basic explanation of these issues in the novels is the author's autobiography. The painful process of his family during the coup of September 12, 1980, the psychological crises and searches he went through afterwards become effective triggers of the writer's fictional world. He also touches upon the bleeding wounds of the nation to which he is a member, with the influence of his nationalist ideas in the world of literature, which he entered by fictionalizing his own life story.

Bahadır Yenişehirlioğlu, who gives life to the experiences of the past by reconstructing the realities of the external world, cares about the perception of reality in his

novels and shapes the building elements accordingly. The prominent spaces in the novels are the reflections of the districts in which we were born and grew up. Case rings, which are indispensable for the novel, are issues that are repeated from the past to the future.

Temporal discourses are the representatives of objective time. Novels, on the other hand, are likely to be encountered in the outside world even though they exist with their fictional appearance.

In this study, the first eight novels written by Bahadır Yenişehirlioğlu were analyzed under the main title of "Structure and theme in the novels", by dividing them into some sub-titles. The structural elements and thematic concepts in the novels were handled separately for each novel, and determinations were made about the author and the messages he wanted to give. The study is important in terms of revealing the effectiveness of the elements that come together in the formation of the messages emphasized by Bahadır Yenişehirlioğlu in his.

Keywords: Bahadır Yenişehirlioğlu, novel, structure, theme, structural analysis

ÖN SÖZ

Toplum yaşantısının gerçekçi yönlerini eserlerinde yeniden kurgulayan Bahadır Yenişehirlioğlu, günümüz yazarlarından biridir. Bahadır Yenişehirlioğlu, kaleme aldığı eserlerinde, içinde yaşadığı topraklarda yaşanmış ve derin izler bırakmış siyasi meseleleri ve bu topraklarda nefes alan sıradan insanın günlük yaşamını; değerlerini, kültürünü, aşkını, acısını yansıtmıştır. Romanlarını geçmiş ve gelecek arasında bir köprü gibi vazifelendiren yazar, geçmişe dair hakikatleri gelecek nesillere aktarmayı hedeflemiş ve amacına ulaşmak için eserlerini aracı tutarak milli bir bilinçle hareket etmiştir. Yazarın barışçıl ve faydacı tutumu, günümüz genç okurları tarafından görülmüş ve eserleri ilgiyle karşılanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Bahadır Yenişehirlioğlu'nun romanlarındaki yapı unsurları ve izleksel kurgusunun incelenerek eserden hareketle yazara ulaşmak; yazarın okura iletmek istediği mesajın oluşumunda yapı unsurlarının kullanımını tespit etmektir. Bu çalışma giriş, sonuç ve kaynakça haricinde iki ana bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde incelemeye rehber olan yöntem hakkında kısaca bilgi verildikten sonra çalışmanın amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları belirtilmiştir. *Sonuç* bölümünde, yazar-eser üzerine yapılan tespitler, *Kaynakça* kısmında ise çalışmanın ortaya konulma sürecinde faydalanılan çeşitli kaynaklar verilmiştir.

Çalışmanın “Hayatı, Edebiyat Hayatı, Romanları” adlı birinci bölümünde yazarın çocukluk ve aile yaşantısı, sanata yönelimi, yazarlığa başlama serüveni, eserleri ve aldığı ödüller alt başlıklar kullanılarak verilmiştir. Çalışmanın esas bölümünü temsil eden “Romanlarda Yapı ve İzlek” başlıklı ikinci bölümünde ise yazarın sekiz romanı yapısalci çözümleme kılavuz alınarak her roman önce yapı unsurları sonra izleksel kurgu ekseninde incelenmiş ve yapılan tespitler alt başlıklar halinde ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışmamızda yazarın imlâsına sadık kalınmıştır.

Sevgi ÇELEN

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalıŐma sűresince her tűrlű yardımını benden esirgemeyip gűrűŐlerini aktaran ve beni anlayıŐla karŐılayan deęerli hocam Dr. Őęr. Őyesi Ő. Gűlsűm TARAKÇI GŪL'e teŐekkűrű bir borç bilirim. Yine bu sűrete bana her zaman destek veren arkadaŐlarım Sinem Ceyda BULUT, Satiye BAYKUŐ ve Sevda GŪNDŪZ'e teŐekkűr ederim. Bu sűrete beni destekleyen sevgili anne ve babama, maddi manevi desteęini asla esirgemeyerek bu sűrecin zorluęunu benimle birlikte yaŐayan sevgili eŐim Ali ÇELEN'e ve en bűyűk motivasyon kaynaęım, ilk gűz aęrım, biricik oęlum Yavuz Selim'e de teŐekkűr eder çalıŐmamın alanında fayda saęlamasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iiiv
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xviii
KISALTMALAR	xviii
GİRİŞ.....	1
1.Araştırmanın Amacı ve Önemi:.....	3
2. Araştırmanın Sınırları	3
3. Araştırmanın Yöntemi	4

I. BÖLÜM

1. BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU'NUN HAYATI- EDEBİ KİŞİLİĞİ- ESERLERİ.....	5
1.1. Hayatı.....	5
1.1.1. Çocukluk ve Eğitim Yılları	5
1.1.2. Ailesi ve Evliliği	6
1.2. Edebi Kişiliği.....	7
1.2.1. Aldığı Ödüller	9
1.3. Eserleri.....	9

II. BÖLÜM

2. ROMANLARDA YAPI VE İZLEK	11
2.1. Beyaz Usta Siyah Çırak.....	11
2.1.1. Romanın Kimliği	11
2.1.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	12
2.1.3. Olay Örgüsü	14
2.1.4. Zaman	16
2.1.5. Mekân	20
2.1.5.1. Çevresel Mekânlar.....	20

2.1.5.2. Algısal Mekânlar	21
2.1.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar	21
2.1.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar	26
2.1.6. Şahıs Kadrosu	29
2.1.6.1. Başkişi	29
2.1.6.2. Norm Karakter.....	34
2.1.6.3. Kart Karakter.....	38
2.1.6.4. Fon Karakter.....	42
2.1.7. İzleksel Kurgu.....	42
2.1.7.1. Aşk'ın Tasavvufu: Beşeri ve İlahi Aşk	43
2.1.7.2. Yalnızlık ve Sevilme İhtiyacı.....	47
2.1.7.3. Benlik Arayışı ve Yeniden Doğuş.....	47
2.2. Kerime	49
2.2.1. Romanın Kimliği	49
2.2.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	50
2.2.4. Zaman	53
2.2.5. Mekân	55
2.2.5.1. Çevresel Mekânlar.....	55
2.2.5.2. Algısal Mekânlar	55
2.2.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar	55
2.2.5.2.2. Açık Geniş Mekânlar.....	59
2.2.6. Şahıs Kadrosu	60
2.2.6.1. Başkişi	60
2.2.6.2. Norm Karakter.....	63
2.2.6.3. Kart Karakter.....	66
2.2.6.4. Fon Karakterler	71
2.2.7. İzleksel Kurgu.....	72
2.2.7.1. Otorite ve Baskının Getirileri: Korku, Sevgisizlik ve Başkaldırı.....	72
2.2.7.3. Ölüm.....	77
2.3. Son Hasat.....	78
2.3.1. Romanın Kimliği	78
2.3.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	79
2.3.3. Olay Örgüsü	82

2.3.4. Zaman	84
2.3.5. Mekân	86
2.3.5.1. Çevresel Mekânlar.....	86
2.3.5.2. Algısal Mekânlar	87
2.3.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar	87
2.3.5.2.2 Açık ve Geniş Mekânlar	89
2.3.6 Şahıs Kadrosu	90
2.3.6.1. Başkişi	90
2.3.6.2. Norm Karakter.....	92
2.3.6.3 Kart Karakter.....	92
2.3.6.4. Fon Karakter.....	97
2.3.7. İzleksel Kurgu.....	99
2.3.7.1. Amansız Bir Hastalık: Şizofreni	99
2.3.7.2. Ölüm.....	102
2.3.7.3. Zenginlik, İtibar, Güç ve İktidar Hırsı.....	103
2.3.7.4. Suçluluk ve Yüzleşme	104
2.4. Aşk Cephesi.....	105
2.4.1. Romanın Kimliği	105
2.4.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	106
2.4.3. Olay Örgüsü	108
2.4.4. Zaman	114
2.4.5. Mekân	117
2.4.5.1. Çevresel Mekânlar.....	117
2.4.5.2. Algısal Mekânlar	117
2.4.5.2.1. Kapalı Dar ve Labirentleşen Mekânlar.....	117
2.4.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar	119
2.4.6. Şahıs Kadrosu	121
2.4.6.1. Başkişi	121
2.4.6.2. Norm Karakter.....	126
2.4.6.3. Kart Karakter.....	129
2.4.6.4. Fon Karakter.....	130
2.4.7. İzlek.....	130
2.4.7.1. Aşk	131

2.4.7.2. Vatan Sevgisi ve Şehadet	133
2.4.7.3. Savaşın Kaçınılmazı: Ayrılık, Hasret ve Ölüm	134
2.5. Aşk Çölü	137
2.5.1. Romanın Kimliği	137
2.5.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	137
2.5.3. Olay Örgüsü	139
2.5.4. Zaman	143
2.5.5. Mekân	145
2.5.5.1. Çevresel Mekânlar.....	145
2.5.5.2. Algısal Mekânlar	146
2.5.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar	146
2.5.5.2.2. Açık- Geniş Mekânlar	148
2.5.6. Şahıs Kadrosu	149
2.5.6.1. Başkişi	149
2.5.6.2. Norm Karakter.....	150
2.5.6.3. Kart Karakter.....	152
2.5.6.4. Fon Karakter.....	153
2.5.7. İzleksel Kurgu.....	154
2.5.7.1. Aşk	154
2.5.7.2. Kutsal Ölüm: Şehadet.....	156
2.5.7.3. Geride Kalanların Hasret Mezarlığı: Yemen	157
2.6. Kanaviçe	160
2.6.1. Romanın Kimliği	160
2.6.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	161
2.6.3. Olay Örgüsü	163
2.6.4. Zaman	166
2.6.5. Mekân	169
2.6.5.1. Çevresel Mekânlar.....	169
2.6.5.2. Algısal Mekânlar	169
2.6.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar	169
2.6.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar	171
2.6.6. Kişiler.....	172
2.6.6.1. Başkişi	172

2.6.6.2. Norm Karakter.....	173
2.6.6.3. Kart Karakter.....	174
2.6.6.4.Fon Karakter.....	176
2.6.7. İzleksel Kurgu.....	177
2.6.7.1. Yozlaşma.....	178
2.6.7.2. Zorunlu Göç.....	179
2.6.7.3. Aşk.....	181
2.7. Kara Güneş.....	182
2.7.1. Romanın Kimliği.....	182
2.7.2. Bakış açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	183
2.7.3. Olay Örgüsü.....	185
2.7.4. Zaman.....	191
2.7.5. Mekân.....	193
2.7.5.1. Çevresel Mekânlar.....	193
2.7.5.2. Algısal Mekânlar.....	193
2.7.5.2.1. Kapalı Dar ve Labirentleşen Mekânlar.....	193
2.7.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar.....	195
2.7.6. Şahıs Kadrosu.....	196
2.7.6.1. Başkişi.....	196
2.7.6.2. Norm Karakter.....	198
2.7.6.3. Kart Karakter.....	199
2.7.6.4. Fon Karakter.....	202
2.7.7. İzleksel Kurgu.....	203
2.7.7.1. Aşk.....	203
2.7.7.2. İhanet ve Pişmanlık.....	204
2.7.7.3. Darbe / Kalkışma.....	205
2.8. Tahta At.....	207
2.8.1. Romanın Kimliği.....	207
2.8.2.Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi.....	207
2.8.3. Olay Örgüsü.....	208
2.8.4. Zaman.....	213
2.8.5. Mekân.....	214
2.8.5.1. Çevresel Mekânlar.....	214

2.8.5.2. Algısal Mekânlar	215
2.8.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar	215
2.8.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar	216
2.8.6. Şahıslar Kadrosu	217
2.8.6.1. Başkişi	217
2.8.6.2. Norm Karakter	218
2.8.6.3. Kart Karakter	218
2.8.6.4. Fon Karakter	221
2.8.7. İzleksel Kurgu	222
2.8.7.1. Aşk	222
2.8.7.2. İhanet	224
2.8.7.3. İktidar Hırsı	225
2.8.7.4. Ölüm	225
SONUÇ	228
KAYNAKÇA	233
EKLER	238
Ek-1: Röportaj	239
ÖZGEÇMİŞ	250

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Beyaz Usta Siyah Çıracak Romanı KORA Şeması	43
Tablo 2. Kerime Romanı KORA Şeması	72
Tablo 3. Son Hasat Romanı KORA Şeması	99
Tablo 4. Aşk Cephesi Romanı KORA Şeması	130
Tablo 5. Aşk Çölü Romanı KORA Şeması	154
Tablo 6. Kanaviçe Romanı KORA Şeması	177
Tablo 7. Kara Güneş Romanı KORA Şeması.....	203
Tablo 8. Tahta At Romanı KORA Şeması	222

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Son Hasat romanının olay örgüsü.....	82
Şekil 2. Son Hasat romanının başkişi merkezli zaman düzlemi.....	85
Şekil 3. Aşk Cephesi romanının helezonik (iç içe) vaka örgüsünün gösterimi.....	109
Şekil 4. Aşk Cephesi romanının I. bölüm zaman düzlemi.....	143
Şekil 5. Kanaviçe romanının 2013- 14 yılları arasındaki zaman dilimi.....	167
Şekil 6. Kanaviçe romanı 1914- 1915 yılları arası zaman düzlemi.....	168
Şekil 7. Kara Güneş romanı zaman düzlemi.....	192

KISALTMALAR

C. : Cilt

Ed.: Editör

S. : Sayı

s. : Sayfa

vb.: Ve benzeri

Y. : Yıl

GİRİŞ

İnsanoğlu fitratının da getirisiyle varoluşundan bu yana her çağ ve dönemde içine düştüğü duygu ve durumların bilinmesini arzulamış, bu arzuları gerçekleştirmek adına da çeşitli söylem ve anlatılara yönelmiştir. Zaman her şeyin değişimini etkilediği gibi insanın meselesini, derdini ifade ediş yollarını da etkilemiş ve hatta geliştirmiştir. Değişen çağ ve gelişen teknolojinin de tesiriyle ortaya konulan anlatıların da türü çeşitlenmiştir. İnsan temelli işleyişe sahip olan sanatın yazınsal kolunu temsil eden edebiyat dalı da -yaşanan değişim ve gelişmelerden etkilenerek- bünyesinde barındırdığı yazınsal türlerin çeşitliliğini sağlamıştır. Modern zamanın gözde yazınsal türü olan roman da zamanın tesiriyle birçok yol kat etmiş, bugünkü haline erişmiştir.

“Sahip olduğu bütünlük olgusuyla, bölük pörçük olmuş insan hayatını dünü ve bugünüyle yansıtma işlevine sahip olan” (Sağlık, 2002: 147) roman, her ne kadar yaşanmışlıkları yansıtma da yazarının muhayyilesinde yeniden yoğrularak meydana gelirken kurmaca bir yapıya bürünür. “Gerçeğe nispetle yeni ve farklı bir gerçekliği” (Aktaş, 2017: 17) ifade etmeyi amaçlayan kurmaca metinler, oluşumunda birtakım ana unsurlar barındırır. Romanın kurmaca oluşunu, “belirli bir mantığın ve belirli değerlerin desteğiyle inşa edilen bir yapı” olarak tanımlayan Mehmet Tekin (2018: 11), romanın olmazsa olmaz yapı unsurlarını inşa edilen bir yapının ana unsurlarıyla ilişkilendirir. Nasıl ki bir yapı ayakta durabilmek, bir anlam ve işlev ortaya koyabilmek için birtakım ana malzemelere ve kurucusunun bilgisine ihtiyaç duyuyorsa kurmaca bir alemin bütünü olan roman da vermek istediği mesajı oluşturacak birtakım ana malzemelere, temel unsurlara ihtiyaç duyar. Muhayyilesinde tasarladığı mesajını ortaya koymak isteyen yazar, mesajını taşıyacak bir vaka örgüsüne, vakanın sahneleneceği mekânlara, hadiseleri yönetecek zaman düzlemine, hadiseleri gerçekleştirecek kişilere muhtaçtır. Gerek yazar, gerek okur ya da eleştirmen açısından mühim bir anahtar hükmü gören roman unsurlarının işlevini Şaban Sağlık şu şekilde ifade eder: “Romandaki her bir unsur yazarın niyetini belirli oranda yansıtan adeta bir sözcü gibidir. Okur/eleştirmen, romanı çözümlmek ve yorumlamak için bu sözcülere başvurur, onlarla bir şekilde iletişime girer.” (2002: 179)

Yapı unsurlarının sanat eserinin açıklanmasında önemli bir noktayı teşkil ettiğini iddia eden yapısalıcı çözümlme, bu çalışmanın temel tahlil yöntemidir. Ferdinand de Saussure’ün dilbilimindeki görüş ve terminolojisinden hareketle ortaya çıkan yapısalcılık (Keskin, 2019: 285) birçok alana nüfuz eder. Yapısalıcı yaklaşımın edebiyat alanına

uygulanışı 1960'lı yıllarda Fransa'da gerçekleşir. Rus Biçimciliği ve Fransız yapısalcılar arasında köprü vazifesi üstlenen R. Jacobson ve bazı yapıtların çevirisini yapan Tzveten Todorov'un aracılığıyla Fransa'da etkin bir çıkış yapan yapısalcılık, sonrasında diğer ülkelere de yayılır. (Moran, 2013: 191) Edebi metni, merkezine alan yapısalcı yaklaşım, "önce metin vardır ve metin, öğelerin birbiriyle bağlanması sonucu yapıyı oluşturmuştur" (Aytaç, 2016: 148) diyerek edebiyat metnini, yazarından ve diğer unsurlardan ayırıştırarak temel yönelimi olarak görür. Adından da anlaşılacağı üzere nesnenin yani edebi metnin yapısına yönelen yapısalcılık, "yüzeydeki birtakım fenomenlerin altında, derinde yatan bazı kuralların ya da yasaların oluşturduğu bir sistemi (yapıyı) aramaktır" (Moran, 2013: 186). "Yapısalcı yöntem, yapıyı oluşturan birimlerin tek başlarına anlam taşımadıklarını, yapı içinde birbiriyle olan bağlantılardan anlam kazandıklarını savunur." (Tüfekçi, 2004: 50) Yapısalcı kuramın altı temel yönelimi Tahsin Yücel şu şekilde sıralar:

1. -ele alınan nesnenin 'kendi başına ve kendi kendisi için' incelenmesi;
2. -nesnenin kendi öğeleri arasındaki bağıntılardan oluşan bir "dizge" olarak ele alınması;
3. -söz konusu dizge içinde her zaman işlevi göz önünde bulundurma ve her olguyu bağlı olduğu dizgeye dayandırma zorunluluğunun sonucu olarak, nesnenin artsüremlilik içinde değil, eşsüremlilik içinde ele alınması;
4. -bunun sonucu olarak, köken, gelişim, etkileşim, vb. türünden artsüremsel sorunlara ancak nesnenin elden geldiğince eksiksiz bir çözümlemesi yapıldıktan sonra ve bunların da dizgesel olarak ele alınmalarını sağlayacak yöntemler geliştirilebildiği ölçüde yer verilmesi;
5. -nesnenin "kendi başına ve kendi kendisi için" incelenmesinin sonucu olarak, "doğaötesel" (metafizik) değil, "özdekçi" (materyalist) bir tutum izlenmesi;
6. -bu yaklaşımın felsefel, siyasal ya da sanatsal bir öğreti değil, tutarlı bir çözümleme yöntemi olmaya yönelmesi, dolayısıyla düşüngüsel yaklaşımla bir ilgisi bulunmaması. (Yücel, 2005: 16)

Yapısalcı yaklaşım edebi metni merkez alırken metni, yazarın şahsi görüşlerinden, hayatından, ideolojik savlarından, yaşadığı dönemin özelliklerinden ayrı tutmanın gerekliliğini savunur. Bahadır Yenişehirlioğlu'nun siyasi meselelerin tesirinde geçen

hayatı, romanlardaki tarihsel dönemler ve yakın geçmişin siyasi meselelerinin romanlara yansımaları gibi unsurlar çalışmamızı kısmen zorlaştırırsa da bu durum, “romanda var olan dönemlerin nasıl yansıtıldığı” üzerinde durularak aşılmıştır.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Bu araştırmanın amacı, günümüz yazarlarından Bahadır Yenişehirlioğlu'nun ilk sekiz romanının yapı unsurlarını ve tematik yönünü ayrıntılı bir şekilde açıklayarak, yazarın sanat anlayışını, edebiyat görüşünü, romancılığını ortaya çıkarmaktır. Yazarın romanları üzerine yapılan çalışmada, romandaki yapı unsurlarının bir araya gelerek oluşturdukları anlamların ve izleksel kurgusundaki mevcut çatışmaların tespitinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bahadır Yenişehirlioğlu üzerine bilimsel açıdan bir yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu çalışma 2019 yılında Gazi Üniversitesi'nde 'Bahadır Yenişehirlioğlu'nun Romanlarında Yapı ve Tema' adlı çalışmadır. Çalışmada yazarın ilk dokuz romanı yapı unsurları ve tematik açıdan incelenmiştir.

Araştırmamıza Bahadır Yenişehirlioğlu'nun seçilmesinin nedeni yazar ve eserleri hakkında henüz çok kapsamlı bir çalışmanın olmayışıdır. Çalışmamızda diğer akademik çalışmadan farklı olarak yapısal çözümleme yöntemi rehber alınmış, yapı unsurları ve izleksel kurgu kapsamlı bir şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır.

2. Araştırmanın Sınırları

Bahadır Yenişehirlioğlu'nun Romanlarında Yapı ve İzlek adlı çalışmamız, yazarın ilk sekiz romanının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. 2011 yılından itibaren eser vermeye başlayan yazar, halen düzenli olarak çeşitli türde eser yayınlamaktadır. Yazarın aktif olarak her yıl eser yayınlıyor olması çalışmamıza sınır koyma gerekliliği getirmiştir. Bu nedenle de çalışmamız, yazarın 2011-2017 yılları arasında kaleme aldığı sekiz romanıyla sınırlandırılmış, daha sonraki yayınları -çalışmamızın başlangıç tarihinden sonra olması sebebiyle- çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Ayrıca çalışmamızın sınırını belirleyen iki kavram daha vardır: yapı ve izlek. Çalışmamıza konu olan romanlar, barındırdıkları yapı unsurları ve izleksel kurgusundaki

ülkü ve karşı değerler, kişi-kavram- simge düzeyinde incelenerek bir takım tespitler yapılmıştır.

Sonuç olarak tezimizde incelenecek romanlar şunlardır: Yazarın kendi hayatından esinlenerek kurguladığı, 1980 Askeri Darbesi'nin de zamansal düzleminde yer aldığı *Beyaz Usta Siyah Çirak* romanı, ezanın Türkçe okunmasının zorunlu kılındığı 1932'li yıllarda tutucu bir babanın aile üyelerinin hayatlarına mâl olan tutumlarının anlatıldığı *Kerime* romanı, şizofreni teşhisi konulmuş bir genç kızın hastalıkla ve damgalama ile mücadelesinin anlatıldığı *Son Hasat* romanı, iç içe geçmiş iki farklı vaka örgüsünün işlendiği *Aşk Cephesi* romanı, Osmanlı Devleti'nin son döneminde Yemen'e gönderilen redif asker Mehmet'in hikâyesinin anlatıldığı *Aşk Çölü* romanı, 1914-15 yıllarında gerçekleştirilen Ermeni Tehcirinin konu edinildiği *Kanaviçe* romanı, 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan darbe girişiminin konu edinildiği *Kara Güneş* romanı ve iyi- kötü arasında çatışma yaşayan zengin bir iş adamının karanlık yönünü konu alan *Tahta At* romanı.

3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın ana hareket noktası roman metinlerinin kendileridir. Yapısalcı anlayışın etkisinde gerçekleştirdiğimiz çalışmamızda, parçadan bütüne ulaşma çabası gözetilerek romanın yapı unsurları birer birer incelenmiş ve yazarın niyetine ulaşmaya çalışılmıştır.

İki ana bölümden oluşan çalışmamızda, monografi niteliği taşıyan birinci bölümde, Bahadır Yenişehirlioğlu'nun hayatı, edebi kişiliği ve eserleri detaylı olarak anlatılmaya çalışıldı. İkinci bölümde ise, Bahadır Yenişehirlioğlu'nun roman türündeki sekiz eseri yapı ve izlek yönünden incelendi. Romanın kurgusunu oluşturan yapı unsurlarının bir araya gelerek ortaya koydukları anlamların açıklanması amaçlandı.

Bahadır Yenişehirlioğlu'nun romanları incelenirken edebiyat biliminin kaynakları yanı sıra tıp, tarih, psikoloji bilimine ait kaynaklardan da yararlanıldı. Yazarın röportajları, söyleşileri incelenerek çalışmamız arşiv tarama ve doküman inceleme yöntemiyle desteklendi. Ayrıca yazar ile yaptığımız yüz yüze görüşmenin metni çalışmamızın sonuna eklendi.

I. BÖLÜM

1. BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU'NUN HAYATI- EDEBİ KİŞİLİĞİ- ESERLERİ

1.1. Hayatı

1.1.1. Çocukluk ve Eğitim Yılları

Yazar ve aktör Bahadır Yenişehirlioğlu, 1962 yılında Manisa Akhisar'da dünyaya gelir. Ali Bey ve Lamia Hanım'ın üç erkek evladının en küçüğüdür. Büyük dedesi İzmir'in ilk valisi ve belediye başkanı Yenişehirli Ahmet Efendi'dir. Amcası ve abisi Manisa milletvekilliği yapmıştır. Siyasetle iç içe yaşayan ailenin etkisiyle Yenişehirlioğlu da iki dönem Akhisar'da ilçe başkanlığı yapmış, 1994 yılında Akhisar Belediye başkan adayı, 1995 ve 2007 yıllarında Manisa milletvekili adaylığı yapmıştır. (Everest, 29.01.2021) Köklü bir aileye sahip olan Yenişehirlioğlu, annesinin de etkisiyle küçük yaşlardan beri okumaya gönüllüdür. Çocukluk yıllarından beri sanata eğilimli olan Yenişehirlioğlu, 1979 yılında Akhisar Lisesi'ni bitirdikten sonra Paris'e gidip empresyonistlerin izini takip etmek ve ressam olmak ister. Fakat annesinin "Kulağı kesik Van Gogh gibi mi olacaksın?" sözü üzerine bu hayalinden vazgeçmek zorunda kalır. 1985 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra otuz yıl sürecek olan avukatlık mesleğine başlar. Avukatlık mesleğini icra ettiği dönemlerde Çin, Fransa, İspanya, İsviçre, İtalya, Almanya, Avusturya, Belçika, İngiltere, Hollanda, Bosna Hersek, Karadağ, Hırvatistan, Fas, Tunus, Mısır, İran, Pakistan, İsrail, Suudi Arabistan, Ürdün, Suriye, Dubai, Bahreyn, Azerbaycan gibi ülkelerde antropoloji, sosyoloji, yönetim bilimleri, hukuk çalışmaları yapmıştır. (Bahadır Yenişehirlioğlu Kimdir? , 2019)

Yaşamının dönüm noktalarında ailesinden izler taşıyan Yenişehirlioğlu, annesinin isteği üzerine avukatlık mesleğini profesyonelce yerine getirirken, içinde ukde kalan yazarlığa da adım atar. Profesyonel anlamda ilk romanı *Beyaz Usta Siyah Çırak*'ı 2011 yılında yayımlar. Yazarlık kariyerinin yanında bir de aktörlük kariyerini sürdürür. Seveda Kuşun Kanadında, Yedi Güzel Adam, Payitaht Abdülhamit, Direniş Karatay, Hürkuş gibi dizi ve filmlerde rol alır. Halen TRT1 ekranlarında yayınlanmakta olan Payitaht Abdülhamit dizisinde Tahsin Paşa karakterine can vermektedir. Ayrıca Cins Dergi ve Diriliş Postası gazetesinde yazarlık yapmaktadır.

1.1.2. Ailesi ve Evliliği

Dönemin siyasi çalkantıları ve ailenin siyasetle ilişkileri sebebiyle Yenişehirlioğlu'nun çocukluk ve gençlik yılları zorlu bir süreci kapsar. Babası Ali Bey, tıp eğitimi almış ve edebiyat fakültesine gitmiş donanımlı, saygın biridir. Yenişehirlioğlu'nun da deyimiyle, kendi ayakları üzerinde durabilen, edebiyatı, şiiri seven güçlü bir adamdır. Fakat Ali Bey kırk yaşında felç geçirir. Erken yaşlarda uğradığı bu hastalık sebebiyle Yenişehirlioğlu babasının sağlıklı, güçlü dönemlerine şahit olamaz. Güçlü bir baba profilini hissedemeden büyüyen Yenişehirlioğlu, babasıyla olan ilişkisini şöyle anlatır:

Babamın o güçlü dönemine ait kafamda bir fotoğraf yok. Bana da kaderimden o düştü. Babamı sürekli hasta olarak hatırlıyorum. Yani felçli, saçlı sakalı ağarmış, önceleri yatalak olan, süreç içerisinde yavaş yavaş ayağa kalkabilmiş ama anneme muhtaç yaşayan bir baba fotoğrafı var aklımda.

Sadece, bildiğimiz, albüme yapıştırdığımız fotoğraflara baktığımda babamın hastalanmadan önceki dönemine, benim hiç şahit olmadığım dönemi, o fotoğrafları adeta gerçekmiş ve ben onlara şahitmişim gibi kurgulamış zihnim. Ama hatırladığım babam yatalak, ayağını sürüyen, elini kullanamayan, dilini kullanamayan, yıkanırken yemek yerken anneme muhtaç olan baba hatırlıyorum. (Denizli, 2018)

Türkiye'nin tarihinde acı bir yeri olan 12 Eylül döneminde Yenişehirlioğlu'nun ailesi de derin yaralar alır. Ali Bey'in oğlu Cihan bir akşam yemeği sırasında polisler tarafından alınarak tutuklanır. Oğlunun geri dönmesini bekleyen Ali Bey, bir gün oğlunun idam edileceği haberini alır ve bu acıya dayanamaz, ölür.

Yenişehirlioğlu'nun ağabeyi Cihan, Eskişehir Ülkü Ocakları başkanlığı yapar. (Baki, 2014) Üniversiteyi bitirir fakat 12 Eylül olaylarının yaşandığı dönemde bir akşam yemeğinde polisler tarafından tutuklanır. Aile oğullarından uzun süre haber alamaz. Tutukluluk süreci altı yıl kadar sürer. İdam edilecekler listesinde adı görülür fakat zorlu bir mahkum hayatı sonucunda idam edilmeden aklanır ve beraat eder. Fakat cezaevinden çıktıktan sonra trafik kazasında hayatını kaybeder. (Denizli, 2018)

Lamia Hanım, Yenişehirlioğlu üzerinde oldukça etkili bir annedir. Yazar, annesini '*tam bir Osmanlı kadını*' olarak tanımlar. Dönemin şartları dolayısıyla eğitim alamaz. Fakat kendi kendine okumalar yaparak kendini geliştirir. Sanata karşı ilgili, güçlü bir

kişilik yapısına sahiptir. Eşinin hastalığı ve ölümünden sonra evine ve evlatlarına sağlam bir otorite ile sahip çıkar. Oğlu Cihan'ın yaşadıkları ve hayatın üzerine yüklediği yükler sonucu kansere yakalanır. Yenişehirlioğlu, annesinin bakımını üstlenir, onu yalnız bırakmaz. Lamia Hanım, Yenişehirlioğlu'nun kucagında son nefesini verir. (Denizli, 2018)

Yenişehirlioğlu, aile hayatını çok önemser. Ona göre *'hayatta en önemli şey aile'*dir. Üniversiteden mezun olur ve eve döner. O günlerde sokakta bir kız dikkatini çeker ve onu takip eder. Yenişehirlioğlu o anları şöyle anlatır:

Karımı ilk gördüğümde aşık olmuştum. Üniversiteyi yeni bitirmiştım. Hayatımda hiçbir kadını takip etmedim. Memleketime dönmüştüm. Caddede yürürken bir hanım gördüm. Çok zarif, üzerinde kum rengi kırçillı bir döpiyes vardı. Ama inanılmaz güzel yakışmış. Ben kadında ayakkabı, çantayı çok önemserim. Çok şık bir ayakkabı, çanta vardı. Ve ben gördüğüm an etkilendim. İlk kez birini takip ettim nereye gidecek, kimin kızı diye. Bir apartmana girdi. Apartmanın altındaki bakkala, içeri giren kızın kim olduğunu sordum. Bakkal bana, geçenlerde tren kazasında ölen Sarıoğlu'nun kızı olduğunu söyledi. Ben apar topar eve gittim. Rahmetli anneme, 'Ben bugün bir kız gördüm, çok etkilendim. Sarıoğlu tren kazasında vefat etmiş sen tanıyor musun?' dedim. 'Aaa! Bizim Hatice'nin kızı o kadar olmuş mu o?' dedi annem ve biz orada başladık. Otuz yıldır evliyim Allah'ın bana verdiği en büyük ödül. (Öztürk, 2017)

Her fırsatta eşi Canan Hanım'a olan aşk ve bağlılığını dile getiren yazarın, biri kız biri erkek olmak üzere iki evladı vardır. Babasının hasta olduğu zamanlara denk gelen çocukluk yıllarında babasıyla güzel anılar biriktiremeyen Yenişehirlioğlu, hayatındaki bu boşluğu asla kendi yuvasında hissettirmemiş, kendi çocuklarıyla dolu dolu baba-evlat ilişkisini yaşamıştır.

1.2. Edebi Kişiliği

İlk romanını 2011 yılında okurla buluşturan yazar, yazma eyleminin başlangıcını gençlik yıllarına dayandırır. 12 Eylül döneminde siyasi sebeplerden dolayı abi Cihan tutuklanır ve altı yıl kadar cezaevinde yatar. Bu süreçte yazarın babası felçlidir konuşamaz, yazamaz; temel ihtiyaçlarını dahi tek başına karşılayamaz. Oğlunun idam edileceği haberini alan Ali Bey bu üzüntüye daha fazla dayanamaz ve bu acı hatıra ile göçer.

Cezaevindeki abi Cihan'a, babasının ölümü söylenmez. Yenişehirlioğlu, babasının dilinden abisi Cihan'a mektuplar yazar ve Cihan'a babasının yaşadığı hissi verilir. Uzun süre yazımına devam edilen bu sahte mektuplar Yenişehirlioğlu'nun yazarlık macerasının ilk adımlarını oluşturur. Çocukluk yıllarından itibaren baba otoritesini, gücünü hissedemeyen yazar, ailesinin başına gelen elim olaylar sebebiyle de derin bir yalnızlık hissi yaşar. Yenişehirlioğlu'nun yaşadığı zor günler, mutsuz geçen çocukluk yılları, babasının ve ağabeyinin yokluğundan kaynaklanan yalnızlık hissi ve pek çok kederden kaçarak kitaplara sığınması onu yazarlığa hazırlar. Yaşadığı zorlu yılların ardından edindiği mesleğiyle birçok imkâna erişen yazar, farklı coğrafyalara yaptığı seyahatlerle yazma sürecini destekleyen verilere ulaşırken diğer yanda da yazarlık hayalini gerçekleştirme yoluna girer. (Güven, 2018)

Yazarlık için ciddi bir okuma eylemine, derin kültür bilgisine ihtiyaç olduğunu belirten yazar, kendi yazarlık serüvenini bir haber sitesine verdiği röportajda şu şekilde anlatır:

Günü geldiğinde yazmadığım takdirde içimdeki kayıp parçayı bulamayacağımı fark ettim. Yazarak barışabilirdim. Siyasi sebeplerden idam cezası ile yargılanan ağabeyim Cihan'a rahmetli babamın ağzından çıkmış gibi yazdığım hayal mahsulü mektuplar aslında benim yıllar öncesinden fiiliyata geçen yazarlığımın ayak seslerinden başka bir şey değildi. Bunu çok sonra fark ettim.

Yazarlığa hazırlanmak diye bir şey olamaz hayat sizi, size yaşattıkları ile zaten buna hazırlıyordur. Bütün yaşadıklarım zaten yazarlığımın yapı taşlarını oluşturuyormuş da ben bunun farkında değilmişim.

Şunu da eklemek isterim deliler gibi okumayan birinin de asla yazamayacağını söylemeliyim. Belki bunu bir hazırlık devresi olarak görebiliriz. (Güven, 2018)

Özellikle etkilendiği, takip ettiği, idol olarak gördüğü bir yazar veya eser olmadığını belirten Yenişehirlioğlu, para kazanma derdi olmayan, edebiyat kaygısı güden ve klasik değeri taşıyan yerli ve yabancı eserleri okumayı tercih ettiğini ve bu eserlerin hepsinden izler taşıdığını belirtir. (Güven, 2018) Bütün kitapları sevdiğini belirten yazar, farklı zamanlarda kendisini etkileyen kitaplar olduğunu ve beğendiği ilk on bir kitabı şöyle sıralar:

Nuri Pakdil- Batı Notları

Mevlana- Mesnevi (Başucu kitabı olarak görür.)

Osman Nuri Toptaş- Nebiler Silsilesi (ortaokul ve lisede başucu kitabıdır.)

Montaigne- Denemeler

L. Tolstoy- Savaş ve Barış

Paulo Coelho- Simyacı

Cahit Zarifoğlu- Yedi Güzel Adam

Nazan Bekiroğlu- Nar Ağacı

Necip Fazıl Kısakürek- Çile (Başucu kitabı)

Cemil Meriç- Mağaradakiler

Muhyiddin Şekür- Gölgele Koridoru (Üstün, 2014)

1.2.1. Aldığı Ödüller

-Yılın Yazarı Ödülü (2014) Magazinci Com İnternet Medya Ödülleri

-Yılın Edebiyatçısı Ödülü (2016) 2. Kızılay Film Festivali

-Yılın Dizi Oyuncusu Ödülü (2017) 3. Kızılay Kısa Film Festivali

-Yılın Dizi Oyuncusu Ödülü (2017) KTO Karatay Üniversitesi (Payitaht Abdülhamit dizisi- Tahsin Paşa rolü)

-3. Mevlana Barış Kültür ve Sanat Ödülü (2017)

Yılın En İyi Dizi Oyuncusu Ödülü (2017) Akdeniz Üniversitesi Gençlik Federasyonu

-En Sevilen Sanatçı Ödülü (2018) Festiculture (Eurexpo Lyon France)

Altın Kalem Ödülü (2018) 15 Temmuz Romanı Dalında (Kara Güneş) BCA Times (Book Culture Art Times)

1.3. Eserleri

Romanları

- Beyaz Usta Siyah Çırac

- Kerime
- Son Hasat
- Aşk Cephesi
- Aşk Çözü
- Kanaviçe
- Kara Güneş
- Tahta At
- Hünkârım
- Antikacı
- Hanne

Şiirleri

- Sonra Giydirir Aşk Esvabını

II. BÖLÜM

2. ROMANLARDA YAPI VE İZLEK

2.1. Beyaz Usta Siyah Çırak

2.1.1. Romannın Kimliği

Beyaz Usta Siyah Çırak, Bahadır Yenişehirlioğlu'nun ilk romanıdır. Roman ilk olarak 2011 yılında Meydan Yayıncılık tarafından 187 sayfa olarak basılır. Fakat daha sonra yazar romanın hacmini genişleterek tekrar yayımlar. Roman 336 sayfalık yeni haliyle 2011 yılında Everest yayınları tarafından tekrar basılır. 2016 yılından itibaren yapılan baskılar ise Timaş Yayınları tarafından gerçekleştirilir. Romanın çalışmamıza kaynak olan basımını da 2016 Timaş Yayınlarına ait birinci baskısıdır.

Yazarın kendi hayatından esinlenerek kaleme aldığı romanda, dönemin siyasi olaylarından etkilenmiş bir ailenin en küçük oğlu Sarp'ın, kendini arayışı ve ilahi aşka ulaşma yolundaki çabası anlatılır. Çocukluğu 12 Eylül İhtilali dönemine denk gelen Sarp, babasının felçli oluşu, abisinin tutuklanması ve ölümü üzerine yalnızlık ve çaresizlik duyguları içerisinde büyüyerek olgunlaşır. Sarp, acı içinde geçen yılların ardından kendini sorgular ve manevi bir arayış içine girer. Romanda başkişi Sarp'ın çocukluğu ve olgunlaşma yıllarında içine düştüğü arayış ve bu arayış yolunda Kıymetlim dediği ustasına ulaşma çabası, nefsiyle mücadelesinde kendisine imtihan olarak sunulan -kartal simgesiyle adlandırılan- Jammer ile çatışması romanın temel meselesini oluşturur.

Beyaz Usta Siyah Çırak romanının adı, beyaz ve siyah renklerinin anlam çağrışımları kullanılarak, dünya hayatının çilesinde boğulan ve nefsanî duygularla hatalı seçim yapan Sarp'ın karşısına çıkan ve onu hak yoldan saptırmaya çalışan Jammer'ı siyah renk ile, saflık ve gönül temizliği ile simgelenen Allah dostu/ Kıymetlisini de beyaz renk ile simgeler. Romanın izleksel kurgusu içerisinde dikkat çeken simgeler olan kehribar tesbih, çakı, mektup gibi nesnelere romanın kapak sayfasında yer almıştır.

2.1.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Bakış açısı anlatmaya bağlı edebi türlerin olay örgüsü, zaman, mekân ve kişi kadrosu gibi unsurlarının oluşumunu ve tertibini sağlar. Yazın türünü kaleme alan yazar dışında bir kişi tarafından okura aktarılan hikâye, soyut veya somut bir anlatıcı tarafından sunulur. Anlatıcı diliyle okura sunulan eserde bakış açısı, “herhangi bir varlık, olay ve insan karşısında, sahip olduğumuz dünya görüşü, hayat tecrübesi, kültür, yaş, meslek, cinsiyet, ruh hali ve yere göre aldığımız algılama, idrak etme ve yargılama tavrıdır.” (Çetişli, 2016: 105) Kaleme alınan eserde yazarın sözünü emanet ettiği anlatıcının bakış açısı çeşitlilik gösterebilir. “Bir hikâyeyi anlatmanın beş milyon şekli vardır.” (Stevick, 2017: 85) şeklinde yorumda bulunan H. James de bakış açısının çeşitliliğine değinerek edebi metin ve bakış açısı arasındaki bağı göstermiştir.

Beyaz Usta Siyah Çırak adlı roman, kahraman anlatıcı bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Bu bakış açısında anlatıcı “eserin itibari dünyasında olay örgüsünde yer alan kahramanlardan birisidir.” (Çetişli, 2016: 108) Roman, hikâyenin öznesi ve nesnesi durumunda olan başkişi tarafından anlatılır. “Özne anlatıcı genellikle özyaşamöyküsel romanlarda görülür.” (Çetin, 2012: 111) Yazar romanında, okur ile arasına aracı olarak koyduğu özne anlatıcı vasıtasıyla kendi hayat hikâyesini sunar. “Bu benim menkıbem. Gerçek ama gerçeküstü bir yaşayış. Nerede başlıyor? Nerede sonlanıyor? Hangisi gerçek? Hangisi hayal? Buna siz karar verin.” (s.7) şeklinde başlayan romanda ben anlatıcı romanın daha ilk satırlarında kendini açığa çıkararak olaylar zinciri içerisindeki yerini okura belirgin bir şekilde sunar. Okurla veya dinleyici ile birebir muhatap olan anlatıcı, romanın ilk sayfalarında “Haydi, ben yazmaya başlayacağım, siz de okumaya.”(s.8) şeklinde bir ifade ile anlatma zamanını başlatır. Kahraman anlatıcı romanın ilk sayfasında kendi hayat hikâyesini aktaracağını belirterek kendini romanın merkezine yerleştirir ve yaşanan olaylar onun çevresinde gerçekleşir. Yazar tarafından yirmi bir bölümde numaralandırılarak anlatılan romanın tamamında birinci tekil şahıs anlatımı hakimdir.

Yazarın sözünü emanet ettiği anlatıcı Sarp’tır. Sarp, çocukluk yıllarında ailesiyle yaşadığı sıkıntılı günlerini ve yaşadıkları sonucunda içine düştüğü benlik arayışını; yaşamın sırrına erme, ilahi aşka ulaşma yolunda kat ettiği yolları ve bu yolda karşılaştığı Allah dostu ile olan gönül bağını, nefsiyle ve sapkınlığa düşmüş düşmanlarıyla mücadelesini kendi duygu ve düşünceleriyle okura aktarır. Romanda “1- Kartal- Gerçek üstü gibi bir gerçek” şeklinde adlandırılan ilk bölümde Sarp, kendi benliğiyle yaşadığı

savaştan bahseder ve romanın asıl hikâyesi olan Jammer ile mücadelesini, kartal- av ilişkilendirmesiyle alegorik bir şekilde okura sezdirir.

Zifiri karanlıkta bir kartal olanca hızıyla yol almaya çalışıyor. Gözlerini hedefine dikmiş; tüm gücünü kullanarak avını yuvasına götürmek istiyor. Yerde insanlar, gökte melekler, bir de iblis bakakalıyor bu duruma.

Yer geçilir, gök delinir. Aslında ne gök vardır delinen, ne de geçilen yer. Zamanın ötesinde alemde aleme geçilen bir berzahta hızla kanat çırpmakta kartal.

Avın, kartala ne garezi vardır ne de ona ait olma isteği. Sadece ayağa kalkmaya mecali olmaksızın çöktüğü dizlerinin üzerinden avazı çıktığı kadar bağıyor; “Kıymetlim yetiş!” diye. (s. 11-12)

Romanda ben anlatıcının sınırlı bilgi ve görüşü aracılığıyla okura başkişinin zorlu çocukluk yılları, ailesi, Kıymetlim olarak adlandırılan Allah dostu, Sarp ve Jammer arasındaki çatışma aktarılır. Hikâye ve anlatma zamanına hakim olan ben anlatıcı “öykü zamanına ait edinimlerini öyküleme zamanındaki duygu ve düşünceleri ile sentezleyerek aktarır.” (Eliuz, 2004: 57)

Onunla daha çok zaman geçirmeyi ne kadar çok isterdim. Çok pişmanım.(s.13)

Bu acıyla yüzleşmem, hesaplaşmam ve yaralarımı tamir etmem mümkün olacak mı? Bunu hiç bilmiyordum. Acılar beni ne denli güçlü kılacaktı? Ya da dingin bir liman sandığım birinin hezeyanlarına mı tutulacaktım? Hiç bilmiyordum. Şimdi bunu biliyorum, çünkü yaşadım ve size yazıyorum. (s.27)

Ben anlatıcının yaşadığı kadarını bilme durumu onun anlatımını sınırlandırsa da öyküleme zamanındaki tecrübesi var olan sınırlılığı yok ederek anlatıcının bilgisini artırır. Öykü zamanında karşılaşacağı iç ve dış çatışmalardan bihaber olan ben anlatıcı, yaşam serüvenini keşfinden sonra öyküleme zamanının bilgisiyle “yaşadım ve yazıyorum” diyerek vaka sınırını genişletir.

Kahraman anlatıcının vaka anlatımını üstlendiği romanda, hadiselere olduğu gibi romanın diğer kişilerini de açıklayan, tanıtan ben anlatıcıdır. Okur, ben anlatıcının gözüyle diğer kişileri tanır.

Her şeyi sevgiyle kuşatmış özel biriydi o. Varlığı ile zamanı değerli kıldı. Bütün varı muhabbetle var olmuş, muhabbetle yoğrulmuştu. Aşk alır, aşk verir, aşk'ı aşkla bilirdi. Ondaki düzen ancak evrenin özündeki düzen kadar kusursuzdu. Ondaki güzellik ancak güldeki güzellik kadardı: hatta gül onun yanında kusurlu kalırdı. O denli ipeksi görünen ve o denli güzel kokan başka biri var mıydı acaba dünyada? (s. 13)

Hayatı boyunca kendisine manevi yoldaşlık eden Allah dostu, kahraman anlatıcı Sarp için maddenin ötesinde bir alemin temsilcisi konumundadır. Okur, Allah dostu hakkında, ben anlatıcının çizdiği sınır ekseninde bilgi sahibi olur.

Romanın kurgusunda anlatma, diyalog ve özet anlatı yöntemlerini kullanan anlatıcı iç monolog, tasvir gibi tekniklerin yanında sıkça montaj tekniğinden de faydalanır. “Ölümün bilinen bir dili yoktur. Lakin o, derin bir sükuta ne korkunç manalar gömmüştür. Nitekim Hazreti Peygamber (sav) buyurur: ‘Size iki nasihatçi bıraktım. Biri susar, diğeri konuşur. Susan nasihatçi ölüm, konuşan ise Kur’an-ı Kerim’dir.’ ”(s.64) şeklinde yer alan hadis cümleleri montaj tekniğine örnek olarak gösterilebilir.

2.1.3. Olay Örgüsü

Anlatıcının kendi hayat hikâyesini anlattığını belirttiği ilk kısmın sonrasında yazar tarafından 21 başlık altında bölünerek anlatılan romanın olay örgüsü iki bölüme ayırarak açıklamak mümkündür. İlk bölüm 12 Eylül İhtilali döneminde başkışı Sarp'ın ailesinin siyasi olaylardan etkilenişi, abisinin cezaevine girişi ve sonrasında yaşananları kapsar. 2. Bölüm ise Sarpın gençlik yıllarında benlik arayışına yönelmesi, kendi ile savaşını ve ilahi aşkı bulma yolunda karşılaştığı, gerçeküstü olarak tanımlanabilecek olayları ve tanıştığı iyi ve kötü kişileri anlatır.

I. Bölüm

- Sarp'ın çocukluk yıllarından vaka zamanına kadar olan süreçteki fedakâr tutumlarını hatırlaması
- 12 Eylül İhtilali sonrası ağabeyi Evren'in tutuklanması
- Evren'in idam edileceği haberinin gelmesi ve babanın ölümü
- Sarp'ın cezaevindeki ağabeyi Evren'e ölen babasının dilinden mektup yazması
- Sarp ve annesinin Mamak Cezaevi'ne bayram ziyareti

- Sarp'ın 12 Eylül İhtilal dönemini ve abisi Evren'in evden götürülerek tutuklanma gününü hatırlaması
- Sarp'ın Eskişehir Cezaevi'nde Evren'i ziyareti
- Evren'in tahliye oluşu
- Evren'in trafik kazasında ölümü ve ailenin haberi alışı
- Sarp'ın Evren'i almak için morga gidişi
- Evren'in defnedilmesi

II. Bölüm

- Sarp'ın ailesindeki acı sonların ardından boşluğa düşmesi ve kendini tamamlama isteği
- Sarp'ın Veli amcanın evine gitmesi ve Kıymetlim dediği Allah dostu ile tanışması
- Sarp'ın karısı ve çocuğu ile Paris'e gidişi
- Sarp'ın Mercan amca ile konuşması
- Sarp'ın Kudüs ziyareti ve Emin amca ile tanışması
- Sarp'ın umre ziyareti ve Jammer ile tanışması
- Sarp ve Jammer'in İstanbul'a birlikte dönüşü
- Gani Bey ziyareti
- Sarp ve Jammer'in Mısır yolculuğu
- Sarp ve Amen'in tanışması ve Amen'in evine gidiş
- Sarp'ın Jammer'i daha yakından tanınması, gerçek yüzünü görmesi
- Sarp'ın Mısır'daki ermiş ile tanışması
- Sarp ve Amen tartışması
- Sarp ve Jammer yüzleşmesi
- Sarp'ın vurulması ve Amen- Jammer'in intiharı
- Sarp'ın hastanede uyanışı ve İstanbul'a dönüşü
- Sarp'ın Kıymetlim dediği Allah dostunun kabrini ziyareti

Tüm bölümlerin ben anlatıcı tarafından aktarıldığı romanda “Kartal” başlığı atılmış ilk bölüm, romanın ana olay örgüsü olarak tanımlayabileceğimiz, ikinci bölümde yaşanacakların okura ön izlemesinin yaptırıldığı kısımdır. Bu ilk bölümde anlatıcı, kendi benliğiyle olan savaşını, Kıymetlim olarak adlandırdığı Allah dostu ile tanışmasını ve Jammer ile mücadelesini okura üstü kapalı bir şekilde anlatarak sonrasında olacaklar hakkında ipuçları verir.

Yazardan bağımsız olarak bölümlendirdiğimiz romanın ilk bölümü, başkişi Sarp'ı okura tanıtır ve Sarp'ın aile yaşantısını, çocukluk yıllarında yaşadığı acıları, bu acıların onu şekillendirerek geleceğe nasıl hazırladığını okura aktarır. İkinci bölüm ise okura verilecek asıl mesajları içerir. Sarp'ın nefsiyle mücadelesi, saflık ve temizlikle nitelendirdiği Allah dostuna olan aşkı ve onun saflığı karşısında karalanmış bir ruha sahip olan Jammer'a aldanişı, anlatma zamanında yaşadığı pişmanlığı bu bölümde okura aktarılır. Ayrıca romanın bazı bölümlerinde zaman zaman geriye dönüşler yapılarak vaka zamanında ülkenin siyasi durumu hakkında bilgi verilir ve kahraman anlatıcının yorumlarıyla dönemin sosyal durumu değerlendirilir.

2.1.4. Zaman

Anlatı dünyasının temel öğelerinden biri de zamandır. Zaman, gerçek dünyanın taklidi mahiyetindeki romanın, vaka sunumunda etkili unsurlardandır. “Romanın temeli öyküdür ve öykü olayların zaman sırasına göre dizilerek anlatılmasıdır.” (Forster, 2016: 68) şeklinde bir ifadeyle Forster, vakanın anlatımında zaman kavramının önemini vurgular. Romanın kurgu dünyasında yazarın sözünü emanet ettiği anlatıcı tarafından vakanın zeminine yerleştirilen zaman, kendi içinde sınıflandırılabilir. Zaman unsurunun kendi içerisindeki çeşitliliğini Mehmet Tekin şu şekilde aktarır: “Bir olay belli bir zamanda cereyan eder (vak'a zamanı), bu olay, belirli bir süre sonra romancı tarafından öğrenilir/duyulur, yine aynı olay, belli bir zamanda kaleme alınır (anlatma zamanı) ve yine belli bir sürede (anlatım süresi) sunulur anlatılır.” (2018: 126)

Nurullah Çetin ise romanda zamanı üçe ayırır: romanın dışında da var olan, romana göre canlı olan, yüzey yapıda, ön planda yer alan nesnel zaman; romanda olayların cereyan ettiği zaman dilimi olan vaka zamanı; olayların birisi tarafından anlatıldığı, aktarıldığı, okuyucuya sunulduğu anlatma zamanı. (Çetin, 2012: 127-130)

Beyaz Usta Siyah Çırac romanında nesnel zaman ben anlatıcının çocukluk yılları, 12 Eylül 1980 sonrasını ve gençlik dönemini kapsar. Kronolojik bir düzen takip edilmeyen romanda sık sık geriye dönüşler, gelecek zamana ilişkin özet anlatımların yapıldığı ileriye gidişler ve olayların yaşandığı vaka zamanı, nesnel zamanın içinde barındırdığı sosyal zaman unsurları anlatıcı gözünden okura sunulur. Sarp'ın kendi hayat öyküsünü okuyucuya aktardığı, yirmi bir bölümden oluşan romanda ilk bölüm Sarp'ın benlik savaşı, Sarp'ın Kıymetlim söylemiyle adlandırdığı Allah dostundan yapacağı seyahat için izin

alma anı ve Sarp-Jammer arasında yaşanan çatışma gecesi romanın genel kurgusunun dışında bir kurgu ile okura aktarılır. Vaka zamanının özeti konumundaki bu ilk bölümde zaman ifadeleri açıkça sunulmaz. Sarp- Kıymetlim arasında yaşanan anın zaman dilimine Sarp'ın ifadeleri aracılığıyla ulaşılabilir. “Huzurlu bir bahçede, dizlerinin üzerinde yeşil kareli battaniyesiyle Boğaz’a karşı otururken görmüştüm onu; huzurlu bir esintinin çam ağaçlarının genzi yakan keskin kokusunu dört bir yana yaydığı esnada.” (s.12) Sarp ve Allah dostunun diyalogunun sunulduğu andan bir parça olan bu paragrafta “yeşil kareli battaniye, çam kokusu, huzurlu bir esinti” söylemlerinden vaka zamanının bahar aylarının başında gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Jammer-Sarp çatışmasının gerçekleştiği vaka zamanına da ben anlatıcının ifadelerinden ulaşılır. “Bir köy evinde, odanın içindeyim. Odada iki kişi daha vardı. Hava çok sıcaktı. Evin biraz ilerisinden büyük bir nehir akıyordu. Geceydi.” (s.14) Vaka zamanının açıkça belirtilmediği bölümde “hava çok sıcaktı, geceydi” gibi zaman ifadeleri vakanın bir yaz gecesinde yaşandığının göstergesidir.

Anlatıcı, romanın ilk bölümlerinden itibaren okurla roman arasına girerek yaşanacaklar hakkında birtakım bilgiler vererek zamanı ileriye götürür.

Kıymetlimin ne demek istediğini ve bu görüntünün ne manaya geldiğini çok sonraları anlayacaktım. Nice sonraları en çok ihtiyaç duyduğum, en çaresiz kaldığım ve dehşete kapıldığım anda elimi cebime atacak, parmaklarımı cebimdeki küçük çakıya değdirecek, onu avucumun içine alacaktım. Ve her şeyin sonlandığı acılı bir zamanda Jammer’ı bütün çıplaklığıyla görecektim.
(s.14)

Gelecek zaman kipinin kullanıldığı paragrafta ben anlatıcının zamanı aktarmada ileriye gidiş yöntemini kullandığı görülür.

Olay örgüsünü iki bölüme ayırdığımız romanda, vaka zamanı da vaka zincirine paralel olarak ikiye ayrılır. Yaşanacakların farklı bir kurgusal çerçevede anlatıldığı birinci bölümün ardından ikinci ve üçüncü bölümde kahraman anlatıcı Sarp'ın benlik arayışına düşüş sebebi olan çocukluğu ve ailesiyle yaşadığı acı günlerinin anlatımı yapılır. Vaka zincirinin ilk kısmına karşılık gelen bu bölümlerde bazı geriye dönüşlerin dışında mevcut vaka zamanı 12 Eylül 1980 sonrasında gelen 6-7 yıllık süreci kapsar. Nesnel zamana paralel olarak ilerleyen 6-7 yıllık vaka zamanı, kronolojik şekilde sunulmuştur.

Anlatıcının çocukluk yıllarına doğru yaptığı geriye kırılmalarla sunduğu zaman

dilimi 12 Eylül 1980 yılına tekabül eder. 12 Eylül 1980’de Türk Silahlı Kuvvetleri, ülkenin yönetimine el koymuş, Genelkurmay Başkanının başkanlığında, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri ile Jandarma Genel Komutanından oluşan Milli Güvenlik Konseyi, hükümeti feshetmiş, siyasal faaliyetlerini yasaklamış, yeni bir hükümet ve yasama organı kuruluncaya kadar, yasama ve yürütme yetkilerini üstlenmiştir. (Dursun, 2008: 423) 12 Eylül Dönemi öncesinde ülke genelinde yaşanan anarşi ve terör olaylarının hat safhaya çıkması, sağ sol kavgaları, ülke genelinde yaşanan çeşitli huzursuzluklar sebebiyle asker yönetime el koymuş ve halk da bu darbeyi destekler duruma gelmiştir. Halkın artan huzursuzluk ve kargaşa karşısında kurtarıcı olarak gördüğü askeri darbe beklendiği gibi sonuçlar vermemiş, idam kararlarına ve birçok canın kaybına sebep olmuştur.

Memleket karıştı, bu karışıklık içerisinde onca yaşanmamış şeyi tamir etmemize imkan tanımadılar. Kavga zamanıydı şimdi, memleket elden gitmemeliydi. Anadolu’nun samimi evlatları memleketlerinin mutluluğu için var güçleriyle birbirlerini öldürdüler. Böyle olması gerektiğine inandırıldılar. Anne babalar evlatlarının canları için bir kurtarıcı bekletiler safça. Kurtarıcı olarak yolunu gözledikleri, çocuklarının asıl katilleriydi. (s.29)

Beyaz Usta Siyah Çırak romanı, halkın kurtarıcı olarak gördüğü müdahalenin doğurduğu kötü sonuçlara ve acı sonlara anlatıcı yorumuyla tepki gösterir. Sarp’ın gençlik yıllarına karşılık gelen bu dönem romanın sosyal zamanını oluşturur.

12 Eylül Darbesi döneminin sonrasında ailesinin yaşadığı çaresiz günleri geriye dönüşlerle aktaran Sarp, ağabeyi Evren’e tutuklu bulunduğu zaman diliminde okuması için çeşitli kitaplar taşıdığını ve bu sürecin altı yıl sürdüğünü belirtir. Vaka zamanı hakkında net bilgi verilmeyen, Evren’in tutuklanması ve beraat etmesi arasındaki süreçte yaşananların anlatıldığı bu bölümlerde geçen zamanın altı yedi yıl civarı sürdüğü anlaşılır. “Tam altı yıl boyunca askeri cezaevindeki Evren’e ciltler dolusu kitap taşıdım. Okudu, okudu, okudu. Kendini okudu, kainatı okudu, çevresini okudu. Oynanan oyunları başa sararak okudu. Bütün oyunu fark etti ama artık çok geçti.” (s.48)

Sarp ailesine karşı üstlendiği fedakar tutumu, babasının hastalığını ve yalnızlık hissiyle geçen zamanlarını okura aktarırken çocukluk yıllarına geri dönüşler yapar. “Çocukluğumda da böyleydin... Aman benden kaynaklanan bir problem olmasın, ben

sebeup olmayayım, aman bir pürüz çıkmasın, aman her şey iyi olsun... Mutlu olalım, mutsuzlukları yok edelim diye elimden gelen ne varsa yapmaya çalışırdım.” (s.24)

Romanın izleksel kurgusunu destekler nitelikteki vakaları barındıran asıl olayların yaşandığı ikinci bölümde ise Kıymetlim olarak adlandırılan Allah dostu ile Sarp'ın tanışması, ona bağlanması ve Sarp-Jammer çatışmasının yaşandığı süreç anlatılır.

Sarp, Kıymetlisi ile Veli amcanın evinde gerçekleşen toplantıda tanışır ve aktarılan zaman dilimi bir günün ortasında başlar, gece olunca sona erer. Fakat bu süreç açıkça belirtilmez. “O sırada Veli Amca içeriye girdi. Bana döndü: Oğlum, bu akşam İstanbul'dan yemeğe misafir gelecek. Benim oğulların elleri pek yatkın değildir mutfak işlerine. Bu devrin dervişleri çöllerde dolaşmıyor: kalabalıklar içinde uzleti yaşıyor. Gelen misafirimiz de böyle biri, bilesin...” (s.68) Yapılması planlanan akşam yemeği bize yaşanan anın zaman dilimini sunar. Sarp'ın benlik arayışına düştüğü ve bu arayışın nihayete erdiği sürecin anlatıldığı kısımda vaka zamanı yıllarca süren bir zamanı kapsar. Yapılan seyahatler kendi içinde uzun sürmez, her biri birkaç günlük süreçlerdir fakat yapılan her seyahat arasında geçen zaman dilimi uzundur.

Jammer ve Sarp, Sarp'ın umre ziyareti sırasında tanışır ve İstanbul'a döner. Bu seyahatin ardından Jammer ve Sarp birlikte Mısır seyahati yapmaya karar verir. Sarp, Gani Bey ismindeki büyüğüne yapacağı seyahati bildirmek üzere gider ve ikisi arasında geçen diyalogdan umre ziyaretinden o ana kadar geçen sürenin iki yıllık bir süreç olduğu okura aktarılır. “Bir hayli zaman oldu. Umrede tanışmıştınız, yanlış hatırlamıyorsam. Evet efendim. İki yıl önceydi sanırım? Evet efendim.” (s.223) Romanda Sarp'ın hayatında zamanla oluşan boşlukları doldurma ihtiyacı, kendini bulma ve hakka ulaşma isteği doğrultusunda yaşanan vakaların vaka zamanı ben anlatıcı Sarp'ın olgunluk yaşlarına rastlar, bu kısmın vaka zamanı hakkında açıkça bilgi verilmese de kullanılan ifadelerden uzun bir süreç olduğu gözlemlenir.

Romanda anlatma zamanı, kahraman bakış açılı ben anlatıcının da etkisiyle olaylar yaşandıktan sonra aktarılır. Vaka zamanı ve anlatma zamanı arasındaki zaman farkı belirgindir. Anlatıcı sık sık okura hitap ederek anlatma zamanı ve vaka zamanının farklı zaman dilimleri olduğunu sezdirir.

Konuşmanın can alıcı noktası buydu. Ama benim bunu anlamak için daha çok şey yaşamam gerekiyordu. Çok zaman kaybedecektim. Kim bilir, belki

de buna kaybetmek dememeliyim. Şurası gerçek ki Mercan Amca'nın ne dediğini anlamam epey zaman alacaktı. (s.122)

O zaman ben de bilmiyordum henüz. Bu sözün ne manaya geldiğini büyük bir imtihanın sonunda anlayacaktım. (s.126)

Alıntılanan cümlelerden de anlaşılacağı üzere anlatıcı yaşantısından edindiği tecrübeler sayesinde oluşan yeni düşünce yapısıyla anlatımını gerçekleştirir. Yaşadığı kırk yıllık süreç onu anlatma zamanındaki tecrübesine, bilme gücüne eriştirir.

2.1.5. Mekân

Anlatma esasına bağlı edebi tür olan romanın olmazsa olmazlarından biri mekân unsurudur. Hikâyenin içerisinde yer alan olay örgüsünün gerçeklik algısını destekleyen temel yapılardan biri de mekândır. Romanda mekân “olay örgüsünde ifade edilen hadiselerin sahnesi durumundadır.” (Aktaş, 2017: 65) anlatıda yapılan mekân tasvirleri roman kişilerinin iç dünyalarını ve psikolojik hallerini somutlaştırırken aynı zamanda “eserdeki kahramanların bazı özelliklerini dikkatlere sunmaya da yardım eder.” (Aktaş, 2017: 67)

Gerçek dünyadan izler taşısa da anlatılardaki mekânlar kurmaca yapıdadır. “Zira itibari eserdeki mekân; olay, insan ve zamanda olduğu gibi, yazar tarafından kurgulanmış olmanın itibariliğine sahiptir. Seçilen mekânın muhayyel veya gerçek olması, bu hususu değiştirmez. (Çetişli, 2016: 100) Ramazan Korkmaz, anlatılardaki mekân unsurunun ayrımını, tahkiyenin ağırlıkta olduğu çevresel mekânlar ve betimlemenin ağırlıkta olduğu algısal mekânlar olarak ikiye ayırarak yapar. (Korkmaz ve Şahin, 2017: 13) Bu çalışmaya konu edinilen romanların mekân incelemesi de bu sınıflandırma üzerinden yapılmıştır.

2.1.5.1. Çevresel Mekânlar

Roman kahramanlarının üzerinde herhangi bir etkisi olmayan mekânlardır. “Olay örgüsünün üzerine asıldığı bir vestiyer işlevi üstlenen bu tür mekânlar, coğrafi nitelikte bir güzergah olmaktan öteye geçemezler.” (Korkmaz, 2017: 13)

Beyaz Usta Siyah Çırak romanında vaka dizgisinin yaşandığı çevresel mekânlar, roman başkışisi Sarp ve yakınlarının yaşadığı semtleri kapsayan İstanbul, Sarp'ın ağabeyi Evren'in tutukluluk sürecini yaşadığı cezaevlerinin bulunduğu Ankara ve Eskişehir,

Sarp'ın peşine düştüğü maneviyat arayışı uğrunda yaptığı seyahatlerin gerçekleştiği Kudüs, Mısır, Paris, Mekke, Medine'dir. Romanda vakaların ağırlıklı olarak sahnelendiği iki ana mekân olan İstanbul ve Mısır'ın Luksor kenti anlatının çevresel mekânlarının başında gelir.

2.1.5.2. Algısal Mekânlar

2.1.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Anlatıda karakterlerin bunalımlı ruh hallerinin mekâna yansımaları üzerine, mekân kapalı- dar ve labirentleşen mekân olarak adlandırılır. Kapalı- dar adlandırması dış dünyanın bilinen anlamdaki dört duvar arası mekân tanımından farklıdır. "Mekânın darlığı, fiziksel anlamda küçüklüğünden değil, karakterin imkânsızlığından ve kendini orada sıkıştırılmış duyumsamasından kaynaklanır." (Korkmaz ve Şahin, 2017: 14)

Beyaz Usta Siyah Çırac romanı, anlatıcının yalnızlık ve çaresizlik içerisinde geçen çocukluk ve gençlik yıllarının ardından yaşadığı büyük boşluk hislerini, oluşan bu boşlukların yerini doldurma adına hayatına giren kişileri ve bunalımlı zamanların kendisinde uyandırdığı benlik arayışını anlatır. Başkışı Sarp'ın kendi duygu ve düşüncelerini, psikolojik hallerini yansıttığı romanda büyük bir arayış içine düşen Sarp'ın korkulu, sıkıntılı, çaresiz anları bulunduğu mekânlarla ilintili olarak okura sunulur.

Kahramanın çocukluğuna ve gençlik yıllarına yaptığı geri dönüşler ile olayları aktardığı kısımlarda Sarp'ın ağabeyi Evren'in kaldığı cezaevlerine ziyareti esnasında yaptığı semt ve cezaevi tasvirleri yaşanan ıstıraplarla örtüştürülerek anlatılır.

Eskişehir vicdansız bir ayaza sarılmış, karşımızda duruyordu. Çamurlu yollarını köhne sokak lambalarının aydınlattığı buz tutmuş zemheride karakola gidiyorduk.

(...)

İyilikten nasibini almamış günlerin sabahında karakolun önünde durduk. İçimdeki ses, hayatta olmasına sevinmelisin, diyordu. Korkarak karakolun kapısından içeri girdik.

Karakol soğuk, duvarlar soğuk, ellerim soğuk, içim ağırlı bir kış gecesi gibiydi. (s.49-50)

Alıntılanan paragrafta Sarp'ın ağabeyi Evren'i ziyarete gidişini, Eskişehir'in ve karakolun kendisinde uyandırdığı hisler okura aktarılır. Başkişi ve ailesi için zorlu bir süreci kapsayan bu kış mevsiminin görüntüsü Sarp'ın gözünde şehrin ve karakolun ruhuna da sirayet eder. 12 Eylül İhtilali sebebiyle yaşanan gözaltı sürecinin getirisi olan ayrılık acısının, çaresizliğin ve yalnızlığın soğuk etkisi mekâna yansır. Dönemin askeri yönetiminin iyilik ve kurtuluş vadederek gerçekleştirdiği bu darbenin kahraman anlatıcıda uyandırdığı hissin getirisi “iyilikten nasibini almamış günlerin sabahında” ifadesiyle ruh hali- zaman- mekân üçlüsü arasında bağ kurulur ve beraberinde gelen karakol tasviriyle yaşanan sahneye kapalı mekân algısı verilir.

Masanın üzerindeki baktım. Polisin önündeki suni deri sumen, stresini atmak için batırdığı iğnelere delik deşikti. Her bir iğne deliği ne çok hikâye gizliyordu. Bahtsız sumendeki iğne deliklerinin ağzı genişledi, kıyısına kadar gelip içine baktım, karanlık bir kör kuyuydu gördüğüm. Ne çok ses, ne çok gözyaşı ve ne çok yalnızlık, ne çok çaresizlik vardı içeride. Karanlığın içinden bir ses yükseliyordu:

Sundukları kan şerbeti sakın!

Bu koca bir büyü

Özgürlüğün ağzında kanlı örtü

Demokrasi sunacak

Kahpenin büyüğü

Aldanmayın, ne varsa aldı götürdü

Selam dururken siz bunlara

Geçiliyor alkışlarla ırzınıza

İnanıyorum hesabı sorulacak

Dilleri çatal vicdanı iğdiş edilmiş bu çakallara

Nerdeyse düşüyordum bu kör kuyuya. Topladım kendimi. (s.50-51)

Bir önceki paragrafın devamı olan bu alıntıda da ruh halinin eşyaya yansıması, vakanın mekân içerisinde bulunan eşyalar üzerinden yorumlanması dikkati çeker. 12 Eylül döneminin eylem ve faillerine üstü kapalı bir şekilde tepki gösteren anlatıcı dar, bunaltıcı,

korkutucu bir mekân olan kör kuyu metaforu ile içinde bulunduğu ruh halini yansıtarak, karakolu dar ve labirentleşen mekân algısı içine sokar. Sarp, ağabeyi Evren'in altı yıl süren tutukluluk sürecinde yaşananları ve hissettiklerini okura aktarırken sık sık cezaevlerinin bulunduğu Eskişehir, Ankara gibi şehirleri ve bu şehirlere yaptığı yolculuk esnasında uğradığı gar ve terminallerden hoşlanmadığını belirtir. Ağabeyinin ve ailesinin çaresizliğine sahne olan bu mekânlar anlatıcı için sıkıntı verici dar mekânlardır. Altı yıl süren tutukluluk sürecinden sonra Evren beraat eder, fakat bir gün eve dönüş yolunda trafik kazası geçirerek ölür. Sarp Evren'in cesedini almak için morga gider. Asansörde ve morgda bulunduğu anlardaki ruh hali romanda şu şekilde sunulur.

Asansör bir hücre gibi sarıp sarmalıyor bedenimi. Morgun çekmecesine gibi soğuk ve ruhsuz, aşağı doğru inmeye başladık. Derinlere çok derinlere hem de. Soğuktan mor, soğuktan morg. Ben morgdan daha mordum. Tüm gücüyle çekti adam çekmeceyi, derinlerden çıkardı gün yüzüne ayrılığı. (s.59)

Anlatıcı asansörü dar, soğuk ve ürkütücü morg çekmecesine benzeterek ölümün soğuk yüzünü, getirdiği ayrılığın hissini ruhunun derinliklerinde hissederek. Bir yandan ruhsuzluğu bir yandan da ürkütücü hisleri barındıran asansör ve morg da kapalı mekân özelliği taşır.

Sarp, olgunluk dönemini yaşadığı yaşlarına geldiğinde babasının ve ağabeyinin gönlünde bıraktığı boşlukları doldurma ihtiyacı, yaşadığı acıların sonunda içine düşen benlik arayışı ve hak yoluna ulaşma isteği doğrultusunda bir takım imtihanlara maruz kalır. Sarp, onu ilahi aşka, asıl olana, hakka ulaştıracak beşeri bir bağlılık arayışının getirisi olarak önce Allah dostu ile daha sonra da Jammer ile tanışır. Gönül kapılarını hakka açmaya vesile olacak ustasının karşısına rakip olarak Jammer çıkar ve Sarp'ın yol seçeneği ikiye ayrılır. Sarp'ın ilahi aşka ulaşma yolundaki serüveninde zorlu yolculuğu ve yol arkadaşı, onu ruhsal açıdan dar labirentlere iter. Jammer ile yaptığı yolculuklar, vakaların meydana geldiği mekânlar başkisi Sarp'ın ruh hallerine göre şekil alır, vasıflandırılır.

Usulca yataktan kalkıp pencerenin perdesini çektim. Şehir bir başka karanlıktı bu gece. Hayat durmuş gibiydi Luksor'da. Köşe başında yanan köhne sokak lambasının altından birkaç meçhul insan geçti. Boğucu bir sıcak vardı odanın içinde, usulca pencereyi açtım, karanlığı soluyordu şehir. Bu karanlığın hükmü ne kadar sürecek, diye geçirdim içimden. Karanlığın hükmü gerçeğin ülkesinin sınırlarına kadardır. Gecenin karanlığı umutlarımı

sorguluyordu. Güneşimi devrettim mi ben? Bu yüzden mi gün bana içleniyor sessizce? Bu yüzden mi karanlığa gömülüyor içimin haneleri? Ey gece, söyle bana gerçeği. (s.250)

Sarp, Jammer ile yaptığı Mısır yolcuğu sırasında Jammer'in gerçek yüzünü görür. Jammer'in kibir dolu sapkın hallerini görünce İstanbul'a dönmek ister. Bir yanılla da Jammer'a içine düştüğü hataları göstermek ister. Sarp'ın iyi niyetle yaklaşımı Jammer ve Amen'de ters etki yapar ve Sarp için korku ve sıkıntı ile dolup taşan anlar yaşanır. Jammer ile mücadelesinin son sahnesi yaklaşmaktadır ve Sarp bunu okura hissettirir. Yaşanacak kötü anların kasveti ruhuna işler ve psikolojik durumunu doğa ile ilişkilendirerek, havaya ve geceye "boğucu sıcak" "karanlığı soluyan şehir" gibi söylemlerle iç dünyasıyla benzer sıfatlar yükler. Yaşanacak kötü son, başkişinin iç konuşmalarıyla bulunduğu şehre ve gecenin karanlığına atfedilerek okura sezdirilir.

Sarp, Jammer'ın adeta ilahlaştırdığı benliğinin farkına varır ve ondan, kibir dolu, şeytani yönünden uzaklaşmayı hedefler. Jammer ise saplantılı bir şekilde bağlandığı Sarp'ın farkındalığını sezer ve onu kaybetmek istemez. Kibriyle Sarp arasında kalan Jammer, başkişi Sarp için büyük bir tehdittir. Bunu bilen, sezen Sarp ise gerçekleri Jammer'a söyleyeceği anın yaklaşmasıyla içinden çıkılması güç bir labirentin orta yerine düşmüş hissine kapılır ve çatışma anına kadar geçen her süreç ve mekân onda bu labirentin bir parçasını karşılar.

Hava hiç bu kadar ağır olmamıştı. Üzerime yıkılacakmış gibiydi gök kubbe. Tozlu yollardan geri dönüyorduk. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Bütün düşüncelerim kum fırtınası sonrası toprakla kaplanmış ve görünmez olmuştu adeta. Karmakarışıkım. Bir şeyler yanlış gidiyordu, nasıl bir sonuca varacağımı kestiremiyordum...(s.288)

Yapısı itibariyle sonsuz bir mekânı içine alan gökyüzü, Sarp'ın çaresiz ve korkulu anlarında daralan, yıkılabilecek boğucu bir havası olan yapıya bürünerek labirent mekân algısı verir.

Amen'in evine döndük. Kocaman bir salhanede binlerce ineğin kesilmesi gibi kanlı bir hava vardı evde. İçimde ineklerin korku dolu bakışlarla bana baktıklarını hissediyordum. Damarlarımda metal sesleri ve hayvan böğürmeleri yankılanıyordu. Dışarıda ise sürekli uluyan bir köpek...(s.288)

Nil'de pusuya yatmış bir timsah hızla avının üzerine atladı, güçlü bir çene darbesiyle dişlerini geçirdiği avının kemiklerini kırarak nehrin derinliklerine süzüldü.

Birden elektrikler kesildi. Ardından tekrar geldi. Lamba göz kırpyordu. Bundan sonrasını kontrol etmem mümkün olmayacaktı. (s.322)

Gecenin sonunda Amen'in evinde yaşanacaklar Sarp'ın hislerine yansır ve çatışmanın sıkıntı verici hali içinde bulunulan şehre, vakaya sahne olan eve; bunalımlı, ürkütücü bir tesir bırakır ve bu durum Mısır'da bulunan Luksor kentine ve Amen'in evine kapalı mekân özelliği yükler.

Gözlerimi açtığımda burnumdaki hortumdan bembeyaz bir hastane odasında olduğumu anladım. Yüreğim acıyordu. Yanmış gibi hissediyordum. Felç olduğumu zannettim bir an. Kalbim sökülüp tekrar yerine konulmuş gibi acı içindeydi. Göğsüm sargı beziyle sımsıkı sarılıydı. Derin nefes alamıyordum. Ama bu ağrının dışında bambaşka bir acı hissediyordum. Gönül, yara içindeydi. Bu yüzden ruhumun acısına dayanmak mümkün değildi. (s.326)

Jammer ile yüzleşen ve kuvvetli bir çatışmanın içine düşen Sarp, Jammer'ın silahından çıkan kurşunla vurulur. Nihayete eren çatışmanın son sahnesi hastane odasında yaşanır. Sarp sıkıntılı geçen süreci ve yanlış kişilere aldanma hissini verdiği acıyı bulunduğu hastane odasında derinden hisseder. Acı çeken ruha ev sahipliği yapan hastane odası da kapalı mekân algısı uyandırır.

Sonbaharın en güzel günlerinden biriydi. Mevsim yağmurlarının sokakları ıslattığı günlerden bir gün, alışılmışın dışında, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Sezenle eve ulaşmaya çalışıyorduk. Sokaklarda küçük derecikler oluşmuştu, gökyüzünü gri bulutlar kaplamış, ufuk görünmez hale gelmişti. Müthiş bir belirsizlik duygusu içindeydim. Sezen artık soru sormaz olmuştu. Benim için kaygılı olduğunu biliyordum. Buna ayrıca kahroluyordum. (s.215)

Anlatıcı, içinde hissettiği duygular ile doğa arasında sık sık ilişki kurar ve hissettikleri doğrultusunda bulunduğu mekâna anlamlar verir, yaşanan doğal süreçleri ruh halinin tesiriyle okura aktarır. Alıntılanan bu paragrafta da eşinin halinden hoşnut olmayan Sezen ve yaşadıkları karşısında ne tavır takınacağını bilemeyen Sarp arasındaki gerilim

mevcut havaya yansır, şiddetli yağmur, gri bulutlar gibi söylemlerle var olan mekâna daraltıcı bir nitelik yüklenir.

2.1.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar

Anlatılarda karakterlerin kendini güvenli, rahat ve huzurlu hissettiği mekânlar açık mekân olarak adlandırılır. Bu mekânlarda karakter, kendisiyle, çevresi ve bütün evrenle uyum içindedir. Kapalı ve dar mekânlar nasıl çatışma mekânları ise, açık ve geniş mekânlar da uyumun ve huzurun mekânlarıdır. (Korkmaz ve Şahin, 2017: 21)

Beyaz Usta Siyah Çırak romanında da mevcut açık mekânlar roman başkışisi Sarp'ın huzurlu olduğu anları barındıran mekânlardır. Benlik arayışı yolunda uğradığı kutsal mekânlarda huzur ve ferahlık hisseden Sarp, Kıymetlim diye adlandırdığı Allah dostuyla tanışma anında da güzel anlar ve duygular yaşar.

Kalbim çarpmıyordu, kanım damarlarımdan akıyordu sanki. Bana doğru yürüdüğünü fark ettim. İçeriye hanımeli kokusu yayılmaya başladı; taze hanımeli kokusu. Daha önce hiç koklamadığım türden bir koku... Var olan tüm hanımcelleri bir araya gelmiş ve ona has bir koku üretmişlerdi sanki. Masanın üzerine koyduğum güllerin başlarını bana döndürdüklerini gördüm. Hep birlikte gülümsüyorlardı. (s.71)

Veli Amca'nın evinde gerçekleşen toplantıda Sarp, Allah dostu ile tanışır ve onu gördüğü ilk andan itibaren derin hislere kapılır. Sarp'ın huzurlu ruh halinin mekâna yansımalarıyla mekân içerisindeki nesnelere mutluluk ve huzur saçarak mekânda genişlik algısı oluşturur.

Derin bir yarıdan aşağı çırılçıplak atlıyor, korkusuzca suya iniyordum. Hava öyle huzurlu ve rahattı ki mavi, pembe, erguvan ve zümrüt yeşili renklerle harmanlanmıştı. Bulutlar tül gibiydi. Güneş öfkelerini yitirmiş, giderayak benim düşüşümü izliyordu. Düşüm, düşüm, düşüm... Derin lacivert suyun içine daldım. Suyun bütün gücünü ve serinliğini çıplak vücudumda hissederek derinlere düşmeye devam ettim.

Su berrak ve duruydu. Dipteki taşları, balıkları çok net görebiliyordum. Vücudumun her yerinden hava kabarcıkları yukarı doğru süzülürken dibeye vardım ve oturdum. (s.72)

Veli Amcanın evinde yapılan toplantıda Allah dostunun Sarp'a "evladım" şeklinde hitap etmesi Sarp'ı bulunduğu mekânda temiz, berrak, saf bir denizin içine düşmüş gibi hissettirir ve bu da Veli Amca'nın evinin Sarp'a açık mekân algısı sunduğunu göstermektedir.

Yaşadığı bir takım haller ve karşılaştığı kişiler karşısında kafa karışıklığı yaşayan Sarp, belirsiz düşünceler içerisinde boğuşurken eşi Sezen, ona Mercan Amca'ya akıl danışmasını, onunla konuşmasını tavsiye ederek Sarp'ı Mercan Amca'nın evine götürür. "Bu sırada evin önündeki çınar ağacının yapraklarının hisirtisi ve dallarındaki kuşların cıvıltısı pencereden içeri doluyordu. Garip bir huzur hissettim. Oturduğum divana uzanıp uyumayı düşledim. Hemen şimdi, şuracıkta, bu odada uyumak ne güzel olurdu." (s.118) Maneviyat dolu bir kişiliğe sahip olan Mercan Amca'nın evine giden Sarp, edilen sohbetten huzur bulur ve bu ferah ruh halini sohbeta sahne olan mekâna yansıtır. Mercan amcanın evi de Sarp için açık mekân özelliği taşır.

Sarp'a varlığıyla huzur ve güven veren Allah dostu, bulunduğu mekânlara da üstlendiği yol gösterici vasfiyle- ferah ve geniş bir algı kazandırır.

Boğaz'ın güçlü akıntısı durdu ve adeta ters yönde akmaya başladı. (...) Babamın yediği çorbanın ağzından dökülmediğini, annemin çamaşır makinesine hâkim olduğunu gördüm. Yanağımı mutfak kapısının sövesinden kaldırıyor, topladığım hanımellerini Evren'in mezarının üzerine bırakıyordum.

Kısacık bir an içinde bütün zaman geriye sarılmış, bütün yaşadıklarım derlenip toparlanmıştı adeta. (s.177)

Sarp, ruhundaki ve gönlündeki sıkıntılara bir son vermek için Kıymetlim diye adlandırdığı Allah dostunun evine gider. İstanbul'da boğaza nazır bir evde yaşayan Allah dostu, Sarp'la evin bir odasında görüşür. Bu görüşmede Allah dostu Sarp'a kulluğa dair tavsiyelerde bulunurken bir yandan da onu karşılaştacağı sapkın kişiliklere karşı uyarır. Allah dostunu, babasının hiç dolduramadığı boşluğa koyan Sarp, ustası ile yaptığı bu görüşmeden hoşnut olur. Ailesine dair hasret duyduğu hallerin yok olup, her şeyin tersine, daha güzel hale dönüştüğünü hisseder. Sarp'a kendini huzurlu hissettiren bu anın sahnelendiği ev de açık mekân özelliği gösterir.

Sarp'ın huzuru ve hakikati bulmak için yaptığı kutsal şehir ve mekân ziyaretleri romandaki açık mekânları çeşitlendirir. “Gönlümün bütün pencerelerini açtım, gökyüzünü dolduruyorum içeri; güneşi, günü, geceyi, ayı, muhabbeti ve salıyorum kuşlar misali sözleri. Bu rüzgâr, bu zeytinyağı kokusu, yarılmış tanelenmiş narlar gibi dağılıyor dört bir yana gelişimin coşkusu.” (s.139) Sarp, Kudüs seyahati sırasında Kıyamet Kilisesini ziyaret eder. Kilisenin içinde secde ediyor izlenimi uyandıran ve ağlamakta olan kadını izleyen Sarp, bulunduğu mekânın değerlerini düşünür ve duvarlarındaki tabloları inceler. Mekânın barındırdığı hislerden etkilenen Sarp da kadının yanına secde eder halde başını bırakır ve ağlar. Secde sırasında kendini Zeytin Dağı'ndan Kudüs'ü izlerken düşler, bir güvercin ve Hz. İsa'yı görür. İçinde bulunduğu hal anında kendini huzurlu hisseder. Mekânın Sarp'a sunduğu bu huzurlu atmosfer onun geniş, ferah algılanmasını sağlar. “Alnımı soğuk mermerlere koydum, ağlamaya başladım. Secdeden kalkıp doğrulduğumda sağıma baktım aşk, soluma baktım aşk. Yer aşk, gök aşk. Gül kokulu rüzgârlar esmeye başladı içimde. Her bir zerrem dört bir yana dağıldı. Elimdeki kehribar tesbihi çekmeye başladım.” (s.186) Huzur ve ilahi aşkın peşine düşen Sarp'ın yol üzerindeki duraklarından biri de Medine'dir. Ailesiyle birlikte umre ziyareti yapan Sarp, Medine'ye gelir gelmez vakit kaybetmeden peygamberin huzuruna çıkmak ister. Ashab-ı Suffe'yi ziyarete gelir. Burada secde eder ve ağlar. Gerçekleşen ruhsal boşalmanın ardından derin bir huzura kavuşur. Bulduğu kutsal mekân onun için gül kokar, huzur barındırır ve aşkı hissettirir. Tüm bu hisler Ashab-ı Suffeye açık ve geniş mekân algısı sunar.

Ayağa kalktım, Efendimizin bastığı yerleri tahmin ederek izlerini takip etmeye başladım. Kırmızı şerbet rengindeki kristal şamdanların arasından Hücre-i Saadet'ine sokuldum. Kitaplığın arasından demir parmaklıklara dokundum. Yeşil halıların bulunduğu yere doğru yürümeye başladım. Burası neresiydi? Zaman ve mekân kaybolmuş gibiydi. Bu alan yukarılara, çok yukarılara doğru yükselen asıl mekânın bir iz düşümüydü ve beni de içine almıştı. (s.187)

Peygamberin mekânını ziyaret eden Sarp, içinde bulunduğu kutsal mekânın büyüüne kapılır. İlahi izler barındıran mekânın asıl boyutunun ve barındırdığı anlamın mevcut hacminden çok daha fazla olduğunu belirtirken anlatıya sahne vazifesi gören Hücre-i Saadet'i de açık- geniş mekân algısı içinde sunar.

Güzergahımız üzerinde olan Musa Peygamber'in makamına uğradık. Bembeyaz bir çölün orta yerinde, bembeyaz bir binanın içerisinde, yemyeşil bir makamda sonsuz iç huzuruyla kısa süre konakladık. Çölün beyazı gözleri körleştiriyor, bütün ayrıntıları yok ediyordu. Kuş uçmaz kervan geçmez bu yerde zaman durmuş gibiydi. Güneş makamın dışındaki her şeyi yok etmek istercesine ışıklarını sarkıtıyordu ortama. Sıcaklığın şiddeti her yeri bembeyaz bir hale sokuyordu. (s.156)

Kudüs seyahati sırasında el- Halil şehrini ziyarete giden Sarp, bulunduğu grupla birlikte Musa Peygamber'in kabrini ziyaret eder. Kutsal mekânın bulunduğu yer çöldür. Kuraklığı, sıcaklığı ve ıssızlığıyla insan ruhunda kötü izler bırakan çölün orasında beyaz ve yeşil renk saflığı, huzuru ve kutsallığı simgeler. Sarp, uçsuz bucaksız çölden ziyade peygamber kabrinin genişliğini, huzurunu hisseder. Sarp'ın ruhuna sirayet eden bu hisler, çölün ortasındaki binayı açık mekân haline getirir.

2.1.6. Şahıs Kadrosu

2.1.6.1. Başkişi

Roman türünün önemli unsurlarından biri olan kişi kadrosunun incelenmesinde çeşitli ayrımlara, sınıflandırmalara gidilmiştir. Forster bu ayrımı yalınkat kişiler ve yuvarlak kişiler şeklinde ikiye ayırarak yapar: “Yalınkat kişisi, tek bir nitelik ya da düşünceden oluşur. Yapısına birden çok nitelik girdi mi, kenarlarından kıvrılarak yuvarlaklaşmaya başlar.” (Forster, 2001: 1007) Bourneur ve Quillet ise bu ayrımı flat-round karakter şeklinde yapar ve şu şekilde açıklar:

Flat karakterli kahraman, “Bir tek fikir ya da bir tek özellik etrafında oluşturulan” bir kahramandır; round karakterli kahraman, kompleks özellikleri ve kapasitesi ile “inandırıcı bir şekilde bizleri şaşırtan” bir kahramandır. Bir başka ifade ile anlatılmak istendiği takdirde, round karakterli kahraman kompleks ve çok boyutlu bir kahraman olmasına karşılık flat karakterli kahraman, psikolojik bir derinliği bulunmayan tek düze bir kahramandır. (1989: 162)

Bu tanımlamalara eşdeğer bir tanımlama da tip- karakter ayrımıdır. Edebiyat kuramcılarının ortaya koyduğu bu tip- karakter kavramlarının tanımını Belge şu şekilde yapar:

Tip, bireysel özelliklerinden, yani çeşitli huyları, davranışları, duygulanış ve düşünüş biçimleri, içsel gelişim ve değişimlerden pek fazla söz edilmeyip, daha çok dıştan görünüşle ele alınan, nesnel şekilde gösterilen, benzerlerinin temsilciliğini yapabilmek için genel niteliklerle donatılmış, öncelikle toplumsal gerçekliğin bir kesitini yansıtan ve -iddiaya göre- bu arada kendi hayatını yaşamaya pek fırsat bulmayan kişidir. Karakter ise bunun karşıtı oluyor şüphesiz. Toplumsal gerçeklikleri yansıtsa da ilkin kendi hayatını yaşayan, olumlu ya da olumsuz yönde gelişen, psikolojik yaşantısına ve öznelliğine öncelik tanınarak anlatılan, karmaşık yapıları kişi diye kabataslak tanımlayabiliriz karakteri de. (2012: 22-23)

İnsan yaşamını merkez alan roman türünde mevcut durum ve olayları gerçekleştiren failerin kimi birbirini desteklerken kimi de karşıt tavır sergiler. Gerçekleşen bu “dramatik aksiyonda” (Bourneur ve Quellet, 1989: 152) yer edinebilecek güçleri ve fonksiyonları Souriau şu şekilde sınıflandırır: “Başkahraman, hasım kahraman, istenilen veya istenilmeyen obje, verici kahraman, alıcı kahraman, yardımcı kahraman.” (Souriau’dan aktaran Bourneur ve Quellet, 1989: 153-154)

Harvey ise roman kahramanlarını başkişiler, fon karakterler, kart karakterler ve norm karakter şeklinde sınıflandırır. (Harvey’den aktaran Stevick, 2017: 190) Başkişileri roman kurgusunda en önemli karakterler olarak belirten Harvey, başkişiler hakkında şu açıklamaları yapar:

Başkişiler, iç dünyaları ve hayatları en ayrıntılı bir şekilde belirten karakterlerdir. Bunlar, daha canlı olmasa da, daha karmaşık bir şekilde, hikâyenin akışı içinde çatışmalar ve değişme süreçleri yaşayan, tepkilerimizi sürekli ve tam olarak yönlendiren karakterlerdir. Başkişiler, romanda en ilgi çekici soruların ortaya atılmasına hizmet eden araçlardır; bizde inanç, sempati ve ani duygusal değişiklikler yaratır, bütün romanda ifade edilen ahlak felsefesinin somutlaştırılmasına hizmet ederler. Bu anlamda roman başkişileri, romanın esas ürünleridir, romanın varoluş sebebidirler; roman, onlara hayat vermek için yazılır. (Harvey’den aktaran Stevick, 2017: 179)

Tüm bu sınıflandırmalar ışığında *Beyaz Usta Siyah Çırak* romanı incelendiğinde romanın en önemli kahramanı, başkişisi Sarp’tır. Yazar Yenişehirlioğlu, kendisiyle yaptığımız görüşmede kaleme aldığı bu romanın aslında kendi hayat hikâyesi olduğunu ve

Sarp karakterinin de kendisini temsil ettiğini söyler. Yazarın sözünü emanet ettiği Sarp, ailenin en küçük çocuğudur. Genç yaşta felç yüzünden yatağa mahkum kalan babası ve üniversite mezuniyetinden hemen sonra dönemin siyasi olaylarının etkisiyle tutuklanan ağabeyi Evren, Sarp'ın hayatında büyük bir boşluk oluşturur ve bu durum onun hayatını derinden etkiler. Romanda ben anlatıcı rolünü de üstlenen başkişi Sarp, halden geriye dönüşler yaparak hayatının dönüm noktalarını okura aktarır. Ailesinin oluşturduğu otorite boşluğunun etkisiyle çocukluğunu yalnızlık hissiyle geçiren Sarp, yaşam macerasını “çocukluğu, 12 Eylül dönemini kapsayan ilk gençlik yılları ve benlik arayışına düştüğü olgunluk yılları” olacak şekilde üç ayrı zaman dilimine ayırarak anlatır.

Babasının sağlıklı zamanlarına hiç şahit olmayan Sarp, ailesinin yaşadığı sıkıntılar karşısında daha çocuk yaşlarda fedakâr bir tutum takınır. Çeşitli sıkıntılara maruz kalan aile bireyleri evin en küçük çocuğunu ihmal eder ve yalnız bırakır. Başkişi Sarp bu fedâkar tutumunu, yüklendiği sorumluluk ve yalnızlık hissini okura her fırsatta hissettirir.

Çocukluğumda da böyleydim... Aman benden kaynaklanan bir problem olmasın, ben sebep olmayayım, aman bir pürüz çıkmasın, aman her şey iyi olsun... Mutlu olalım, mutsuzlukları yok edelim diye elimden gelen ne varsa yapmaya çalışırdım. (s.24)

Harçlıklarımı harcamaz ağabeylerime verirdim. Kızartılmış kestaneleri soyar, hakkıma düşenleri yemez saklardım, nasıl olsa ağabeylerim benden isteyeceklerdi.

(...)

Aslında kimsenin umurunda değildim. Neden kimsenin umurunda değildim? Neden kimse beni görmüyordu? Şimdilerde bunun cevabını biliyorum. O kadar çok problem vardı ki ailemde, ben bir gölgeden farksızdım aralarında.

Bana kafa yoracak ne zaman vardı ne de böyle bir istek. (s.25)

Başkişi Sarp, kendi yaşam tecrübesini anlattığı romanda, geriye dönüşlerle anlattığı çocukluk yıllarının ardından 12 Eylül darbesi sonrası yaşananları da okura aktarır. Dönemin zihniyetini, yaşanan siyasi meselelere karşı tavır ve yorumunu okura ileten başkişi, yazar ve okur iletişimindeki en önemli araç durumundadır.

1980 yıllarında gerçekleştirilen askeri darbe sonrasında gözaltı ve tutuklama süreci yaşanır. Bu süreçten başkışı Sarp'ın ailesi de etkilenir ve bir akşam yemeği sırası ağabey Evren askerler tarafından gözaltına alınır. Günlerce oğullarından haber alamayan Sarp'ın ailesi yeni bir dert ve sıkıntı çemberine dâhil olur. Yıllar süren tutukluluk süreci sonunda Evren'in idam haberi aileye gelir. Baba bu ağır yüke daha fazla dayanamaz ve ölür. Fakat ailesi için her türlü fedakârlığı yapan, her türlü sorumluluğu vazifesi olsa da olmasa da üstlenen Sarp, babasının ölümünü ağabeyine bildirmez ve babasının dilinden cezaevine, ağabeyi Evren'e mektuplar yazar. Babanın ölümü, ağabeyinin idam ile yargılandığı haberi Sarp'ı bunalımlı ruh hallerine sokar fakat Sarp, ailesi için ayakta kalmaya kendini zorlar. Bu süreci kötü bir rüya olarak nitelendirir ve bu rüyadan uyanmayı, her şeyi unutmayı ve yaratana sığınmayı, teslim olmayı arzu eder. Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen umudunu kaybetmeyen Sarp, ağabeyinin tahliye haberini alır. Ağabeyine kavuşma anını bekleyen başkışı, onun ölüm haberini alması üzerine hayatın darbesini iliklerine kadar bir kez daha hisseder. Ağabeyinin morg ve defin sürecinin ardından büyük bir çöküş içerine girer. Tüm bu acı zamanların Sarp'a bıraktığı büyük bir sevgi boşluğudur. Bu boşluğun etkisiyle zamanla hayatını, benliğini sorgulayan Sarp, manevi haz ve ilahi aşka ulaşma yoluna girer.

Çocukluğunu ve gençliğini yalnızlık hissiyle ve otorite boşluğuyla geçiren Sarp, yaşamını sorgular ve bu sorgulama zamanlarında kaderin ona çizdiği yolda birtakım çatışmaların içine düşer. Nefsiyle mücadele aşamasında olan Sarp, Veli Amca'nın evinde bir sohbe katılır ve derviş olarak nitelendirilen Allah dostu ile tanışır. Sarp, bu tanışmanın yaşandığı gecenin öncesinde insanın yine kendi gibi bir insana kölelik derecesine bağlanmasını, onu yücelterek hayatına almasını eleştirir ve insan aklının yüceliğini savunarak herhangi dervişe, tarikat ehline körü körüne bağlanmaya karşı olduğunu belirtir.

Kızmayın ama sizi anlamakta zorlanıyorum. Nasıl olur da bir insan başka bir insanın yarım kalan suyunu içmek için bu kadar ısrar eder, onun önünde eğilir, her söylediğini kayıtsız şartsız kabul eder... bunu anlamam mümkün değil. Bu o kişiyi putlaştırmaktan başka bir şey değil. Ben bunu anlamıyorum arkadaşlar. Siz ne yaptığının farkında değilsiniz...

Değerli bir kişi bir hediye verir, mesela bir kalem, bir tespih... bunu alırım, ondan bir hatıra olarak saklarım. Buraya kadar tamam, ama gerisi!

Yapıklarınızı ve düşüncelerinizi bir gözden geçirin bakalım. Aklınızı başınıza toplayın. Bu dedikleriniz olmaz, mistik hikâyelerde anlatılır söyledikleriniz. (s.68)

Yüzündeki ifadeyi değiştir Doğan. Ben kimsenin yarım kalan suyunu içmem, hiç kimsenin kulu kölesi olamam. Allah insana akıl vermiş, bunu sakın unutma! (s.69)

Allah dostu ile karşılaşma öncesi bu fikirlere sahip olan Sarp, karşılaşmanın ilk anından itibaren Allah dostundan etkilenir ve onun eksenine girer. Allah dostunun ona “evladım” şeklinde hitap etmesi Sarp’a babasını hatırlatır ve babasından yıllarca duyamadığı, özlemini çektiği bu hitabın ardından yıllarca hissettiği baba eksikliğini Allah dostu ile doldurur. Allah dostunun Sarp’a evladım diye hitap etmesi, Sarp’ın düşüncelerine şahit olmuş gibi ona tespih hediye etmesi, karşılaştıkları gece yaptığı sohbetin içeriği ve Sarp’ın ruhuna hissettirdikleri ile Sarp’ın dünyasında özel bir yer edinir. Sarp, Kıymetlim olarak adlandırdığı Allah dostuna her ne kadar bağlılık hissetse de benlik arayışı yolunda bir takım kararsızlıklara düşer ve tatmin olmak üzere Paris, Kudüs, Mekke-Medine, Mısır gibi birçok ülkeye seyahatler gerçekleştirir. Sarp, ilahi olana ulaşma uğruna girdiği bu yolda çeşitli imtihanlarla karşı karşıya kalır. Bunlardan en büyük ve zorlayıcı olanı ise Jammer ile karşılaşması, ona yakınlık hissetmesi olur. Sarp, asıl çatışmayı Jammer ile yaşar. İlahi aşka ulaşma yolunda basamak olarak gördüğü beşeri aşkı Jammer da bulacağını zanneden Sarp, kontrolsüz bir şekilde Jammer’in eksenine girer. Sarp, Jammer’ı ölen ağabeyinin eksik bıraktığı boşluğu doldurmak üzere hayatına alır. Fakat zamanla Jammer’in kibre bezenmiş nefsinin sezer ve ondan uzaklaşmak ister. Sarp, Jammer’in çevresindekileri köleleştirmesine, kendisini mehdi ilan etmesine karşı çıkar. Mısır seyahati sırasında yaşanan yüzleşmede Jammer, Sarp’ı silahla yaralar ve intihar eder. Sarp’ın bağlandığı derviş/ Allah dostu/ Kıymetlisi silahın ateşlendiği anda keramet gösterir ve Sarp’ın ölümünü engeller. Sarp bütün bu olanların ardından aradığına ulaşır, dahil olacağı yolu seçer. Allah dostunun yolundan gitmeyi amaçlar lakin Allah dostu hakka ulaşmıştır. Sonunda başkışı Sarp’ın elinde kalan hüznün ve pişmanlıktır.

Roman boyunca Sarp, okura yaşamının dönüm noktalarını aktarırken inanç ve fikir dünyasındaki değişimleri de anlatır. Yaşadığı bu değişimler onun romanda “karakter” vasfında olduğunu göstermektedir. Romanın başında “ben kimsenin yarım kalan suyunu içmem, kimsenin kulu kölesi olmam” diyerek dervişlerin karakteristik özelliklerine karşıt

duruş sergilerken zamanla Allah dostuna bağlanır, ona ustam/ kıymetlim adlandırması yapar ve bu onu Forster’ın tanımlamasıyla yuvarlak/ round kişiler sınıfına dahil eder.

2.1.6.2. Norm Karakter

Anlatı metinlerinde “başkişinin hikâyesini çeşitli şekillerde genişletmeye yarayan, sembolik bir değer in ağırlığını taşıyan ve eserin özünü genişletmek, desteklemek, güçlendirmek için kullanılan” (Stevick, 2017: 189) kişilere norm karakter adlandırması yapılmaktadır. Beyaz Usta Siyah Çırak romanı, “başkişiden sonra en fazla derinlik ve etkiye sahip” (Erzen, 2016: 53) norm karakterler açısından zengin kadroya sahiptir. Başkişi Sarp’a, nefsiyle mücadelesinde, benlik arayışında, ilahi olana ulaşma yolunda yaşadığı serüvenlerde yardımcı olan, yol gösterici konumundaki; Kıymetlim olarak nitelendirilen Allah dostu, Gani bey, Emin Bey, Mercan Amca, annesi, babası, ağabeyi ve eşi Sezen romandaki norm karakterlerdir.

Başkişinin Kıymetlim/Ustam olarak adlandırdığı Allah dostu, maneviyatı yüksek, tasavvuf ehli, akil bir kişilik olarak romanda yerini alır. Allah dostu romanda fiziki özelliklerinden çok manevi yanıyla boy gösterir. Başkişi, Allah dostunu gördüğü ilk an fiziki özelliklerine kısmen değinir ve verdiği huzuru okura aktarır.

Kısaya yakın boylu, zarif görünümlüydü misafir. Bej rengi kumaşt an dizlerinin altına kadar inen özenle dikilmiş ceket i, altında aynı renk pantolonu ve başında el örgüsü yün takkesiyle karşımda durmuştu. Beyaz sakalları, kırç ıllı kaşları, daha önce hiç kimsede görmediğim bir ışıkla pırıl pırıl parlayan gözleriyle bana bakıyordu. (s.71)

Başkişi Sarp, Allah dostunu ilk gördüğü gece, onun muhabbetine, sohbetine şahit olur. Anlatılan tasavvufi kıssalar, peygamber sözleri, Mevlana Şems aşkı ve verilen öğütler Sarp’ı derinden etkiler ve kendini sorgular. Allah dostu, başkişinin benlik mücadelesini tetikleyici unsur oluşuyla vaka zincirini genişletir ve başkişinin nefsiyle, kendi benliğiyle girdiği savaşta pusula vazifesi üstlenmesiyle romanın kadrosunda önemli bir duruma gelir. Başkişi Sarp, Allah dostunu melek olarak nitelendirir. Allah dostunun gösterdiği kerametler onun sağlam bir tasavvuf ehli olduğunu ve Hak katında yüksek mertebelerde bulunduğunu gösterir. Başkişi Allah dostunu liyakatli ermiş olarak nitelendirir ve onun melekler tarafından korunduğunu düşünür. “Bu liyakatli ermişe yaklaştığımda onun meleklerle çevrili olduğunu etrafımı kaplayan titreşimlerden hissettim.” (s. 12)

Sarp, Allah dostunu özel bir varlık olarak görür ve onun bir takım kerametler gösterdiğine şahit olur. Sarp, herhangi bir veliye bağlanmanın aklen doğru olmadığını, kimseye karşı kölelik yapılmaması gerektiğini, değerli gördüğü insandan anca küçük hediyeler (tesbih gibi) kabul edebileceğini, asla ötesinin olamayacağını savunur. Sarp, bütün bu düşünceleri dillendirdiği günün sonunda Allah dostunun ona kehribar tesbih hediye etmesi, sonraki görüşmelerinde çakı hediye etmesi ve zor anlarında bu hediyeleri kullanması gerektiğini öğütleyerek bir takım görüntülerin gözünde canlanmasını sağlar. “Yazar, anlatısında bütün diğer elemanlarda olduğu gibi, nesnelere de niyeti doğrultusunda, bir amaca yönelik kullanır.” (Tökel, 2002: 250) Allah dostunun Sarp’a verdiği çakı, tesbih gibi nesnelere onun vaka örgüsündeki kurtarıcı, yönlendirici kişi oluşunun işaretidir. Zira hiçbir şeyin tesadüfen gerçekleşmediği romanda, verilen bu hediyeler Sarp’ın Jammer tarafından öldürülmesinin de engelleyicisi olur. Sarp, Jammer ile yaşayacaklarını önceden bilip onu üstü kapalı bir şekilde uyarması, sıkıntılı ve zor anlarında onun kokusunu duyup, onu yanında hissetmesi gibi sebeplerden Allah dostunu keramet sahibi, özel biri olarak görür. Allah dostunun Sarp’ın zihnindeki algısı romanda şu şekilde verilir:

Derin derin bakıyordu Boğaz’a. Gördüğü Boğaz mıydı? Başka şeylere mi bakıyordu? Başka zamanlara, başka anlara ve olaylara? Bilinmez, bilemiyorum. Çocuksu, duru görünüşünün altında yeri göğü sarsacak bilgilere, emanetlere, sezilere sahipti. Görüntüsüyle çölün dinginliğini hissettiren bu güzel insan ne kadar da aydınlıktı... (s.12)

Kıymetlimin etrafına yaydığı hale öyle parlaktı ki ona dokunmaya çekiniyordum. O kadar yalın, o kadar derin ve o kadar bir billur görüntüye sahipti ki ona dokununca zarar vereceğimi düşündüm.(s.13)

Sarp için Allah dostunun karakteristik yanı hanımeli kokuları yaymasıdır. Onu her gördüğünde, her hissettiğinde beraberinde hanımeli kokusunu da duyar.

Kalbim çarpılmıyordu, kanım damarlarımdan akılmıyordu sanki. Bana doğru yürüdüğünü fark ettim. İçeriye hanımeli kokusu yayılmaya başladı; taze hanımeli kokusu. Daha önce hiç koklamadığım türden bir koku... Var olan tüm hanımelleri bir araya gelmiş ve ona has bir koku üretmişlerdi sanki. (s.71)

Romanın genel çerçevesine bakıldığında Allah dostu, Sarp’ın “arzu ettiği nesne, hedef aldığı gaye” (Aktaş, 2017: 47) konumundaki ilahi aşka ulaşma yolunda bir araçtır.

Fakat Allah dostu da Sarp için maneviyatı, huzuru, hakkı temsil eder. Bu sebeple Sarp'ın Kıymetlim/ustam şeklinde adlandırdığı Allah dostu da arzu edilen nesne konumundadır.

Allah dostu, Sarp'ı hak yoluna iletmek için onu korur ve başına gelecek musibetlere karşı uyarır. Öyle ki romanın sonunda Jammer- Sarp çatışması sırasında Jammer'in silahından çıkan mermiyi engelleyen Allah dostudur. Tüm bu yönleriyle Allah dostu romanda “yazar tarafından olumlanan değerleri, fiilleri, duygu ve düşünceleri savunarak, yaşayarak temsil eden yüceltilmiş tip” (Çetin, 2012: 149) konumundadır.

Mercan Amca, Emin Bey ve Gani Bey de Sarp'ın mana alemine ulaşma yolunda verdiği mücadele de yönlendirici konumdadır. Romanın başından sonuna kadar belirli ideolojiyi savunan “tek bir düşünce ve nitelikten oluşan” (Forster, 2001; 107) bu yalınkat tipler, Sarp'ı türlü olumsuzluklara karşı uyarılmış ve Allah dostuna yönelmesi konumunda öğütlerde bulunmuş “yardımcı kahramanlar” dır. (Çetişli, 2016: 93) Sarp, yaşadığı bir takım hadiseler, karşılaştığı kişilerin etkisiyle yoğun bir kafa karışıklığı hisseder ve bunalır. Sarp'ın halini fark eden eşi Sezen, Sarp'ı maneviyatıyla tanınan Mercan Amca'ya yönlendirir. Sarp, Mercan Amca'yı, “engin gönüllü, hizmet eri bir derviş” (s.116) olarak nitelendirir. Romanda Mercan Amca'nın fiziki özelliklerinden ziyade güzel ahlakı ve manevi yönü anlatılır.

Mercan Amca kendi halinde, evi ve bağı arasında dolaşan, zaman zaman İstanbul'dan gelen misafirlerini bağında ağırlayan, onlara elleriyle dalından kesip tulumbanın soğuk suyunda yıkadığı üzüm salkımlarını ikram eden, yedirmeyi içirmeyi seven, dost bir kişiydi.

Son derece sıradan görünürdü ama hiç de öyle olmadığını daha iyi anlayacaktım konuşunca. Dünyayla barışık, akitlerine sonuna kadar bağlı, kendini aşmış biriydi. (s.116)

Mercan Amca da aynı Allah dostuna bağlıdır. O da Sarp'ın yaşayacaklarına gönderme yapar ve Sarp'ın Kıymetlim dediği ustasına yönelmesi konusunda imada bulunur.

Emin Bey, Sarp'ın eşi Sezen'in çocukluktan tanıdığı bir aile dostudur. Başkışı Sarp ve eşi, Kudüs yolculuğu sırasında havaalanında tesadüfen Emin Bey ile karşılaşır. Romanda Emin Bey'in okura aktarılan ilk niteliği iyi ve bilgili biri oluşudur. Sarp,

Kudüs'te konakladıkları otelde, rüyasında, Mus'ab bin Umeyr'i¹ ve Peygamberi görür. Gördüğü rüyada peygamberin sadık dava arkadaşı Mus'ab'ın, İslamiyet'i seçmesi sebebiyle annesi tarafından evinden kovuluşunu, hemen ardından ölüm halini, peygamberin sadık dostuna muhabbetle veda edişini görür ve bu muhabbeti kendisi için de diler. Peygamberden sevgisini dileyerek uyanan Sarp, gördüklerinin etkisinden çıkmaz. Kahvaltı sofrasında Emin Bey ile görüşür ve henüz hiçbir şeyden bahsetmemişken Emin Bey, Sarp'ı rüyasında gördükleri için dua etmesini söyler ve içinde buldukları alemde zamanın dar olduğu, kendini araması, sevmesi gerektiği konusunda uyarır. Bütün bu söyledikleri bir nevi keramet göstergesidir ve o da Allah dostunun yolunda olan bir derviş kişidir. Romanda Emin Beyin fiziki özelliklerinden bahsedilmez. O başkışiyi bilgisiyle ferahlatan, onu Kıymetlisine yönlendiren ve hak yola ulaşması konusunda nasihatler veren yardımcı konumundadır. Gani Bey de romanda fiziksel özellikleri verilmeyen yalnızca fikir dünyasına başvurulmuş kahramanlardandır. Fabrika sahibi, bilgili, olgun bir kişi olan Gani Bey, Sarp'a yol gösterici görev üstlenir. Sarp, Jammer'ı Gani Bey ile tanıştırmak ve Gani Bey'den kurduğu bu arkadaşlık hakkında onay almak ister. Fakat Gani Bey, Jammer'daki kötülükleri hisseder ve Sarp'ı "Herkesi Hızır bil, ama temkini elden bırakma." (s.212) diyerek uyarır. Sarp'a merhametle yaklaşan Gani Bey, onu korumak ister.

Sarp'ı hayatı sorgulamaya, aşkı bulma eğilimine iten en etkin güç çocukluğundan bu yana hissettiği sevgi ve ilgi eksikliği ile birlikte gelen yalnızlık hissi olmuştur. Mahrumiyetini yaşadığı bu kavramlar da aile ilişkilerine dayanmaktadır. Babasının felçli oluşu başkışinin hayatından baba otoritesini almış, annesinin türlü sıkıntı ve sorumlulukları yüklenmesi de Sarp'ın ilgisiz büyümesine ve sevgiden mahrumiyete sebep olmuştur. Kardeş ilişkileri de sağlıklı yürümeyen ve acı kayıplar yaşayan Sarp, tüm bu eksikliklerin beslediği derin bir arayış ve sorgulama yoluna girmiştir. Başkışinin hayatını etkileyen

¹ Hz. Peygamber tarafından Birinci Akabe Biat'ından sonra İslâm'ı tebliğ için Medine'ye gönderilen sahabi. Cahiliye döneminde, Kureyş'in ana kollarından zengin bir ailenin çocuğudur. Ailesi, İslamiyet'i seçmesini engellese de o gizlice ibadet yaparak ilk müminlerden biri olur. Müslüman olduğu öğrenildiğinde ailesi tarafından türlü ceza ve yaptırımlara tabi tutulur. Tüm zorluklara rağmen peygamber muhabbetinden ayrılmaz ve İslam dininin yayılması için hayatını ortaya koyar. Uhud Savaşı'nda şehadete erişir. Zengin bir aileye sahip olmasına rağmen inandığı dava uğruna yoksul bir şekilde vefat eder. Ölümünün ardından bir kefeni bile yoktur. Peygamber, hırkasıyla Mus'ab'ı sarar, fakat açıkta kalan ayakları ot parçalarıyla örtülür. Peygambere olan sadakati, muhabbeti ile hafızalara kazınır. (Algül, 2006: 226)

temel etken olan aile bireyleri, aynı zamanda vaka zincirini de etkileyerek hacmini genişletir ve dramatik aksiyonun gücünü artırır. Bu bakımdan başkişinin aile bireyleri, Sarp'ın serüvenini başlatmada itici güç konumuna gelmiş ve norm karakter niteliğinde okura sunulmuştur. Sarp'ın aile yaşantısının, içinde bulunduğu arayış haline etkisi romanda Jammer'in dilinen verilir:

Bütün eksikliklerin aslında seni var etmek için girdi hayatına.

Babanda bulamadığın o sevgiyi, ağabeyinde tecrübe ettiğin acıyı ve bütün maraziyi öylece boşuna mı yaşadın zannediyorsun. Biliyorsun, çok iyi biliyorsun aslında ne demek istediğimi. Ama insanoğlu böyledir işte, bazen duymak ister başkasının zihnindeki sesleri. (s.319)

Başkişinin eşi Sezen, romanda fiziki özelliklerinden ziyade model bir eş formunda okura sunulur. Sarp'ın yaşadığı zihin bulanıklıklarında, girdiği çıkmazlarda eşine destek olan, yol gösteren ideal eş tipi Sezen, Sarp'ı Emin Bey ve Mercan Amcayla tanıştıran kişidir.

2.1.6.3. Kart Karakter

“Tek bir özeliğin sembolü” (Stevick, 2017: 181) olarak nitelendirilen kart karakterler, son derece belirgin nitelikleri ile okuyucu karşısına çıkar ve olay örgüsü boyunca herhangi bir değişime uğramazlar. (Çetişli, 2016: 90) Beyaz Usta Siyah Çırac romanının kart karakterleri de Jammer ve Amen'dir. Düz/flat kişi görünümünde olan bu iki roman kahramanı, romanda “tematik gücün karşısında ihtiyaç duyulan” (Aktaş, 2017: 46) rakip kişi; olay örgüsünün teşekkülünde ihtiyaç duyulan çatışmanın hayat bulabilmesi, olayların düğümlenebilmesi, entrik atmosferin oluşabilmesi ve asıl kahramanın çok daha belirgin hale gelebilmesi için (Çetişli, 2016: 92) kurgulanmış hasım/karşı güç olarak konumlandırılır.

Romanda başkişi karşısında duran en etkin karşıt güç Jammer'dır. Entrik kurguyu tetikleyen kişi konumunda olan Jammer, romanda birçok yönüyle okura sunulur. Romanda Jammer'in fiziksel özellikleri, ailevi problemleri, hastalığı, benliğini saran şeytani unsurları başkişinin anlatımıyla okura aktarılır.

Git gel sorular içinde bir yandan çocuk saflığındaki gözlerine bakıyor, bir yandan da söylediklerini anlamaya çalışıyordum. Etli geniş bir alna, sevimli,

yuvarlak gözlere sahipti. Utangaç, edepli bir siması vardı. Konuşurken ellerini kucağında bağlıyor ve ovuşturuyordu. Başındaki örtünün önündeki iki ucunu Yemenliler gibi başının arkasından bağlamıştı. Üzerinde beyaz bir cellabiye, kahverengi çizgili bir yelek vardı. (s.196-197)

Peygamber kabrini ziyareti sırasında Jammer ile tanışan Sarp, onun enerjisinden etkilenir. Gerek bulunulan ortamın kutsallığı, gerek Sarp'ın içinde sevgi eksikliğinden kaynaklanan boşlukların varlığıyla Jammer'ın siması Sarp'a sıcak ve sevimli gelir. Diyarbakırlı olan Jammer, evli ve bir erkek evlat sahibidir. Çocukluğu ve gençliği sevgisizlik ve ilgisizlik temelli olan Jammer'ın ailesi tarafından görmezden gelinişi onun en büyük yarası haline gelir. Romanda Jammer ile ilgili ayrıntı Sarp'ın tanımlamalarıyla sunulur.

Aslında o sevgiyi arıyordu, sahiplenilmek istiyordu. Hep dışlandığı için herkes tarafından putlaştırılmayı özlüyordu. Öyle derin bir darbeyle örselenmişti ki bunu ancak sanal bir şeyh olarak telafi edebileceğine inanmıştı.

Diyarbakır'dan otobüse bindirildiğinde onu geçirmeye ağabeyinden başka kimse gelmemişti. Bütün ezilmişliklerini silecek ve bütün aşağılanmaların üzerinde yepyeni bir imparatorluk kurarak geri gelecekti. Kendisini güllerle karşılayacaklardı. Taleal Bedru ilahisi söylenecekti hep bir ağızdan. (s.313)

Sevgi açlığının oluşturduğu yara zamanla kangrene döner ve Jammer'ı ilahlık hastalığına sürükler. İçindeki boşluk hissi sebebiyle psikolojik bunalımlar yaşayan Jammer, üniversite eğitimini Mısır'da El- Ezher Üniversitesi'nde görür fakat hastalığı sebebiyle mezun olamaz. Okulu bırakıp evine döndüğünde babası vefat eder. Anlattıkları sebebiyle ailesi hastalandığını düşünür ve Jammer doktora götürülür. Ağır depresyon teşhisi konulur fakat o hastalığı kabul etmez. Maddi manevi pek çok sıkıntı yaşayan Jammer, geçimini takı ticareti yaparak sürdürür ve kendisine bağlı kişilerin de bu ticareti yapıp kazançlarını ona verdiklerini söyler. Çevresi tarafından beklenen mehdi olarak görüldüğünü, Hz. Hüseyin ile mana aleminde görüştüğünü, onun kendisine bir takım görevler verdiğini ve Sarp'la karşılaşmasının da planlı ve yazılmış bir durum olduğunu söyler, onu yalnızlığına deva olacak bir dost olarak görür. Hastalıklı ruh hallerine sahip olan Jammer, kendine müritler edinir ve seçilmiş kişi olduğunu düşünür. Cinlerle iletişime geçer.

Romanın ilk bölümü “1/ Kartal/ Gerçeküstü Bir Gerçek” başlığıyla başlar ve Kartal, Jammer’ı temsil eden bir semboldür. Sözlükte, “genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş” (TDK, 2020) şeklinde tanımlanan kartalın özellikleri başkişisinin rakibi/ hasmı olarak sunulan Jammer’a verilir. İlk bölümde başkişi Sarp ve Jammer çatışması (av-avcı/kartal) alegorik bir şekilde okura aktarılır.

Zifiri karanlıkta bir kartal olanca hızıyla yol almaya çalışıyor. Gözlerini hedefine dikmiş; tüm gücünü kullanarak avını yuvasına götürmek istiyor. Yerde insanlar, gökte melekler, bir de iblis bakakalıyor bu duruma.

Yer geçilir, gök delinir. Aslında ne gök vardır delinen, ne de geçilen yer. Zamanın ötesinde, alemde aleme geçilen bir berzahta hızla kanat çırpmakta kartal.

Avın kartala ne garezi vardır ne de ona ait olma isteği. Sadece ayağa kalkmaya mecali olmaksızın çöktüğü dizlerinin üzerinden avazı çıktığı adar bağıyor; “Kıymetlim yetiş!” diye. (s.12)

Sarp’ın mana âleminin sırlarına erme, Hakkı bulma, ona ulaşma yolunda kendine rehberlik edecek şahsı seçeceği bu serüvende Kartal yani Jammer, kendisini Sarp için seçilmiş rehber olarak görür ve Sarp’ı kontrolü altına almak için mücadele eder. “Teslimiyet” halinin temel alındığı bu yolculukta teslim alma vasfını üstlenmek isteyen Jammer, düştüğü karanlık yolun farkına Sarp’ı kaybederken varır ve bir ikilem yaşar. Usta olarak nitelendirilen Allah dostunun karşısında kendini sorgular, doğru rehberin kendisi olmadığından şüphe eder, “Ustanın beyazına siyah bir çırağım, siyahtan mı kara, karadan mı siyahım?” (s.20) şeklinde düşünerek kendini ustanın beyazına çalınmış siyah bir çırak olarak nitelendirir. İçine düştüğü ikilem ve şüphe haline rağmen Sarp’tan vazgeçmez, Sarp’ı kendisine özellikle gönderildiğini düşünür ve kendiyile birlikte onu da yok etmek ister. Romanda bu şüphe ve idrak etme hali açıkça Jammer’ın dilinden sunulmaz. Jammer romanın son anına kadar kendini özel biri olarak görür ve Sarp’ı himayesine almak ister. Bahsi geçen şüphe hali romanın ilk sayfalarında kartal sembolünün dilinden verilir.

Kartalın gri, mor bulutlar arasında sürtünmesi o kadar artmıştı ki kanatları alev almış, gözlerinde korku peyda olmuştu. O zaman ikilem düştü ve içinden konuşmaya başladı:

Ben değil miyim acaba bu âdemin sahibi? Ama nasıl olur, hayır! Sahibi benim bu avın, onu menzile ulaştıracak olan benim, başkası değil. Ben bunun için seçilmedim mi? Bu muhabbetli dostu bana sevgilim kendi evinde, hücre-i saadetinde buldurdu. Adeta al diye bana sundu, şimdi yok olma zamanı değil, bu görev benim. Hazreti Hüseyin Efendimiz bu görevi bana verdi. Diyar diyar dolaştım ve aradıklarımın tümünü buldum. Peki, o zaman kanatlarım neden tuttu? (s.18)

Sarp'ı da diğer insanlar gibi kontrolü altına almak isteyen Jammer, ruhuna işlemiş tüm sapkın hal ve düşünceler sebebiyle Sarp'ı elde edemez. Romanın sonunda bir gece, Luksor kentinde bir evde Sarp ve Jammer arasında çatışma yaşanır. Sarp, Jammer hakkındaki tüm düşüncelerini ortaya döker ve onu hakikat yoluna davet eder. Jammer'ın iflah olmayacak bir halde olduğunu gören Sarp, İstanbul'a döneceğini söyler. Jammer temsil ettiği düşünceleri bir an olsun bırakıp değişeceğinin izlenimini verse de bunu gerçekleştiremez. Düz bir kişi olarak doğar ve ölür. İntihar ederek yaşamına son vermeden önce Sarp'ı göğsünden yaralar ve Sarp'ın menzilini Allah dostuna çevirmesine vesile olur.

Amen, Jammer'in emri altında, ona bağlı Mısırlı siyahi bir gençtir. Jammer'in müridi konumunda olan Amen, hayatında hissettiği derin sevgisizliği ve yalnızlığı Jammer ile giderir, Jammer'in ilgisi karşısında adeta onu putlaştırır.

Sarp, bahçemiz sevgimizdir, cennetimiz Jammer'a kavuşmaktır. Bahçeye gir, neden duraklıyorsun? Kendini seviyorsan kendinden yön çevirmelisin. Hoşnutluk istiyorsan hoşnutsuzluğu yok etmelisin. Sen onda ölmezsen nerede yaşayabilirsin? Sen ondan yüz çevirirsen rahat ve huzur bulamayacaksın. Senin değerini isminle değil, onun ismiyle yan yana anılmakta gizli. (s.290)

Amen evinin duvarlarına Jammer'in fotoğraflarını asar. Namaz kıldığı odada secde yönüne Jammer'ın fotoğrafı vardır. Fakir bir yaşam sürmesine karşın Jammer'ı evinde konforlu bir şekilde ağırlamak için çaba harcar. Jammer'ı Mevlana, mehdi olarak görür ve turistlere rehberlik yaparak kazandığı parayı Jammer'a verir. Sarp'ın Türkiye'ye dönme isteğini öğrendiğinde Jammer'dan ayrı kalma korkusuyla Sarp'ı gitmemesi gerektiği, Jammer'a kulluk etmesi gerektiği yönünde uyarır.

Sarp! O bizim kalemizdir. Sen de o kaleye gir ve selamete eriş. Sevgimiz orada. O zaman herkesi yakın bulacaksın. Kandilimiz odur. Onunla aydınlan

ve gerisini araştırıp durma. Neden kendini fakirleştiriyorsun? Senin zenginliğin o. O seni sevgi ırmağında yıkamadı mı? Nasıl oluyor da başkasının sevgisiyle meşgul oluyorsun? Şimdi gözünü kendine çevir ve bak. Lütfen samimi ol. Bak bakalım sana ne söyleyecek? Yüzünü ona çevir ve bak. Asla kötülük bulmayacaksın. Ebediyete kadar araştırırsan da onun benzerini bulamayacaksın. Buldum dediklerinde ise huzuru bulamayacaksın. (s.290)

Sarp'ın Jammer ile yakınlaşmasından endişe duyan Amen, bu ilişkiyi kıskanır. Jammer'in Sarp ile birlikte Türkiye'ye döneceğini duyduğunda cinnet geçirir ve kırılan sürahinin bir parçasıyla boğazını keserek intihar eder.

2.1.6.4. Fon Karakter

Romanda “mahalli rengi aksettiren, dikkatlere sunulmak istenen vaka veya vaka parçasına ait tablonun gözler önünde daha iyi sunulmasına hizmet eden dekoratif unsur durumundaki” (Aktaş, 1991: 158) kişilere fon karakter denir. Romanda “yapıyı işleten çarkların dişleri” (Stevick, 2017: 180) konumunda olan bu karakterler kurgulanan ortamın gerçeklik algısını arttırmaya yarar.

Beyaz Usta Siyah Çırac romanındaki fon karakterler: Eskişehir ve Ankara'daki cezaevi ve karakollardaki güvenlik görevlileri ve mahkumlar, bayram ziyareti için gidilen Ankara Mamak Cezaevi'ndeki mahkumların aileleri ve askerler, Sarp'ın ailesinin yaşadığı mahalledeki esnaf, Sarp'ın anneannesinin arkadaşı Aysel Hanım, morgun önündeki insanlar, Veli amcanın evinde yapılan sohbete katılanlar ve Veli Amca ile oğulları, havaalanındaki çalışan ve yolcular, uçak içindeki yolcu ve hostesler, turizm şirketi çalışanı, Suudi polisler, umre ziyareti sırasında ibadet eden Araplar ve diğer Müslümanlar, Mısır'daki trende bulunan yolcular ve küçük çocuk, Luksor'da bir köy evinde bulunan insanlar, Mısır'daki ermiş ve evindeki insanlar, otellerdeki görevliler ve müşteriler, Mısır'da hastanedeki polisler, Paris seyahatinde karşılaştığı Duhan, yaşlı adam ve Sarp'ın kızı Mina'dır.

2.1.7. İzleksel Kurgu

Beyaz Usta Siyah Çırac romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 1: Beyaz Usta Siyah Çırac Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç (Ülküdeğer)	Karşı Güç (Karşıdeğer)
Kişiler Düzeyinde	Sarp Kıymetlim/Usta/Allah Dostu Gani Bey Emin Bey Mercan Amca	Jammer Amen
Kavramlar Düzeyinde	Aşk/ İlahi- Beşeri Aşk Arayış Teslimiyet Umut Yalnızlık Pişmanlık Maneviyat Tasavvuf Sadakat Fedakarlık Hasret Benlik Arayışı Yeniden Doğuş Sevilme İhtiyacı	Kibir İhanet Sömürü Ölüm/Öldürmek İntihar Sapkınlık Esaret Narsizm Sevgisizlik
Simgeler Düzeyinde	Kehribar teşbih Çakı Ev Hanımeli çiçeği Melek	Silah Ceza evi Kartal

2.1.7.1. Aşk'ın Tasavvufu: Beşeri ve İlahi Aşk

İnsan yaşamının temel aksiyonlarından biri olan aşk, genel olarak aşırı sevgi ve bağlılık duygusu (TDK, 17.02.2020), bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşkün olması (Lisânü'l- 'Arab' vd. aktaran Uludağ, 1991: 11) şeklinde tanımlanır. Dış dünyanın vazgeçilmezlerinden olan aşk kavramı, edebiyat dünyasında da aynı ilgiyi görerek edebi türlerin temel izleklerinden olmuştur. Edebiyatımızın zaman yolculuğunda her dönemin gözdesi olan aşk teması, mevcut edebi türlerde mecazi/ maddi/ beşeri, felsefi ve tasavvufi/ ilahi/ hakiki aşk olarak üç değişik özellikte ele alınmış, bunlardan her birinin müstakil veya iç içe işlendiği farklı şekil ve türde edebi eserler ortaya konmuştur. (Uzun, 1991: 18) Bir kişinin, fani olan kişi

veya nesneye karşı hissettiği muhabbet, sevgi ve tutku olarak da tanımlanabilecek beşeri aşkın karşına konulan ilahi aşk, “Allah ü Teâlâ’yı çok sevmeye hâli” (Dini Terimler Sözlüğü, E.T. 18.02.2020) olarak tanımlanır. Hakîkî aşk olarak da adlandırılan aşk-ı ilahi, “Allah ile kulu arasında karşılıklı sevgidir, bu sevgi maddiyattan mânevîyata, bedenden ruha yönelmekle gerçekleşmektedir.” (Çiçek, 2019: 33) Tasavvuf ilminde beşeri aşk ilahi aşka geçişte bir basamak olarak görülür ve kişi Allah’ın yarattıklarını severek, Allah’ı sevmeye yoluna girer ve bu yolcuğun sonunda kişi yaratıcısına muhabbet/aşk duyar. Mustafa İsmet Uzun bu durumu: “Hakiki aşk yoluna mecazdan girilir ve güzelden güzelliğe, fertten cemiyete, mazhardan zâhire, kuldan Hakk’a, diğer bir deyişle kesretten vahdete doğru bir seyir takip edilir.” (1991: 19) şeklinde açıklar. Tasavvufî aşk konusunda âlimler kendi içlerinde birtakım tezatlıklar yaşamıştır. Kimi âlimler Allah ü Teâlâ’ya olan sevginin aşk olarak tanımlanması gerektiğini savunurken kimileri de aşk kavramı yerine (Kuran ve hadislerde geçtiği gibi) muhabbet- hud- sevgi kavramlarını kullanmıştır². Tasavvufî aşkın karşısında olan âlimler aşkı elem, ıstırap, uykusuzluk, iştahsızlık gibi patolojik tezahürlerle kendini belli eden, cinnet ve intihara kadar götüren ruhi ve bedeni hastalıklara yol açtığını dikkate alarak selim fitrata da aykırı bulmuşlardır. (Uludağ, 1991: 15)

Beyaz Usta Siyah Çıracak romanının başkişisi Sarp da menkıbesinde mana âleminin izlerini sürmektedir. Bu iz sürüm sürecinde kader onu doğru ve yanlış kişilerle tanıştırır. Romanda tasavvufî söylemlerde bulunan Allah dostu/ Kıymetlim, Gani Bey, Emin Bey, Mercan Amca, Sarp’a ilahi olana ulaşma yolunda rehberlik etmek üzere görevlendirilir. Sarp, bu dört roman kahramanı ile her sohbetinde tasavvufî öğütler, kıssalar ve birtakım tavsiyeler dinler.

Sarp’ın çocukluk yıllarından itibaren yaşadığı acı hadiseler, onun ruhunda derin izler bırakmış ve bütün bu ruhunu sikan zamanların ardından benliğini, hakikati, var oluş sebebini; kendisinin Hak katında ne konumda olduğunu sorgular hale getirmiştir. Benlik arayışına düştüğü ve nefsiyle mücadeleye karıştığı bu vakitlerde Veli Amca’nın evinde tanıştığı Allah dostu ona en hakiki kılavuz ve yol arkadaşı, aşkın somutlaştırılmış hali olarak sunulur. Sarp, sonraları Ustam diyeceği Allah dostunu ilk gördüğü anda kalben etkilenir ve onun eksenine girer. İçine düştüğü bu arayış döneminde ona huzur ve yön verecek olan aşk duygusu, onu önce bir beşere yönlendirecek sonrasında Hakkı bulduracaktır. Allah dostu Sarp için aşk-ı ilahiye giden yolda en önemli basamak olan

² Tasavvufî aşk kavramı hakkında âlimlerin çeşitli görüşleri için bkz. (Uludağ, 1991).

beşeri aşkı tattırarak, “Allah için sevme” halini ona yaşatacaktır. Sarp Allah dostunun sohbetini dinlediği ilk akşam, sohbet konusu Hz. Mevlana ve Şems’tir. Mevlana’nın fikir dünyası ve Şems aracılığı ile yükselişi, Allah dostunun dilinden anlatılırken, asıl mesele olan “aşka” değinilir ve Sarp- Allah dostu arasındaki münasebetin bu türden bir aşka yürüyeceğinin bilgisi sezdirilir. Daha ilk buluşmadan verilen bu muhabbet sinyalleri Sarp’ı etkiler ve aşkı arzular. “Veli Amcalardan ayrıldığımda yağmur durmuştu. Tertemiz bir hava vardı. Yollar, kaldırımlar, ağaçlar ne varsa yıkanmıştı. Serinliği ciğerlerime çektim. Karışık duygular ve sorular peşim sıra geliyordu. Bense sadece teslim olmak, aşkın tadını çıkarmak istiyordum.” (s.86)

Romanda aşk teması üzerinde yoğun bir şekilde durulur. Öyle ki akıl kişilerle yapılan her sohbetin sonu aşk meselesine ve Kıymetlim denilen Allah dostuna gelir. Mercan Amca’dan zihin bulanıklığı için akıl isteyen Sarp, tasavvuf ilmi hakkında bilgiler aldıktan sonra yine aşk konusuna yönlendirilir. Mercan Amca aşk üzerine sözler söyler ve tasavvuf ehlinin hedefinin aşk olduğunu vurgular. “Sonra bir an durdu, gözlerime baktı ve sordu: Aşk’ı bilir misin evladım? Yumuşacık ama aydınlatan sorularla bana bir şeyler veriyordu aslında.” (s.123)

Sarp’ın bu serüvende yaşaması, bilmesi gereken ilk şey aşktır. Romanda metinlerarasılık yöntemiyle birçok tasavvufi söylemler ve derviş kişilikler Sarp’ın önüne serilir. Sarp kendisine sunulanın çok sonraları farkına varacaktır.

Tabii pek çok aşk vardır evladım. Kök olarak aynıdır ama kimi buranıdır, kimi oranın. Ahmed er- Rufai, Abdülkadir Geylani, Mevlana Celâleddin gibi birçok dost Allah’tan Aşk ismiyle söz etmişlerdir çeşitli zamanlarda.

AŞK, sevilecek, öylesine sevilecek ki uğruna her şeyden vazgeçilecek, benliğinden bile vazgeçilmek suretiyle O’nda yok olunacak varlıktır, AŞK! diye söz etmişlerdir. (s.123- 124)

Aşk, O olduğu gibi; aşık da O’dur. Çünkü onun dışında vücudu olan bir varlık yoktur! Ve dahi maşuk yine kendisidir. Sevgi, sevdiğin, seven hep O’dur. Kim, ne zaman, nerede, neyi severse sevsin; sevdiğinin ismi ne olursa olsun, gerçekte sevilen hep O’dur. (s.124)

Mercan Amca söyledikleriyle tasavvufi aşkın temel algılarına değinir ve aşkın her halinin ancak yaratıcıya mahsus olduğunun bilgisini verir. Ve o da diğer kılavuz rolündeki

kişiler gibi Sarp'a aşk anahtarını işaret ederek, onu Allah dostuna yönlendirir. "Korkmak yok. İnsan güçlüdür inanıyorsa aşka, önemli olan aşkı kime yönelttiğin. Kıymetlisine mi, kıymetsizine mi?" (s.126) Mercan Amca'nın söylediği bu söz ve hatta son cümledeki "kıymetli" kelimesi, Sarp'ta onun keramet gösterdiği yönünde algı oluşturur.

Romanda işlenen aşk temasının bir başka boyutu da Jammer ve Sarp arasında yaşanan etkileşimle okura sunulur. Jammer, Sarp'ı kendisine verilen değerli bir mürit gibi algılar ve kimi zaman iltifatlarla kimi zaman da "Beni sorgulama, sen beni sorgulayacak konumda değilsin. Benim yaptıklarımın sebeplerini ve sonuçlarını anlayamazsın. Yapman gereken bana tâbi olmak, ne dersem yapacaksın, aksi takdirde yollarımız ayrılır." (s.277) şeklindeki tehditleriyle onu kendi himayesine almaya çalışır. Allah dostuna karşıt değer olarak sunulan Jammer, kendini özel bir usta olarak görür, lakin o sapkın çıraktan öteye gidemez. Sarp, kutsal topraklarda karşılaştığı Jammer'a karşı yakınlık duyar, özlemine çektiği ağabeyi Evren'in boşluğu onun Jammer'a yakınlaşmasına sebep olur.

Oysa ben onu ne kadar çok seviyordum, her daim yanında kalmak için neler yapmazdım. Onu şahdamarımın üzerinden öpmenin karşılığı yoktu ve asla bedeli bulunamazdı. Aslında o anda dudaklarım zamanı geçerek aşık olduğum sevgiliye uzanıyordu. Anlıyordum ki öptüğüm o değildi, manevi bir şeydi. Bunun cisimle bir alakası yoktu. Öptüğüm Jammer değildi, ben aslında babamı, ağabeyimi öpüyordum. (s. 278-279)

Sarp, hiçbir zaman Allah dostuna karşı duyduğu hisleri Jammer'a karşı duymaz. Onu sever, fakat sınırlarını keskin bir şekilde çizer. Jammer ise her ne kadar aralarındaki muhabbetin kutsallığına inansa da aslında o, sapkın bir mecazi aşkın pençesindedir.

Jammer'ın kendisine adeta köle edip kullandığı kişi olan Amen de, Jammer'a karşı bağımlı, sapkın bir sevgi ve muhabbet duyar. Onu mehdi olarak adlandırır. Secde yönüne Jammer'ın fotoğrafını asar ve ona olan ilgi ve alakasını adeta ilahlaştırır.

Romanda konu edilen bir diğer aşk boyutu ise başkişi Sarp'ın eşine olan aşkı ve bağlılığıdır. Sarp'ın sahip olduğu bu aşk bağı romanda yüceltilmiş bir beşeri aşktır. Kılavuz konumunda olan Mercan Amca, Sarp'ı eşine olan aşkın devamlılığı ve eşine bağlılığının sürmesi konusunda Sarp'a nasihat verir.

2.1.7.2. Yalnızlık ve Sevilme İhtiyacı

Yalnızlık, kişinin iç dünyasını ciddi anlamda olumsuz etkileyen, kahramanın psikolojik dengesini alt üst eden ve hayatını şekillendiren mühim bir tema olarak anlatı türlerinde sıkça kullanılmıştır. *Beyaz Usta Siyah Çırac* romanında da yalnızlık teması kullanılmış ve kahramanların hal ve hareketleri bu doğrultuda şekillenmiştir.

Romanın başkişisi Sarp ve kart karakterleri Jammer ve Amen'in yaşadığı ortak hislerden biri de yalnızlık ve sevgisizliktir. Sarp, babasından hastalık sebebiyle ilgi ve sevgi görememiş, annesi tarafından sıkıntıların etkisiyle ihmal edilmiş ve kardeşleri ile yakın bir bağ kuramamış, ağabeyi Evren'i de genç yaşta kaybetmiştir. Bütün bu geri planda kalışların, ilgisizliğin beraberinde, Sarp'a kalan büyük bir yalnızlık hissi olmuştur. Çocukluğundan itibaren dolu dolu hissettiği bu yalnızlık hali onu hayatındaki boşlukları doldurmaya itmiş; iyi veya kötü birçok kişiyi hayatına almasına neden olmuştur. Varlığını çokça hissettiren yalnızlık teması, romanda anlatılan menkıbenin şekillenmesinde temel etken olmuştur.

Jammer da ailesinden yeterli ilgi ve sevgi görmemiş, öğrencilik hayatını da yalnızlık ve yoksulluk içerisinde yaşamıştır. Yaşadığı bu maddi manevi yokluk hissi, onun psikolojisini kötü yönde etkilemiş; narsist³ hal ve tavırlara sebep olmuş, iktidar olma ve insanlara hükmetme eğilimlerine itmiştir.

Romanın bir diğer kişisi Amen de yoksulluk içinde yaşadığı hayatta en derin hissettiği sevgisizlik hissi olmuş ve Jammer'dan gördüğü ilgi ve alakayla bu derin boşluğu doldurmuştur.

2.1.7.3. Benlik Arayışı ve Yeniden Doğuş

Romanın temel izleklerinden biri de arayıştır. Ben anlatıcı konumundaki başkişi romanın ilk satırlarından itibaren kendi “menkıbesini” okura sunacağını belirtirken, gerçeküstü gibi görünen, lakin onun tabiriyle her şeyiyle gerçek olan bu serüvenin çıkış noktası Sarp'ın kendini sorgulaması, benlik, hakikat ve sevgi arayışıdır.

Bu benim menkıbem. Gerçek ama gerçeküstü bir yaşayış. Nerede başlıyor?

Nerede sonlanıyor? Hangisi gerçek? Hangisi hayal? Buna siz karar verin.

³ “Narsisizm terimi kendine ve dış görünümüne hayran olma, kendini aşırı sevme (öz-severlik) ve benmerkezciliği (egocentrism); bu bağlamda bencillik, her şeyi kendisine hak olarak görme, eş duyuş eksikliği ve hayranlık gereksinimini içerir.” (Karakaş, 2018)

Mana aleminin sırlarına erme yolunda düşe kalka, her yükselişte biraz daha alçaldığım, yaşadığım her şeyin üzerimde derin izler bıraktığı bir menkıbe.

(s.7)

Başkişinin özünü arayış mücadelesi olan *Beyaz Usta Siyah Çırak* romanında, tüm eksikliklerin sebebi sevme ve sevilme ihtiyacıdır. Hayatın debdebeli halleri arasında birbirine sevgi ve ilgi göstermeyi başaramayan aile bireylerinin geride bıraktıkları koca bir boşluk, Sarp'ın içine düştüğü derin bir kuyuyu andırır. Sarp, Hz. Yusuf misali içine düştüğü bu ıssız kuyunun içerisinde hayatın manasını, varoluş sebebini, aslında kim olduğunu sorgulamaya başlar. Bu sorgulama ve arayış hali, onu aklın sınırlarını zorlayacak, maddenin de ötesinde hallerin bulunduğu bir yaşantının içine sürükler. Sarp'ın içine düştüğü arayış hali romanda birçok tasavvufi kıssa ile ilişkilendirilerek açıklanır. Hikâyesi boyunca kendini arayan Sarp yolun sonunda, Simurg hikâyesindeki kuşlar misali, yine kendini bulacaktır. Romanda bu atıf, başkişinin Simurg hikâyesini özetleyerek “İnsan kendini arıyor bütün hayat hikâyesi oyunca. Aynı benim gibi” (s.23) deyişle yapılır. Romandaki asıl meselenin, bir diğer atfı da Hz. Mevlana'nın “hamdım, piştim, yandım” felsefesine yapılır. Sarp, kıymetlim dediği Allah dostunun verdiği sohbeti dinlediği anda Mevlana'nın bu felsefesini öğrenir ve o an bu üç halin ne olduğunu “Ham olmak ne? Pişmek ne? Yanmak ne?” (s.82) şeklinde düşünerek sorgular. Sarp'ın bu sorgulayışı onun hikâyesinin aslına tekabül eder. Yaşamın çetin şartlarında ham olarak mücadele eden Sarp, olgunluk çağlarına geldiğinde birçok acıyla pişer ve kendini arayış yolunda düştüğü aşta yanmayı arzular.

Benlik arayışı ve nefsiyle mücadele içinde olan Sarp'ın çatışmalar sonunda edindiği tecrübe haliyle vardığı nokta romanda doğum metaforu üzerinden okura aktarılır.

Düşmanıma gözlerimi dikmiş vaziyette yol aldığım sırada derinlerden bir kadın çığlık atıyor doğum sancıları içinde, ardından tazecik bir bebek ağlaması duyuyorum. Gözlerimden yaşlar dökülmeye başlıyor. Babası, dudaklarını bebeğin pembe kulağına yaklaştırıyor. Gözyaşlarım daha da artıyor. Bana doğru yaklaşanı artık önemsemiyorum. Doludizgin küheylanımın üzerinde yol alırken bebeğin kulağına ezanın okunmasını dinliyorum. Gözyaşlarım rüzgâra kapılıp bebeğin gözyaşlarına karışıyor. Her yeni doğum gibi bu da gözyaşlarıyla geliyor. (s.10)

Sarp benlik mücadelesinde düşman askerlerine karşı savaşmaktadır. Aslında savaştığı kendi nefsidir ve bu savaş esnasında bilincinin derinliklerinde şahit olduğu doğum, kendisinin benlik mücadelesini kazanıp yeniden doğuşunun sembolüdür. Sarp, yeniden doğuş sürecinde engebeli yollardan, sancılı süreçlerden geçer. Öyle ki bu yolculukta karşılaştığı bir diğer düşman olan Jammer, Sarp'ı tehdit eder ve öldürmeye çalışır. Korku, huzursuzluk, endişe içinde geçen yıllar sonra Sarp, edindiği farkındalıklar sayesinde varoluş sebebini ve olması gerektiği yeri öğrenir.

2.2. Kerime

2.2.1. Romanın Kimliği

Yazarın ikinci romanı olan *Kerime*'nin ilk baskısı 2013 yılında Everest Yayınları tarafından yapılmıştır. Daha sonra Timaş Yayınları tarafından birinci baskı Şubat 2016, ikinci baskı da Aralık 2017'de yapılmıştır.

Roman, Türkiye de ezanın Türkçe okunmasının zorunlu olduğu 1932 yılından itibaren başlar. Türkiye'nin yakın dönem siyasi olaylarından birini romanında fon olarak kullanan yazar, asıl hikâyeyi başkişi Kerime çevresinde oluşturur. Romanda dönemin siyasi gelişmelerinden, bürokrasinin geldiği halden, hükümetin baskıcı tutumundan hoşnut olmayan ve her fırsatta mevcut durumu eleştiren Şeriye kâtibinin, ailesine, özellikle kadın fertlere gösterdiği baskıcı, yobaz tutum sebebiyle yaşadığı facialar, kızlarının vahim hisleri ve hazin sonları anlatılır. Yaşanan hazin sonlardan biri evin küçük kızı Nezihe'ye aittir. Sevdiği gence kavuşamayan Nezihe bir kış gecesi, evlerinin bahçesindeki ağaca kendini asar. Babasının tutumlarından en çok etkilenen kişi Kerime'dir. Baba baskısıyla geç yaşına kadar evlenemeyen Kerime'nin tek arzusu âşık olduğu bir adamla evlenip mutlu olmaktır. Lakin arzusunun gerçekleşmesini beklerken geçen yılların ardından annesinin baskısıyla dul bir adamla evlendirilen Kerime, mutsuz bir hayat yaşar. Yaşadıkları onu psikolojik bunalıma sürükler. Çocuk yaşlarda yaşadığı çirkin hadise Kerime'nin zihninde şahlanırcasına ortaya çıkar. Kerime ağabeyi tarafından cinsel istismara maruz kalmış, duruma tesadüfen şahit olan babası yaşananları gizlemiş ve kızını baskıyla yetiştirmiştir. Ailenin dramı Şeriye kâtibinin gözleri önünde yaşanır lakin o felçli olduğu için hiçbir şey yapamaz. Kızı Nezihe'nin ölümünü izler ve Kerime'ye yaptığı haksızlıkları düşünerek aynı gece ölür. Kerime ise aklını kaybeder, akıl hastanesinde ölür.

Roman boyunca vurgulanan mesele Kerime'nin hayatıdır. Bu sebeple romana Kerime'nin ismi verilmiştir. Kapak sayfasındaki kırık fincan ve parçalanmış çiçek de acı içinde yok olan kadın kahramanları ve bir ailenin parçalanışını simgeler niteliktedir.

2.2.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Kerime romanı, “temel vasfı itibarıyla ‘her şeyi bilme/sezme/görme’ esasına dayanan ve yazara geniş imkânlar sunan” (Tekin, 2002: 187) tanrısal/ hâkim bakış açısıyla yazılmıştır. Romanda engin bilgiye sahip hâkim bakış açılı anlatıcı vasıtasıyla okura, vakanın en ince ayrıntıları, kahramanların psikolojik dünyaları sunulmuştur. Roman, yazar tarafından “Kerime, Şeriye Kâtibi, Mehmet, Nezihe, Ragıp Bey, Aşk, İnme, Karar, Koca Ayak, Şerbet, Bozgun, Nezihe'nin Düğünü, Ölümün Kokusu, Araf, Sema, Doktor, Bekir, Hava Değişimi, Devrim, Ali, Kök” adlandırmalarıyla yirmi bir başlık altında bölümlendirilmiştir. Romanın bölümlendirilmesinde olayın düğümlerinden ziyade kişilere ağırlık verilmiştir ve kişilerin adını taşıyan bölümlerde bir yandan olaylar aktarılmış diğer yanda da bahsi geçen kişinin tanıtımı yapılmıştır.

Roman, ‘Kerime’ isimli ilk bölümle başlar. “Kerime sessiz ve korkak... Böyle yetiştirilmişti. Erkeklerden çekinmeliydi, ona böyle öğretilmişti.” (s.9) şeklinde başlayan bölümde Kerime'nin ruh ve fikir dünyasını özetler niteliğinde bir başlangıç yapan anlatıcı, devamında gerdek gecesinde Kerime'nin hissettiklerini, yaşadıklarını okura aktarır.

Romanın geneline hâkim olan tanrısal bakış açısına sahip anlatıcı, kişilerin dillendiremedikleri iç dünyalarını da okura aktararak kişilerin çok yönlü tanıtılmasını sağlar.

Eve dönerken zihni düşüncelerle doluydu. Acaba aşkını çok mu büyütüyor, duygularında aşırıya mı kaçırıyordu? İşte böyle zaman zaman bir yılgnlık yaşıyor, yoruluyordu. Aşkında talepkârdı Nezihe, bu yüzden her yerini ayrık otları gibi sarmıştı hisleri. Selçuk'u gözünde o kadar büyütüyordu ki yokluğu, onu görememek, aşkına karşılık bulamamak ölüm acısı gibi düşüyordu içine. Bu duygulardan dolayı ablasının nakış yapmak için çember arasına gerdiği panama keteni gibi gerginleşiyor ve tırn tırn atıyordu. (s.71)

“Kahramanların bütün geçmişini, her türlü hususiyetlerini zihinlerinden geçirdiklerini bilen, iç konuşmalarını duyan” (Aktaş, 1991: 96) hâkim bakış açılı anlatıcı, alıntılanan paragrafta Nezihe'nin zihin dünyasında olup biteni okura aktarmıştır. Okur, Selçuk'a karşı platonik bir aşk yaşayan Nezihe'nin, karşılığı olmadan beslediği duygular karşısında zaman zaman yaşadığı yılgınlığı yazar anlatıcının anlatımıyla bilir. Geçmişi ve geleceği bilen anlatıcı, roman kişilerinden Şeriye kâtibinin anlatımını yaparken gelecekte kendisini bekleyen zor günleri okura sezdirir. “Doğruyu bilirdi Şeriye kâtibi ama doğruyu bilmekle uygulamak arasında dağlar kadar fark olduğunu yaşam kendisine acı tecrübeler yaşattığında öğrenecekti.” (s.24)

Hakim bakış açısından hareketle yaratılan anlatıcıya yazar anlatıcı tanımlaması yapan Şerif Aktaş, yazar anlatıcıyı, “O, bir sırrı sessizce ifşa eder gibi itibari aleme has görüşleri fısıldar. Böylece itibari âlem, bazı işaretler aracılığıyla görünür hale gelir” (Aktaş, 1991: 99) şeklinde tanımlar. Romanda bu tanımlama şu sözlerle karşılık bulur:

Deli rüzgârlara katabilirim seni. Ardı ardına savurup yerlere çarpabilirim, benim buna gücüm var ama sen henüz buna hazır değilsin. Dilsiz ve hareketsiz olarak görmen gerekenleri yaşamadan huzurlu ölüm yatağında yatacağını ve ‘Artık geldim’ diyeceğini mi sanıyorsun? O kadar kolay değil. Borularımdan henüz üflenmedi ölümün ve hiçbir kapak açılmadı sana doğru, boşalmadı ölüm üzerine. Sakin geçecek, bir yatışla olacak gibi görülecek ama seyre dalacaksın bütün keder ve acıları... Ölmeden önce ölümü görmen gerekiyor; henüz ve asla almayacağım Allah'ın izniyle canını. (s.83)

Alıntılanan paragrafta görüldüğü üzere yazar anlatıcı, Şeriye kâtibinin hazin sona gidişini adeta bir sırrı ifşa eder gibi okura sunar. “Henüz ve asla almayacağım Allah'ın izniyle canını” söyleminden de yazarın roman içerisinde kendisini açığa çıkardığı görülmektedir.

Romanın bütününe bakıldığında anlatma tekniğiyle birlikte diyalog tekniğinin de kullanıldığı görülmektedir. Vaka zamanını açıkça ortaya koyan dönemin siyasi olaylarının aktarıldığı bölümlerde Ragıp Bey ve İsmail Bey arasındaki tartışma diyalog tekniğiyle ortaya koyulurken; romanın diğer kişileri arasında da bu tekniğin uygulandığı görülür. Romanda ayrıca geriye dönüş, montaj ve monolog tekniklerinin de kullanıldığı görülür.

2.2.3. Olay Örgüsü

Kerime romanının vaka zinciri, Türkiye’de ezanın Arapça okunmasının yasaklanmasıyla başlar. Romanda bir yandan ülkenin siyasi olayları verilirken diğer yanda asıl vurgulanmakta olan vaka, Şeriye kâtibi ve ailesinin, özellikle de Kerime’nin yaşadığı acı olay ve yavaş yavaş yok oluşu anlatılır. Kerime’nin gerdek gecesinin anlatılmasıyla başlayan romanda, dramatik aksiyonda önemli yer edinen kişiler, kendi adlarının verildiği bölümlerde okura tanıtılır ve aksiyonun parçası olan hikâyeleri anlatılır. Gerçek hayattan alınan siyasi olaylar romanda yeniden kurgulanarak, Kerime’nin yaşadığı baskı altındaki yaşamına paralel düzeyde anlatılır. Romanda her iki vaka zinciri üzerinden baskıcı tutumun zararları ve etkisizliği temel izlek olarak sunulur. Romanın olay örgüsü, gerçekleşen her iki baskıcı tutumun getirisi olarak, ikiye ayrılarak incelenebilir. Roman başkişisi Kerime merkeze alınarak sunulacak vaka örgüsünü ve siyasi olaylar dikkate alınarak sunulacak vaka örgüsü iki bölümde sıralamak mümkündür:

I. Bölüm

- Şeriye Kâtibinin okunan Türkçe ezanı duyması ve duruma karşı gelmesi
- Şeriye Kâtibinin felç geçirmesi ve yatağa bağlı kalması
- Kerime’ye görücü gelmesi
- Kerime’nin evliliği
- Kerime’nin kocasının iflas etmesi ve İzmir’e taşınmaları
- Nezihe’nin Selçuk’u başkasıyla görmesi ve intiharı/ölümü
- Şeriye kâtibinin ölümü
- Kerimenin hastalanması ve ağabeyi Bekir’in istismarını itiraf etmesi
- Kerime’nin akıl hastanesine yatışı
- Ali’nin Kerime’yi ziyaret edişi ve evlilik haberini vermesi
- Ali’nin kız istemesi ve düğünü
- Bekir’in Kerime’yi hastanede ziyareti
- Kerime’nin ölümü

II. Bölüm

- Türkçe ezan okuma zorunluluğunun resmileşmesi ve uygulanışı
- Halkın Arapça ezan yasağına tepki göstermesi
- Ülkenin çeşitli noktalarında yasağa karşı gelenlerin cezalandırılması
- Cezalara rağmen kural ihlallerinin yapılması

- Yeni hükümet seçimi ve Adnan Menderes'in başbakan seçilmesi
- Arapça ezan okuma yasağının kalkması

Romanda bir yanda Şeriye kâtibinin yobazlık derecesindeki katı tutumları ve ailesine uyguladığı ahlaki baskı, diğer yanda da dönem hükümetinin milliyetçi tutumlarının getirisi olan Türkçe ezan okuma zorunluluğu ve bu yönde cezalarla uygulanan baskı anlatılmaktadır. Romanın sonunda her iki baskıcı tutum da istediğini elde edememiş, Şeriye kâtibinin büyük oğlu Bekir, kardeşine tecavüz ederek büyük günahkar olarak adlandırılırken diğer oğlu Mehmet, alkol ve zina düşkünü olur. Babanın baskıcı tutumdan en çok etkilenen kızlarından biri Nezihe, intihar ederek yaşamına son verirken diğer kızı Kerime de yaşadığı travma, sevgisizlik ve baskının korkutucu yüzüyle ruhsal bozukluklar yaşar ve ölümlü sonu görür. Dönemin milliyetçi hükümetinin koyduğu yasaklar ve uygulanan cezalar halk tarafından kabul edilmez, yasak bir şekilde delinir. Sonrasında yapılan seçimle mevcut hükümetin varlığı sonlandırılarak onun yerine muhafazakâr bir başkanın seçilmesiyle yeni hükümet kurulur.

2.2.4. Zaman

Kerime romanının vaka zamanı, dış dünyanın gerçek zamanından esinlenilerek sunulan, Arapça ezan okuma yasağının getirildiği 1932 senesiyle başlar ve Adnan Menderes'in başbakan seçildiği 1950 senesinde sona erer. Romanda açıkça belirtilen vaka zamanı on sekiz yıllık bir süreci kapsar. Gerçek dünyaya ait siyasi olaylar romanın kurgusal zemininde ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Romanda siyasi meselelerin betimlemeleri yapılırken açık zaman ifadeleri kullanılmıştır.

30 Ocak 1932'de Hafız Rıfat Bey'in Fatih Camii'nde ezanı Türkçe okuması, 3 Şubat 1932'de Kadir Gecesi'nde Ayasofya Camii'nde Türkçe Kur'an'ın, tekbir ve kametin okunduğu haberleri Ragıp Bey'in yaşadığı yere kadar ulaşmıştı.

18 Temmuz 1932'de Diyanet İşleri Riyaseti ezanın Türkçe okunmasına karar verip yurdun her yerindeki evkaf müdürlüklerine Türkçe ezan metnini gönderdi. 4 Şubat 1933'te müftülüklere ezanın Türkçe okunması gerektiği ve buna uymayanların kesin ve şiddetli bir şekilde cezalandırılacaklarını bildiren bir tamim göndererek de bu duruma son noktayı koyuverdi. (s.56)

Romanda sosyal zamanla paralel ilerleyen vaka zamanın başlangıcı Ragıp Bey'in romana dâhil olduğu bölümde, alıntılanan kısımda, açık zaman ifadeleriyle belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Şeriye kâtibi ve ailesinin oluşturduğu vaka zinciri de bu tarihe denk vakitte başlar. “Tam bu sırada minarelerden kasabanın alaturka, yosun tutmuş kiremitlerinin üzerine doğru kara bir bulut gibi, söyleyenin bütün acemiliğinin hissedildiği, başka diyarlardaki kardeşlerinden ayrılmış, sürgüne yollanmış, zorlanmış bir ses duyuldu. ‘Tanrı uludur, Tanrı uludur...’”(s.34) Türkçe ezanın okunduğu anı betimleyen bu alıntı, Şeriye kâtibi ve Ragıp Bey'in dükkanda sohbet edip kahve içtikleri sırada gerçekleşir. Daha sonraki bölümde ise ezanın okunduğu günün tarihinin 1932 yılı olduğu söylenir.

On sekiz yıl gibi uzun bir zaman dilimini kapsayan vaka örgüsünün son zaman halkası da yine siyasi meselelerin tasviriyle açığa çıkar. ‘Devrim’ olarak adlandırılan bölümde siyasi süreç hakkında (uygulamadaki zorlama, ceza ve başkaldırı halleri) ayrıntılı bilgi verilir ve yasağın sonlandığı yılların tasviri yapılır. Anlatıcı romanda bu zamansal söylemleri şu şekilde ifade eder:

Kasabada ve ülkede çok şey değişmiş, bir o kadar da acı yaşanmıştı. Aradan geçen onca yıldan sonra 1949’un hararetli tartışmaları, 14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesiyle kesilir diye beklenirken aksine daha da artmıştı.

Yeni Başbakan Adnan Menderes ve meclisin yaptığı ilk icraatlardan biri on sekiz yıldır Türkçe okunan ezanın orijinal hale çevrilmesi olmuştu. (s.209)

Ezanın yeniden Arapça okunması da yine Ramazan ayına denk gelmişti. Ezan 19 Temmuz 1950’de ikinci namazından itibaren artık orijinal haliyle okunmaya başlamıştı. (s.211)

On sekiz yıl aralıksız süren Arapça ezan ve kamet yasağı 1950’de Adnan Menderes hükümeti tarafından çıkarılan 5665 sayılı yasağıyla işte böyle kaldırılmıştı. (s.212)

Romanda sosyal zaman okura bu şekilde sunulurken, ‘Devrim’ adlı bölümün ardından gelen ‘Ali’ ve ‘Kök’ olarak adlandırılan iki ayrı bölümde, Kerime’nin hikâyesi sonlandırılır. Ali’nin evlenmesi ve Kerime’nin akıl hastanesinin bahçesinde gerçekleşen ölümün anlatıldığı bu kısımlar da sosyal zamana paralel olarak 18 yılın tamamlanmasına

denk gelir. Romanda yaşanan bu 18 yıllık sürecin dışında geri dönüş tekniğiyle, Kerime'nin çocukluğuna gidilerek yaşadığı istismar günü de anlatılmıştır.

Romanda ayrıca günlük, daha kısa dilimi karşılayan zaman ifadeleri de kullanılmıştır. Nezihe'nin intihar ettiği, Şeriye kâtibinin öldüğü gece ve sabahı vaka düğümlemesi açısından önem arz eden kısa zaman dilimini kapsar. Ayrıca romanda yer alan bu kısa dilimli fakat mühim olayların yanında, Ragıp Bey ve İsmail Bey'in siyasi meseleleri tartıştığı bir akşamüstü, Kerime'ye görücü geldiği gün müstakbel kayınvalideye karşı Ziyet Hanım'ın tavrı, Kerime'nin gerdek gecesi yaşadıkları, Kerime'nin kocasının iflası gibi küçük gelişmeler de yaşanır ve bu küçük meselelerin birikimiyle romanın beklenen sonuna, kapanışına gidilir. (Riccœur, 2012: 189-190)

Romanda, hâkim bakış açısına sahip yazar-anlatıcının etkisiyle olaylar sıcağı sıcağına aktarıldığı için vaka zamanıyla anlatma zamanı iç içe geçer. Ayrıca romandaki zamansal ifadeler, zaman unsurunun romanda “devrini yansıtma ve toplumsal değişimi yansıtma” (Sağlık, 2017: 156) işlevlerini üstlendiğini gösterir. Romanda birtakım ferdi meseleleri takip eden okur, bir tarafta eşzamanlı olarak dönemin siyasi durumunu gözlemlerken diğer tarafta da geri planda yansıtılan toplumun zamanla değişen yapısına tanıklık eder.

2.2.5. Mekân

2.2.5.1. Çevresel Mekânlar

Kerime romanının olayların yaşandığı çevresel mekânları İstanbul, İzmir/ Konak, Şeriye kâtibinin kumaş dükkanı ve evinin bulunduğu sokak, manifatura dükkanı, Çınaraltı kahvesi olarak sıralamak mümkündür.

2.2.5.2. Algısal Mekânlar

2.2.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Kerime romanı, bir yanda roman başkışisi Kerime'nin içine hapsolmuş varoluş mücadelesini; diğer yanda ise dönemin siyasi çalkantılarından etkilenen, baskıcı tutumun tesirinde kalan diğer roman kişilerinin (toplumun) ruh hallerini, korkularını, pişmanlıklarını ve başkaldırılarını işler. Romanda var olan tüm psikolojik hallerin, üzerinde yaşanan mekânla ilişkisi sonucunda, eserdeki mevcut mekânlar kişilerin ruh

etkileşimlerine göre sınıflandırılır. *Kerime* romanında kişilerin “psikolojik durumlarını ortaya koyan” (Tekin,2018: 155) kapalı mekânlar: Şeriye kâtibinin evi ve bu evdeki odası, Kerime ve Nezihe'nin odaları, Kerime'nin evlendiği ev, Kerime'nin İzmir'de yaşadığı ev, meyhane, kereste deposu, akıl hastanesidir.

Başkişi Kerime'nin çocuk yaşlarda abisi tarafından yaşadığı istismar sonucu tüm hayatı altüst olur. İstismara uğradığı evin kiler odası, onun sessiz çığlıklarının dolup taşıdığı karanlık bir dehliz algısı üslenirken babasından gördüğü muamele ile tüm ev Kerime için cehennem çukuru haline gelir. Kızının istismarına şahit olan baba bunu büyük bir ayıp olarak görür ve Kerime'yi susması konusunda sıkıca uyarırken onu ölümle tehdit eder. Şeriye kâtipliği yapan Kerime'nin babası, halk arasında gördüğü saygı ve hürmetin etkisiyle kendisini adeta bir şeyhülislam gibi hisseder ve bu yüzden herhangi bir leke almamak adına kızının bu durumunu saklar ve daha kötü şeyler yaşamamak için ailesindeki kadınlara baskı kurar ve evden çıkarmaz. Tüm bu sır ve baskı tesirinde yaşanan ev, roman kahramanları için huzursuzluk ve ıstırap yuvası olur. Hissedilen tüm sıkıntı hallerinin başkişisi Kerime için ise bu ev, onun ruhunu sıkan, aynı zamanda ruhsal patlama yaşadığı bir mekândır. Romanda evin üstlendiği karamsar hâl, “bunca travmanın yaşandığı bu evde Kerime'nin havasını değiştirmenin yolu yoktu. Havası daha da kararacaktı ve karardı da...” (s.196) şeklinde belirtilirken evin kişiler üzerinde kurduğu kapalı/dar algısına da vurgu yapılır. Romanda travma merkezi olarak okura sunulan bu evde, Kerime'nin yaşadığı şiddetli bir atak anında ondaki mekân algısı açığa çıkar:

Kerime tavanın orta yerinde karanlık bir gölgenin giderek büyüdüğünü gördüğünde ayaklarının atılması bir an için durdu. Birden odanın içini kaplayan kör edici ışığın tam merkezinde uzunca bir düşüş yaşamaya başladı. Uzaktan köpek havlamaları duyuyor, tahtanın kokusunu hissediyordu. Babasının elinde tuttuğu sırığın zehir zemberek kokusunu... Burun deliklerini yakıp eriten bir koku... Saatin sesini duyuyordu; sarkacın bir o yana bir bu yana sallanışını ve hiç susmamasını ve giderek yükselmesini ve kulaklarını sağır edişini... Hayatın zikri gibiydi. Kerime'nin elinden tutan yoktu, tutunacak bir yer de yoktu; altına ağ geren, zamanı durduran da... Düşüyordu ama nereye? Artık bacaklarını hissetmiyordu.

Birden tüm sesler kayboldu. Sokak lambasının ışığı bile yoktu odaya süzülen. Derin bir çukurun uğultusu vardı sadece, zifiri karanlık... Kerime bağırmaya devam etti karanlığın içinden. (s. 200)

Kerime'nin koca evinde sıkıntılı yaşamına karşılık hava değişimi olması niyetiyle getirildiği baba evi, o gün Kerime için psikolojik patlama ve boşalma yaşadığı, babasıyla hesaplaştığı, derin karanlık bir mezara dönüşür. Ayrıca köpek sesleri, sokak lambasının ışığı, saat parçalarının hareketleri ve tahtanın kokusu yaşanan ruh hallerinin etkisiyle başkişiye huzursuzluk veren nesnelere olarak sunulur.

Aynı ev, kendisine inen inmenin etkisiyle tüm vücut fonksiyonlarını kaybeden Şeriye kâtibine de derin acılar hissettirir.

Yattığı yatak fırından farksızdı, her olay fırının sağına soluna salınan çak odunları gibi kendisini yakıyor ama bir türlü fırından çıkamıyordu. Kızardıkça ağlıyor, ağladıkça daha da ısınıyor ve sonunda bir cehennem gibi yatağı derinleşiyordu. Eşinin dizginleri eline almasını hazmedemiyordu bir türlü. Her kararı sürücünün şaklattığı kamçı gibi ruhuna çarpıyordu. (s.95)

İnme indikten sonra yatağına bağlı yaşayan baba, tüm otorite ve yetkinliğini kaybedip bu görevi karısının üstlendiğine şahit oldukça ve karısının yanlış tutumlarını gördükçe sinirlenir, üzülür fakat hasta yatağında ağlamaktan başka tepki veremez. Yattığı yataktan Kerime'nin evden gönderilişini, Nezihe'nin intihar edişini adım adım izler ve sebep oldukları yüzünden pişmanlık duyar. Çaresizce ölümü beklediği bu yatak onu cehennem gibi tutsak eder, yakar, yok eder.

Başkişinin içine düştüğü labirentleşen mekânlardan biri de tedavi gördüğü akıl hastanesidir. Kerime, hayatının son anlarını bu hastanede geçirir. Yıllardır Kerime'nin ruhuna ve bedenine mahkumiyet yaşatan Bekir'in sebep olduğu o olay, Kerime'nin zihninden bir an bile ayrılmamış, geçen yıllara rağmen tazeliğini korumuştur. Kerime'nin akıl hastanesine yatmasına sebep olan bu olayın faili olan Bekir, yıllar sonra tekrar sahneye çıkar ve Kerime'yi ziyarete gelir. Kerime kişisinin yaşadığı o anlar, anlatıcı tarafından şu şekilde aktarılır:

Kerime ayağa kalkıp kaçmak istiyordu. O istedikçe bütün bedeni yapışıyordu sanki banka. Zorladı, bütün gücüyle ayağa kalkmaya çalıştı fakat kontrolünü kaybetti ve ayakları ileri doğru atmaya başladı. Derisini

bulunduğu yerde bırakan bir yılan gibi kanayarak ayağa kalktı. Döndü, Bekir’le göz göze geldi. Kerime’yi omuzlarından tutmuş; “Korkma” diyordu. Bağırarak istedi ama sesi çıkmıyordu; ağzını açıp kapadı, bir ses çıkarmaya çalışıyordu. Bekir’in tuttuğu yerler ateş gibi alev almaya başladı. Kara bir duman tütüyordu Kerime’den alevlerin içinde. (s.223)

Bekir’in sesini duyan Kerime’ye hastanenin bahçesi yangın yeri olur ve zihninden silinmeyen travmanın kendisini tekrar hissettirmesiyle Kerime’nin yaşamı son bulur. Sahnelenen bu an sonunda hastane bahçesi Kerime için daha önce hissettiği korku ve çaresizliğin tekrarının yaşatıldığı mezar olur.

Şeriye kâtibinin küçük kızı Nezihe de romanın vaka düğümlemesi açısından etkin bir kahramandır. Nezihe, ablasının evlenmesini ve sıranın kendisine gelmesini beklerken bir yandan da kuyumcunun oğlu Selçuk’a karşı da platonik âşıktır. Dışarı rahat çıkabilmek ve sokaklarda rahat hareket edebilmek için çarşaf giyen Nezihe, babasının gözdesi konumundadır. Babasının isteği doğrultusunda çarşaf giyen Nezihe’ye her fırsatta dışarı çıkar ve Selçuk’u görmek için kuyumcu tezgâhını müşteri gibi izler. Bu amaçla dışarı çıktığı bir gün Rumlardan kalma, terk edilmiş eski bir evin bahçesinde Selçuk’u başka biriyle – hemcinsiyle- görür ve bu yükü kaldıramaz, evlerinin bahçesindeki kayısı ağacına kendini asar. Babasıyla aynı gece ölümü tadan Nezihe, kendi canına kıymanın cezasını cennet ve cehennem arasında Araf denilen yerde asılı kalarak çeker. Romanda bu durum Nezihe kişinin bu sözleriyle okura aktarılır:

Cehenneme bile gönderilmeye razıyım, günahımı çeker temizlenirim ve sonunda kovulduğum cennetime kavuşurum. Ama bu boşluk, beklemek, arada kalmak cehennemden beter... Allah’ım bu sesler, çılgınlıklar... Zor, çok zor Allah’ım...

Bu hal cinnetimin sonucunda kayısı ağacına asılmam gibi değil, hiç değil; kıyas bile kabul etmez. Bedenimi asmıştım dünyaya, şimdi ruhum asılı kaldı. Hem de hiçbir yere ait olmaksızın... Bu acıya nasıl dayanacağımı bilmiyorum. (s.171-172)

Yazar anlatıcının sözü Nezihe’ye bıraktığı bu bölümde mekân, cezalandırıcı işleve sahiptir. Nezihe işlediği büyük günah karşılığında cehennem azabına her an şahit olurken, bir an önce cennete kavuşması da engellenir. Canına kıyarak yaratılışına asi

davranan Nezihe, Araf denen mekânda sıkışıp kalır. Nezihe'ye cehennemi bile makul gösteren bu mekân romanın labirentleşen mekânlarındanr.

Kocasının iflası üzerine İzmir'e taşınan Kerime, kocasının psikolojisinin bozulması sebebiyle zor günler geçirir. Şiddetin etkin olduğu bu evdeki yaşantı, Kerime'nin de ruhsal bunalım yaşamasına sebep olur. Aile bireylerinin psikolojilerinden izler taşıyan evin harap hali romanda tasvir edilir.

Yokuşun tepesindeki bu evde hoş olmayan şeyler cereyan ediyordu, sanki yaşam terk etmiş gibiydi burayı. (s.175)

Sema bu evden bir an önce çıkmak, bir nebze de olsa nefes almak istiyordu. Mutfağın rutubetten kabarmış duvarlarının, koridorun akmış tavanlarının oluşturduğu çirkin görüntüyü, konsolun üzerinde Kerime'nin kızlığında işlediği rengarenk çiçeklerle bezeli şömen tabla bile neşelendiremiyordu. (s.177)

Yaşam belirtilerinin alt sınırdaki olduğu, huzursuzluğun, terk edilmişliğin yaşandığı bu mekânın durumu Sema'nın gözüyle okura sunulur ve onun ruhunu dahi olumsuz etkilemesiyle evin kapalı mekân niteliği vurgulanır.

2.2.5.2.2. Açık Geniş Mekânlar

Kerime romanında kişilere olumlu hisler yükleyen açık mekânları; Nezihe'nin odası, doktorun odası, hayat kadınının odası, kuyumcu dükkânı şeklinde sırlamak mümkündür. Hüzünlü bir hikâyeye üzerine kurulan romanda baskının beraberinde korku ve bunalım hissiyatlarına sahip kahramanların üzerinde yaşadıkları mekânlar da romanın genelinde bu doğrultuda, bunalımlı mekânlar olmuştur. Fakat bu korkutucu otoritenin karşısında zaman zaman, bir anlık da olsa özgürce düşünen, hareket eden kahramanlar için buldukları mekân huzur ve mutluluk verici olabilmektedir.

Aşkın etkisiyle heyecanlı zamanlar yaşayan Nezihe'ye, odasında, yatağına çekildiğinde Selçuk'la ilgili güzel hayaller kurar; düşlerinde aşkına karşılık bulur.

Aşk önce yaratıldı, iki kişinin aşkla karşılaşması aşktan sonra... O zaman aşk çok önde, varmak ondan sonra... Nezihe, "Aşk yapıyorsam, bu doğru; varacak, bu da doğru," diye düşündü. Aşk olmasaydı o zaman varacağı biri de olmazdı, Selçuk olmazdı. Demek ki Nezihe hata yapmıyor, aşkını

yaşamakla doğru hareket ediyordu. Aşk önce Selçuk sonra... “Allah’ım sen ne güzelsin,” diyerek yataktan sevinçle kalktı, üzerine bir şeyler giyip aşağı indi. (s.74)

Onu içinde bulunduğu karşılıksız aşkın ötesine götüren hayaller kurduğu yatağı ve odası, ona huzur veren ve onu mutlu eden geniş mekân algısını üstlenir. Nezihe’nin sevdiği adamı izlediği kuyumcu dükkânının vitrini de Nezihe’nin güzel duygular yaşayıp, hasretini dindirdiği mekân olması sebebiyle geniş mekân olarak algılamak mümkündür.

Babasının ağır otoritesi altında büyüyen Mehmet de yıllarca Allah’ın gazabı ile korkutulmuş, günah işlememesi konusunda sıkı tembihler almıştır. Lakin Şeriye Katibinin oğlu üzerinde kurduğu bu baskın hâl, Mehmet’te de aksi yönde tavır sergileme eğilimine dönüşmüş; Mehmet zina ve içki batağına düşmüştür. Günahkâr halinin farkında olan Mehmet ise her ne kadar pişman olsa da içine düştüğü batağın sonunu getirmez ve günahkâr eylemlerine devam eder. Bu eylemlerin biri de hayat kadınlarına gitmesidir. “Fakat öylesine hoşuna gitmişti ki bu anın bitmesini hiç istemiyordu.” (s.44) şeklinde bir ifade ile Mehmet’in düşüncelerinin aktarıldığı paragrafta, Mehmet’in gittiği hayat kadının odası da Mehmet’e hissettirdikleri doğrultusunda açık mekân özelliği gösterir.

Romanda açık mekân özelliği barındıran bir diğer mekânda Kerime’nin doktorunun odasıdır. Kerime’nin kuzeni Sema, İzmir’e gider ve Kerime’yi evinde ziyaret eder. Bu ziyaret sonunda Kerime’nin psikolojik problemleri olduğunu anlar ve onun doktor yardımına ihtiyacı olduğunu düşünür. Sema ile birlikte doktora giden Kerime, ilk seansta yaşadıklarıyla ilgili söylemek istediklerini söyler ve içini boşaltır. Kerime’nin yıllarca içinde sakladığı sırlarını dışa vurabildiği “doktorun odası son derece dingin, huzurluydu.” (s.183) Kerime’nin yükünü hafiflettiği bu oda, huzur içeren sakin bir ortam olarak tasvir edilmesiyle açık mekân olarak algılanır.

2.2.6. Şahıs Kadrosu

2.2.6.1. Başkişi

Romanının başkişisi Kerime’dir. Siyasi ve sosyal meselelerin işlendiği romanda tematik güç Kerime’dir ve okura verilmek istenen mesajlar onun etrafında şekillenir. Romanda Kerime’nin fiziki ve ruhsal tahlili ayrıntılı bir şekilde sunulur. “Kerime sessiz ve korkak... Böyle yetiştirilmişti. Erkeklerden çekinmeliydi, ona bu şekilde öğretilmişti. Bu

onun edebi olmalıydı ya da namus denen meselenin tam ortasında, aklının başköşesinde bir fikir olarak daima durmalıydı.” (s.9)

Kerime küçük yaşlarda büyük ağabeyi Bekir tarafından cinsel istismara uğrar ve bu duruma şahit olan babası, kirlenmiş olarak damgaladığı kızını bu hâlden arındırmak için ömrü boyunca kendince uğraşır. Bu büyük günahın sorumlu tuttuğu kızını arındırma çabasına giren baba, baskı ve korku yöntemlerini uygular. Kerime'nin evden çıkması yasaktır ve evliliği de babası tarafından engellenir. Kerime, dini eğitimlerini dahi babasından alır ve bu eğitimler babasının keskin otoritesi altında gerçekleşir. Baba Şeriye Katibi, diğer aile bireylerine olduğu gibi Kerime'ye de Allah sevgisinden ziyade Allah korkusu öğretilir. Babasının sevgisizliği gölgesinde ezilerek büyüyen Kerime içine kapanık, sessiz ve korkak bir kişiliğe bürünür. Babasının engellemeleri sebebiyle geçen yaşına rağmen evlenmeyen Kerime, ruhu gibi cılız bir vücuda sahiptir. Kerime'nin fiziksel özellikleri gerdek gecesinin yaşandığı bölümde verilir. “Kerime, ince ve kemikli bacaklarına baktı ve Allah'ına yalvarırmışçasına yukarı kalkık serçe parmaklı ayağını fazla ses çıkarmadan bulunduğu yerden kaldırıp yavaşça parmak uçlarına bastı.” (s.12) Yaşadığı talihsiz olay ve babasının kendisine karşı tutumu sebebiyle karşı cinse karşı son derece yabancı olan Kerime, görmeye bile fırsat bulamadan evlendirildiği adama, kadın olmanın biçtiği görevleri aşkla değil, vazife bilinciyle yapar.

Kerime bir kendi vücudunu bilirdi, bir de hamamda sırtını keselediği annesininkini... Bir erkeğin bedenini ilk kez görecekti. Dahası buna hiç hazır değildi, katlanamazdı. Sessiz ve derinden bir titremeyle ayakları sallanmaya başladı. Duvarda asılı gece lambasının küflü ışığı bile, zihninde geriye atmaya çalıştığı düşünceleri bir nebze de olsa aydınlatabilir diye, tahammül edemiyordu. Yoksa kafasında yarattığı her şey yıkılır giderdi. Babası ve öğrettiği değerler tuz buz olup dört bir yana savrulurdu. Kerime ölür ama yine de buna yanaşmazdı. Hayır, bunun olmasına asla izin vermeyecekti! (s.9)

Sevdiği, aşık olduğu biriyle evlenmeyi ve tüm yaşadıklarını unutmayı, içinde bulunduğu esaretten kurtulmayı düşleyen Kerime, hayallerinin aksine aşksız bir yuva kurar ve kocasının ikinci eşi olarak esaretine devam eder. “Özgürlüğüne kavuşması artık tamamen imkânsızdı. Baba evinde yapamadığını bu evde mi yapacaktı? Başını salladı; “Olamaz, mümkün değil.” dercesine... Şimdi iyice mi tutsak olmuştu kendi kaderine

acaba?” (s.11) Yıllarca sevdiği bir adamla evlenmeyi düşleyen Kerime, babasının ölümünün ardından annesi tarafından dul bir adamla evlendirilir. Toplumun baskısını da üzerinde hisseden Kerime, yaşlanmış halde gelinlik giyemeyeceği düşüncesiyle, çaresizce bu evliliği onaylar. Mecbur bırakıldığı bu evlilik karşısında iradesini sağlıklı bir şekilde kullanamayan Kerime, romanda anlatıcı tarafından sorgulanır.

Bu karar bu özgürlük isteği, kimseye bağlı ve bağımlı olmama, engellenmemiş ve zorlanmamış olma hali mi bu kararı almasında etkili olmuştu? Peki Kerime'nin bu kararı, içinde onca bastırılmış ama giderilememiş korkular dururken doğru bir karar mıydı? Kerime kararlarını kendi istemine ve düşüncelerine göre mi belirlemişti, seçimlerini kendi iradesiyle mi yapıyordu? (s.90)

Kerime, iradesi dışında bir hal ile onayladığı bu evlilikle daha da zor günlerin içine düşer. Kocasını evliliklerinden bir süre sonra iflas eder ve tüm mal varlığı ile birlikte ruh sağlığını da kaybeder. Ruhsal problemler yaşayan kocası Mustafa, Kerime'ye fiziki ve psikolojik şiddet uygular. Zaman zaman Kerime'yi yaşlı gelin oluşuyla rencide ederken kimi zaman da sevdiğini söyleyerek yüceltir.

Maddi imkansızlıklardan dolayı İzmir'e taşınan Kerime ve kocasının kız çocukları olur. Fakat Kerime yaşadığı zor günler sebebiyle kızına yeterli ilgi ve alakayı gösteremez. Kerime kocasına maddi manevi destek olmak istese de kocası bu istekte kötü niyet algılar ve çalışmasını reddettiği gibi ona zulmeder. Zamanla Kerime de psikolojik problemler yaşar. Kuzeni Sema tarafından fark edilen Kerime, doktor ile olan görüşmesinde zihnine yuva yapan tüm kötü hisleri ve hatıralarını açığa çıkarır. Kerime ve babasının büyük sırrı olan Bekir'in Kerime'yi istismarı roman boyunca gizlenir. Kerime'nin psikolojisinin bozulması üzerine açığa çıkan sır, Kerime'nin de sonunu getirir. “Doktor, Bekir bana dokundu. Bekir ben çok küçükken bana dokundu. Kötülük yaptı... Bir solukta, son derece doğal, şuursuzca, düşünmeden, kendine bile söylemeye korktuğu şeyi doktora söyleyivermişti. Anlayamadım efendim. Bekir kim? Bekir, ağabeyim, bana dokundu. Ben küçüktüm...” (s.188)

Yaşamındaki tüm aksaklıkları bu vahim olay sebebiyle yaşayan Kerime, akıl hastanesinin bahçesinde Bekir ile tekrar karşılaşması üzerine aynı korkuyu yaşar ve buna dayanamaz, babasını sayıklar ve ölür.

Romanın başından sonuna kadar değişmeyen fikir çizgisine sahip Kerime, tip/ düz karakter konumundadır. Kerime, yaşanmışlıklarının etkisiyle, romanın başında da sonunda da erkeklerden çekinir, kendisine hiçbir erkeği yaklaştırmaz ve derin bir korku hissi duyar. Babasının öğretilerinin sınırını asla aşmaz.

2.2.6.2. Norm Karakter

Kerime romanında başkişiyi içine düştüğü çıkmazdan kurtarmaya çalışan, ona destek olan norm karakter Sema, Kerime'nin teyzesinin kızı, kuzenidir. Kerime İzmir'e taşındıktan sonra daha güç şartlarda yaşamaya başlamış, kocasının ilgisizliği ve sevgisizliğinin yanında kızını büyötmeye çalışmıştır. Fakat hayatın bunca yükünün altında ezilen Kerime psikolojik olarak çökmüş, bunalıma girmiştir. Kerime'yi ziyaret etmesi üzerine kötü durumun farkına varan Sema, Kerime'ye yardım etmek ister. Onu önce hava değişimi olması amacıyla baba evine götürmek ister ve sonrasında ailesinden izin alarak doktora götürür. "Sema her şeyi ayarlamıştı. Kocasının bir tanıdığıının aracılığıyla doktordan randevu alınmış, Mustafa'nın annesine gideceği bir zamanı kollayıp İzmir'e gelerek Kerime'yi almışlardı. Nihat onları doktorun muayenehanesine bırakmış, daha sonra gelip alacağını söyleyerek gitmişti." (s.182) Eşi Nihat'la birlikte Kerime'nin elinden tutan Sema, onun çaresiz kalmış benliğine bir ışık olur. Kerime'nin sakladığı sır Sema'nın yardımı üzerine doktor görüşmesinde açığa çıkar ve ağabeyi Bekir'in tecavüzü öğrenilir.

Kerime hafiflemiş, kuş gibi olmuş ama elinin üzerine değen erkek elinin varlığıyla gerilmişti. Anlattıklarına kendisi bile inanamıyordu.

Kerime ayağa kalkıp üzerindeki mantosunu çekti, eşarbını düzeltti. Çantasını koyduğu sehpanın üzerinden alıp doktora döndü.

Doktor, Bekir bana dokundu. Bekir ben çok küçükken bana dokundu. Kötülük yaptı... (s.187-188)

Kerime, yıllarca kimseyle konuşamamanın verdiği stresten doktorla muhabbeti sonunda kurtulur, hafifler. Biriyle açıkça konuşabilmenin verdiği rahatlıkla yaşadığı travmayı bir çırpıda söyleyen Kerime, akıl hastanesinde gördüğü tedavi üzerine de daha sakin bir yapıya bürünür. Kerime'nin bu dinginliğine ve rahatlamasına vesile olan kişi norm karakter konumundaki Sema'dır.

Romanın bir diğerk norm karakteri Kerime'nin komşusunun oğlu Ali'dir. Dramatik aksiyondaki görünümü az olan Ali'nin Kerime'nin dünyasındaki yeri özeldir. Kerime'nin evlendiği yıllarda küçük çocuk olan Ali, Kerime'nin evlilik haberini alan ilk kişidir. Kerime, kendi iradesiyle karar verdiğini sandığı evlilik onayından sonra, evlerinin bahçesine gelen Ali'yi görür ve evleneceğini heyecanla söyler.

Kerime birden omuzlarından tuttu Ali'yi. Şaşkın ve korkmuş gözlerle oraya gelme sebebinin anlaşılmamış olma kaygısıyla yineledi.

Sirke istiyor annem, annem sirke istiyor Kerime abla; sirke!

Ali ben evleniyorum.

Şimdi mi? Hani nerede? Arabalar yok ki? Süslemeler nerede? (s.92-93)

Yaşının geçmişliğinden dolayı hiçbir nazlanma yapılmadan, adetler uygulanmadan evlendirilen Kerime bu durumdan dolayı üzgündür. Çeyizinin alındığı gün, çeyiz sandığının öylece evden çıkması Kerime'yi üzer. Fakat sandık arabaya yüklenmeden Ali gelir, sandığa oturur ve bahşış ister. Ali'nin bu hareketi Kerime'yi mutlu eder ve Kerime, Ali'yi ödüllendirmek ister.

Mutfakta olup biteni izleyen Kerime bu olaya pek sevinmişti. En azından burada nazlanılıyordu. Âdet yerini bulacaktı. Onca emek ve umutla işlediği çeyizlerle dolu sandık öylece bahçeden çıkıp gitmeyecek; direnecek, nazlanacak, zorlayacaktı.

Kerime yarın Ali'ye kurabiye pişirecek, yanında da en sevdiği sütlacı yapacaktı. (s.124)

Ali Kerime'nin hafızasında sevimli bir yere sahiptir. Yıllarca acı çeken, zulüm gören ve sonunda akıl hastanesine yatırılan Kerime'yi hastanede mutlu eden, ona huzur veren kişi yine Ali olur. Ali artık büyümüş, yağız delikanlı olmuştur. Kerime Ali'yi görünce hastanede olduğunu bir an dahi olsa unuttur ve iyileşip güzel günler yaşayacağı yönünde umutlandırır. Yıllar sonra hastane bahçesinde gerçekleşen görüşmede Ali Kerime'ye evleneceği haberini verir. Kerime, bu haberi alan ilk kişi olmaktan mutlu olur. Ali'nin düğün günü, hastane bahçesinde hayaller kuran Kerime, Bekir'i görünce korkar ve 'baba' diye seslenir. Kerimenin bu haykırışını Ali düğün evinde duyar. Ali ile Kerime'nin arasında kurulan sevgi bağını göstermesi açısından bu sahne önemlidir.

Romanın bir diğere norm karakteri de Ragıp Bey'dir. Ragıp Bey, başkişi Kerime'nin hayatını doğrudan etkilemez. O da Şeriye Katibinin korkutarak eğitime yöntemine karşıdır ve bunu usulen dile getirir. Ziyet hanım ve kızları katibin tutumlarından bunalır ve Ragıp Bey'den katip ile konuşmaları yönünde yardım ister. Karşıt gücü temsil eden Şeriye katibinin karşısında tematik gücü temsil eden, ideal muhafazakar tip durumunda olan Ragıp Bey, Şeriye katibini yöntemleri hususunda uyarsa da olumlu bir sonuç alamaz. Ayrıca Ragıp Bey, Kerime ve ailesinin ihtiyaç duyduğu anlarda da yanlarında olan kişidir. Kerime'nin baba evinde geçirdiği atakta yardımına başvurulmuş ilk kişi Ragıp Bey olur.

Romanda "çok okumasıyla meşhur, mahallenin akıl küpü, pek çok kişi tarafından değer verilen, sohbeti dinlenen, danışılan biriydi" (s.54) sözleriyle tanıtılan Ragıp Bey, romanda ideal muhafazakâr kimliğini üstlenen, dönemin siyasi dalgalanmalarını okura yansıtan kişidir. Dönem hükümetinin uygulamaya koyduğu Türkçe ezan okuma zorunluluğu hükmü karşısında eleştiren taraf olmuş, bu hükmün başarısız sonuçlar elde edeceğini ve yasağın kalkacağını, halkın galip geleceğini iddia etmiştir. Mevcut hükümet taraftarlarının karşısında bilgili, entelektüel kişiliğiyle duran Ragıp Bey, öngörülerinde haklı çıkar ve yasak yıllar sonra uygulamadan kalkar.

Kerime'nin kız kardeşi Nezihe de norm karakterdir. Romanda Nezihe'nin hikâyesine de geniş yer verilmiştir. O başkişi Kerime ile çatışma yaşamadığı gibi başkişinin gelişimine de kayda değer bir katkı sağlamaz. Nezihe, ablasını, platonik aşkı Selçuk'la evlilikleri karşısında bir engel olarak görür fakat bu konuda ablasını değil babasını suçlar, babasının tavrına anlam veremez.

İçlerinde annesine en çok benzeyen oydu. Gözlerinin rengini de ondan almıştı. Soğuk, yeşil ve derinlikli... Ablasının hala evlenememesi, içten içe ona kızmasına sebep oluyor ama bunda bir kusurunun olmadığı aklına düşünce kızgınlıktan ziyade, ona karşı bir acıma hissi uyanıyordu içinde. Kerime, Nezihe'nin Selçuk'a ulaşmasında engeldi. Hem de büyük engel.
(s.49)

Roman da Nezihe'nin fiziki özelliklerinin verilmesinin yanında psikolojik tahlili de yapılır. Karşılıksız aşkı, umutları, hayalleri ve hayal kırıklıkları ayrıntılı bir şekilde okura sunulur. Ablası gibi Nezihe de ailesini ve toplumun baskısını hisseder.

Aklından, "Seni seviyorum oğlum, senden çocuklar doğurmak istiyorum; beyaz gömleklerini kolalayarak ütölemek, çamaşırlarını yıkamak istiyorum.

Sana doyasıya sarılmak, kokunu içime çekmek istiyorum,” demek geçiyordu da bunu nasıl yapacaktı? El âlem ne derdi? Sevdiği ne düşünürdü? Peki ya ailesi? Maazallah adını çıkarırlardı. Bu yüzden Nezihe yaşadığı bu yoğun aşkı ulvileştirerek içinde büyütüyor ve hislerinin mutlaka bir karşılık bulacağını umuyordu aslında hepsi bu. (s. 52- 53)

Kerime'den farklı mizaca sahip olan Nezihe daha cesaretlidir. Babasının gözdesi konumunda olan Nezihe, sokakta rahat hareket edebilmek, sevdiğini rahat rahat görebilmek için çarşaf giyer. Nezihe'nin tek derdi Selçuk'tur. Onu görebilmek için sık sık çeşitli bahaneler uydurarak sokağa çıkar ve kuyumcu dükkânının vitrininden Selçuk'u izler. Aşkı dillendirmek ve kendisini Selçuk'a göstermek isteyen Nezihe, bir gün Selçuk'u takip eder ve onun başka biriyle buluştuğunu hatta bunun bir erkek olduğunu görür. Selçuk'un eşinsel oluşuna şahit olan Nezihe, hayallerine karşı yapılan bu ihanet karşısında daha fazla dayanamaz ve soğuk bir kış gecesi, evlerinin bahçesindeki kayısı ağacına kendini asar. “Kırpıklarının üzerinde kar taneleri vardı, üzerindeki gecelik ay ışığında kardan bir gelinlik gibi duruyordu. (...) Urganı kayısı ağacının en kalın dalında ucunu düğümledi, narin boynundan geçirip sıktı; kolları her iki yana salınmış, ruhu sanki çekilmişti göklere.” (s.158) Her bir anı ayrıntılı bir şekilde tasvir edilen intihar sahnesi, Nezihe'nin babasının gözü önünde gerçekleşir. Öğretilen tüm dini değerlere rağmen isyan barındıran bu ölüm anından hemen sonra Nezihe'yi siyah kanatlı bir melek alıp göklere çıkarır ve işlediği günah sebebiyle Araf denen yerde bırakır. Nezihe burada olmaktan büyük ıstırap çeker, yaptığına pişman olur. Nezihe'nin ölümünden sonra ise kimse olan bitene bir anlam veremez. Kerime bu ölümden çok etkilenir ve Nezihe'yi unutamaz.

2.2.6.3. Kart Karakter

Kerime romanında “başkişinin kendini gerçekleştirmesine engel olan” (Şahin, 2010: 63) kart karakterleri; baba Şeriye Katibi, anne Ziyet Hanım, kardeş Mehmet, koca Mustafa ve ağabey Bekir olarak belirlemek mümkündür. Roman boyunca hiçbir fikri değişime uğramayan ve düz karakter olarak nitelendirilen, tip durumundaki bu kişiler, başkişi Kerime'nin yaşam boyu huzurunu kaçırarak eylemlerde bulunan, ona doğrudan veya dolaylı bir şekilde zarar veren kişilerdir.

Şeriye Katibi, karşıt değer konumundaki “baskıcı tutum” kavramını temsil eden, eyleme döken kişidir. Yobazlık derecesinde fikirlere sahip olan Şeriye kâtibi, tematik gücü temsil eden, romanda idealize edilmiş kişi olan Rauf Bey'in karşısında da karşıt değer

olarak bulunur. Ailenin erkeklerine sadece dini bilgileri ezberletmeyi ve Allah'tan korkutmayı öğretmeye çalışırken, erkek olmaları sebebiyle onları ahlaki açıdan bir nebze de olsa serbest bırakır. Fakat kadın bireyleri evden dışarı dahi çıkartmayarak baskıyla korumaya çalışan Şeriye kâtibi, dönemin ahlak anlayışını, bürokrasisini, yönetimini eleştiren sert tutumlarıyla ön plana çıkar.

Şeriye kâtipliği mesleğinden, bozulan memuriyet hayatı ve değişen düzen sebebiyle istifa eden kart karakter, istifasından sonra bezirganlık yapsa da Şeriye katipliği vasfından ayrılmaz. Çevresinin ona bir etiket olarak sunduğu bu unvan, onun için onur vericidir ve asla ona leke sürdürmek istemez. Resmi olarak yerine getiremediği bu görevi, kısmen müşterilerine karşı kumaş dükkânında üstlenen Şeriye Katibi, zamanın bozulması sebebiyle mecbur kalarak bu görevi bırakır ve Allah'ın rızasını kazanma amacıyla yaptığı bu istifayı doğru bir adım olarak görür. "Vazifesini artık yapamıyordu ama olsun, bu mecburiyettendi. Zamanın kötülüğü... Elinde olmayan sebepler... Deccal'in işi..." (s.23) Kart karakter konumundaki Şeriye katibi eğitilmiş, okumayı seven, tasavvufla ilgilenen, bilgili bir kişi olarak romanda tanıtılırken bildiklerini uygulayamayışı sebebiyle de eleştirilir. Adeta şeyhülislam gibi misyon üstlenen Şeriye Katibi kibirden uzak durmaya dikkat ederek çevresindekileri eğitmeye çalışırken, uyguladığı yöntemleri idrak edemez. Bu durum romanda şu şekilde ifade edilir:

Bu gurur ve vazife aşkı inandığı değerlerle nasıl da örtüşüyordu! Fakat kendini yok saymak, asla kibirlenmemek ve aczinin farkında olmak da önemli meziyetlerdendi. Asla kimseye baskı kurmamak ve eziyet çektirmemek... Korkutmamak, her şeyi sevdirecek öğretmek gibi hassasiyetleri ise maalesef arada kaynayıp gitmişti. (s.23)

Dönemin siyasi hareketliliğini de eleştiren, karşıt saf konumunda olan Şeriye Kâtibi, mesleğinden istifa ediş sebebini açıklarken mevcut dönemin kurumlarının geldiği noktayı da eleştirir:

Bir tarafta nizamiye mahkemeleri, diğer tarafta ticaret mahkemeleri, öteki tarafta da şeriye mahkemeleri kırk yamalı bohça senin anlayacağın... olur mu efendim? Olmadı tabii ki... İttihat ve Terakki Fırkası bütün bunları adaleti sağlamak için yapmadı. Şeriye mahkemelerini kaldırmak, dinsizliği, laiklik mi nedir işte onu hazırlamak için yaptı. Gerçi, fırka düşüncesiyle eski duruma dönüldü ama ayar kaçmıştı bir kere. Baktım bu iş böyle gitmez.

Yalanı dolanı zapt altına almanın bir manası yok. ‘Allah hesap sorar,’ dedim. (s.82)

Eski düzenin sözcüsü konumundaki Şeriye katibi, hüküm süren yeni düzene ve yeni hükümete muhalif bir görüş sunmuş, yapılan yenilikleri dinsizlik olarak tanımlamıştır. Uğrunda sağlığını dahi tehlikeye soktuğu, keskin muhalif olduğu durumlardan biri de ezanın Arapça okunmasının yasaklanması kanunu olmuştur. Türkçe ezan okuma bildirisine karşı çıkmış, okunan ilk Türkçe ezanı duyduğunda da sinir halleri yaşamış, hükümete isyankâr tavır sergilemiştir. Yasağın çiğnenmesi konusunda her türlü aklı çevresiyle paylaşmış ve ezanın Türkçe okunuşunu büyük günah olarak görürken yapılan ibadetin de hükmünü yitireceğini düşünmüştür.

Devir çok kötüleşti, ahir zaman... ben de söyledim müezzine, imama; ‘Böyle olmaz, günaha giriyorsunuz!’ diye. ‘Madem ceza almaktan korkuyorsunuz, ezanı çocuklara okutun; meczuplara okutun,’ dedim. Ardından da usulca, ‘Arapça olarak okuyun, o namaz olmaz,’ dedim. Başımıza taş yağmasından korkarım. Kötülerin yüzünden biz de lanetlenip hep birlikte batacağız! (s.37)

Bir yanda hükümet karşıtı tavır sergileyen Kâtip, diğer yanda da aile bireylerini eğitmeye çalışır. Kızı Kerime’ye yapılan istismarın üstünü örtüp unutturmaya çalışan kart karakter, kızının mutsuzluğunun, yok oluşunun farkında değildir. Üstelik yaşanan bu günahın sebebini Kerime’de arar.

Bu gidişin sebebini Kerime’de buluyordu Şeriye katibi. Bekir mühürlenmiş, hiç açılmamış bir sırdı. Şeriye katibinin Kerime’ye yüklenmesi, onu eğitirken gösterdiği şefkatsizlik, üzerinde durduğu otorite hep Bekir yüzündendi. Kerime’yi eğitirken aslında temizlediğini, zannediyordu. Yeniden var etmeye çalışıyor, var olan lekeyi kazımak istiyordu adeta. Yaptıklarının tek sebebi buydu. (s.189)

Hal ve hareketlerinin temelinde kızına karşı işlediği bu büyük günah vardır ve her ne kadar sır gibi saklayıp, unutmaya unutturmaya çalışsa da bu travma onun bu katı, baskıcı tutumlarının sebebidir. Evin içinde koruyamadığı kızının, dışarıda kimsenin karşısına çıkmasını istemez. Yıllarca sakladığı bu günahın yüküyle ve dönemin siyasi hareketliliğine olan kızgınlığı sebebiyle vücudu daha fazla dayanamaz ve Şeriye kâtibine inme iner. Geçirdiği felçten sonra konuşamaz, ayağa kalkamaz olur. Yatağa bağlandıktan sonra tüm

vasfını ve gücünü kaybeden Katip, gözünün önünde olanlara tahammül edemez. Kızı Nezihe'nin ölümüne saniye saniye şahit olurken, Kerime'ye yaptığı kötülüğü de anımsar ve pişman olur. Şeriye katibinin derin bir ıstırap halinde hissettiği bu pişmanlık anı romanda, “Keşke susman konusunda seni korkutmasaydım... Keşke bunu bütün dünyaya haykırabilseydik beraber, bu ayıbın senin olmadığını inandırabilseydim. (...) Kabilin seni öldürmesine izin verdim. Beni affet Kerime” (s.159) sözleriyle açığa çıkarılır. Kızına yapılan tecavüzü gizlediği ve onu pasif, korkak biri olarak yaşattığı için yazar tarafından adeta cezalandırılan kart karakter pişmanlık içinde can verir.

Başkişi Kerime'nin yaşamını derinden sarsan olayın faili Bekir de kart karakterdir. Kerime'nin huzurlu, mutlu, sevgi dolu yaşamasına engel olan, onun gelişimini keskin hatlarla engelleyen Bekir, romanda Kerime'nin ağabeyi rolünü üstlenir.

Bekir, bir kayıp kişi... Yok olup öylece gitmiş. Buhar olup uçmuş. Adı anılmayan, kendisinden hiç söz edilmeyen, fotoğrafları yok edilen, hakkında bin bir dedikodu çıkarılan kişi... Şeriye katibinin büyük oğlu... İlk göz ağrısı... Bir tanesi... Canı, ciğeri... Soyunun devamı... Buhar olup gidivermişti. (s.189)

Romanda ‘Bekir’ adlandırılması yapılan bölümde, kayıp oğul Bekir’in tanıtımına bu şekilde başlanır. Şeriye kâtibi rastlantı üzere Bekir’in istismarını görür ve o an oğlunu evden kovar, kızını ise odasına götürür ve susması, bu olayı unutmaması konusunda sert bir şekilde uyarır. Yaşanan günahın duyulmasının daha büyük yaralar açacağını düşünen katip, bu sırrı ömrü boyunca sır gibi saklar. Bekir’den yıllarca haber alınamaz. Hakkında çeşitli söylentiler çıkar. Bekir bunu neden nasıl yaptığını bilmez fakat kardeşinin ona yardımcı olması gerektiğini, bunun onun hakkı olduğunu düşünür. Romanda tüm bu düşünceler, Bekir’in dilinden okura aktarılır.

Özüme ihanet ettim. Kendi mülküm zannettim kardeşimi. S.192

Asla sevgi istemiyordum, sevginin burada işi yoktu. Bu kıraç toprakta sevgi mi yeşerirdi? Sadece hükümranlığımı kurmak ve emretmek... Diz çöktürmek gücümün karşısında... hepsi bu! Oysa ben şimdi korkak oldum. Bunu asla başkasıyla yaşayamam sanıyordum. Hem ona kötülük yapmak niyetinde de değildim. Aynı ananın, aynı babanın sülbünden gelmiyor muyduk? Kerime'nin bana yardımcı olması, bir nebze de kendisine

yardımcı olması değil miydi? Kovulmuş şeytan bana böyle fısıldıyordu şah damarımdan. (s.193)

Bekir yaptıklarının kaynağını iblise dayandırır ve bu kötülüğü ona şeytanın fısıldadığını söyler. Bekir işlediği günahın farkındadır. Onun bu kontrolsüz davranışının temelinde babasının dayattığı öğretilerin de etkisi büyüktür. Allah'ı sevmek ve ona itaat etmek öğretisinin yerine O'ndan korkarak itaatkar olmayı empoze eden babaları yüzünden oğulları büyük bir günah batağına düşer. Başka bir kadınla yakınlaşmanın günahını korkuyla öteleyen Bekir, kardeşine yakınlaşmayı kendisine hak görür. Sevgisiz yetiştiği ortamda, istediği evin büyük oğlu olarak otoriteyi, idareyi eline almaktır. Bu istek ve hırs onu sapkın yola sürüklemiş, kız kardeşini mülkü olarak göstermiştir. Bekir işlediği günahın yükünden ziyade babasının bu olaya şahit olmasının ağırlığını üstlenir. Pişmanlığının samimiyetini sorgular. “Ben ne yaptım? Esas utancım, babamın buna şahit olması... Babam şahit olmasaydı bunca utanca, devam edecek miydim? Peki pişmanlığımın samimiyeti nerede kalıyor o zaman?” (s.193) Kerime'nin akıl sağlığının bozulmasındaki temel sebep Bekir'in yaşattığı travmadır. O yaptığı bu kötülükle, Kerime'nin erkeklere olan güvenini sarsmış, âşık olmasına ve kocasına yakınlaşmasına, kadınlığını yaşamasına mani olmuştur. Yıllar sonra Kerime'nin iyileşme umuduna karşın tekrar çıkagelmiş ve Kerime'nin silmeye çalıştığı tüm kötü hisleri canlandırarak ölümüne sebep olmuştur.

Romanda bir diğer kart karakter de Kerime'nin annesi Ziyet Hanım'dır. Ziyet Hanım, Kerime'nin mutsuz bir evlilik yapmasına sebep olur. Kocasının baskıcı tutumundan şikayetçi olan Ziyet Hanım, kızının evlenmemiş olmasına tepkilidir. Yaşlanmış halde gelin olmasını istemez. Kocasının yatalak olmasının ardından “Evde daha fazla domuz başı kaynatmanın bir alemi yok.” (s.99) diyerek, ilk fırsatta Kerime'yi evlendirmeye çalışır. Kızının aşk evliliği yapma isteğini önemsemez, önemli olan varlıklı olup evini idare eden biri ile evlenmesidir. Kerime'nin yaşının geçtiğini düşünür ve kızını önemsemeden, hiçbir şart koşmadan dul bir adama bir çırpıda verir.

Kerime'nin kocası Mustafa da kart karakter konumundadır. Kerime'ye değer vermez, sevmez. Onu yaşlı olarak görür ve her fırsatta rencide eder. Mustafa, arkadaşına kefil olduğu için annesinin tüm mal varlığını kaybeder, işsiz kalır. Yaşadığı iflasın ardından günden güne akli dengesini kaybeden Mustafa, Kerime'yi huzursuz bir hayatın içine sokarak sefalet içinde, şiddet uygulayarak Kerime'nin vahim sonunu hazırlar.

Yıllarca babasının katı tutumları yüzünden zor bir hayat yaşayan Kerime hayallerinde mutlu aşk hikâyelerini düşleyerek içinde aşk barındıran huzurlu bir hayatın özlemine duyar. Ailesi tarafından geç yaşlarda Mustafa'ya verilen Kerime, kocasından çekinse de evliliğe uyum sağlamaya, tüm zorlulara rağmen kocasının yanında olmaya çalışır. Fakat kocası Mustafa, bozulan psikolojisinin de tesiriyle Kerime'ye zulmeder. Giden aklının tesirinde olan Mustafa, yeni bir iş kurup zengin olmayı planlar ve Kerime'ye “seni de boşayıp kendime genç bir eş alacağım, hem de iki tane” (s.138) şeklinde aşağılayıcı söylemlerde bulunur. Kerime gerçekleşmesi zor olan bu plan karşısında tarafsız davransa da kocası onu düşman olarak algılar ve ona “sende bir sadakatsizlik vardı zaten. (...) başkalarında gözün vardı.” (s.139) şeklinde sözlerle hakaret eder, çocuğun kendinden olmadığını dahi söyleyerek ahlaki suçlamalar yapar.

Kerime'nin bir diğer kardeşi Mehmet de kart karakterdir. Babasının katı tutumunun, zoraki öğretilerinin aksine davranan Mehmet, günahkar bir tutum izler. Günlerini meyhanede, hayat kadınlarının odalarında geçirir. Babasından sonra evde kalan tek erkek odur. O da Kerime'nin ne düşündüğünü pek de önemsemeyen evlenmesi gerektiğini düşünür ve koşulsuz, kimseyi sorgulamadan, araştırmadan “Bir şekilde evlenmesi lazım... Daha ne kadar bekleyecek? Her şeyin bir zamanı var. Kırkıktan sonra bu kızı kim alacak? “(s.39) gibi düşüncelerle Kerime'nin evlendirilmesine göz yumar.

Başkişi Kerime'nin yaşam standartlarını dibe çeken, hayatı sevmesini, hayata tutunmasını engelleyen, tematik gücün karşısında duran, romanda sevilmeyen bu kişiler kart karakterlerdir.

2.2.6.4. Fon Karakterler

Kerime romanında, olayların gerçekleşmesinde figüran konumunda olan fon karakterler oldukça fazladır. Romanın dramatik aksiyonunda geri planda kalan kişileri şu şekilde belirtmek mümkündür: Kerime'ni arkadaşı Atife, Kerime'nin kaynanası Servet Hanım, Şeriye kâtibinin müşterileri, çırak ve arkadaşı, esnaf, komşular, meyhaneci, Melahat Hanım ve görücü grubundaki kadınlar, Mustafa'nın arkadaşları, arabacı Çiçek Nazif, Ragıp Bey'in karısı, hayat kadını, Nezihe'nin platonik aşkı Selçuk, Zarif Amca, Doktor, Ali'nin eşi Şebnem, Ayakkabıcı Nizam Bey, Rahmi Bey, Remzi Bey, Fikri Bey, Sema'nın eşi Nihat, Hükümet yanlısı İsmail Bey, Hasan Bey, Ali ve Şebnem'in ailesi, sokaktaki insanlar, akıl hastanesi çalışanları, sekreter kız.

Dramatik aksiyonun gelişmesinde pasif konumda bulunan fon karakterler, roman başkişisi Kerime'nin, "kişisel macerasını anlamlı kılmaya" (Şahin, 2010: 65) ve romanın sosyal ortamını oluşturarak romandaki gerçeklik algısını belirginleştirmeye yarar.

2.2.7. İzleksel Kurgu

Kerime romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 2. Kerime Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç (Ülküdeğer)	Karşı Güç (Karşıdeğer)
Kişiler Düzeyinde	Kerime	Şeriye Katibi
	Nezihe	Ziyet Hanım
	Ragıp Bey	Mustafa
	Ali	Bekir
	Sema	Mehmet İsmail Bey
Kavramlar Düzeyinde	Aşk	Baskı
	Özgürlük	Sevgisizlik
	Başkaldırı	Esaret
	Pişmanlık	Korku
	Umut	Ceza
	Arınma	Yobazlık
	Hakikat	Cinsel İstismar
	Milliyetçilik	OtoriteSuçluluk
	İslamcılık	Günah İhanet Devrim Ölüm
	Simgeler düzeyinde	Kayısı
Çeyiz sandığı		Siyah kanatlı melek
Ay yıldız desenli fincan		Beyaz kanatlı melek
Arapça Ezan		Türkçe ezan İblis /Deccal

2.2.7.1. Otorite ve Baskının Getirileri: Korku, Sevgisizlik ve Başkaldırı

Kerime romanında okura verilmek istenen mesajlar oldukça nettir. Yazar, Türk toplumunun ve yakın dönem Türkiye siyasi tarihinin yanlış uygulamalarını doğru ve yanlışıyla kendi dünyasında kurgulayarak okura sunmuştur. Sınırsız otorite sağlama isteğinin beraberinde getirdiği baskıcı tutum, incelemeye alınan romanda, toplumun en küçük ve en büyük birimi üzerinden yorumlanarak yeniden işlenmiştir.

Osmanlı son döneminde Ali Suavi ile başlayan ibadet dilinin Türkçeleştirilmesi çabası, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında da Ziya Gökalp'in dile getirmesiyle gündem olmuştur. (Akgün, 1980: 106-107) Daha sonra Atatürk'ün de üzerinde önemle durduğu Türkçe ibadet meselesini gerçekleştirmek için harekete geçilmiş, bu doğrultuda Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevrilmesi, ezan ve kametin Türkçe okunması, hutbenin halkın anlayabileceği şekilde Türkçe okunması hususunda uygulamalar olmuştur. Gerçekleştirilmeye çalışılan bu milli ibadet olgusu doğrultusunda İstanbul Fatih Camii'nde, Ramazan ayına denk gelen 30 Ocak 1932'de, ikinci vaktinde, ilk Türkçe ezan okunmuştur. Bu tarihten sonra da ezanın Türkçe okunmasına devam edilmiş, 18 Temmuz 1932 tarihinde Diyanet İşleri Riyaseti'nin yayınladığı genelgeyle ezanın ve kametin Arapça okunuşu yasaklanmıştır. Yayımlanan bu yasağa uymayan halk hakkında soruşturma açılmış, çeşitli emir ve telkinlerle, çeşitli cezalara çarptırılmıştır. (Dikici, 2006: 83-84) Halkın muhafazakâr kısmının hoşnut olmadığı ve kurallarını ihlal ettiği bu uygulama yıllar sonra gerçekleşen seçimle son bulmuştur. "14 Mayıs 1950 seçimi ile iktidara gelen Demokrat Parti'nin ilk icraatı ezan dili üzerindeki yasağı kaldırmak olmuştur." (Gez, 1997: 163)

Yakın dönem Türk siyasetinin ses getiren bu yılları, *Kerime* romanına konu olmuş, romanın barındırdığı temel izleklerden birini oluşturmuştur. Romanın kurgusuna dış dünyadan yansıyan bu siyasi meseleler, vaka örgüsü ve zaman olgusu açısından *Kerime* romanı ile denklik göstermiş, yazar anlatıcı dönemin siyasi meselesine yorumunu roman üzerinde vermiştir.

Romanda, 1932 senesinin mevcut hükümetinin uygulamaya koyduğu Arapça ezan okuma yasağı karşısında direnen muhafazakâr halk, cezalarla korkutulmaya çalışılmış ve yine halka ceza yoluyla kurallara uyma baskısı yapılmıştır. Romanın temel izleği olan baskıcı tutumun bir kanadını oluşturan bu vaka örgüsünde uygulanan baskı, halkın diliyle

“Topal Halil diye biri ezanı Arapça okumuş, adamı tutuklamışlar.”(s.37) yazar anlatıcı tarafından eleştirilmiş, yasak karşıtı tavır sergilenmiştir.

Cemaat ve camii görevlilerinin Türkçe ezan okuma hususunda ilginç kaçamak yollara başvurdukları da görülüyordu. Ezanın çocuklara ve akıl hastalarına okutturulması, ezanın Türkçe olarak yüksek sesle okutulmasından sonra Arapçasının hafif bir sesle okutulması veya görevli olmayan kişilere Arapçasının okutulması başvurulan yollar arasındaydı.
(s.207)

Uygulanan bu baskıcı tutuma, halk farklı yöntem ve uygulamalarla karşı gelmiştir. Roman kişisi Şeriye kâtibi de uygulanan bu yasak karşısında oldukça tepkili davranmış, yasağı çiğneme yönünde yöntem ve fikirler sunmuştur. “Madem ceza almaktan korkuyorsunuz, ezanı çocuklara okutun; meczuplara okutun, dedim. Ardından da usulca ‘Arapça olarak okuyun, o namaz olmaz,’ dedim. Başımıza taş yağmasından korkarım.”
(s.37)

Şeriye kâtibi inandığı değerler adına yaşadığı dönemde giderek artan çeşitli bozuklukları sineye çekmemiş, her zaman doğru bildiklerini savunmuş ve bu doğrultuda önce bürokrasi hayatında gerçekleşen bozulmalara başkaldırı göstererek memuriyetine son vermiş, daha sonra da hükümetin ezan yasağına karşı çıkararak yasağın çiğnenmesi yönünde fikirleriyle hükümete başkaldırmış, ayrıca ezanın Türkçe okunmaya devam etmesi durumunda “Bundan böyle camide namaz kılmayacağım.” (s.37) diyerek uygulamadaki yasağa başkaldırı eylemi gerçekleştirir. Halkın sergilediği yasak karşıtı benzeri eylemler de romanda başkaldırı örneği olarak sunulmuştur.

Romanda ele alınan baskı uygulamasının bir diğer kanadını ise toplumun en küçük birimi olan ailede zuhur eden baskıcı tutum oluşturur. Devletin halkına karşı edindiği otoritenin benzerini aile bireylerine karşı sergileyen Şeriye katibi, özellikle ailenin kadınlarına kuvvetli bir otorite hedefler. Ona göre sevgiden önce korku, ödülünden önce ceza âlâdır ve o İslam dininin katı uygulayıcılarından. Eğitimli, çok okuyan biri olmasına rağmen, bildiklerini hayatına işleyememiş bir tip olarak okur karşısına çıkan Katip, aile bireylerine ortak eğitimi verse de eşit hürriyet hakkı sunmaz ve hanenin kadınlarına erkeklere göre daha acımasız davranır. Kadınlar evden dışarı çıkamaz, çıksalar dahi çarşaf giymeleri zorunludur. Aile bireyleri arasında eşit davranamayan Şeriye kâtibinin soyunun devamı olarak gördüğü büyük oğlu Bekir, babasından örnek aldığı bu katı ataerkil

düzende, otorite ve güç şehvetine kapılarak, aile bireylerini kendine ait olarak görür ve cinsel ihtiyaçlarını küçük kız kardeşi Kerime üzerinden gidermek ister. Aile bireylerinden sevgisini mahrum eden Şeriye kâtibi, zorunlu ve katı uygulamaları sebebiyle evlatlarının korkarak, sevgiye aç hislerle, mutsuz yaşamasına ve günahkar olmalarına sebep olmuştur.

Şeriye kâtibinin bu tutumları, evlatlarının sevgisiz bir aile ortamında büyümesine ve bu sevgisizliğin getirisi olan boşluğu doldurma adına, çeşitli hayal ve günahlara dalmasına sebep olur. Mehmet babasının baskı ve korku ile kurmaya çalıştığı düzen içinde, kendisine dayatılan kurallara başkaldırarak günaha dalar. “Bir isyandı aslında bu. Mehmet arzularını süfli bir sahtelikle tatmin ederek her şeye isyan ediyor, bayrak açıyor, reddediyordu yaşadıklarını. Bu günah kurtuluş gibi geliyordu tutsaklığından. Bütün arzularının, açlığının nihayete ermesi özgürlük olacaktı kendisi için.” (s.43-44)

Nezihe'nin intiharı da yıllarca hayalini kurduğu aşk karşısında bir başkaldırı eylemidir. Nezihe ailesinin ve çevresinin kınayıcı tutumlarından çekindiği için aşkını Selçuk'a itiraf edemez, kendini ona gösteremez. Tüm bu baskıların ve şahit olduğu ihanetin karşısında gururla taşıdığı aşkına sahip çıkan Nezihe, bir başkaldırı tutumu sergileyerek aile ve çevresinin düşüncelerini, kendine öğretilen kuralları hiçe sayarak canına kıyar.

2.2.7.2. Pişmanlık ve Arınma

Kerime romanında işlenen bir diğer izlek de pişmanlık ve beraberinde gelen arınma isteğidir. Bu kavramlar roman kişileri Kerime, Şeriye Katibi, Mehmet, Mustafa ve Nezihe üzerinden okura aktarılır. Şeriye Katibi, ev halkına karşı acımasız tutumları sebebiyle, ölüm döşeginde pişmanlık hissine kapılır. Özellikle de Kerime'nin başına gelen istismarı gün yüzüne çıkarmayıp, yıllarca onu bu işlenen günahattan arındırmaya çalışan Katip, ölüm döşeginde dışarıyı izlerken gecenin sisleri arasında kırmızı elbisesiyle Kerime'yi görür ve onu kurban ettiği için derin pişmanlık duyarak ölür.

Dünyadaki şu son anında pişmanlığın nasıl bir duygu olduğunu, daha önce yaşamadığı kadar derinden ve aciz yaşıyordu. Ölüm kapıya gelip dayanmıştı ama nafi! Geri dönüp düzeltecek bir mühlet yoktu artık. Ne Kerime'yi çıkartabilirdi gömdüğü yatağından ne de Nezihe'yi asılı bulunduğu ağaçtan... (s.161)

Pişmanlık duygusunu tadan şahıslardan biri de Mehmet'tir. Yıllarca babasının dini öğretileriyle eğitilen Mehmet, sevgisiz, korkutularak verilen bu eğitimi sindiremez ve babasının öğretilerinin aksi yönde tavır sergileyerek günah batağına saplanır. Babasının sağlığında gizlice meyhane ve genel evlere giden Mehmet, işlediği günahlar karşısında pişmanlık duyar lakin eylemlerinden vazgeçemez. Romanda bu durum, "Bunları düşünerek uykuya dalar ama ara ara sıçrayıp tekrar uyumaya çalışırdı. Pişmanlık ve günah korkusu içerisinde." (s.48) sözleriyle aktarılır.

Romanda pişmanlık hissine kapılan bir diğer kişi ise Nezihe'dir. Nezihe, platonik aşkı Selçuk'u tesadüfen bir başkası ile görür. Selçuk bir erkekle, terk edilmiş Rum evine buluşur ve samimi görüntüler verir. Buna şahit olan Nezihe bu yüke daha fazla dayanamayarak intihar eder. Geri planında isyan bulunan bu ölüm sonrası Araf'ta kalmakla cezalandırılan Nezihe'nin içine düştüğü derin nedamet hâli, "Bu acıya nasıl dayanacağım bilmiyorum. Bunları bilseydim yemin etmiş şeytanın şah damarına yılan gibi sokulmasına izin verir miydim?" (s.172) cümleleriyle açığa çıkarılır.

Romanda işlenen günahların karşılığı ya pişmanlıktır ya da arınma isteğidir. Kerime, babası tarafından arındırılmaya çalışılır. Şeriye katibi, büyük oğlunun işlediği bu günah sonrası Kerime'yi kirlenmiş olarak görür ve onu kendi yöntemleriyle arındırmayı, korumayı amaçlar. Bu sebeple Şeriye katibi, Kerime'yi küçük yaşlardan beri katı bir dini eğitime tabii tutar, onu Allah'ın gazabıyla korkutur ve evden çıkmasına, vakti geldiğinde de evlenmesine izin vermez.

Ama Kerime, tam bir arındırılma sembolü olarak kalakalıyordu kucağında. Bu durumu istediği gibi yorumlayacaktı artık Şeriye Katibi; ne derse onu yapacak ve asla itiraz etmeyecekti. Onu anasından doğduğu gibi saf ve temiz bir hale getirinceye kadar uğraşacak, bu nereye kadar giderse oraya dek sürecekti. (s.190)

Oğlunun küçük kardeşine yaptığı zulmü öteleyip tüm suçu ve yükü masum kızına yükleyen Kâtip, kendi evinde dahi koruyamadığı kızını, derin bir yalnızlığın ve sevgisizliğin içine hapsederek dış dünyadan korumayı, olayı açığa çıkarmayarak da arındırmayı hedefler. Oysa asıl arındırması gereken kendi zihni ve kalbidir. Katip kızının duruluğunu, kendi kalbinin karanlığını ancak ölüm anında görür, fakat artık arındırmaktan ziyade derin bir pişmanlığa kapılır.

Arınma gereksinimi duyan bir diğer kişi ise Kerime'nin kocası Mustafa'dır. Mustafa ilk eşi öldükten sonra annesiyle yaşamına devam eder. Zaman gelir ve annesi Mustafa'yı evlendirmek ister. Kerime ve Mustafa'nın birbirini görmeden gerçekleşecek olan bu evlilik süreci öncesinde Mustafa da hayat kadınlarına gider. Evlendikten kısa bir zaman sonra kefil olduğu arkadaşı yüzünden iflas edip her şeyini kaybetmek üzere olan Mustafa, kereste deposunda işlediği tüm günahlardan kendini arındırmaya, Allah'a yönelmeye ve ona ibadet etmeye; abdest alarak, tövbe ederek yeni bir hayata başlamaya karar verir. Mustafa'nın arınma planı romanda "Hamama gidip yıkanmak en güzeli, göbek taşına yatarak uzun uzun terlemek ve sonunda bütün günahlarıma su dökünmek, kırklanmak... O zaman başıma gelen bütün uğursuzlukları yok edebilirim. Su, arındıran, besleyen, doğumu sağlayan güç." (s.128) sözleriyle aktarılır. Kararan kalbinin eylemlerine yansımaları uğursuzluk zanneden Mustafa, işlediği günahları da su ile silebileceğini düşünür. Zor anında bir şekilde arınmayı düşünen Mustafa, sonrasında bu günahlarından kurtulma edimlerini gerçekleştiremediği gibi karısına da zulmederek azgın bir bataklığa sürüklenir.

2.2.7.3. Ölüm

Roman türünün sıkça kullanılan izleklerinden olan ölüm teması, *Kerime* romanında da kullanılmıştır. Romanlarının genelinde ölüm temasına yer ayıran yazar, ölümü kimi zaman hazin bir son kimi zaman ise cezalandırma yöntemi gibi kullanmıştır. *Kerime* romanında ölümü tadan kişiler Nezihe, Şeriye Katibi ve Kerime'dir. Nezihe, aile ve toplumun gölgesinde kendisine neşe getiren aşkına sarılarak yaşamaya çalışır. Umutla karşılık bulmayı beklediği aşkının gerçek yüzüne şahit olması onu intihara sürükler ve ölür. Nezihe için ölüm hazin bir sonudur. Romanda Nezihe'nin ölüm anı "Büyük siyah bir melek, gökyüzünden kanatlarını çıkararak karanlığın içine düşen Nezihe'yi kaptığı gibi tekrar göğe yükselmeye başladı. Nezihe beyaz bir leke gibi kayısı ağacının dalında sallanıyordu." (s.162) şeklinde aktarılırken öncesinde ve sonrasında yaşananlar ve hissedilenler de ayrıntılı bir şekilde sunulur. Nezihe için hüznü bir son olan ölüm, kızının ölümüne adım adım şahit olan Şeriye Kâtibi için ise cezadır. Şeriye Kâtibi yıllarca kızlarını hayattan soyutlamış, huzurla, sevgiyle yaşamalarına engel olmuş, onları görmezden gelmiştir. Bu görmezden gelişlerin bedeli kızının ölümünü izlemek olmuştur.

Romanda ölümle yüzleşen diğer kişi de Şeriye kâtibidir. Yazar anlatıcı, Şeriye kâtibini bir bakıma cezalandırmak için ölümle hemen buluşturamaz. Yaşadığı felç sonrası

öleceğini sanan Katip, yazar anlatıcı tarafından yatağa bağlı yaşatılarak pişmanlığa sürüklenir. Sebep olduğu tüm vahim sonlar kendisine gösterildikten sonra pişmanlıklarını gidermeye, kendini affettirmeye izin verilmeden, küçük kızıyla aynı gecede Şeriye Katibi ölümle buluşur. “Bir başka melek ama bu kez beyaz olanı, odanın içine süzülür; kanatlarının ucuyla yüzünü okşayıp gözlerini kapattı Şeriye katibinin. Döşekte öylece cansız bedeni bırakarak aldığı ruhla birlikte yukarı yükselmeye başladı.” (s.162) Şeriye katibi, aile bireylerine zorlu bir hayat yaşatsa da eceliyle öldüğü için Nezihe’den farklı bir veda yaşar. Yaratanın düzenine isyan ederek şeytanın emrine giren Nezihe, intihara yöneldiği için günahkârlığın sembolize edildiği siyah melek tarafından karşılanırken Şeriye katibi için beyaz melek görevlendirilir.

Romanda son bulan bir diğer hayat ise Kerime’ye aittir. Kerime yaşadığı bunca acının sonunda yine acı ve korku içinde akıl hastanesinde ölür. “Kerime yerde yatıyordu. Seslendiler, yüzünü tokatladılar. Ölmüş bu!” (s.223) Hayatına dair tüm ayrıntılarla romana başkişi olan Kerime, aniden gerçekleşen bir hâl üzere can verir. Küçük yaşlarda Kerime’nin ruhunu ve kalbini saran korku, Bekir’in yeniden ortaya çıkışıyla Kerime’nin nefesini keserek bu ıstırap dolu yaşantıya son verir. Böylece Kerime’nin hikâyesini başlatan da bitiren de yine ağabey Bekir olur.

2.3. Son Hasat

2.3.1. Romanın Kimliği

Birinci baskısı Everest Yayınları tarafından 2013 yılında yapılan *Son Hasat* romanının sonraki baskısı TİMAŞ yayınları tarafından 2017 yılında yapılır. Çalışmamıza kaynak olan romanın baskısı da 2017 yılında gerçekleşen basıma aittir. Gen aktarımı sebebiyle üç neslin kadınlarının yaşamını kendilerine ve ailelerine zindan eden şizofreni hastalığını konu edinen romanda, asıl mesele başkişi Hilal’in hastalığın tesiri altındaki yaşamı ve bu yaşam karşısında ailenin itici tavrıdır. Romanın ilk sayfalarında yazar tarafından “Aysel’in hatırasına” şeklinde not düşülmüştür. Gerçekleştirdiğimiz röportajda roman hakkında açıklamalarda bulunan yazar, romanını, gerçek hayatta var olan, şizofreni hastası Aysel’in hatıralarından esinlenerek kurguladığını belirtir.

Romanda şizofreni hastası olan Hilal, hastalığın etkisiyle birtakım halüsinasyonlar görür, hezeyanlar ve duygu durum değişiklikleri yaşar. Erken yaşlarda etkisini gösteren hastalık, Hilal’in ailesi tarafından görmezden gelinir. Hastalığın ilk büyük atağının

gerçekleşmesi üzerine aile yok saydıkları hastalıkla yüzleşir. Hilal'in tedavisi sürerken, aile hastalık sebebiyle itibar kaybı yaşamaktan, toplum içinde dışlanmaktan çekinir ve hastalığı gizler. Güç ve itibar derdine düşen aile, babanın da etkisiyle Hilal'i zengin bir ağanın oğlu ile evlendirir. Bu evlilik Hilal'in durumunun daha kötü gitmesine, ailelerin huzurunun bozulmasına ve dağılmasına sebep olur.

Romanın ismi, Hilal'in ailesi tarafından son hasat olarak görülmesiyle ilişkilidir. Bu durum romanda net bir şekilde ifade edilir. Hilal yaptığı evlilik sebebiyle hamile kalır ve doğum yapar. Hilal'in ailesi, bebeği daha iyi bakılması için Hilal'den alıp ablası Gülser'e verir. Gerçekleşen doğum sonrasında da Hilal bir daha doğum yapıp hastalığı genetik yollarla bir kişiye daha sıçratmaması için kısırlaştırılır ve Hilal son hasat olarak nitelendirilir.

2.3.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Son Hasat romanı hâkim bakış açılı yazar anlatıcı tarafından anlatılır. Roman Hilal'in hayata dair umutlarını, isteklerini belirttiği bir şiirle başlar. Şiirin ardından gelen ilk sayfalarda yazar anlatıcı, Hilal'in babası ile olan hatıralarına, yaşadığı kentin tarihsel yönüne ve kentin geçmişinde barındırdığı birtakım mitolojik unsurlara değinerek bu unsurları, Hilal'in hastalığı ve hisleri ile ilişkilendirir. Hilal'in görmezden gelindiğini, acı içinde kıvranışlarını, hissettiklerini okura aktarmak isteyen yazar anlatıcı, romanın ilk sayfalarında bunu alenen dile getirir. “Ben de Hilal'in menkıbesini dillendirmek istedim. Zira o bunu çok istedi, hissediyorum. Onun yaşadıklarını, var oluşundaki tuhaflığı, eksikliğini ve bütün yaşadıklarını anlatmak istiyorum.” (s.11) Dış dünyadan aldığı hastalık temasını kendi kurgusuyla yoğurup şekillendiren yazar, anlatıcı vasıtasıyla dillendirdiklerinde Hilal'in hikâyesinin gerçekliğini, bu hikâyeden kendisinin de etkilendiğini karşılıklı konuşma edasıyla okura aktarır. “Ben de Hilal'in menkıbesinden etkilendim. Bu yüzden bulup çıkarmak istedim onun hikâyesini, bakalım kimler okuyacak ve hissedecek gerçekten benim hissettiklerimi?” (s.13)

Yazar anlatıcı vaka anlatımına başlamadan önce okura varlığını ve hikâyenin gerçekliğini sezdirirken, hikâyeyi kaleme alış sebebini de açıklar. O, Hilal ya da Hilal'in ailesi konumunda olabilecek okura bir mesaj vermek ve yaşanabilecek benzer hikâyeleri engellemek ister.

Zaman zaman kendime soruyorum, ne olacak ki onun hikâyesi gelecek nesillere aktarıldığında? Bunun ne faydası olacak? Yaşadıklarına bir çare olacak mı? Zaten yaşamış bitmiş. Kokusu, rengi ona ait. Menkıbesi de öyle. Ama olsun, insanın üremek istemesi bile geleceğe kendinden bir şeyler bırakmak istemesi değil mi? Evet, bu duyguya karşı koyamaz insanoğlu, ben de koyamıyorum ve Hilal'in hikâyesini anlatmaktan alıkoyamıyorum kendimi. Bu benim için adeta geleceğe iz bırakmak gibi. Kim bilir belki birileri çıkar, bu yaşananları bir daha düşünür ve aynı hataları tekrar etmez.

(s.13)

Kahramanlarının iç dünyalarına, psikolojik durumlarına hakim olan ilahi bakış açısıyla yazılan romanda, Hilal'in hastalık tesiriyle hissettikleri, gördükleri hakim bakış açılı anlatıcı tarafından bilinir ve bu doğrultuda başkışı Hilal'in psikolojik tahlilleri yapılır.

Yıllar yılları kovalamış ama o aradığı huzuru asla yakalayamamıştı. Kötü olan, içindeki kötülüğün her geçen gün daha da büyümüş olmasıydı. Engerek gözlerini açmıştı artık ve sinsi bakışlarıyla içerde ne varsa onu zehirliyor, bozuyor ve dönüştürüyordu iflah olmaz bir biçimde. (s.42)

Gecenin sessizliği ile Hilal'in kafasının içindeki sesler hepten birbirine karışmıştı. Hilal içinde biriktirdiklerini haykırmak istiyor ama garip bir şekilde korkuyordu. Kendisini tuttu önce. Sustu. Ama içi kükrüyordu adeta. Yutkundu. Veysel'in yüzüne tuttuğu feneri indirdi yere. Veysel'in yüzü karardı. Fener yuvarlak bir daire halinde yeri aydınlatmaya başladı. Hilal bu parlak aydınlığın içine girip oradan gökyüzüne yükselmeyi hayal etti. Elindeki feneri bayır aşağı fırlatıp karanlık içinde kaybolmayı istedi bir an.

(s.91)

Anlatı unsurlarının her ayrıntısına hakim olan tanrısal bakış açısına sahip anlatıcı, geriye dönüş tekniğini kullanarak Hilal'in hastalanmadan önceki huzurlu zamanlarını, çocukluk çağındaki hislerini aktarır. “Ne güzel günlerdi, diye düşündü nice zaman sonra. Hiç korku duymadığı o anlarda bilirdi babasının onu her şeyden ve herkesten koruyabilecek güçte olduğunu.” (s.10) Anlatıcı, geriye dönüş yöntemini kullanarak Hilal'in benliğini esir alan şizofreni hastalığının genetik yapısına da değinir. Hilal bu hastalığı anneannesi Gülsüm Hanım'dan miras almıştır. Romanda Gülsüm Hanımın hikâyesi roman kişisi İsmail Bey'in anlatımıyla okura sunulur. Yazar anlatıcı, özetleme tekniğini

kullanarak İsmail Bey'e, kayınvalidesi Gülsüm Hanımı olumsuz etkileyen Menemen vakasını, kayınvalidesi Gülsüm Hanım ve kayınpederi Refik Bey'in şizofreni ile yaşamını ve hazin sonunu anlattırır.

Zamanında Menemen'de, Menemenli olmayan kimi sakallı, aralarında gençlerin de olduğu bir grubun Bozan'dan kazandıkları parayla aldıkları esrarları çekerek, esrarın verdiği cesaretle ellerine geçirdikleri silahlarla Bekçi Hasan'ı kafasından vurmalarıyla başlar hadise. (s.75)

Her şeyi duyma, görme, bilme özelliğine sahip hakim anlatıcı, romanda “gerçek hayatta var olup olmadığı düşünülmeyen, tamamen hayali olarak yeniden üretilmiş” (Çetin, 2012: 165) tasarlanmış kişi konumundaki Kamer'in hal, hareketlerine, duygu ve düşüncelerine hakimdir. Kader'in hastalığın etkisiyle kurguladığı Kamer adlı kişi, kimse tarafından görülmez, bilinmez, onu bilen gören yalnızca hakim anlatıcı ve Kader'dir. “Kamerin her hali bir âlemdi. Ona nasıl bir mana vermek isterseniz isteyin, sesini çıkarmaz, sadece gülümserdi. Sonsuz bir dinginlik sunardı arkadaşına.” (s.148)

Romanda, hâkim bakış açılı anlatıcı, kahramanların zihin dünyalarını ve psikolojik durumlarını iç çözümleme ve diyalog yöntemleriyle okura gösterir. “Tekrar karısına döndü. Kaşının birini kaldırdı. Böyle yaptığı zaman sözünün üstüne söz söylenmesin istiyor demektir. Aksine bir durum kesinlikle söz konusu olmazdı.” (s.137)

Tüm zaman ve mekânın bilgisine hâkim olan tanrısal bakış açılı anlatıcı, kullandığı iç monolog ve iç çözümleme yöntemleriyle Alparslan'ın iç dünyasını okura iletir.

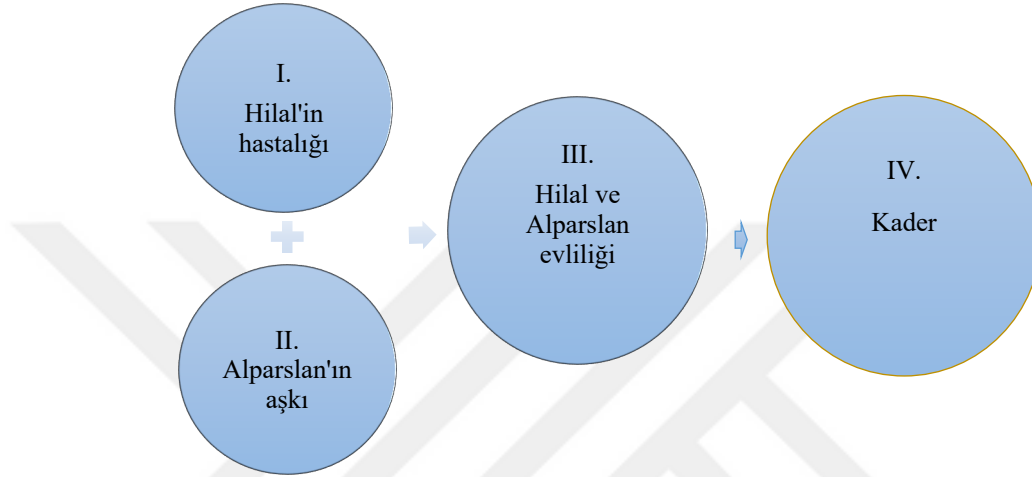
Defteri kapattı, düşündü. Demek ki Hilal yalan benim için, diye geçirdi içinden.

Hilal'i biliyordu aslında Alparslan. Onu çarşı içinde görmüş ama hiçbir şey hissetmemişti. Hem de hiçbir şey. Oysa Zeliha öyle değildi onun için, Zeliha can katıyordu adeta etrafında ne varsa. Zeliha başkalarının yok saydığı ama onun yerine başka hiçbir şeyi koyamadığı biriydi Alparslan için konuşamadıkça çoğalan, bir araya gelemedikçe azan bir şey. (s.116)

Yazar anlatıcı, kullandığı tekniklerle roman kişilerinin aşklarını, nefretlerini, korkularını, umutlarını yine kahramanların diliyle, gözüyle okura aktarır.

2.3.3. Olay Örgüsü

Son Hasat romanında olaylar başkişi Hilal çevresinde gelişir ve sonlanır. Yazar anlatıcı romanı on iki başlık altında bölümlendirerek aktarır. Hilal'in hastalığı, yok sayılışı, tedavi süreci, evliliği, mutsuzluğu, kaçışı ve yok oluşunun anlatıldığı romanda vaka halkalarının düğümlenişi yazar anlatıcıdan bağımsız olarak kendi içinde dört bölümde açıklanabilir.

Şekil 1. Son Hasat romanının olay örgüsü

Romanın bölümlerinden bağımsız olarak yeniden sınıflandırdığımız vaka örgüsünde I. bölüm, başkişi Hilal'in şizofreni ve ilgisiz ailesiyle mücadelesi, çaresizliği, II. bölüm tütün üreticisi olan Halil Ağa ve oğlunun, Hilal ve ailesinin hayatına girişi, Alparslan'ın Zeliha'ya olan aşkı, Alparslan ve Hilal'in düşüncelerine önem verilmeden güç ve iktidar hırsı uğruna iki gencin hayatlarının birleştirilme girişimi anlatılmaktadır. İki farklı ailede yaşanan olaylar bir noktadan sonra kesişir ve olay örgüsü bu doğrultuda ilerler. I. ve II. bölümlerin etkileşimi sonrasında III. bölümdeki vakalar yaşanır. III. bölümde de Hilal ve Alparslan'ın rızasız evlilikleri sonucu yaşadıkları mutsuzluklar, nükseden hastalıklar ve yok olan hayatlar anlatılır. İlk üç vaka halkasının ardından şizofreninin genetik geçişinin sunulmasını desteklemek amacıyla oluşturulan IV. bölümde annesi Hilal'den aldığı gen sebebiyle şizofreni teşhisi konulan Kader'in kısa süren ömrü kurgulanır.

Başkişi ekseninde kurgulanan bu dört bölümün olay örgüsü şu şekildedir:

I. Bölüm:

- Hilal'in şizofreni hastalığının ilk belirtilerini yaşaması
- Hilal'in ailesi tarafından anlaşılma istemesi

- Hilal'in ailesi tarafından görmezden gelinmesi, yok sayılması
- Hilal'in ilk büyük atağı geçirmesi
- Hilal'in atağın etkisiyle çırılçıplak bir şekilde akşam yemeğine inmesi
- İsmail Bey'in Hilal'in çıplaklığını örtme girişimi ve Hilal'in yaralanması
- Hilal'in hastaneye götürülmesi
- Ailenin hastalığı öğrenmesi
- Hilal'in hastaneye yatışı
- Ailenin hastalığı gizleme çabaları
- İsmail Bey ve Samiye Hanım'ın çatışması
- Hilal'in kısmen iyileşmesi
- Hilal'in eve dönüşü
- İsmail Bey'in Hilal'i evlendirmek istemesi

II. Bölüm

- Alparslan'ın amele Zeliha'ya sevdalanması
- Halil Ağa'nın oğlunun sevdalandığını anlaması
- Halil Ağa'nın oğlunu Hilal ile evlendirmek istemesi
- Halil Ağa ve Alparslan konuşması (Alparslan'ın Hilal'i reddi ve aşk itirafı)
- Halil Ağa'nın metresine gitmesi
- Halil Ağa'nın itibar ve güç isteği
- Halil Ağa İsmail Bey görüşmesi ve evlilik için anlaşması
- İsmail Bey'in Hilal'in hastalığını gizleme çabası
- İsmail Bey'in Samiye Hanım ile görüşmesi ve Hilal'in evliliğine iknası

III. Bölüm

- Hilal- Alparslan evliliği
- Alparslan'ın Zeliha'yı unutamaması
- Hilal'in ihmal edilmesi
- Hilal'in hamileliği ve baba evine dönüşü
- Alparslan'ın meczup oluşu
- Halil Ağa'nın ölümü ve servetin yok oluşu
- Hilal'in doğurması ve kısırlaştırılması
- Hilal'in bebeğinin ablasına evlatlık verilmesi
- Hilal'in hastaneye yatırılması

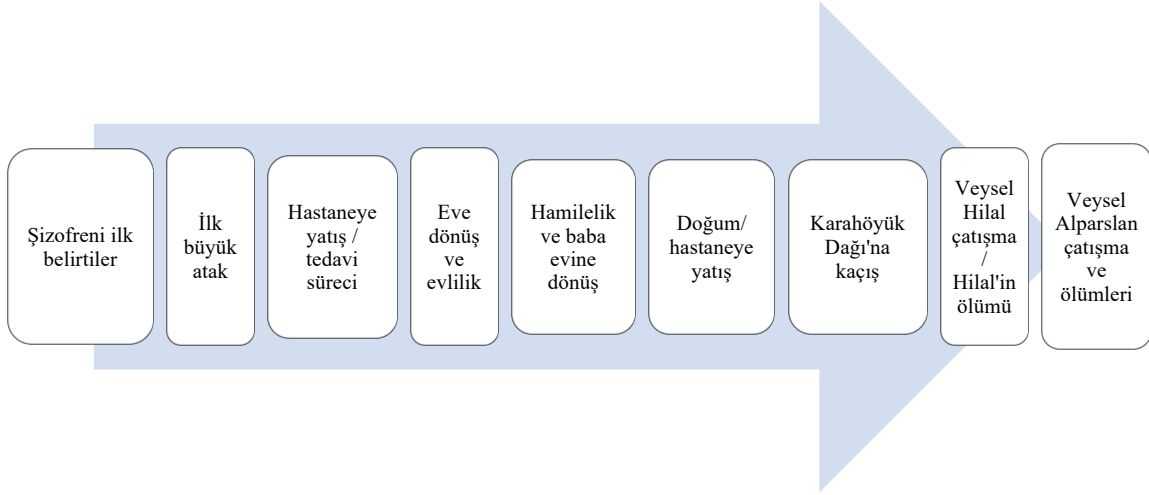
- Hilal'in hastaneden kaçarak Karahöyük Dağı'nda yaşaması
- Alparslan'ın Hilal'i buluşu ve zaman zaman yanına gidişi
- Veysel'in Hilal'i buluşu
- Veysel- Hilal çatışması
- Hilal'in ölümü
- Veysel- Alparslan çatışması
- Alparslan'ın Veysel'i öldürmesi ve intiharı

IV. Bölüm

- Abla Gülser'in Hilal'in bebeğini (Kader) evlatlık alması ve büyütmesi
- Kader' e annesinin doğumda babasının da trafik kazasında öldüğünün söylenmesi
- Kader'in üniversiteye gidişi
- Kader'in ödev araştırması esnasında tesadüfen gazetede anne babasının hikâyesini görmesi
- Kader'in öğrendiği sırların ondaki şizofreni hastalığını tetiklemesi
- Kader'in hayali arkadaş Kamer'i yaratması
- Kamer'in annesinin ölümü
- Kader ve Kamer'in hayali Urfa yolculuğu
- Kader ve Kamer'in İstanbul'a dönüşü
- Kader'in Kamer'i annesi/teyzesi Gülser ile tanıştırması
- Gülser'in Kader'in hastalığının nüksettiğini anlaması ve korkması
- Kader'in bildiklerini itiraf etmesi ve intiharı

2.3.4. Zaman

Son Hasat romanında açık zaman ifadeleri bulunmaz. Vaka zamanı, Hilal'in küçük yaşlarda şizofreni hastalığının etkisine girmesiyle başlar. Hilal ve ailesinin hastalıkla mücadelesi uzun yıllar sürer. Hastalığın fark edilme süreci, tedavi süreci ve tedavi sonrası Hilal'in evliliği, mutsuz yaşantısının ölüme gidiş sürecinin ardından yıllar sonra büyüyen Kader'in hikâyesi de yaşanır. İki farklı insan ömrünün temel alındığı zaman düzleminde kronolojik sıra takip edilir.

Şekil 2. Son Hasat Romanının Başkişi Merkezli Zaman Düzlemi

Son Hasat romanında olaylar Hilal'in şizofreni belirtileri göstermesiyle başlar. Hastalığın seyri romanın zamansal düzleminin de belirleyicisi durumdadır. Hilal'in çocukluk yıllarından başlayarak uzun bir süreci kapsayan olayların yıl hesabı romanda belirtilmez. Hilal'in çocukluğu, gençliği ve olgunluk yıllarını kapsayan romanda şizofreni hastasının yaşayabileceği ortalama bir ömür süreci işlenir. Hilal'in hayatına odaklanılarak kurgulanan romanda onun ölümünden sonraki (yaklaşık) yirmi yıllık süre de kısaca anlatılır. Annesinin hastalığının taşıyıcılığını üstlenen figüratif konumdaki Kader'in üniversite çağına geldiği yılların anlatıldığı bölümler, tematik vurguyla ön plana çıkartıldığı için yukarıdaki zaman düzlemi Hilal merkezli hazırlanmıştır.

Romanda mevcut zaman bilgisine günlük ya da dönemlik zaman ifadeleri ile ulaşılır. "Gecenin karanlığında aşağıdan birinin çıktığını duydu Hilal." (s.196) Urfa'dan amelelerin gelme zamanıydı. Havalar iyice ısınmış, fideler rüştünü ispat etmişti. Aşk zamanıydı, hasat zamanıydı." (s.110) İki farklı andan alıntılanan cümleler dikkate alındığında "gece", "havalar iyice ısınmış" ,"hasat zamanıydı" gibi ifadelerle vaka zamanı hakkında ipuçları verilirken aynı zamanda bu tip zamansal ifadelerle romandaki gerçeklik algısı desteklenir.

Dış dünyanın zaman algısından farklı olarak romanda an merkezli bir anlatım mevcuttur. Yazar, mevcut zaman içerisinden seçmeler yaparak anlatılmaya değer olan detayları romanına yansıtır. (Sağlık, 2002: 149)

Zaman çabuk geçer ve insanoğlu zamanın nasıl geçtiğini anlayamaz. Hiç geçmeyecekmiş gibi gelen anlar bir bakarsınız buhar olup uçmuş. Tedavi süreci uzun sürmüştü. Bu, aile için derin bir sarsıntı oluşturmuş, aile

bir arada ama her biri başka dünyalarda varlıklarını devam ettirmişlerdi.
(s.121)

Anlatıcı, Hilal'in ilk atağı sonrası yaşanan hastane sürecini dış dünyanın zaman algısından farklı olarak bir nevi özetleyerek anlatır. Mevcut zamanda hastane süreci sırasında birçok durum gerçekleşirken romanda bu zaman içinden belirli süreçler ayıklanarak sunulur. Buna göre burada yapılan seçim işleminde Hilal'in tedavi sürecinde ailenin yaşadığı zorlu ve uzun süreç vurgulanır.

Romanda yapılan zamansal geri dönüşler, geri kırılmalar, romandaki mevcut zaman aralığı genişletilirken aynı zamanda vaka halkalarındaki düğümlerin çözümünü de kolaylaştırır. (Sağlık, 2002: 158)

Anlatıyorum efendim çünkü o hengâme esnasında annesinin bakkala ekmek almak için gönderdiği bir kız çocuğu, camiinin avlusundan geçmek için koşarak avluya girmiş ve Kubilay'ın kesik başından akan kandan ayağı kayıp yere kapaklanmış. Eli yüzü kan içinde kalan çocuk, şehidin cesediyle karşı karşıya kalmış. Korku ve can havliyle ağlayarak gerisin geri evine koşmaya başlayan bu küçük kız kayınvalidem Gülsüm Hanım'mış. (s.78)

Şizofreni hastalığının genetik geçişinin vurgulanması amacıyla romana dâhil edilen anneanne Gülsüm Hanım'ın çocukluk yıllarına ve hastalığı yaşadığı yıllara geri dönüş yapılarak vaka zamanı genişletilirken başkişi Hilal'in hastalığının kaynağı da açığa çıkarılarak düğüm çözülür.

2.3.5. Mekân

2.3.5.1. Çevresel Mekânlar

Son Hasat romanının olaylarının yaşandığı mekânların genel çerçevesini Hilal ve ailesinin yaşadığı Manisa/Akhisar, hastanenin bulunduğu ve Kader'in yaşayıp büyüdüğü İstanbul oluşturur. Ayrıca Halil Ağa'nın evi, tütün tarlaları, İsmail ve Samiye Hanımın buluştukları İstanbul/Ortaköy'deki kafe, İsmail Bey'in işyeri/odası, Hilal'in tedavi gördüğü Bakırköy Dr. Mazhar Osman Hastanesi, Kader ve Kamer'in yolculuk yaptığı uçak, Kamer'in memleketi Urfa ve oradaki ev romanın kayda değer bir fonksiyonu olmayan, yalnızca üzerinden geçilen çevresel mekânlarıdır.

2.3.5.2. Algısal Mekânlar

2.3.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Son Hasat romanında roman kişilerinin psikolojilerini çıkmaza sokan olayların yaşandığı, kahramanların iç dünyalarını olumsuz yönde etkileyen kapalı mekânların başında Hilal'in doğup, büyüdüğü Akhisar'daki ev gelir. İsmail Bey ve Samiye Hanım hayatlarında yaptıkları en ufak bir değişiklikte dahi çocuklarının fikirlerini almadan, kendi zevk ve arzularına göre eylemlerini gerçekleştirir. Veysel ve Gülser için anne ve babasının bu tavırlarının pek de önemi yoktur. Lakin hastalıklı ve hassas bir yapıya sahip Hilal için önemsiz sayılabilecek, küçük ayrıntılar bile mühimdir. Hilal hastalığın tesirine henüz girdiği vakitlerde bazı renklerle arası bozulur. Gerek babasının anlatılarının etkisi gerekse hayatlarının temelinde bulunan zeytinin renginde huzur bulan Hilal, mavi renge karşı da bir o kadar zıttır. Hilal'in durumunu göz ardı eden aile evin rengini değiştirmeye karar verir ve bunu kendi zevkleri doğrultusunda mavi rengi kullanarak yapar. Lakin mavi renge boyanan bu evin duvarları artık Hilal'i rahatsız eder, tarifi zor, korkunç hislere sebep olur.

Bu soğuk maviyi sevmiyorum, kendimi iyi hissettirmiyor. Acıyor her yerim, yabancılaşıyorum, korkuyorum, sesleniyor bu renk usul usul, sürekli kulağıma fısıldıyor, seni kucaklamak istiyorum diye. Bu çirkin mavinin ıslak dilini hissediyorum tenimde, buz gibi oluyor her yerim, ateş basıyor, korkuyor, çok korkuyorum. (s.18)

Mavi rengin tüm eve uygulanmasının ardından zorlu anlar yaşayan Hilal için ev ve hatta odası kapalı mekân konumuna gelir. Zeytin ağaçlarının kutsallığına inanan Hilal, zeytinden ve renginden huzur bulsa da hastalığın tesiri sebebiyle çok sevdiği zeytin bahçesinde de zor anlar yaşar. Türlü halüsinasyonlara sahne olan evin zeytinli bahçesi Hilal'in ruhunu sıkan, onu çıkmaza sokan, ona kendini kötü hissettiren labirent mekâna dönüşür.

Devasa bir zeytin yaprağı yolunu kesip onu sarıp sarmaladı. Hilal ne nefes alabiliyor ne de kollarını kıpırdatabiliyordu. Bütün zeytin ağaçları yumru yumru gövdeleri ile kök saldıkları topraktan çıkmaya başladılar. Köklerini çıkardıkları toprağın çukurlarından iri siyah böcekler fişkırıyordu, binlerce hem de. (s.27-28)

İsmail Bey sahip olduğu zenginlik ve itibarı, hayatının her alanına yansıtır. Yaşadıkları evin dekorasyonu da bu doğrultuda düzenlenmiştir. Yemek odasında

çevrelerindeki kimsede bulunmayan büyük yemek masasının üzerinde İtalya'dan getirilmiş büyük, ihtişamlı avize vardır. İsmail Bey bu avizenin kusursuzluğunu ve ihtişamını âşık olduğu karısına atfeder. Fakat yaşadıkları bu görkemli hayatın arkasında görmezden geldikleri, yok saydıkları amansız bir hastalık barınır. Yok saydıkları bu hastalık, onları ihtişamlı sofralarında buldukları an yakalar. Hilal çırılçıplak bir halde yemek odasına gelir. Hastalığın ilk büyük atağını geçirdiği bu gece de yok sayılan kusur gün yüzüne çıkar. Samiye Hanım'ın genlerinde taşıdığı bu kusur, ihtişamlı avizeye yansır ve o gece ihtişamlı, eşsiz avize bağlı bulunduğu yerden ayrılarak paramparça olur. Ailenin çöküşünü simgeleyen parçalanmış avizenin bulunduğu bu oda da labirentleşen mekânlardan biridir.

İhtişamlı avize tam o esnada, uzun zamandır bağlantı yeri açılmış olan kancasından olanca heybetiyle asılı bulunduğu yüksek tavandan masanın tam ortasına müthiş bir gürültüyle düştü.

Neler oluyordu bu gece. Evin merkezi çökmeye başlamıştı, geri dönüşü olmayan bir çöküşle hem de. Ta başından belli olan bir çöküş. (s.44)

Yıllardır Hilal'in acılarını sahneleyen bu ev, yaşanan atak gecesinden sonra diğer aile fertlerinin ruhlarını saran çıkmazlarla labirentleşir. “Zaman içinde yer yer incecik çatlaklar halinde birbirinden ayrılan bu boyalar dökülmeye başlayarak bütün gerçekliği ortaya çıkarıyordu bu evde. Hilal acıları ve buhranları ile yıllar öncesinden kazınıyordu bütün duvarları zaten.” (s.44-45) Hilal'in hastalığının göz ardı edildiği süreçte sahte mutluluklardan yansıyan ihtişam hali, gerçeklerin ortaya çıkmasıyla aslına döner ve ihtişamın yerini noksanlık, suçluluk ve çaresizliğin doğurduğu yıkılmışlıklar kalır.

Ailesinin ilgisizliğinden usanan Hilal, evlenip doğum yaptıktan sonra şiddeti artan hastalığı sebebiyle tekrar akıl hastanesine yatırılır. Fakat Hilal buradan kaçarak Karahöyük Dağı'nın eteklerine sığınır. Hilal için güvenilir bir sığınak olan bu dağ, ağabeyi Veysel'in Hilal'i buluşuyla labirentleşen mekâna dönüşür. “Sert bir rüzgar esmeye başladı dağın yamaçlarından. Karahöyük dağının doruklarından başlayan sarsıntılar yüzünden dağ çiçekleri korkularından döküldüler, soldular, kurudular. Kör eden parlaklıklarıyla şimşekler çakmaya başladı. Bütün geçitler kapandı. Bütün köprüler ve kuleler yıkılmaya başladı.” (s.94) Ağabeyi Veysel'in gelişiyile korkuya kapılan Hilal, bu karşılaşmanın sonucunda ölümü tadacaktır. Hilal'in ruh hali ve birazdan olacakların verdiği kötü his

olaylara sahne görevi gören mekâna yansır. Hilal'in korkuları ve yok oluşu dağın çiçekleriyle ilişkilendirilir.

Ruh hallerinin ve yaşanacak kötü hadiselerin mekân unsurlarına, doğaya yansımalarına bir diğer örnek ise Kader'in İstanbul'da taksiye binip evine yol alacağı sırada yaşanan hava olayıdır. "İstanbul yağışlıydı, hava kapalı ve gri, hiç olmadığı kadar, bu mevsimde beklenmeyen bir durum, her zamanki gibi bir trafik keşmekeşi." (s.178) Kader ile Kamer Urfa'dan dönen uçaktan iner ve birlikte teyzesinin evine giderler. Kamer ve Urfa yolculuğu Kader'in hastalık etkisiyle kurguladığı kişi ve durumdur. Kader'in eve girmesiyle içinde sakladığı sır ortaya çıkacak ve Kader'in ölümü gerçekleşecektir. Gerçekleşecek kötü olaylar, doğa halleri ile ilişkilendirilir ve bu şekilde okur, yaşanacak acı anlara hazırlanır.

2.3.5.2.2 Açık ve Geniş Mekânlar

Hastalık ve çaresizlik romanı olan *Son Hasat*'ta roman kişilerinin kendilerini huzurlu ve rahat hissettikleri mekânlar kısıtlıdır. Bir başkası için ya da başka bir zaman dahilinde aynı kişiye farklı duygular hissettiren mekânlar kimi kahraman için dar mekân işlevi taşırken kimi için de huzur veren, geniş mekân olarak algılanır. Bu mekânlardan biri İsmail Bey'in evidir. "Ev İsmail Bey için bir sığınak, bir mabetti. Dertlerin ve günübürlük koşuşturmalarının olmadığı, kendini padişah gibi hissettiği bir saraydı bu ev. Her şeyin kendine göre planlandığı, saltanat sürdüğü bir dünya." (s.39) Olayların zuhur ettiği bu ev Hilal için hep labirentleşen mekân olarak kalır. Fakat İsmail Bey için huzurun kaynağı konumundadır.

Hastaneden kaçıp dağa sığınan Hilal, kendisini dışlayan, huzursuz eden her şeyden herkesten uzaklaşmış, bu dağın eteklerinde huzur bulmuştur. Hilal'in kendini iyi hissettiği bu anlarda Karahöyük dağı geniş mekân özelliği gösterir. "Geceyi bir tül gibi sarınmış, her yanına sokulmuştu gecenin büyümlü kanatları altındaydı Hilal. Saçlarına gece konmuştu. Ellere, yüzüne ve dağa. Karahöyük dağına. Dağa sığınmış, ondan şefkat görmüştü. Dağ onu sorgulamıyordu. Reddetmiyordu. Dağ, Hilal'i kabullenmişti." (s.87) Kişi güvende olduğunu hissettiği mekânda mutlu ve huzurlu olur. Hilal de çevresindeki herkesten zarar gördüğü, kendini evinde dahi güvensiz hissettiği bu süreçte bir dağın eteğine sığınır. Orada onu kimse dışlamaz, sorgulamaz, ona kötülük yapmaz. Bu sebeple gece gündüz ayrılmadan bir başına durduğu dağ ona huzur verir, ferahlatır.

Romanın geniş mekânlarından bir diğeri de Hilal'in tedavi gördüğü hastanenin bahçesidir. Hilal, hastanenin bahçesinde anne ve babasını beklerken huzurlu bir an yaşar.

Anne babası ve doktoru arasında bu konuşma geçerken Hilal hastanenin kestane ağaçlarının altındaki gölgelik yolda yere döşeli taşların arasındaki çizgilere basmamaya özen göstererek adeta bir balerin gibi parmaklarının ucunda uzak diyarlarda yürüyordu. Bu büyülü diyarda bambaşka renklerle karşılaşmış ve onları sevmeye başlamıştı. (s.125)

Hastalığının tesiriyle genel olarak bunalımlı, zor zamanlar yaşayan Hilal'in mekân algısı da tamamen ruhunu esir almış hastalığın kontrolündendir. Şizofreninin neden olduğu halüsinasyonlar ve hezeyanların üzerine aile bireylerinin ilgisizliğini de hisseden Hilal için çoğu yaşam alanı tehdit içeren bir unsurdur. Fakat hastalığın tedavi ile kontrol altına alınmasıyla Hilal'in de sanrıları azalır ve yaşının getirisi olan çocukluk halleriyle mutlu bir an yaşar.

2.3.6 Şahıs Kadrosu

2.3.6.1. Başkişi

Son Hasat romanının tematik gücü temsil eden başkişisi Hilal'dir. Hilal, anne ve babasının riske atarak gerçekleştirdiği evliliğin üçüncü meyvesidir. Lakin Hilal, kardeşlerinden farklı olarak hastalıklı gen ile dünyaya gelir.

Çocukluğunu güven içinde fakat hırçın, inatçı bir tavırla geçiren Hilal, konuşma yetisini akranları gibi kazanamaz. Şizofreninin etkisiyle konuşamayan Hilal, kendini ifade etmek ve çevresiyle iletişim kurmak için hırıltılı sesler çıkarır ve saldırgan tavırlar sergiler. Zihin dünyasında başka âlemler yaşayan Hilal'in şizofreni belirtileri erken yaşlarda kendini hissettirir. Hilal'in tüm anormal davranışlarının sebebi şizofrenidir lakin ailesi tüm belirtileri yok sayarak, Hilal'in durumunu görmezden gelir ve tavırlarını şımarıklık olarak yorumlar.

Başkişi Hilal, hastalığın etkisiyle halüsinasyonlar görür. "Geri dönüp baktığımda biri küçük biri büyük, timsah kafalı iki adamın kendisine baktığını gördü." (s.27) İlk olarak renklerle arası bozulur ve bazı renklerin algısı Hilal için ürkütücü duruma gelir. "Bu çirkin mavinin ıslak dilini hissediyorum tenimde, buz gibi oluyor her yerim, ateş basıyor, korkuyor, çok korkuyorum." (s.18)

Şizofreninin etkisinde olan Hilal, zaman zaman intiharı düşler. “Zaman zaman bu abanoz ağacından yapılma, oymalı, pürüzsüz cilalı, merdiven tırabzanından aşağı atlamayı içinden geçiriyordu. Orta yerde duran yuvarlak maun masanın tam ortasına hem de.” (s.24) Hilal, tüm varlığını saran bu çaresiz dert karşısında anlaşılmayı, ailesi tarafından görülmeği ister, ruhunda yardım çığlıkları yankılanır fakat ailesi onun hal ve hareketlerini yok sayarak durumuna gülüp geçer. Romanda bu hâl, anlatıcının ve Hilal kişinin dilinden şu şekilde ifade edilir:

Usanmıştı, yüzü hiç gülmüyordu artık. Hilal yaşamıyordu, bedenine hâkim değildi. Aklına hâkim değildi. Sözlerine hâkim değildi. Nefesine hâkim değildi. (s.38)

İçimden bunu çıkarın, ne olur artık çıkarın. Delik deşik edin bedenimi ve alın onu içimden. Anne, baba, alın onu içimden. Bu pis kokulu nefesi içimde istemiyorum. Yardım edin bana ne olur. Öldürün isterseniz ama bu iblisi alın içimden benim, diye çığlıklar atıyordu ama onu kimseler duymuyordu. (s.39)

Ruhuna çöreklenen engereğin etkisinde zor zamanlar yaşayan, kimseden yardım alamayan Hilal, gördüğü ilgisizliğin de etkisiyle tedavisi yapılmaz ve ilk büyük atak gerçekleşir. Hilal’in tüm benliğini devre dışı bırakan bu atak, Hilal’in ailesi tarafından görülmesine sebep olur. Yaşanan şok anı tüm gerçekleri gün yüzüne çıkarır.

Hilal çırılçıplaktı. Saçlarını salmış öylece odasından çıkıp merdivenleri inmiş, son basamakta boşluk içerisinde salınıyor gibi duruyordu. Babası kendisini örtmeye çalıştığı sırada tüm gücüyle ilk kez bağırmaya başladı Hilal. Artık üzeri örtülen bir insan olmak istemiyordu. Bilinmek istiyordu, bunca yıl zaten kapatılmış ve anlaşılamamıştı, anlamaktan korkmuştu etrafındakiler onu. (s.43)

Hilal geçirdiği atak sonrasında hastaneye yatırılır ve uzun bir tedavi süreci yaşar. Bu süreçte ailesi ile görüşmez. Ailesi Hilal’in hastalığını itibar kaybı yaşamamak adına çevresine duyurmaz. Başkışı Hilal uzun süren tedavi sürecinin ardından evine döner lakin babası tarafından evlendirilmek istenir. Bu evlilik Hilal’in hastalığına örtülmek istenen örtü mahiyetindedir. Hastalığı gizlenen Hilal, Alparslan adında bir gençle evlendirilir. Gerçekleşen bu evliliğe evlenen çiftler değil, çiftin ailesi karar verir. Çocuklarının istek ve arzularına kulak asmadan kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleştirdikleri bu evlilik

planlananın dışında, vahim sonuçlar doğurur. Alparslan unutamadığı sevdalısı yüzünden Hilal'i ihmal eder, ilgisiz bırakır. Zaman geçer ve aile büyükleri ölür. Evliliği çıkmaza giren Hilal hamile kalmış ve doğurmuştur. Yaşadığı ilgisizlik, hamilelik ve lohusalık süreci Hilal'in hastalığının tekrar nüksetmesine neden olur. Bebek Hilal'den alınarak abla Gülser'e evlatlık verilir. Bu durum Hilal'i derinden sarsar. Hilal tekrar yatırıldığı hastaneden kaçarak Karahöyük dağına sığınır ve herkesten gizlenerek orada yaşar. Elinde bir bez bebekle dağda yaşayan Hilal, tekrar anne olmak ister. Zehirli engereğin etkisinde, ailesindeki insanlara da kinlidir. Veysel'in kendini bulduğunu, dağa geldiğini gördüğünde hastalığın etkisiyle halüsinasyonlar görür, Veysel'i yanına yaklaştırmak istemez ve tüm kinini haykırır. Veysel'le yaşadığı çatışmada aldığı darbe ile başını kayaya çarpan Hilal ölür.

Hilal, romanın başından sonuna kadar hastalığın etkisinden kurtulamayan, çevresinden yardım bekleyen şizofren bir tiptir. Başkişi Hilal, dış dünyada varlığını sürdürmüş, şizofren bir kızın kurgu ekseninde romana yansımadır.

2.3.6.2. Norm Karakter

Şizofren bir kızın hazin öyküsünün aktarıldığı romanda, başkişi Hilal'in gelişimini destekleyen, yaşam serüveninde ona yardımcı olan norm karakter bulunmamaktadır.

2.3.6.3 Kart Karakter

Son Hasat romanında başkişi Hilal, içinde yuva yapmış engereğin tesirinden kurtulmak için çabaladığı, yardım ığılığı attığı görülür. Lakin Hilal'in çevresinde, onun bu zor zamanlarında yanında olan, ona doğrudan ve zamanında destek olan ya da yardım eli uzatan kimse yoktur. Romandaki figüran konumundaki kişilerin dışında kalan tüm kişiler Hilal'le çatışma halinde olan, onu görmezden gelen, onun mevcut hastalığından utanan kart karakterlerdir.

Roman kişilerinden İsmail Bey, kart karakterlerin en belirgin temsilcisidir. Ege'de nesillerdir süren zenginlik, güç ve itibarın son varisi olan İsmail Bey baba mesleğini devam ettirerek, zeytin ticareti yapar. Romanda eğitilmiş, görgülü bir tüccar rolü üstlenen İsmail Bey, hoş sohbetli, çevresi tarafından sevilen sayılan bir kişidir. "Sesinin tonu büyümlü bir

hal alır, kelimeler ağzından kayarak çıkardı. Dinleyenlere bu kelimeler koyu bir büyü gibi yapışır ve etkisi altına alırdı.” (s.19)

Romanda Aksihar’ın tarihi yönü ve zeytinin tarihi, insanlık açısından önemi İsmail Bey’in gözünden okura sunulur. “Zeytinin hikâyesi eskidir azizim. Dokuz bin yıl öncesine dayanır. Birçok efsaneye konu olmuştur zeytin. Kutsal bir ağaçtır bu yüzden de bereketlidir. Yeryüzündeki bütün ağaçların ilkidir, hepsinin atasıdır.” (s.19) Romanda Hilal’in hayatında hastalık öncesi güven veren bir profil çizen baba İsmail Bey, hastalık karşısında yıkıcı hallere vesile olan bir kişidir. Romanın başından sonuna kadar güç ve itibarını koruma adına hareket eden, bu çizgiden çıkmayan İsmail Bey, bu tavırlarıyla tip örneğidir. Anlatıda İsmail Bey’in fiziki özelliklerinden ziyade fikir ve duygularına yer verilir, bu yönde tasvirler yapılır.

İsmail Bey içki içmezdi, dindar bir adam değildi ama içkinin kontrolü kaybettireceği düşüncesiyle asla içmemişti. Otokontrolünü kaybetmiş halinin kimseler tarafından bilinmesini arzu etmezdi. Bu mesafeli, sınırlarına yaklaşılmayan tavrının zarar göreceğinden endişelenir, ailesinin bile böyle bir anını görmelerini arzu etmezdi. (s.21)

İsmail Bey Samiye Hanım’a olan derin aşkıyla, zenginliğe ve ihtişama verdiği değerle ön plana çıkar. Aşk, itibar, güç ve zenginlik İsmail Bey’in kaybetmekten korktuğu, hayatının merkezine koyduğu kavramlardır. Önemmediği bu kavramları yaşamının her anında maddi manevi sergiler. Aşık olduğu kadınla huzur bulduğu evini zenginliğin getirisi olan ihtişamla donatır. Eşyalar özenle seçilir, seçimlerde rafine güzelliğe dikkat edilir. “İsmail Bey’e göre, var olmayan bir ihtişamı sergilemek, zengin görünmek isteyenler alacalı bulacalı yaldızlı tabaklarda yemek yerd. Oysa rafine güzellik asla şatafat istemezdi, buna gerek duyulmazdı.” (s.40)

İsmail Bey’in romandaki konumu vaka halkalarının düğümlenmesi açısından önem arz eder. O, karısının genlerinde gizlenen engereğin varlığından haberdardır fakat aşkı uğruna bunu yok sayar ve Samiye Hanım’ı evliliğe ikna eder. Gizlenen bu engerek Hilal’in ruhunda can bulur, lakin İsmail Bey kızının yardım çığlıklarına sağırdır. Hilal’in geçirdiği atak sonucu hastalıkla yüzleşen İsmail Bey, kızının konforunu ve geleceğini düşünmek yerine itibar kaybı yaşama korkusuna düşer ve kızının hastalığını gizler. Görmezden geldiği bu hastalığın gün yüzüne çıkmasıyla karısıyla arası bozulma riski yaşayan İsmail

Bey, aşkını kaybetme korkusunu yaşadığı için Hilal'e karşı nefret hissine kapılır. "İnsan, evladının hastalığına kızar mı? Evet, nefret etmeye başlamıştı Hilal'den." (s.73)

İsmail Bey, bu hastalığın gizli kalması, ailesinin var olan saygınlıklarına hastalık sebebiyle leke getirilmemesi için kızının hastalığını önemsemeden onu evlendirir.

Yeni doğacak nesillere yanlış bir kaydın eklenme ihtimalinin hiçbir önemi yoktu İsmail Bey için. Kızına bir koca bulmuş ve bu kocanın ailesinin siyasi gücünden de pay almış olacaktı. Hilal'in hastalığı sanki hiç yaşanmamıştı.

Var olan toplumsal statü sürsün de nasıl sürerse sürsündü. (s.144)

İsmail Bey'in sebep olduğu bu evlilik başkışı Hilal'in sonunu hazırlar. Okurun gözünde sevilmeyen kişi olarak kalan İsmail Bey, statü uğruna evlatlarını hiçe sayan bir baba kimliğiyle romanda yaşar ve ölür.

Romanın bir diğer kart karakteri anne Samiye Hanım'dır. Fiziki özelliklerinin yanında gördüğü değer ve itibarla da romanda yer edinen Samiye Hanım, annesinin hastalık esaretinde geçirdiği hayatına yakından şahit olmasına rağmen, İsmail Bey ile evlenir, üç çocuk sahibi olur.

Samiye Hanım güzel sayılabilecek bir kadındı. Uzun boyunlu, zarif parmaklı. Saçlarını daima toplardı, çok nadir salardı. O zamana da farklı bir durum olduğunu anlardınız.

Ya dişiliğini ortaya çıkarmak ya da çok gergin olduğunu hissettirmek isterdi saç şekliyle. İstanbul'dan gelin gelmişti buraya. O günden beri bu küçük şehirde İstanbullu gelin olarak anılmıştı. Büyük şehirden Akhisar'a gelin gelmesi, büyük bir fedakârlık olarak görülmüş, bu durum ona farklı bir saygınlık kazandırmıştı. (s.29)

Samiye Hanım, kocası İsmail Bey'e ilk görüşte âşık olur. Aşkına karşılık bulan Samiye Hanım, annesinin hastalığını gelecek nesillere taşıma riskine karşı evlenmeyi çocuk sahibi olmayı reddeder. Fakat aşk karşısında yenilen Samiye Hanım bu evliliği gerçekleştirir. Kocasından gördüğü sevgi, saygı ve ilgi karşısında ailenin merkezi konumunda olan anne Samiye Hanım, kızının görmezden geldiği hastalığıyla yüzleşmesi üzerine yaptığı evlilikten pişman olur ve kocasından uzaklaşmak ister. Hastalık karşısındaki şoklarının etkisiyle birtakım ayrılıklara düşseler de İsmail Bey ve Samiye Hanım'ın evlilikleri devam eder. Kızının anormal tavırlarını görmezden gelip, şımarıklıkla

adlandıran Samiye Hanım da başkişi Hilal'in gelişimini engeller. "Her neyse efendim. Gidin arkasından, alın getirin. Başına bir şey gelmesin. Bıktım usandım ben bunun dengesizliklerinden zaten. Tutun getirin kolundan. Kendine zarar vermesin." (s.29) Samiye Hanım, kocasının yanlış kararları karşısında sessiz kalır ve Hilal'in ölüme giden yolunu doğrudan veya dolaylı bir şekilde destekler.

Bir diğer kart karakter ise Hilal'in ağabeyi Veysel'dir. Veysel küçük yaşlardan itibaren Hilal ile çatışma içerisindedir. Veysel'in yaptığı kötü şakalar, kaba davranışlar Hilal'i korkutur, hırçın davranmasına sebep olur. Hilal'in intiharı düşlediği bir anda Veysel'in yaptığı şakayla Hilal hırçınlaşır ve saldırgan tavır sergiler.

Tam bunları aklından geçirdiği sırada tırabzandan yarı beline kadar sarkmış vaziyette aşağıdaki masayı seyrederken ağabeyinin arkasından ittirmesi sonucu neredeyse gerçekleşiyordu bu düşüncesi

Hışım la dönüp yumruklamaya başladı ağabeyini, bir yandan olanca gücüyle vuruyor bir yandan da içinden küfürler ediyordu. Ağzından boğuk sesler çıkarıyordu. Ağabeyi kendisini savunmuyor, sadece sarılıyordu. Bu sarılmada muhabbet yoktu, sadece acıma vardı. (s.24)

Veysel de ailesi gibi Hilal'in davranışlarını anlamaz ve bu davranışları dengesizlik, şımarıklık olarak nitelendirir. Hilal Alparslan ile evlendirilirken, Veysel de ailesi gibi bu yanlışın üzerini örter ve bu evliliği destekler. Hilal hastaneden kaçıp dağa gittiğinde, Hilal'i bulan kişi Veysel'dir. Hilal, Veysel'i korkunç bir yaratık olarak görür, kendisine yaklaşmasına ve dokunmasına izin vermez.

Gözleri kan çanağına dönmüş bir ejderha Veysel'in arkasına saklanmış, Hilal'e doğru bakıyordu. Ejderha, merakla kendisine bakan Veysel'in içine doğru usulca süzölmeye başladı. Kendi gözlerini Veysel'in gözlerinin oyuklarına yerleştirdi. Kan kırmızısı bu gözler gerçeklik adına ne varsa içine alıyor, ortalığı pelteleşmiş, koyulmuş, yoğun pıhtılı kan rengine dönüştürüyordu. (s.94)

Veysel'in de diğer insanlar gibi kendisini önemsemediğini düşünen Hilal, ağabeyini sevmez ve ona kin besler. Yazar anlatıcı tarafından da olumsuzlanan Veysel, Hilal'in ölümüne sebep olur.

Roman kişilerinden Alparslan da başkişi Hilal'i olumsuz yönde etkileyen kişilerdendir. Alparslan romanda fiziki özelliklerinin yanında aşkıyla tanıtılır. "Alparslan, Halil Ağa'nın biricik oğlu, kara yağız, zeytin gözlü, etine dolgunca, güçlü bir delikanlı. Babasının eli kolu, her şeyi, geleceği, nesebinin yürüyeceği tek kişi." (s.103) Romanda fazla itaatkâr ve hayalperestliğiyle eleştirilen Alparslan, tütün işçilerinden bir kıza sevdalanır. Babası Halil Ağa bu durumu sezer ve oğlunun amele ile evlenmesini engellemek amacıyla, kendisine denk gördüğü, itibar kazanma amacı güttüğü İsmail Bey'in kızını Alparslan'a almak ister. Alparslan babasına karşı gelemmez, aşkını savunamaz. Hastalığından habersiz bir şekilde Hilal ile evlenen Alparslan, amele kız Zeliha'yı unutamaz. Unutamadığı bu aşkı sebebiyle Hilal'e ilgi göstermez, onunla birlikte olduğu gecelerde dahi Zeliha'yı hayal eder. Evine ve karısına sahip çıkmayan Alparslan babasının da ölümüyle tüm mal varlığını eritir, ayyaş ve meczup olur sokaklarda yaşar.

Heyyyy şeytan Halil, oğlunu meczup ettin sen. Ayyaş ettin, sefil ettin. Alparslan'ım, öyle değildi ki benim. Güçlü kolları vardı. Simsiyah kıllı kolları. Bana ne kızdı ne de dövdü. Sadece sevmedi. Beni her koynuna aldığımda Zeliha denen o şıllığı koynuna aldığımda nereden bilebilirdim ki. Ta ki o melun gün boynuma sokulduğun, üzerime bütün ağırlığını verdiğin, seçirmeye başladığın anda bana Zeliha'm, dediğin ana kadar. (s.193-194)

Hilal tedavi sonrası sakinliğe ve huzura kavuşsa da Alparslan ile evliliği sonrası ilgisizlik karşısında tekrar eski haline döner, hastalığı alevlenir. "Hilal bu sevgisiz ve muhabbetsiz ortamda iyice zıvanadan çıkmıştı. Ailesinden gördüğü ihtimam, kocası ve ailesi tarafından kendisine gösterilmediğinden hastalığı daha da artmıştı." (s.195) Hilal'in hastalığının tekrar nüksetmesinde etkili olan Alparslan, Hilal'i dağda zaman zaman ziyaret eder ve boşanmadıkları için kocalık görevini yapar.

Romanın sonunda Veysel ile çatışmaya giren Alparslan, kendisine ve Hilal'e yapılanları Veysel'e haykırır, hasta bir kızla evlendirdikleri ve bu durumu umursamadıkları için kin ve nefretini kusar. Alparslan Veysel ile çatışmasında Hilal'i savunur gibi görünse de o da Hilal'in gelişimine olumsuz etkiye sebep olmuş, Hilal'e acımdan öte bir tavır sergilememiştir. Hilal'in sefil bir halde ölümüne sebep olan Alparslan da kart karakter konumundadır.

Romanda tütün üretici, zengin ve siyasi güce sahip olan Halil Ağa'da kart karakter konumundadır. Romanda bilgisiz, görgsüz, kaba bir adam olarak tasvir edilen Halil Ağa,

“ortak özelliklere sahip belli sosyal zümrelerin temsilcisi olan sosyal tip” (Çetin, 2012: 155) konumundadır. Halil Ağa, başkişi Hilal ile doğrudan çatışmaya girmese de Alparslan’ı evliliğe zorlaması, evlilik sonrasında Hilal’e destek olmaması sebebiyle Hilal’in yaşamını zorlaştırmış, gelişimine engel olmuştur.

2.3.6.4. Fon Karakter

Son Hasat romanında olaylara gerçeklik algısı katan, dekoratif unsur konumundaki fon karakterler kalabalık bir kadrodan oluşur. Vaka örgüsünde etkin bir rolü üstlenmeyen fon karakterler: İsmail Bey’in arkadaşları, evin çalışanı Zehra, boyacı Osman, İsmail’in babası Selim Bey, doktor, derviş, taksici, eksper, dayıbaşı, amele Zeliha, Alparslan’ın annesi Zeynep Hanım, Halil Ağa’nın metresi, garson, hostes, yolcular ve Gülser’in kocasıdır.

Figüran konumundaki bu kişilerden başka romanda az bir hacmi olan, fakat okura iletilmek istenen mesajda yer edinmiş fon karakterler de vardır. Şizofreni hastalığının genetik sebepli oluşumlarının aktarılmasında fon olarak kullanılan karakterler; Kader, Kamer ve Gülsüm Hanım’dır.

Gülsüm Hanım, Hilal’in anneannesidir ve o da küçük yaşlarda şizofreni hastalığının tesiri altına girer. Hilal’deki mevcut hastalığın kaynağı konumunda olan Gülsüm Hanım da ailesi tarafından hastalığı fark edilmemiş ve tedavisi geciktirilmiştir. Romanda Gülsüm hanımın konumu, geri dönüş tekniği kullanılarak İsmail Bey’in anlatımıyla belirtilir.

Kayınvalidemi ne zaman görsem nakış işlerdi sessiz sakin. Rahatsızlığı uzun zaman önce yaşadığı kötü bir olayla örtülmüş ve fark edilmemiş. Gülsüm Hanım bu yüzden hep el üstünde tutulmuş. Zarif bir kadındı. İnce, uzun boylu, uzun boyunlu, esmer bir hanım. Güzel değildi ama asil bir duruşu vardı. Aşırı titizdi. (s.75)

Şizofreninin genetik aktarım yoluyla oluşumuna katkı sağlayan bir diğer fon karakter ise Hilal’in kızı Kader’dir. Kader, doğduktan sonra teyzesi tarafından evlatlık alınır ve kendisine annesinin doğum sırasında öldüğü, babasının da trafik kazasında öldüğü söylenir. Kader de annesinden aldığı gen ile şizofreni hastalığını bünyesinde barındırır. Fakat Hilal’den sonra tecrübelenen aile Kader’e erken tedavi uygulatır. İlgile büyüyen

Kader, okul çağında bir araştırma ödevi sırasında tesadüfen bir gazete görür ve anne ve babasının sonunun anlatıldığı haberi görür.

Öğrendiği gerçekler Kader'i nerelere savurmuştu. Gece böyle devam edemezdi. Arşa delik açılmıştı bir kere. Bu gerçek, yüreğine çıkmayacak bir dövme gibi kazınmıştı. Sıcak bir mezar düşlüyordu, düşlerini yatırmak için. gerçek bir daha gün yüzüne çıkmasın diye. Arşa açılan kara delikten geçilmesi gerekiyordu, ne zamanın hükmü vardı ne mekânın. Kader'de ne zaman kalmıştı ne mekân. Beyninde binlerce görüntü ve kurgu ile sayıklıyordu. (s.170)

Öğrendiği gerçekler Kader'de şizofreninin tesirini arttırır. Hastalığın etkisine giren Kader halüsinasyonlar görür. Öğrendiği bu yükü daha fazla taşıyamayan Kader intihar eder ve ölür.

Kamer de Kader'in hastalık etkisiyle kurguladığı hayali kişidir. Kamer aslında Kader'in kendisidir. Kader öğrendiği sır karşısında yükünü anca Kamer'i yaratarak hafifletir. Kamer, gerçeklerin ortaya çıkmasıyla Kader tarafından yok edilir. Teyze, Kamer'i öldürdüm ben. Yok oldu gitti. Artık onu hayatımda istemiyorum. Zeytin ağaçlarının ardına gönderdim onu. Bir daha hiç çıkmayacak. (...) Zaten onun kim olduğunu kimse bilmiyor. Onu ben yarattım." (s.185) Kamer'in yok oluşu Kader'in de yok oluşu demektir. O da Kamer'in yok oluşunun ardından intihar eder.

Roman da Gülsüm Hanım'ın kocası da fon karakter konumundadır. O şizofreni hastası karısının hastalığını fark etmiş, onu ihmal etmemiş, her türlü ilgi, sevgi ve şefkati karısına sunarak onu korumuştur. Büyük bir sabırla hasta karısının bakımını üstlenen Refik Bey, bu yük karşısında zamanla yıpranmış, bunalıma girmiştir. Kendisinden sonra karısına bakacak birinin olmadığını, karısının sefil olup acı çekeceğini düşünen Refik Bey karısını öldürmeye karar verir. Sağlıklı düşünme yetisini kaybeden Refik Bey, önce karısını yastıkla boğarak öldürür daha sonra da intihar ederek kendisi ölür.

Hilal'in ablası Gülser Hanım da fon karakterdir. Gülser Hanım, Hilal'in iyileşmesi için bir şey yapmasa da çatışma haline de girmediği için evin diğer fertlerinden ayrılır. Kardeşinin kızına anne şefkatiyle yaklaşır büyüten Gülser Hanım, Kader'in varlığını sürdürdürebilmesi için kurgulanmış fon karakterdir.

2.3.7. İzleksel Kurgu

Son Hasat romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 3. Son Hasat Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç (Ülküdeğer)	Karşı Güç (Karşıdeğer)
Kişiler Düzeyinde	Hilal Gülsüm Kader	İsmail Bey Samiye Hanım Veysel Halil Ağa Alparslan
Kavramlar Düzeyinde	Hastalık/Şizofreni Korku Çaresizlik Aşk Umut Yalnızlık	İtibar/Statü kaygısı Yok sayma Suçluluk Ölüm Yüzleşme Güç ve iktidar hırısı Zenginlik Sömürü Damgalama Toplumsal baskı
Simgeler Düzeyinde	Zeytin ağacı Bez bebek Defter	Tütün Labris Engerek Mavi renk Öküz ve timsah kafası Silah Kristal avize

2.3.7.1. Amansız Bir Hastalık: Şizofreni

İnsan hayatını temel alan roman türü, beşerin dış dünyada etkileşim içerisinde olduğu sağlıklı- hastalık konularını temel izlek olarak işler. *Son Hasat* romanında da hastalık teması doğrultusunda şizofreni hastalığı işlenmiştir. “Şizofreni kronik özellikte, beceri kaybına yol açan, dünya nüfusunun önemli bir bölümünü etkileyen bir hastalıktır. Kişinin hem kendisini hem çevresini etkilemektedir.” (Çoban, 2008: 19)

Son Hasat romanında da şizofreni hastası Hilal'in ve çevresinin hastalıkla mücadelesi, hastalık karşısındaki tavrı işlenir. Romanda şizofreninin sebeplerine, hastalığın hasta üzerindeki etki ve görünümüne, hastalığın tedavi sürecine ve hayatla ilişkisine dair ayrıntılar verilir.⁴

Romanda başkişi Hilal'in mücadele ettiği şizofreninin varlık sebebi genetik etmenlerdir. Hilal'in anneannesi Gülsüm Hanım ve kızı Kader de şizofreni hastasıdır. Romanda hastalığın genetik sebebine vurgu yapılmış bu doğrultuda hastalık üç nesil üzerinden (anneanne Gülsüm, torun Hilal, Hilal'in kızı Kader) kurgulanmıştır. "Ailenizde bu rahatsızlığın olma ihtimali yüksek. Her iki aile için söylüyorum bunu. Bildiğiniz bir vaka var mı?" (s.48)

Gülsüm Hanım, küçük yaşlarda bu hastalığın etkisine girmiştir. Fakat yaşadığı talihsiz olay hastalığın belirtilerinin üzerini örtmüş ve hastalık aile tarafından fark edilememiştir. Gülsüm Hanım, Refik Bey ile evlendirilmiş, tedavisi geç kalan hastalığı Refik Bey ortaya çıkarmış ve geç de olsa ilaç tedavisine başlanmıştır. Hastalığın genetik geçiş unsuru olarak romanda yer alan Gülsüm Hanım ve hastalığı hakkında ayrıntılara girilmemiş; biyolojik etmen oluşu, tedavi sürecinin zamanlaması ve hastalığın aile yükü üzerinde durulmuştur.

Mutlu olmak için elinden geleni yaptı. Hasta karısına sonsuz bir merhamet ve şefkat hissi içinde sürdürdü bütün hayatını. Çok sevmiştii karısını ama bu marazi durum bütün hayatını derinden etkilemiş, hiçbir şeyi olduğu gibi bırakmamış, ne varsa aşındırmış, yaralamış ve sessiz bir çığlığa dönüştürmüştü. (s.48)

Romanda, genetik geçişi temsil eden bir diğer kişi de Hilal'in kızı Kader'dir. Kader de annesi gibi hırçın yapıya sahiptir. Fakat annesinin yaşattığı acı tecrübeler sebebiyle

Şizofreni hastalığının sebepleri: Biyolojik faktörler: Genetik geçiş, hamilelikte geçirilen viral enfeksiyonların genetik yapıyı ve sinirsel ağ oluşumunu bozması.

Psikolojik faktörler: kötü hayat şartları, güvensiz ortamlar, sosyal destek yoksunluğu, tehdit altında olma, aile yapısı, çocukluk dönemindeki yaşantı.

Sosyokültürel faktörler: sefalet, sürgün, sosyal baskı, göç, bir azınlık üyesi olmak, kötü şartlarda yaşamak gibi koşulların yaşam kalitesini düşürmesi bunun da özgüveni, sosyal becerileri olumsuz yönde etkilemesi. Bu tip ortamlarda yetişen çocukların, bu olumsuzlukların etkisiyle şizofreniye yakalanması.(Çoban, 2008: 21-24)

Hastalığın görünümleri: Pozitif belirtiler; hezeyanlar, halüsinasyonlar, düşünce ve davranış bozuklukları.

Negatif belirtiler; motivasyon kaybı, asosyallik belirtileri gösterme, az konuşmak, kişisel bakıma önem vermeme, günlük yapılan işlerden zevk almama, jest ve mimik kullanmamak yüz ifadesinde donukluk, enerji düşüklüğü, iletişim kurmakta zorluk. (Şizofreni nedir? Erişim: 12.03.2020)

Kader'in hastalığı erken teşhis edilmiş, tedavisine erken başlanmıştır. Alınan tüm önlemlere rağmen şizofreninin Kader üzerindeki etkisi giderilememiş ve hastalık öğrenilen sırrın travma etkisi ile etkinliğini arttırmıştır. Romanda Kader, hezeyan ve halüsinasyon belirtileri gösterir. Hastalığın etkisinin artması üzerine Kader, kendine hayali bir arkadaş olan Kamer'i tasarlar. Romanda ayrıca şizofreninin sebep olduğu intihar unsuru da Kader üzerinden işlenir. Kader'in sonu intiharla gelir. "Kader birden oturduğu yerden fırlayıp bütün bedeniyle camı çerçeveyi paramparça ederek kendini son kattan aşağı bırakıverdi." (s.187)

Romanın asıl kahramanı Hilal, şizofreniyi tüm yönleri ile yaşayan, hastalık karşısında çevre etkisini de olumsuz bir şekilde tecrübe eden kişidir. Erken yaşta yakalandığı şizofreninin etkisiyle konuşamayan, bu sebeple de hırçınlaşan Hilal, yoğun halüsinasyon etkisi altındadır. "Hilal'in ağzından salyalar fişkırıyordu. Bütün duvarlar eğilip bükülmeye başladı. Annesinin elleri eşek toynağına dönüşüyordu."(s.44) Şahit olduğu görüntü ve hisler ona büyük ıstıraplar yaşatır. Vücudunu ve zihnini bir engereğin sardığını, ruhunun iblisin etkisine girdiğini düşünen Hilal, ailesinden yardım bekler. "Kahredici bir yalnızlık içinde bütün zemheri ayazlarda tek başına kalmıştı. Onun bulmasını bekledikleri, Hilal'i bulmamıştı asla." (s.42) Hilal'de hastalığın etkisi olan intihar olgusu, bir eğilim olarak kalır, fiil tam olarak gerçekleşmez.

Şizofreni hastalığının kesin tedavisinin olmayışı, ilaçlarla ya da psikoterapi yoluyla hastalık etkisinin azaltılacağı bilinmektedir. (Tarhan, Şizofreni nedir?) Romanda da hastalığın kesin tedavisinin olmadığı, hastaneye yatış ve ilaç tedavisi ile hastanın, hastalığın kontrol altına alınabileceği, etkisinin azaltılabileceği doktor kişisi tarafından aktarılır. "İlaç tedavileri işe yarayacaktır. Kızınız tabii ki hiçbir zaman sağlıklı biri gibi olmayacak, ama kimseyi rahatsız etmeyecek, ne kendisini ne çevresini. Başkalarının onun hasta olduğunu anlaması pek kolay olmayacaktır." (s.82) Bu doğrultuda Hilal de hastalığın etkisinden tam olarak kurtulamaz, hastaneye yatış sürecinin ardından gördüğü tedavilerle dinginleşir, kısmen de olsa sosyal hayata dönüş yapar. Fakat Hilal, evlendirilmesi üzerine yaşadığı ilgisizlik ve dışlanmışlık hissiyle hastalığı tekrar etkin bir şekilde yaşar.

Etrafındaki insanları hastalığın etkisiyle farkı şekilde gören ve algılayan Hilal, nefret ve kin beslediği ağabeyi Veysel'i de bir ejderha etsinde görür ve saldırganlaşır. Bu saldırgan tutum karşısında verilen tepki, Hilal'in ölümüne sebep olur.

2.3.7.2. Ölüm

Roman türünün vazgeçilmez izleklerinden biri de ölümdür. Dış dünyada doğumu ve ölümü tadan insan, dış dünyanın romana yansımaları etkisiyle anlatı âleminde de ölümü yaşar. *Son Hasat* romanında da birçok kişinin serüveni ölümle sonlanır. Romanda olaylara doğrudan dahil olmayan, geriye dönüşlerle okura hikâyesi anlaşılan Gülsüm Hanım ve kocası Refik, ölümü tadan ilk kişilerdir. Şizofreni hastası Gülsüm Hanım'ın son nefesi, kocası Refik Bey'in müdahalesi ile kesilir. Karısını seven koruyan, kollayan, hastalığı sebebiyle muhtaç olduğu bakımı ve ilgiyi karşılayan Refik Bey, hastalığın karşısında sabırla dururken bu yüke daha fazla dayanamaz ve psikolojik bunalım yaşar. Karısının bakımını başkalarına bırakmak istemeyen Refik Bey, kendisinin karısından önce ölme riskini göze alamaz ve karısının ölümüne karar verir. Bir akşam vakti karısını yastıkla boğarak öldüren Refik Bey, sonrasında intihar eder.

Refik Bey, abandığı vücudun üzerinden doğruldu, karısının yüzüne bakmadan yorganı üzerine çekti. Gülsüm Hanım'ın bütün vücudunu kapattı yorgan. Refik Bey son kez eğildi ve öptü yorganı. Işığı kapatıp odadan çıktı. Kapıyı arkasından usulca kapattı. Kapının buzlu camı tıngırdadı, bir an içi cız etti, uyandırmaktan korkuyordu sevdiğini. Zira onun hala gül kokulu yatağında uyuduğunu düşünüyordu. (s.69)

Romanda ölüm haberi verilen bir diğer kişi de Halil Ağa'dır. Alparslan ve Hilal evlendikten sonra hakkında bilgi verilmeyen Halil Ağa'nın ölümüne dair ayrıntı da verilmez. Halil Ağa'nın ölüm haberi yalındır, onun ölümünün fonksiyonu, oğlu Alparslan'ın yıkılan yuvası ve dağılan hayatını desteklemektir. "Mutsuz evliliği darmadağın olduğundan, sevdasına asla ulaşamadığından, her şeyi inadına bozmuş anne ve babasının ölümlerinden sonra hayatında ne varsa kaldırıp bir köşeye atmıştı. Evde ne var ne yok bahçeye çıkarı yakmıştı." (s.195) Roman kişilerinden Kader'de ölümü tadan kişilerdendir. Anne ve babasının hazin hikâyelerini öğrenen Kader, hastalığın yıkıcı tesiri altına girmiş ve pencereden kendini atarak intihar etmiştir.

Olayların son sahnesinde ardı ardına gelen ölümler Hilal, Veysel ve Alparslan'a aittir. Herkesten ve her şeyden kaçıp dağın eteklerine sığınan Hilal'i ağabeyi Veysel bulur. Küçük yaşlardan beri geçinemeyen Veysel Hilal ikilisi, bu buluşmada da çatışma yaşar. Veysel, Hilal'e acımaktadır. Hilal ise yıllarca kendisinden bir yardım göremediği, beklediği anlayışı bulamadığı ağabeyi Veysel'e kinlidir ve onu düşman olarak algılar.

Veysel'in iyi niyetle yaklaşımı ve temas kurma isteği Hilal'de aksi yönde tepkiler oluşturur. Ağabeyini halüsinasyon etkisiyle korkunç bir yaratık olarak gören Hilal, onun kendisine dokunma hamlesine karşı saldırganlaşır. Ağabey Veysel, kendini koruma amaçlı Hilal'e vurur fakat bu eylem Hilal'in başını kayaya çarpıp ölmesine neden olur. "İşin ciddiyetini anlamaya başlayan Veysel yanlarına gidip parmaklarını Hilal'in şah damarının üzerine koydu. Alparslan kanlı elleriyle geriye çekildi. Hilal'in nabızı atmıyordu." (s.201) Yaşanan bu debdebeli anın ardından sesleri duyan Alparslan, Hilal'in zarar göreceğini düşünerek Veysel ve Hilal'in yanına gelir. Hilal'in öldüğünü anlayan Alparslan da Veysel'e tüm kinini kusar. Yaşanan çatışma sonunda Alparslan silahıyla önce Veysel'i daha sonra da kendini vurur. "Elindeki silahı şakağına dayadı ve tetiği çekti. Karahöyük dağında ikinci bir yankılanma duyuldu." (s.203) İki roman kişinin ölümü de bu şekilde gerçekleşmiş olur.

2.3.7.3. Zenginlik, İtibar, Güç ve İktidar Hırsı

Son Hasat romanında ön plana çıkan izleklerden biri de zenginliğin desteklediği itibarın beraberinde gelen güç ve iktidar hırsıdır. Roman kahramanlarından İsmail Bey ve Halil ağa, romanda bu izlekleri taşıyan tiplerdir.

İsmail Bey babasından kalan zeytin ticaretini üstlenerek başarılı bir tüccar konumuna gelmiştir. Hasadın verimli olması İsmail Bey'in maddi gücünü artırmış, bu güç de onu toplumda saygın bir role taşımıştır. Bu saygınlığın farkında olan İsmail Bey, hem bu itibarı kaybetmemek hem de mevcut zenginliğin getirisi ihtişamlı hayattan uzaklaşmamak için çabalar. Toplum içinde elde ettiği konumu kaybetmeme adına yaşamına, çevresiyle olan ilişkilerine dikkat eden, ciddiyetle yaklaşan İsmail Bey, bu itibar ve gücü kaybetmeme uğruna kızı Hilal'in hastalığını önceleri görmezden gelmiş, daha sonra da duyulmasını engellemiştir. Sahip olduğu gücü kaybetmemek için ve gücüne güç katıp çevresinde bir nevi iktidar olma çabasına giren İsmail Bey, bu uğurda kızının geleceğini hiçe sayarak evliliğine karar kılmış ve kızının sonunu hazırlamıştır.

Yeni doğacak nesillere yanlış bir kaydın eklenme ihtimalinin hiçbir önemi yoktu İsmail Bey için. Kızına bir koca bulmuş ve bu kocanın ailesinin siyasi gücünden de pay almış olacaktı. Hilal'in hastalığı sanki hiç yaşanmamıştı. Var olan toplumsal statü sürsün de nasıl sürerse sürsündü. (s.144)

Roman kişilerinden Halil Ağa da zenginlik ve siyasi güce sahip, bencil bir kişidir. Görgü ve eğitim seviyesi düşük olan Halil Ağa, çıkarları uğruna hareket eder, gerektiğinde kanunsuz yollara girer. Sahip olduğu zenginlik ve güce tamah etmeyen Halil Ağa, toplum içindeki güç ve itibar seviyesini artırmak için oğlunun rızası olmadığı halde, İsmail Bey ile dünür olma çabasına girer. Halil Ağa'nın ruhunu saran güç ve iktidar hırsı ile gerçekleştirdiği eylemlerden biri olan oğlunun evliliği, ailenin dağılmasına, maddi gücün yok olmasına, oğlunun ayyaş ve berduş bir hale gelmesine ve dolaylı yoldan ölümlere sebep olur. "Halil Ağa açısından ise yörenin en varlıklı, güngörmüş, saygı duyulan beyinin kızını almak herkesin gözünde kendisini yüceltecek ve nesline asaleti eklemiş olacaktı. Alparslan'ın ne hissettiğinin bu kazancın yanında ne önemi olabilirdi ki! Olmadı da." (s.144) Romanda İsmail Bey ve Halil Ağa'nın güç ve iktidar hırsı, bu hırsın etkisinde evlatlarını hiçe sayışları yazar anlatıcı tarafından da eleştirilir.

2.3.7.4. Suçluluk ve Yüzleşme

Son Hasat romanının vaka halkasının gelişimi açısından önemli kişilerinden olan Samiye Hanım ve İsmail Bey, romanda suçluluk ve yüzleşme temalarının işlenişinde rol alan kişilerdir. Ailelerinin tanıştırması üzerine ilk görüşte aşkla birbirine bağlanan İsmail Bey ve Samiye Hanım, tüm engellere rağmen evlilik yoluna girerler. Samiye Hanım'ın annesinin şizofreni olması Samiye Hanım'ı bu evliliğe karşı temkinli olamaya zorlarken, İsmail Bey bu amansız hastalığı umursamaz ve sevdiğini evliliğe ikna eder. Tereddütlerle yapılan bu evliliğin ardından dünyaya gelen iki çocuğun sağlık problemi yoktur. İlk iki çocuklarında şizofreninin izlerini görmeyen İsmail ve Samiye çifti, bu hastalığı göz ardı ederek Hilal'in doğumunu gerçekleştirmiştir. Geçen yılların ardından öteledikleri bu hastalık kızları Hilal'de canlanır. İlk belirtilerini açıkça gösteren hastalık aile tarafından umursanmaz, görmezden gelinir. Hilal ise yıllarca içinde yuva yapmış bu engereğin ailesi tarafından görülmesini ve kendisine yardım edilmesini bekler. Beklentileri karşılanmayan Hilal, görülmek istediğini açığa vururcasına ilk atağını geçirir. "Belki Hilal ile belki de kendileri le yüzleşmek istememişlerdi. İşte tam da bu yüzden Hilal, artık hiçbir şekilde kapatılmak istemiyordu." (s.43) Fakat ilk büyük atak ardından hiçe saydıkları bu hastalıkla yüzleşen aile, hastalık karşısında bocalama evresine girer. "Bu yılgın ve üzgün çift, aslında çok farklı şeyleri düşünmeye başlamışlardı. Olayın vahametiyle ilk kez bu kadar açık bir

şekilde yüzleşiyorlardı. Yok saydıkları, kondurmadıkları gerçeğe yüz yüze geliyorlardı. Sorgulama ve suçlama evresine girmiş gibiydiler.” (s.52)

Yaşadıkları büyük yüzleşmenin ardından, ihmal ettikleri gerçeklere geri dönen çift, yaptıkları hatalar karşısında suçlama evresine girerler. Samiye Hanım bu hastalığı kusuru olarak görür ve bu kusura rağmen evlenip, Hilal’in durumuna sebep olduğu için bir yandan kendini suçlar diğer yandan da kocasına kızgınlık duyar. Samiye Hanım, ruhunda derinlemesine hissettiği suçluluk ve kızgınlık hislerinin tesiriyle kocasından uzaklaşmaya, onunla birlikte olmamaya, onu cezalandırmaya karar verir ve eşine bunu sert bir şekilde izah eder. “Aslında Samiye Hanım kocasını değil, kendisini cezalandırmaya başlamıştı bu sözü söylemekle. İçinde bulunduğu suçluluk hissinden kurtulmaya çalışmak demektir bu.” (s.72)

İsmail Bey ise yaşadıkları durum karşısında suçluluk hissi yaşasa da bunu gizlemeye çalışır ve kimin suçlu olduğu konusunda ikilemler yaşar. “Yol boyunca İsmail Bey’in yaşananları sıradan, normal gösterme ve üzerindeki suçluluk duygusunu yok etmeye çalışma gayretlerine karşı Samiye Hanım buz gibi tavrından hiç ödün vermemişti.” (s.58) Yaşadıkları durumda kimsenin suçlu olmadığını, bunun Allah’tan gelen bir durum olduğunu düşünen İsmail Bey, içten içe karısını kusurlu görürken kendisinin de bu duruma sebep olduğunu bilir.

2.4. Aşk Cephesi

2.4.1. Romanın Kimliği

Aşk Cephesi romanının ilk basımı 2014 yılının mayıs ayında, altıncı baskısı ise Haziran 2017’de Timaş Yayınları tarafından gerçekleştirilir. Çalışmaya kaynak olan romanın basımı 2017 yılına aittir. Farklı bir teknik uygulanarak iki ayrı vaka zinciri bir arada verilir. Romanda bir yanda 2013 yıllarında yaşayan, büyükanne ve büyükbabalarının yarım kalmış aşkları vesilesiyle yolları kesişen Selim ve Angela’nın hikâyesi diğer yanda da 1914-15 yıllarında Çanakkale Cephesi’nde karşılaşan Anzak askeri Joe ve Türk askeri Ali’nin hikâyesi anlatılır.

Selim, modern hayatın dayatmalarından bunalmış ve kendiyle baş başa kalma derdine düşmüştür. Kendini arayış hallerine düştüğü zamanın bir gününde Angela’dan gelen mektupla bambaşka bir serüvenin içine düşen Selim, büyükbabasının hayatından izler barındıran mektubun sırrına vakıf olmak üzere Rodos’a yolculuk yapar. Yapacağı

yolculuk öncesinde bir kitapçıya giden Selim, iradesini aşan bir hâl vesilesiyle “Kitap” adında bir romanı satın alır. Limandan yola çıktığı ilk andan itibaren romanını okuyan Selim, atalarının zorlu mücadele ile kazandığı Çanakkale zaferinin konu edindiği romanda, şahadet aşkıyla yaşayan Akhisarlı Ali’nin şehitlik yolundaki yaşantısını ve ait olmadığı yere bilinçsizce gelen, bir kaçışın kurbanı olan Anzak askeri Joe’nin hazin sonunu konu alan hikâyeyi ilgiyle, hissederek okur. Selim’in tesadüf dışı bir güçle satın aldığı bu roman, onun hayatındaki mihenk taşı vasfındaki kişilerle ilintilidir.

Romanda Binda’ya olan aşkının etkisinde olan Joe, Binda’nın babasıyla yaşadığı bir arbedenin ardından korkup kaçar. Bu kaçış, dönemin asker avcılarının ağına takılır ve Joe yaşayacağı cehennemden habersiz, aşkın etkisiyle cepheye düşer. Joe’nin beşeri aşkının karşısında ise Türk eri Ali’nin vatan sevgisi ve Hakk’a olan sonsuz muhabbeti bulunur. Yaratanın sunduğu eşsiz bir ikram olan şehadet mertebesini arzu eden Ali de bu aşkın etkisiyle cepheye gider. Aralarında kısa bir mesafe olan bu iki cephe aslında Aşk Cephe’sidir.

2.4.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Aşk Cephesi romanında çoklu bakış açısı görülür. “Romanda çerçeve vaka halkası nedeniyle iç içe geçmiş ve iki farklı bakış açısı kullanılır. Bu bakış açıları; Tanrısal bakış açısı ve kahraman bakış açısıdır.” (Şahin, 2010: 198) Romanda, 2013 yılını karşılayan ve Selim’in menkıbesinin anlatıldığı kısımda hakim bakış açısının yanında kahraman anlatıcı bakış açısı da görülür. Vakaların başlangıcı ve genel akışı sınırsız bilme gücüne sahip hakim bakış açısı ile aktarılır. Roman Angela’nın Türkiye’ye göndermek üzere yazdığı mektupla başlar. Mektubun sunumunun hemen ardından hakim bakış açılı yazar anlatıcı, Selim’in yolculuk öncesi satın alacağı ve onu derinden etkileyecek “*Kitap*” adındaki romanın işlevini sezdirir.

Satırlara dokunmanın büyüü hiç ummadığı bir anda değiştirir insanı.

Kurgular ve yeniden yazar insan öğrendiği her şeyi. Güneş gümüş bir broş gibi parlar, ardında saklar bütün hayalleri, gerçekleri ve keşfedilmeyi düşler.

Her ne kadar sislerin ardında olalar da güneşin de düşleri vardır. S.11

Selim, kendisi için rafa konulmuş gibi duran romanı satın alır. Satın alınan kitabın sıradan bir kitap olmadığı, Selim’in sahip olması gereken bir kitap olduğu ve kitabın

gerçek sahibini bulduğunun bilgisi okura hâkim bakış açısına sahip yazar anlatıcı tarafından sunulur.

Selim, durmasını sağlayacak hiçbir sebep olmadan, kendisinin de anlamadığı bir duygu ile bir rafın önünde durdu. Sanki bağlı bulunduğu ip sona ermiş de ondan öteye gidemiyormuş gibi... Bakışlarını kitaplar arasında dolaştırmaya başladı ve yıllardır aradığı kayıp eşyasını bulmuş gibi tek bir kitap başka parladı o an. (s.12)

Başkişi Selim, satın aldığı bu kitabı çıktığı yolculukta okur. Gerçekleştirdiği yolculukta kendi duygu dünyasını aktaran başkişinin eylemleri ve söylemleri arasına giren hakim bakış açılı yazar anlatıcı, okura başkişiyi tanıtırken zaman zaman da başkişinin zihninden geçenleri ve olayların akışını okura aktarır. “Selim bir süre gecenin sessizliğinin arka sokaklarında, Angela- Adara- Kerim Bey üçgeninde gitti geldi. Bu kısa günde yaşadıklarına hayret etmemek elde değildi. Kayıp bir hazinenin haritasını bulmuş defineci gibi hissediyordu kendini.” (s.111)

Yazar anlatıcının girinti ve müdahalelerinin yanında, başkişi Selim’in fikir ve duygu dünyasına ait ayrıntılar kahraman anlatıcı ağzıyla okura aktarılır. “Kahramanın hislerinin kendi ağzından okuyucuya aktarılması, onun yaşadığı duyguların derinliği gerçekçi bir şekilde aktarılmasını sağlar.” (Şahin, 2010: 200) “İçe sığ, dışa sığ, biçilmiş olan rolün manasızlığının iklimlerinde gidip geldiğim zamanlardayım. Bütün köprüleri yeniden inşa etmem ve yepyeni düşünceleri ve gerçeği, aydınlığı geçirmem gerektiğinin derdindeyim.” (s.13)

Romanda asıl vaka başkişi Selim’in kendini ve huzuru arayışı yolunda yaptığı yolculuk sırasında yaşanılanları kapsar. Bu yolculukta Selim’in eylemlerini ve görüşlerini aktaran başkişinin kendisi, kahraman anlatıcıdır. “Romanda tanrısal anlatıcı, çerçeve vakayı hazırlayan ve asıl vakanın oluşmasına olanak sağlayan bir güç iken kahraman bakış açısı, asıl vakayı aktaran ve öykü zamanının öznesi ve nesnesi olan kişinin var oluşunu sağlar.” (Şahin, 2010: 200) “İçimde derin fırtınaların dineceğini umduğum bu küçük adayı düşünüyorum. Bir yandan da biliyorum ki düşüncelerini yanında getirdiğin sürece gittiğin mekânın, değiştirdiğin kara parçasının bir önemi yok.” (s.63)

Romanda çerçeve vakayı temsil eden “*Kitap*” isimli romanın içeriği ise hakim bakış açılı yazar anlatıcı tarafından aktarılır. Çanakkale Harbi’nde iki düşman safta yer alan Joe ve Ali’nin serüveninin anlatımında tüm ipler hakim anlatıcı elindedir. Romanın her

unsuruna vakıf olan yazar anlatıcı, okura kişileri zihinsel ve fiziksel yönleri ile tanıtırken olayların akışını da sunar. “Ali düşman siperinin içine daldı; hiçbir şey düşünmeden, ne ardını ne önünü, ne şimdiyi ne sonrayı. Joe altta, Ali üstte boğuşmaya başladılar. Artık her şeyin mümkün olduğu bu tekinsiz anda birden kendilerini siperin dışında buldular.” (s.209)

Kişilerin tüm sırlarına, hislerine hakim olan tanrısal bakış açılı anlatıcı roman kahramanlarının aşklarını, arzularını, korkularını okura aktarır. Yazar anlatıcı bir yanda yolu bir şekilde cepheye düşecek olan Joe'nun aşkın tesirindeki eylemlerini, “Yüzünün tüm kasları gerilmişti. Evet, geriye asla dönemezdi, gideceği yer cehennem de olsa gidecekti. Ne olacaksa olsundu.” (s.151) diğer yanda ise vatanının işgal altında olmasına kederlenen, fakat çaresizliğe kapılmadan, Hakk'a tevekkül ederek şehadeti arzulayan Ali'nin eylemlerini okura aktarır. “Anamızdan doğduğumuz andan itibaren kanımıza işlemiş bir refleks olarak yurdumuzu savunacak, güneşimizi karartmayacağız. Her ne kadar gece ve günün olmadığı zamanlarda olsak da asla boyun eğmeyeceğiz.” (s.161)

Çoklu bakış açısının kullanıldığı romanda anlatma ve diyalog tekniklerinin yanında geri dönüş tekniğine, montaja ve özet anlatımlara da başvurulur. Kahramanların fikir dünyalarını okura yansıtmak amacıyla da iç çözümleme ve iç monolog teknikleri sıkça kullanılmıştır.

2.4.3. Olay Örgüsü

Aşk Cephesi romanında iç içe geçmiş iki vaka örgüsü mevcuttur. Romanda anlatılanlar sekim bölümde aktarılır. Asıl vaka örgüsü, Akhisarlı Selim'in modern hayat eksenindeki yalnızlığını, huzursuzluğu ve kendiyle olan mücadelesini ve bu mücadelenin beraberinde gelen aşkı temsil eder. İkinci vaka örgüsü de Selim'in kitapçıdan aldığı romanın içeriğini oluşturan, Çanakkale Cephesi'ne bir şekilde intikal eden Anzak askeri Joe ve Türk askeri Ali'nin mücadelesini, aşklarını, ayrılıklarını, hasretlerini temsil eder. Birbirinden bağımsız gibi duran bu iki vaka örgüsü aslında birbiriyle ilişkilidir. İkinci vaka örgüsünde aktarılan savaş, Selim'in atalarının yaşadığı zorlu bir zaferdir. Romanda ikinci vaka halkasının Abdullah Efendisi ile birinci vaka halkasında Selim'in kıymet verdiği Abdullah Bey arasında akrabalık bağı kurulur. Ayrıca ikinci vaka halkasında şehadeti tadan Ali'nin sonu, Selim'in rüyasında okura sunularak iki vaka halkası kesiştirilir.

Şekil 3: Aşk Cephesi romanının helezonik (iç içe) vaka örgüsünün gösterimi

- I. Bölüm/ Vaka halkası: Romanın ilk ve asıl vaka halkasında yalnızlık ve hayattan hoşnutsuzluk hisleri içerisine yeni arayışlara giren Selim ve büyükannesinin yarım kalan aşkına sahip çıkarak yazılan mektupları yerine ulaştırmaya çalışan Angela'nın kişisel hayatlarını konu edinir. Selim ve Angela çiftinin geri planında, yarım kalmış aşklarıyla, Adara ve Kerim Bey'in öyküsü mektuplar aracılığıyla okura sunulur. Bu bağlamda ilk vaka halkası kendi içinde ikiye ayrılarak incelenebilir.

Adara- Kerim

- Birbirlerine komşu olan Rum kızı Adara ve Türk eri Kerim'in birbirlerine sevdalanması
- Yunanlıların Egeyi işgali ve ihanet eden Rum çeteleri sebebiyle bölgedeki bütün Rumların zan altında kalması
- Rum ailelerin Ege'den kaçıışı/ Adara ve ailesinin kaçıışı
- Adara'nın Kerim Bey'i unutamaması ve ona mektuplar yazması
- Adara'nın başkasıyla evlenmesi
- Adara'nın kızına bu aşk hikâyesini anlatması ve mektupları vermesi
- Angela'nın annesinden büyükannesinin aşkını ve mektuplarını öğrenmesi
- Angela'nın mektupları yerine ulaştırmak istemesi ve Akhisar'a mektup göndermesi

Selim- Angela

- Selim'in hayatın gidişatından memnun olmaması, kendini arayış yoluna girmesi
- Selim'in Angela tarafından gönderilen mektubu alması ve Rodos'a seyahati
- Selim'in seyahat öncesi kitapçıdan roman alması
- Selim'in Rodos'a gitmek üzere yola çıkışı, yolda yalnızlığın ve özgürlüğün tadını çıkarışı

- Selim'in Marmaris'e gelişi ve katamaran ile yolculuğu / romanı okumaya başlaması
 - Selim'in Rodos'a varışı ve sahilde dinlenişi
 - Selim'in otele gidişi ve Angela ile karşılaşması
 - Selim ve Angela konuşması ve Angela'nın büyük anne ve babalarının olduğu fotoğrafı Selim'e gösterişi
 - Angela'nın mektupları Selim'e vermesi
 - Selim'in ilk mektubu okuması ve Angela ile büyüklerinin yaşadıkları aşkı, o dönemin sosyal siyasal şartlarını konuşması
 - Selim'in Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesini ziyareti ve Murat Bey'le tanışıp sohbet etmesi
 - Selim'in kütüphanenin yanındaki kafede ikinci mektubu okuması
 - Selim'in otele dönüp odasında kitabı okumaya devam etmesi
 - Selim ve Angela'nın yemeğe çıkması, aşk üzerine konuşup birbirlerine açılmaları
 - Selim'i annesinin araması ve Abdullah Bey'in ölümünü haber vermesi
 - Selim'in Türkiye'ye dönmesi ve İstanbul'a cenazeye gitmesi
 - Selim'in Abdullah Bey'in kabrini ziyareti ve oğlu Rıza ile tanışması
 - Rıza Bey'in Selim'e mektup vermesi
 - Selim'in Adara Hanım'ın üçüncü mektubunu okuması
 - Selim'in evine dönüşü
 - Selim'in uykuya dalması ve rüyasında roman kişisi Ali'nin şehit olduğunu ve defin için hazırlandığını görmesi
 - Selim'in Abdullah Bey'in mektubunu okuması
 - Selim'in Çanakkale'ye gitmesi
 - Selim'in şafak ayinine katılması
 - Selim'in okuduğu romandaki olayları ve kişileri hatırlaması, gözünde canlandırması
- II. Vaka Halkası: Romanda çerçeve vakayı temsil eden “*Kitap*” isimli romanın barındırdığı vaka örgüsü, Anzak askeri Joe'nun aşkını, üstlendiği suçu ve bu suçun etkisiyle kaçışını, bu kaçışın cephede sonlanışını; Türk askeri Ali'nin yurdunun düşman eline maruz kaldığı günlerde vatan ve Allah aşkıyla askerlik vazifesini yerine getirme görevini, şehadeti tatma niyetiyle cepheye gidişini, Joe ile Ali'nin şiddeti bir çarpışma anında yaşadığı boğuşmayı ve sonrasını anlatır. Bu bağlamda

iki ayrı yaşamın bir cephede kesiştiği romanda vaka örgüsünü de kişiler baz alarak ve ikiye ayırarak incelemek mümkündür. Bu ayırım Joe ve Ali başlıklarıyla yapılmıştır.

Joe

- Joe'nun Binda'ya aşık olması fakat Binda'nın babası sebebiyle aşkı itiraf edememesi
- Annesinin Joe'yu aşkından vazgeçirmeye çalışması
- Joe'nun kunduracı Bay İlyas'a gitmesi
- Öfkeli bir kalabalığın Adelaide Camii'ne doğru yürüdüğünü, camii minaresindeki bayrağı yırttığını görmesi
- Joe'nin Bay İlyas ile konuşması ve Türklerin kadın ve çocukları öldürdüğü iddiasını duyması
- Joe'nun aşkı uğruna her şeyden uzak kaldığını ve olan bitenden haberinin olmadığını fark etmesi ve sinirlenmesi
- Joe'nun bara gitmesi ve orada savaşa çağrı afişi görmesi
- Arkadaşları ile konuşması ve barmen Elden tarafından savaşa katılma konusunda uyarılması
- Joe'nin savaşa katılma konusunda acele karar verilmemesi gerektiğini düşünmesi
- Joe'nun Binda'nın evine gitmesi, içeri girip Binda'ya duygularını söylemesi
- Binda'nın da Joe'ya aşkı itiraf etmesi ve yakınlaşmaları
- Baba Athan'ın eve gelmesi ve kızıyla Joe'yu görmesi
- Athan ve Joe'nun kavgası, boğuşma yaşamaları
- Binda'nın bayılması ve Joe'nun Athan'ın başına vurup kaçması
- Joe'nin Athan'ın ölümüne sebep olduğunu düşündüğü için kaçması ve savaşa katılacak orduya katılarak eğitim kampına girmesi
- Joe'nun annesi ile konuşması ve geri dönememeye kararlı oluşu
- Joe'nin katıldığı ordunun Kahire'ye doğru yola çıkması
- Joe'nin savaşa katılma sebebini, yurdundan kaçış sebebini hatırlaması
- Joe'nun orduyla birlikte Mısır'a gelmesi
- Mısır'da bir süre geçirdikten sonra sıkılmaları, sıcaktan bunalmaları
- Cepheye gidileceği haberinin gelmesi
- Joe ve arkadaşlarının Almanları ve Türkleri kolaylıkla yeneceklerini düşünmeleri

- Joe'nin cephenin çetin şartlarıyla yüzleşmesi, not defterine düşüncelerini yazması
- Joe'nun annesinden gelen mektubun başkası tarafından yanlışlıkla açılması ve gerçeklerin ortaya çıkması
- Joe'nun annesinin mektubundan Athan ve Binda'nın yaşadığını öğrenmesi ve savaşa katıldığı için pişman olması
- Ordunun Çanakkale cephesinde Türk askerlerle çatışmaya girmesi ve Joe'nun ilk kez düşman askerine bu kadar yakınlaşması
- Joe'nun arkadaşı Tom'un ölmesi
- Joe'nun Binda'ya mektup yazması ve buldukları ortamın zorlu şartlarını anlatması
- Türk askerinin düşman cephesine saldırı planlaması, düşmanın bu plandan haberdar olması
- Türklerin ölümü göre göre düşmana saldırması
- Joe ve Ali'nin birebir çatışması, boğuşması
- Joe'nun vurulması
- Çatışmanın durulmasının ardından Ali'nin Joe'nin yaşadığını fark etmesi, yanına gelmesi, su vermesi
- Joe'nun Aliye cebindeki mektubu vermesi
- Joe'nun ölmesi

Ali

- Ali'nin derviş Abdullah Efendi'nin evine gitmesi
- Abdullah Efendi'nin Kur'an'dan ayetler okuyup, açıklayarak okumanın önemine değinmesi
- Ali'nin dönemin siyasi meselelerinin etkisiyle dalgın olması ve dervişin bunu anlaması ve Ali'ye birtakım öğütler vermesi
- Muharrem adlı bir müridin odaya gelmesi ve Mahmut Şevket Paşa suikastini haber vermesi
- Derviş'in Aliye iyi kalpli ve her koşulda merhametli olması konusunda öğüt vermesi
- Ali'nin dergahtan çıkması, yol boyunca çeşitli milletten insanların bir arada yaşadığı hayatı düşünmesi, kötüye giden siyasi ilişkileri düşünmesi ve sıkılması

- Derviş ve müritlerinin sabah namazında camii de toplanması, namazı kılıp dualar etmesi, akşam namazından sonra dergahta toplanma kararı alınması
- Ali'nin eve dönmesi
- Ali'nin arkadaşları ile birlikte Akşam namazını kılmak için camiiye gitmesi, namaz sonrası dergaha geçmesi
- Abdullah Efendi'nin dönemin siyasi olaylarını özetlemesi ve milli birlik ve beraberlik konularında vaazda bulunması
- Ali'nin dervişin konuşmaları sebebiyle kötü bir şeyler olduğunu düşünmesi. Balkan Savaşı'nda ölen babasını hatırlaması.
- Derviş'in keramet göstermesi ve Ali'nin tayy-i mekân yaşayarak cephedeki vaziyeti görmesi
- Ali'nin menkıbesinin başlaması
- Ali ve arkadaşlarının vatanı koruma adına anlaşmaları, birlik olmaları
- Ali'nin cepheye gitmeye karar vermesi, şehit olmaya niyetlenmesi, bu yönde dua etmesi
- Ali'nin cepheye gitmeden bir gün önce evde eşiyle birlikte namaz kılıp vedalaşması
- Cepheye gitmek için bulunduğu şimendiferin hareket etmesiyle o günün sabahında Abdullah Efendi ile vedalaşmasını ve onun ettiği duayı hatırlaması
- Ali'nin Çanakkale Cephesi'ne ulaşması ve asker elbiselerini giyip hazır bulunması
- Ali ve arkadaşlarının cephe, savaş, hasret, vatan sevgisi üzerine konuşması
- Ali'nin siper kazması ve siper kazmaya ara verip eşine mektup yazması
- Ali'nin ordunun düşmana gizli yapacağı şafak saldırısı haberini alması
- Ordunun saldırıya geçmesi ve Ali'nin orduya cenaze namazı kıldırması
- Türk askerinin saldırıya geçmesi
- Ali'nin düşman siperine dalması
- Ali ve Joe boğuşması
- Joe'nun vurulması ve Ali'nin üstüne düşmesi
- Ali'nin sürünerek siperine çekilmesi ve yaralandığını anlaması
- Ali'nin iyileşmeden cepheye geri dönmesi
- Ali'nin siperden yerde yatan askerlere bakması, Joe'yi araması
- Ali'nin Joe'nun yaşadığını anlaması ve ona su götürmesi
- Joe'nun Ali'ye cebindeki mektubu vermesi

- Joe'nun ölmesi, Ali'nin Joe'nun gözlerini kapatması
- Kısa süreli ateşkes ilan edilmesi ve ölen askerlerin meydandan alınıp defnedilmesi
- Ali'nin melek tarafından yıkanması, defin işlemine hazırlanması (Selim'in rüyası)
- Ali'nin şehadetini anlamaması ve meleklerle konuşması (Selim'in rüyası)
- Ali'nin kefenlenip evine gönderilmesi (Selim'in rüyası)
- Ali'nin şehit olduğunu anlaması (Selim'in rüyası)

2.4.4. Zaman

İç içe geçmiş vaka halkalarından oluşan *Aşk Cephesi* romanında vaka zamanıyla öyküleme zamanı aynı anda ilerler. Hâkim bakış açılı yazar anlatıcının romanın geneline hakim olması da yaşananların anında aktarılmasını sağlar. Romanın asıl vakası ve çerçeve vakası yaşanan anın aktarılması şeklindedir. Romanda ayrıca mektup unsurlarıyla geriye gidilerek zaman kapsamı genişletilmiştir. Yazar anlatıcı da zaman zaman halden geriye dönüşler yaparak zamanın geniş bir zemine yayılmasını sağlamıştır.

Romanda asıl vaka zamanı, Angela'nın 2013 Ekim ayının on dördüncü gününde Selim'e göndermek üzere yazdığı mektup ile başlar. "Adresimi yazıyorum size. Bana ulaşabilirsiniz –ve eğer doğru kişiyseniz- büyükannemin mektuplarını size teslim ederim. İnanın garip geliyor. "Siz" diyorum ama aslında kim olduğunuzu bile bilmiyorum. Görüşmek ümidiyle... Angela Rodos 14/10/ 2013" (s.10) Angela'nın mektubuyla başlayan romanın son sahnelerinde Abdullah Bey'in Selim için yazdığı mektubun ortaya çıkmasıyla romanın son sahnesi yaşanır. Abdullah Bey'in mektubundaki mevcut zaman da 2014 yılını gösterir. "Bu fakir cana adım atmakla meşhur, asla bilmeden soytarılığı. Kin kusan cemiyetin çok uzağında bir derviş edalı, der ki hakkınızı helal edin evladım. Bizden yana da bir hakkımız varsa helal ediyoruz. Muhabbetle... Abdullah Fakir İstanbul, 2014" (s.270) Abdullah Bey'in ölümünden sonra bu mektuba ulaşan Selim, mektubu okumasının ardından Abdullah Bey tarafından kendisine vasiyet edilen Çanakkale ziyaretini gerçekleştirir. Roman da bu ziyaretin sahnelenmesinin ardından Selim'in yaşadıklarından çıkardığı mesajı dillendirmesiyle sona erer. "Önce kendime başkaldırmam gerektiğini anlamam ne çok zamanımı aldı..." (s.276) Buradan hareketle ve her iki mektubun zaman diliminden de yola çıkılarak asıl vakaların yaşandığı kısımda öykü zamanının bir- bir buçuk yıllık süreci kapsadığı anlaşılır.

Asıl vaka örgüsünün yaşandığı bölümde Adara ve Kerim Bey'in aşkının anlatımı için geriye dönüşler yapılır. Bu geriye dönüşler Adara Hanım'ın Kerim Bey'e yazdığı mektuplar ile sağlanır. Angela'nın Selim'e ulaştırdığı bu mektuplar üç adettir ve 1922-1924-1928 yıllarında yazılmıştır. "Romanda bireysel zaman ile sosyal zaman iç içedir." (Şahin, 2010: 205)

Yazar anlatıcı romanının zaman düzlemine, dış gerçeklikte yaşanmış Yunan işgalini dâhil eder ve vakaları bu doğrultuda kurgular. Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle çıkar ve Mondros Mütarekesini imzalar. İtilaf devletlerinin emelleri arasında olan Anadolu'yu paylaşma fikri zamanla fiiliyata dökülür. (Sofuoğlu, 2002: 132) Bu doğrultuda Yunanlılar 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal ederek (Özkaya, 1988: 65) Batı Anadolu'daki faaliyetlerini başlatır. Gerçekleştirilen bu işgal, İzmir ile sınırlı kalmaz; Balıkesir, Manisa, Çanakkale'ye genişleyerek Ege'yi sarar. (Sofuoğlu, 2002: 137) Yunanlıların taciz ve tecavüzle gerçekleştirdiği bu işgale, bölgede nüfus olarak baskın olan Rumlar da destek verir ve Rum çeteler de adalarda aldıkları eğitimlerin ardından acımasız eylemlerde bulunarak bölge halkının huzurunu kaçıtır. (Pancar, 2009: 56)

Romanda da bu olaylara istinaden Adara ve Kerim aşkının öykü zamanı Ege'nin Yunan işgaline uğradığı yıllara tekabül eder. Rum kızı Adara ve ailesi savaş sonrası Yunanlıların ve bazı Rum çetelerinin sebep olduğu yıkıcı eylemler sebebiyle Türkiye'den Rodos'a kaçmak zorunda kalır. Romanda bu ayrıntı Selim ve Angela'nın dönem üzerine sohbetleriyle verilir. "Evet, büyükannem de kaçmalarının asıl sebebinin bazı yerli Rumların çetelere katılıp yaptıkları haksızlıklardan kaynaklandığını anlatırmış. Durum tersine döndüğünde artık kimse emin olamamış ve bu yüzden kaçmayı uygun görmüşler." (s.129)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan Yunan işgalinin başlangıcı 1919 yılında gerçekleşir. İşgal sonrası göçe maruz kalan Adara Hanım'ın yaşadığı serüven sosyal zamanın ve mektuplardaki zamanın ilişkilendirilmesiyle (1919-1928) dokuz yıllık süreci kapsar.

Romanda çerçeve anlatımı temsil eden vaka halkasındaki öykü zamanı ise kurtuluş Savaşının mühim kollarından olan Çanakkale Cephesi'ni ve orada yaşanan harbi konu edinir. Romanda Joe ve Ali'nin hayatı cepheye gitmeden önceki günlerden anlatılmaya başlanır ve cephede ölümleriyle sonlanır. Sosyal zamanın ön planda olduğu bu vaka halkasında da vaka zamanının bilgisine anlatıcının belirlediği bölümlerden ulaşılır.

“KİTAP” (JOE) BROKEN HILL, 1915 AVUSTRALYA

“KİTAP” (ALİ) AKHİSAR, 1913 TÜRKİYE

“KİTAP” (JOE’NUN KARARI) BROKEN HILL, 1915

“KİTAP” (ALİ’NİN KARARI) AKHİSAR, 1915

“KİTAP (JOE) ÇÖL/ MISIR KAHİRE, 1915

“KİTAP” (ALİ) EVDEN CEPHEYE AKHİSAR, 1915

“KİTAP” (JOE VE ALİ) KARŞILAŞMA

Çerçeve vaka halkasını temsil eden “Kitap” adlı romanın kronolojik zamanı bölüm başlıklarında belirtilirken son bölümün başlığında zaman belirtilmez. Son bölümün zaman bilgisine roman kişilerinden Ali’nin eşine, Joe’nun sevgilisine, meçhul bir askerin de ailesine yazdığı mektuplardan ulaşılır.

“*Kitap*” adlı romanında Joe ve Ali kişileri ayrı ayrı anlatılmış, yolları cephede kesiştirilmiştir. Bu kişilerin cepheye gidiş hikâyelerinin anlatılmasıyla başlayan romanda vaka zamanı, Joe’nin kasabada dolaştığı 1915’in bir yaz günü ve Ali’nin düşüncelerle evinin yolunu tuttuğu 1913’ün bir sonbahar günü başlar ve Ali’nin şehit oluşuyla sona erer.

Güneşin var gücüyle harımı nakşetmeye çalıştığı ufuklara, uçsuz bucaksız düzlüğe ve raks ediyormuş gibi görünen dağlara baktı. Yerden yükselen sıcaklığın harı gözlerine oyun oynuyordu. (s.25)

Güneş nazlı bir genç kız gibi saklanıyor, küçük tebessümler ve kaçamak bakışlar ile kendini hepten unutturmuyordu. Biraz önce çiseleyen yağmur sokak taşlarını ne tam ıslatmış ne de kuru bırakmıştı. Kışın habercisi sonbaharın cilvelerinden küçük bir serpintiydi, hepsi bu. (s.45)

Romanda ayrıca mevsim ve günü karşılayan, kısa zaman ifadeleri kullanılarak anlatımın gerçekliği arttırılmıştır.

Gün akşama devir teslim olmamıştı henüz. Yarın çıkacağı yolculuk öncesinde, delik iş örtülerle süslenmiş divanda kolunu yastığa dayayıp pencereden gökyüzünü seyrettiği sırada bu düşünceler geçiyordu aklından. (s.162)

Sabahın üçüydü. Geceydi karanlık bir gece. Koyu, zifir, karanlık, tekinsiz bir gece... (s.180)

19 Mayıs şafağında Türklerin bir saldırısına Anzak askerlerinden açılan yoğun makineli tüfek ateşiyle karşılık verilse de yılmak bilmeyen bir ölüm saldırısı yaşanmıştı. (s.217)

Tüm bu çıkarımlardan hareketle çerçeve vaka halkasının zaman düzlemine bakıldığında 1913 ve 1915 yılları arasında geçen olayların zuhuru ve nakli eş zamanlı olarak iki yıllık süreci kapsar.

2.4.5. Mekân

2.4.5.1. Çevresel Mekânlar

Aşk Cephesi romanında, vaka halkalarına zemin teşkil eden çevresel mekânlar asıl vaka ve çerçeve vaka halkalarının ayrımı yapılarak belirtmek mümkündür. Asıl vaka halkasının yaşandığı çevresel mekânlar, İstanbul, Ortaköy, Marmaris limanı, Akhisar, kitapçı, Çanakkale, Arıburnu, Anzak koyu, Fatih Camii, Rodos, Griva Dilimperaki Sokağı, Niohori Elite Suites (otel), Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi, Oroloji Meydanı 'dır.

Çerçeve vaka halkasının sahnелendiği çevresel mekânlar ise; Avustralya, Broken Hill, madenci kasabası, bar, Little Gilbert Caddesi, Adeliade Camii, Akhisar, Şeyh İsa Hz. Türbesi, çıkmaz sokak, Çanakkale'dir.

2.4.5.2. Algısal Mekânlar

2.4.5.2.1. Kapalı Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Anlatı türlerinde mekânlar, olayların sahnелendiği zeminler olmalarının yanında, yaşanan olaylardan sirayet eden duyguların, hislerin izlerini barındıran veyahut taşıdığı enerjiyle anlatı kişilerinin psikolojilerine etki eden unsur konumundadır. Bu bağlamda kimi anlatı mekânları şahıslar için olumsuz hislere sebep olurken kimisi için de olumlu duyguların barındığı merkez durumundadır. Kişinin ruhunda ya da zihninde olumsuzlukların yansımalarına zemin teşkil eden algısal mekânların *Aşk Cephesi* romanındaki temsilcileri ise, asıl vaka halkasında mezarlık, çerçeve vaka halkasında ise koğuş, siper ve sokaktır.

Asıl vaka halkasının başkişisi Selim, modern hayatın kendi yaşamından çaldıklarına karşı tepkilidir ve başkaldırı tavrı içerisindedir. Selim'in bu direniş mücadelesinde bir de en kıymetli dostu, maneviyata açılan kapısı Abdullah Bey vardır. Yaşadığı bu serüven boyunca Selim'in ruhunu ve zihnini arındıran Allah dostu Abdullah Bey, vaka halkasının son zincirinde dünya hayatına veda eder. Selim ise cenazesine yetişemez ve soluğu mezarlıkta alır. “Kabre doğru yürümeye başladı. O esnada hafif bir rüzgar çıktı ve ağaçların yapraklarını hışırdattı. Güneş bulutlar ardına girmiş ve bir üşüme gelmişti Selim'in üzerine.” (s.245) Hayatın çıkmazı içinde Selim'e huzur kaynağı olan Abdullah Bey'in ani ölümü Selim için büyük bir kayıptır. Bu sebeple mezarlık ziyaretinde ayrılığın kesinleştiği bu mekânın doğası Selim için ağırlaştırılmış bir hissiyata sebep olarak algısal mekân hükmünü kazanır.

Romanın ikinci vaka halkasında ise vatani işgal altında olan Ali'nin derin düşüncelere daldığı günlerden birinde, evinin bulunduğu sokağı izleyerek olacakları düşünmesi ve bunun etkisiyle birtakım karamsarlıklara kapılması sahnelenmiştir. Yaşanan bu anlık ruh haline sahne görevi gören sokak da algısal mekân konumunu üstlenmiştir.

Kökleri onca çetin azaba, sorgu ve sualini tamamlamış fanilerin gönül boşluğuna şahit servilerin arz-ı endamını seyretti. İçine bir ateş düştü. Manalandıramadığı bir sonbahar sızısı, karamsar bir ruh hali... Yaşanacaklardan bihaber ilkbahar sıcaklığıyla şakalaşan çocukların neşesi bile kesmedi bu sızıyı. (s.59)

Vaka halkasının bir diğer merkez kişisi Joe'nun kaçış yeri olan askeri koğuş da kapalı mekân özelliği barındırır. “Yattığı yerden aşağıya inmek istiyordu ama bunu başarması mümkün değildi, felç olmuş gibiydi. Bacakları betona batırılmış, zemine çakılı iskele direkleri gibi kıpırdamamaya ant içmiş gibiydi.”(s.73-74) Joe, anlık yaşadığı korkunun etkisiyle felçli bir bedene sahipmiş gibi hisseder ve bu korku onun ruhunu daraltır.

Aşk Cephesi romanında, ikinci vaka halkasının temsilcisi “*Kitap*” adlı romanın barındırdığı mekânların en karamsar, dar ve bunaltıcı olanı şüphesiz ki savaşın yaşandığı Çanakkale cephesidir. “Gördüğü manzara karşısında yüreğinin ortadan ikiye ayrıldığını hissetti bir an. Nefes almakta zorlandı.” (s.213) roman kişisi Ali, cephede mücadele ederken yaralanır. Tedavisi henüz tamamlanmayan Ali, tekrar cepheye döner ve döndüğünde karşılaştığı manzara Ali'yi derinden sarsar. Binlerce askerin ölümüne sebep

olan bu savaşın sahnesi, Ali'nin ruhunu sarsmış ve bulunduğu alanı daraltmıştır. Amansız bir mücadelenin yaşandığı, ölüm kokusuyla dolup taşan bu cephe, şehadeti arzulayan bir Çavuş'un anlatımıyla kapalı mekân görüntüsü sunar. “Burası savaş yeri değil, cenk yeri değil, burası ölüm yeri! Burada ölüme yatar insan; sineğe yatar, lağıma, kusmuğa, kana yatar.” (s.220)

2.4.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar

Aşk Cephesi romanı kişilerinin ruhuna olumlu tesirler bırakan ya da kişilerin kendini iyi hissettikleri anlara sahne olan açık mekânları çay bahçesi, otel odası, otelin bahçesi, balıkçı lokantası, Joe'nun koğuşu, Ali'nin evi, savaş alanındaki siperdir.

İlk vaka halkasının başkişisi Selim, Rodos'a doğru yaptığı yolculuk sırasında otoban çıkışında bir çay bahçesinde mola verir. İş hayatının esaretinden kurtulan Selim, bu çay bahçesinde ferahlar.

Arabalar yıkanıp silecekleri bir sağa sola vurdukça içim genişledi. Arabalar temizlendikçe ferahladım. Su suretlerimizi zahiren nasıl temizliyorsa, temizlenmiş yürek de insanın içini yansıtır, yüzü parlatır. Sözü düştü aklıma Abdullah Bey'in. Her şeyi sindire sindire yaşıyordum birkaç saattir, belki de uzun zamandan sonra ilk kez yaşadığımı hissediyordum. (s.19)

Rodos'a ulaşan Selim, sahilde gezinti yapar ve bir kafeye oturur. Düşünce haliyle oturduğu bu kafede geçirdiği anlar onu mutlu eder. “Kafamdaki şüphelerin hepsini bir kenara bırakarak kendimi hafif esintisine bıraktığım rüzgarla ferahlıyorum. İşte tam da ihtiyacım olan şey; güneşin sıcaklığını yüzümde hissetmek ve kendimle kalacağım anın tadını çıkarmak.” (s.65)

Romanın bir diğer açık mekânı ise Selim'in otel odasıdır. Selim, otele gidip odasına yerleştiğinde portakal ve limon ağaçlarının, denizin ferah esintisinin etkisinde kalır ve bulunduğu ortam, yazar anlatıcı tarafından cennete benzetilir. Ferahlığın içerisine dolduğu odada kitap okumaya koyulacak Selim'in bulunduğu mekân, yazar anlatıcı tarafından “Odaya huzurlu bir şık demeti yayıldı.” (s.111) şeklinde betimlenerek geniş mekân algısı oluşturulur. Selim, otel resepsiyonunda Angela'yı gördüğü ilk andan itibaren ona karşı anlamlandıramadığı bir ilgiye kapılır. İkili arasındaki muhabbet günden güne daha da ilerler ve aşk boyutuna doğru gelişir. Selim'de huzur uyandıran Angela'nın saçtığı enerji, içinde buldukları otelin bahçesinde bir takım olumlu hissiyata sebep olur. “Saçları

dalgalanıyordu o yürüdükçe. Kızıl bir büyü sardı bütün bahçeyi. Ay biraz daha parladı. Gece kuşları tek bir ses çıkarmadılar. Küplerin içindeki sardunyalar bu neşeye yüzlerini döndüler. Duvar diplerindeki akşamsefaları sefaya geldiler.” (s.226) Selim’in aşkın tesirindeki bu ruh hali doğa ile ilişkilendirilmiş ve canlı cansız her varlık bu huzurlu anın bir parçası haline gelmiştir. Tüm bu duygulara sahne olan mekân ise geniş mekân hükmü kazanmıştır. Angela’nın varlığı, bulunduğu mekâna etki eder ve orası Selim için huzurun kendisine sunulduğu mekâna dönüşür. Bunun bir diğer örneği de balıkçı dükkânıdır. “Aslında çok özel ve çok ayrıcalıklı olmayan bu yer, yanındaki insandan dolayı mı bu denli güzel ve huzurlu görünmüştü gözüne, buna karar veremedi.” (s.229-230) Alelade bir konumda olan balıkçı, Selim’e huzur verir ve burası onun için geniş mekâna dönüşür.

Romanın ikinci vaka halkasının kişilerinden Joe’nun kaçıp sığındığı ordunun koğuşu, Joe’nun hissiyatlarına göre hem kapalı hem de açık mekân özelliği barındırır. İşlediği suçun öğrenildiğini zanneden Joe, kendisine seslenildiğini duyduğunda korku tesirine girer fakat durum sandığı gibi değildir. Koğuşa Joe’yu görmeye gelen annesidir. Durumun zannettiği gibi olmadığını anlayan Joe, korkularından sığınır ve kendini iyi hisseder. Ruhuna dolan bu olumlu hislerin etkisiyle bulunduğu mekân genişler, açık mekâna dönüşür.

Gülleler birer ikişer perçinledikleri halkadan ayrılmaya başladılar. Koğuş içerisindeki kahreden karanlık yerini sarı bir aydınlığa bıraktı. Yüzlerce kulaç derinlerde soluksuz kalmış bir dalgıcın yüzeye çıkış anında ciğerlerine dolan soluğa benzer bir soluk yerleşti ciğerlerine. Yüreğine takılı mengenelerin vidaları gevşedi. (s.75)

İkinci vaka halkasının bir diğer kişisi Ali ise muhabbet dolu evine geldiğinde ve eşiyile Hakk’ın huzuruna yöneldiğinde sonsuz huzur ve mutluluk hissine kapılır. Ali’nin bu hissiyatına sahne olan ev ise açık mekân konumu üstlenir.

Ali’nin yüzü aydınlandı. Zaman kurdu hükmünü yine her zamanki gibi. Dallar bahara kucak açtı, renklendi, neşelendi yine ortalık. (s.81)

Serili bulunan seccadeye doğru yürüdü. Sağ arka yanında elif safâ durdu. Onları melekler kuşattı, göklerin kapıları açıldı, üzerlerine huzur indi. (s.162)

Ali, eşi Elif'e temiz bir aşkla bağlıdır. Elif'in yüzü, varlığı, hayali dahi Ali'nin huzuru tatmasına vesile olur. "Sesini duydum içimde, bütün hücrelerimde. Ey Allah'ım, bu ovada sesin ne güzel yankılanıyor kulaklarımda. Bütün bombalar sustu, toplar örümcek bağladı şu anda, ayaklarımı dayadığım siperimin duvarı senin güzelliğin karşısında yok oldu gitti." (s.194) Çanakkale Cephesi'nde savaşın korkunç görüntülerinin ortasında, siperinde eşi Elif'e mektup yazan Ali, eşini düşlediğini belirtir ve bulunduğu ölüm yuvası bir an için Ali'ye farklı algılar sunar. Ali, siperinde Elif'i düşlerken bulunduğu mekân da genişler.

2.4.6. Şahıs Kadrosu

2.4.6.1. Başkişi

Aşk Cephesi romanının tematik gücü temsil eden başkişileri Selim, Joe ve Ali'dir. Asıl vaka halkasının ben anlatıcısı ve başkişisi Selim, modern hayatın dayatmalarından ve iş hayatının yoğunluğundan, üzerinde kurduğu esaretten bunalmış ve bu duruma karşı bir başkaldırı hali içerisine girmiştir. Romanda Selim'in fiziki özellikleri verilirken, iş hayatına, bu hayatın Selim'in üzerindeki etkisine de yer verilir.

Ailesinin kökleri Akhisar'a dayanan 35 yaşındaki Selim borsayla uğraşıyordu. Uzun boylu, geniş bir alna, kemerli bir burna sahip... Kısa kesilmiş siyah saçları ve kirli sakalı ile yakışıklı sayılacak bir Akhisar spor sevdalısı... Borsanın en hararetli günlerinden birinde; bütün alış emirlerinin negatif eğimli bir talep eğrisi şeklinde inmesi, bütün satış emirlerinin ise pozitif eğimli bir arz eğrisi şeklinde yükselmesini takip etmek yormuştu onu. (s.67)

Selim, dinlerini inkâr etmeyen fakat dinin gerekliliklerini de uygulamayan bir aileye sahiptir. Ailesi Selim'e, temiz kalpliliğin din açısından yeterli olacağı konusunda nasihatler vermiş, zaman zaman dinin kurallarına aykırı olan içkiyi dahi içebileceğini söylemiştir. Maneviyat boşluğu ile büyüyen Selim'i, içine düştüğü bu bunalım anında Allah dostu vasıflı Abdullah Bey bulur. Selim onun nasihatleri ve öğretileriyle kendini aramaya, kendiyile barışmaya karar verir.

İnsanın kendini keşfini, hayatın karanlığını, bize kurulan tuzakları, şartlanmışlıklarımızı, merhametsizliği ve karanlığın aydınlık olarak bize sunulmasını, buna dünden razı olarak yaşayıp gitmemizi, bize oynanan

gölge oyunlarını hayat diye sunduklarında kelamı kaybettiğimizi, yeniden keşfetmek, artık kimseyi suçlamayarak bütün zincirleri kırmak gerektiğini düşünüyordum. (s.134)

Selim'in kendiyile barışma serüvenini barındıran bu hikâyede birtakım sırlar da açığa çıkar. Selim hayatını sorguladığı günlerin birinde hiç beklemediği bir mektup alır. “Bu mektubu yazıp yazmama konusunda çok tereddüt ettim. Ama daha fazla düşünmem gerektiğine karar verdim. Meçhule yazılan bir mektup neticede...” (s.9) Bu mektup Rodos'tan gelmektedir. Atalarının yaşadığı coğrafyaya yakın olan bu adadan gelen mektuptaki çağrıyı kabul eden Selim, çıktığı yolculukla serüvenini derinleştirir ve birtakım ilginçlikle karşılaşır. Rodos'a ulaştığında Angela ile tanışan Selim, bu yolculukta huzuru ve aşkı bulur. Selim'e aşkı tattıran bu kişi, aynı zamanda elindeki üç mektupla Selim'e geçmişte yaşanan bir aşkın varlığını da sunar. Selim, dedesi Kerim Bey'in yarım kalmış aşkını bu mektuplarla öğrenir. Yaşadıklarına ve öğrendiklerine anlam veremeyen Selim, derin düşünce halindedir. Vaka halkasının sonuna doğru okuduğu üçüncü mektupta Angela ile olan muhabbetinin yıllar önce bir rüyaya sığdırıldığını öğrenir ve yaşadıklarının sıradan şeyler olmadığını düşünür. “Dün gece bir rüya gördüm. Senin ve benim neslimiz birbirlerini buluyorlar. Senin bir erkek torunun oluyor, benim de bir kız torunum. Buluşuyorlar denizin ortasında bir adada.” (s.253)

Angela'ya aşık olan Selim, hislerini açmak ister lakin çekinir. “Peki sana karşı duyduğum muhabbeti neden açıkça söyleyemiyorum?” (s.230) Selim, Angela ile birlikte yemeğe çıktıkları bir akşam aşkını ilan edeceği sırada annesinden gelen arama ile Abdullah Bey'in ölümünü öğrenir. Selim aldığı haber karşısında büyük bir hüznün yaşar. Ertesi gün cenazeye yetişmeye çalışsa da başaramaz. Abdullah Bey'in kabrini ziyaret eden Selim, Abdullah Bey'in oğlu Rıza ile karşılaşır ve Abdullah Bey'in kendisi için yazdığı mektubu alır. Mektubu okuyan Selim, Abdullah Bey'den son öğütlerini alır ve Abdullah Bey'in vasiyeti gereği Çanakkale'ye gider, şehitleri ziyaret eder. Başkişi Selim, gerçekleştirdiği bu ziyaret sonunda tüm parçaları birleştirerek kendisine sunulan mesajı kavrar. “Önce kendime başkaldırmam gerektiğini anlamam ne çok zamanımı aldı...” (s.276) Dini değerlerden uzak, hayatın debdebesi içinde kaybolma üzere olan Selim, karşısına çıkan rehber kişilik ve yaşadığı sıra dışı olaylar vesilesiyle his ve fikir dünyasını besleyerek değişime uğrar. İçinde zoraki bulunduğu sisteme karşı başkaldırı mücadelesine giren başkişi, hayatını düştüğü tuzaktan kurtarmak için önce kendiyile mücadele etmesi

gerektiğini yaşadıklarından sonra idrak eder. Bu yönüyle başkişi Selim, yuvarlak karakter özelliği göstermektedir.

Romanın asıl vaka halkasındaki tarihi unsurlar, hikâyeler başkişi Selim'in vasıtasıyla okura sunulur.

Adaya iyice yaklaşıyoruz, uzaktan Osmanlı döneminin izlerini görebiliyorum. Minare bunun en güzel örneklerinden... Şövalyelerin vergi ödeme, Osmanlı adına para basma ve Osmanlı'ya bağlı bir sancak olma şartlarını reddettikleri, Devlet-i Osmaniye'nin harp ilan ettiği Rodos... Muhasarası beş ay süren, son bir hücum neticesinde Osmanlı önünde boyun eğmiş, sancak-ı şerifin hâkimiyetinin tescil olduğu Rodos. (s.63-64)

Başkişi Selim, bir yanda kendi serüvenini yaşarken bir yanda da tevafuluk tesirinde satın aldığı romandaki serüvenleri okur. Atalarının yaşadığı Çanakkale Savaşı'nı konu alan romanda anlatılanlar Selim'i derinden etkiler. *Aşk Cephesi* romanının ikinci vaka halkasını oluşturan bu "*Kitap*" isimli romanın başkişileri ise Anzak askeri Joe ve Türk askeri Ali'dir.

Avustralya'nın Broken Hill kasabasında yaşayan Joe, romanda fiziki özellikleriyle sunulduktan hemen sonra imkânsız aşkıyla ön plana çıkar. "İnce telli, saman sarısı saçları hafif esen rüzgârın etkisi ile ipek kozasından elde edilen iplikçikler gibi uçuş uçuş havalandı. Boz rengi kirpikleri ile çevrili çizgi haline gelmiş gözlerini açmakta zorlanıyordu." (s.25) Madenci kasabasında annesiyle birlikte yaşayan başkişi Joe, Binda adında bir kıza âşıktır. Fakat Joe, baba Athan'ın otoriter tavırları yüzünden aşkını Binda'ya bir türlü ulaştıramaz. Sevdiğinden ayrı geçirdiği her gün kendisine zulüm olur ve aşkı günden güne daha da harlanır. "Bu aşk, bu güneş gibi beni yakıp kavuracak." (s.26) Sevdiği kadına ulaşamamanın verdiği acıyla günlerini geçiren Joe, sokakta yürüdüğü bir gün halk arasında bir kargaşaya şahit olur. Farklı milletten Müslümanların ortak noktası olan camide devletin bayrağı yırtılarak indirilir. Joe, gördüklerine bir anlam vermez. Bara arkadaşlarının yanına giden Joe, siyasi çalkantıları ve cepheye asker toplandığını öğrenir. Arkadaşlarının hararetleli tavırları karşısında Joe, orduya katılma kararının düşünülerek verilmesi gerektiğini savunur.

Aşkını daha fazla içinde tutamayan Joe, Binda'nın evine gider ve mutfaktan eve girer. Karşılıklı aşk ilanında bulunan çift yakınlaşır. Joe'nin evde olduğunu gören Athan, Joe'ye saldırır ve bir boğuşma yaşanır. Kargaşa karşısında baygınlık geçiren Binda'yı gören Athan, bir an boğuşmayı bırakır fakat Joe panikle Athan'ın başına bir nesne ile

vurur. Her ikisinin de baygın yattığını gören Joe, katil olduğunu zanneder ve kaçarak savaşa giden orduya katılır. “Korkunç bir trajedinin ardından kaçış ve kaçışın getirdiği mecburiyetten bu yataktaydı.” (s.73) Hapse girme korkusuyla yaşadığı coğrafyayı terk edip uzun bir savaş yolculuğuna çıkan başkişi Joe, nasıl bir cehennemine içine düştüğünü bilemez. Ailesinden gelen mektupları reddeder, her şeyden kendini soyutlar. Türklerle savaşmanın zor olmayacağını, verilen görevi kolaylıkla yerine getireceği zanneden Joe, cepheye gittiğinde ölümün kokusunu alır. Karaya ayak bastığı ilk anda arkadaşı Tom’u kaybeden Joe, umutsuzca savaşır. Cephede açlık ve pislik içinde geçen günlerin birinde tesadüfen annesinin yazdıklarını öğrenir. Athan ölmemiştir, Binda ise Joe’yi sevdiğini annesine söylemiştir. Öğrendiği gerçekler karşısında orduya katıldığına pişman olan Joe, bu savaşta yeri olmadığını, Türklerin çetin mücadelesini görür ve hatasını anlar. “Burası Türklerin vatanı ve bu savaş bizim savaşımız değil. Bizler İngilizlerin de söyledikleri gibi sadece hevesli oğlan çocuklarıyız. Asıl kahraman olan Türkler... “Johnny Türk” dediğimiz Türkler vatanlarını savunmak için bize karşı çok ağır şartlar altında direniyorlar.” (s.199)

Öğrendiği gerçeklerden sonra sevdiği kadın Binda’ya siperden mektup yazan Joe, aynı gecenin sabahında yapılan saldırıda Ali ile boğuşma yaşar ve vurulur. Joe, çatışma sonrası yardıma gelen Ali’ye yazdığı mektubu verir ve ölür.

Joe, işlediği bir suç yüzünden cepheye düşmüştür. Lakin çevresinin de öğretileriyle Türklerin aciz olduğunu, bu savaştan kaçacaklarını ve kolay mağlup olacaklarını düşünür. Fakat yaşadıkları Joe’nun fikirlerinin ve hislerinin değişimine sebep olur. O artık yaptıklarından pişmandır, cephede olduğu için pişmandır, bu savaşta yeri olmadığını anlar ve Türklerin güçlü olduğunu, vatanları için amansız mücadele ettiklerini görür. Joe’nun bu değişimi onu yuvarlak karakter sınıfına dâhil eder.

Çerçeve vaka halkasının bir diğer başkişisi ise Ali’dir. Ali, dinine, vatanına, milletine ve ailesine bağlı, manevi yanı ağır basan ideal bir Türk eridir. Romanda Ali’nin serüveni cepheye gidiş yılında başlar. Romanda başkişi, vatan sevgisi, şehadet arzusu izleklerinin taşıyıcısı konumundadır. Fiziki özelliklerinin üzerinde fazla durulmayan Ali’nin romandaki işlevi, beşeri aşkı ve ilahi aşkı ideal bir şekilde taşıyan, Hakk’ın rızası ve vatanın bekası için canını hiçe sayan bir birey oluşu şeklinde verilir ve Ali kişisi hakkındaki tasvirler bu yönde yapılır.

Tertemiz bir gülfidanı gibiydi Ali. Sevdalığına kavuşmuş, kavuştuğunda yanakları kızarmış, elleri titremiş, edep etmiş biri... Seyrek sakallı,

kahverengi saçlarının aralarındaki kızıl teller ile kınalı bir kuzu... Anası tarafından her daim sevilmiş, gözetilmiş, munis ama vefakâr biri... Anadolu gibi; güçlü ama edepli, yiğit ama yufka yürekli... Hainlik bilmeyen, berduşluk tanımamış, kara akik gibi güven veren, asla ihanet etmemiş bir evlat...(s.79-80)

Kurtuluş savaşı yıllarında Manisa'nın Akhisar ilçesinde yaşayan Ali, dönemin siyasi gidişatına, ülkesinin işgal altındaki durumuna üzüldü ve derin düşüncelere dalar. Birçok milletle kardeşçe bir arada yaşadıkları bu topraklarda yaşanan kargaşa Ali'nin dertlenmesine sebep olur. Zor zamanlardan geçen Ali, bu süreci dergâhta şeyhinin öğütleriyle geçirir. Ali arzuladığı şehadete kavuşacaktır. Bağlı olduğu şeyh ile sohbeti sırasında tayy-i mekân yapan Ali, cephenin dehşetini görür ve yaşadığı bu sıra dışı anın kendisi için bir mesaj olduğunu, cephenin yolunu tutacağını anlar ve bu yönde karar verir.

Tam o esnada efendisinin gözünden bir yalabık Ali'nin gözüne çakıverdi. Bir anda ortalık değişti; mekân farklı, yer farklı, zaman farklı; rüya desen rüya değil, hayal desen hayal değil, anda oluyordu olanlar. (s.87)

Kendini güvende hissetti ama menkıbesi artık başlamıştı. ezelden yazılmış bütün hikâyeyi elbet gelecek doğuracaktı. (s.88)

Cepheye gitmeye gönüllü olan Ali, ailesiyle ve sevdikleriyle vedalaşır. Sonu Çanakkale'yi bulacak kâh şimendiferle kâh yayan yapılan yolculuğun sonunda Ali göreve hazırdır. Bir süre siper kazan Ali, daha sonra çatışmalara dâhil olur. Türk ordusunun şafak baskınında Joe ile çatışan Ali yaralanır. Tedavisini yarım bırakıp tekrar cepheye dönen Ali yere yatan askerlerin arasında Joe'nin yaşadığını görür ve ona su götürür. Yaralı düşman askerine gösterdiği merhametle ideal Türk askeri tipi sergileyen Ali, her iki cephenin askerlerinin dikkatini çeker. "Ali işte tam da böyle bir zamanda su matarasını kaptığı gibi siperinden çıktı ve yaralı askere doğru yürümeye başladı. Her iki cephedekiler de elinde su matarası olan, başı ve baldırı sarılı, silahsız bu adamı izlemeye başladılar." (s.215)

Cephede kötü şartlar altında savaşan Ali eşine mektup yazar ve hasretini dile getirir. Romanda Çanakkale cephesi ve yaşanan cehennem ortamı Ali vasıtasıyla okura sunulur. "İnan insan hislerini kaybediyor burada. Savaşı sadece ölen askerlerden, batan gemilerden, toplarda tüfeklerden ibaret saymaya başlayanlarımız var." (s.194) Joe'nun ölümünden sonra vazifesine devam eden Ali'nin şahadeti doğrudan verilmez. Yazar anlatıcı, romanın bu noktasında iki ayrı vaka halkasını birleştirerek savaşın bitişini ve

Ali'nin şehadetini Selim'in rüyasında okura sunar. “Ali ulaştı sonunda evine, yurduna, sevdiğine. Peki neden? Ne oldu? Neden görmüyor kimse beni? Allah'ım o ben miyim beyazlar içindeki? Söyleseniz, ağlamasa anam. Ağlamasa yârim, ağlama gözlerim.” (s.264)

Ali, romanın başından beri sahip olduğu değerlerin savunucusu konumundadır ve bulunduğu çizgiyi aşmaz, herhangi bir fikir değişimi yaşamaz. Bu yönüyle başkişi Ali, romanda tip konumundadır.

2.4.6.2. Norm Karakter

Aşk Cephesi romanın başkişilerini olumlu yönde etkileyen, onların serüveninde kusurları karşısında ruh ve davranış boşluklarını doldurarak, yardımcı olan norm karakterler, Selim başkişisi için Abdullah Bey ve Angela, Joe başkişi için anne Bayan Lacy, Ali kişisi için ise Abdullah Efendi, Ali'nin annesi ve eşi Elif'tir.

Asıl vaka halkasının etkin kişilerinden Angela, Selim'in değiştirmek istediği yaşam ve fikir dünyası için ilk adımı teşkil eder. Angela'nın temsil ettiği değer Selim'in yalnızlığını giderecek, güzellikler hissetmesine sebep olacak aşk duygusudur. Selim, kimseyi görmek, kimseyle etkileşim içinde bulunmak istemediği dönemde Angela ile karşılaşır ve ondan etkilenir. “Selim, tanımadığı ve hayatında ilk kez gördüğü bu kıza karşı tuhaf bir yakınlık hissetti.” (s.98)

Angela romanda fiziki özellikleriyle tasvir edilir. Angela'yı ilk kez gören Selim, onun görüntüsünden ve enerjisinden etkilenir.

Kızıl saçları geniş dalgalar halinde beline kadar uzanıyordu. Evraklarını almak için bankonun altına eğildiğinde saçlarının dalgaları yüzüne düşüyor, doğrulduğunda zarif bir el hareketi ile tekrar yerine yerleştiriyordu buklelerini. Çevreye adeta bir ışık saçıyordu. Şimdiye kadar görmediği büyüklükte bir çift göz anca bu kadar sıcak bakabilirdi. İnsanın içine huzur zerk eden bir çift göz... (s. 98)

Angela'nın romandaki ve Selim'in hayatındaki bir diğer fonksiyonu ise geçmişle şimdinin arasında köprü vazifesi gören mektupları açığa çıkarması, Selim'e ulaştırmasıdır. Selim, Angela'nın sunduğu parçaları, zihnindeki diğer parçalarla birleştirerek hayatına dair çıkarımlar elde eder. Angela'nın gönderdiği mektupla hayatında yeni bir döngünün içine giren Selim, dedesi Kerim Bey'in yarım kalan aşkını ve yaşadığı dönemin zorlu şartlarını

öğrenir. Geçmişine dair bilgiler edinen Selim, okuduğu üçüncü mektupta öğrendiği ayrıntı sebebiyle şaşkındır. Angela'nın Selim'in dünyasına gireceği yıllar öncesinden yazılmış, bir rüyaya sahne olmuştur. Angela ve Selim, yıllar öncesinde yarım kalmış bir aşkın tamamlayıcısı konumundadır.

Selim ve Angela yıllarca aynı mahallede büyümüş, birbirlerinden sırlarını saklamamış, arttıkça artan, hasretle kavrulan anılardan doğan dostlar gibi yakınlaşmışlardı. Yüreklerinde susturulmamış bir özlemin, uzak yıldızlar gibi parlayan sevda türkülerinin, kaynağından taşıp sınırlar ötesinden gelen muhabbetin gücüyle hemhal olmuşlardı. (s.130)

Angela, Selim'in hayatına eksik kalan güzellikleri kapatmak, onu aşka yönlendirmek, ona aşkı tattırmak için girmiş ve Selim'in tamamlayıcısı durumuna gelerek norm karakter vasfı kazanmıştır.

Vaka halkasının bir diğer norm karakteri ise Abdullah Bey'dir. Selim, hayatın kendisine sunduğu dayatmalardan bunalmış ve iş yerindeki yorucu atmosferden sıkılmış biraz sakinleşmek amacıyla dışarı çıkmıştır. Ortaköy'de bir bankta oturduğu esnada Abdullah Bey Selim'i bulmuş ve onun hayatına girmiştir. Abdullah Bey, Selim'in serüveninde yardımcı kişi olarak rol alır. Selim'in hayatında kılavuz vasfında olan Abdullah Bey, manevi yönüyle Selim'e huzur verir, ona verdiği öğütlerle yol gösterir. "İşte oturduğu banka selam verip usulca ilişen derviş kılıklı bir adamı tanıdığı bu günden itibaren bütün hayatı değişmeye başlamıştı." (s.67) Romanda Abdullah Bey'in fiziki görünüşünden ziyade fikir dünyasına, maneviyatına ve Selim'in hayatındaki konumuna yer verilmiştir. "Sürekli düşünen ve hayata yaşamaya ait birçok gerekliliklerden sıyrılmış, eşyanın köleliğini reddetmiş bir adamdı Abdullah Bey." (s.244) Selim, kendisine çıkarsız yaklaşan bu dost kişilik hakkında hiçbir ayrıntıya vakıf değildir. Abdullah Bey'in ölümüyle derinden sarsılan Selim, yalnızlık hissine kapılır ve hayatında büyük bir boşluk hisseder. "Abdullah Bey'in yokluğu Selim için büyük bir boşluk demektir. Onun yerini dolduracağı, yedeğini koyacağı bir şey, bir kimse de yoktu." (s.244) Romanın kurgusu içerisinde sıradan bir vasa sahip olmayan Abdullah Bey, Selim'i etkisi altına alan romanın bilge kişisi Abdullah Efendi ile ilişkilendirilir. "Büyük büyük dedemiz Akhisarlı Abdullah Efendi imiş. Babamın ismi de oradan geliyor. Dedemiz çevresinde derviş olarak tanınan biriymiş, pek çok talebesi de olmuş." (s.248) Selim, Abdullah Bey'i kabrinde ziyaret ettiği

sırada oğlu ile tanışır ve Abdullah Bey'in sıradan biri olmadığını anlar. Yazarın romanlarında sıkça yer verdiği derviş tipinin bir temsilcisi de Abdullah Bey'dir.

Romanın bir diğer norm karakteri ise ikinci vaka halkası kişilerinden Bayan Lacy'dir. Joe'nun annesi rolünü üstlenen Lacy, oğlunun Binda'ya olan aşkı yüzünden zarar görmesinden endişelidir ve onu bu aşktan korumak ister. Joe'nun hayatında annesinden başka yönlendiricisi, yardımcısı yoktur. Annesi onu saplantılı aşkıdan ve savaşa katılma kararından geri döndürmeye çabalar lakin başarılı olamaz. "Gitmeni, bu savaşa katılmayı kesinlikle istemiyorum. Senden başka kimsem yok, seni kaybedemem." (s.75) Tüm cabalarına rağmen oğlunun kararlarına etki edemeyen, ona kılavuzluk edemeyen anne, cepheye gönderdiği mektupla oğlunu yüklediği suçun tesirinden kurtarır ve rahatlamasını sağlar. Oğlunun yanlışlarına engel olamayan anne, açığa çıkardığı gerçekle savaşa katılmasının bir hata olduğunu anlamasına vesile olur.

Çerçeve anlatımın etkin kişilerinden Abdullah Efendi de norm karakterdir. Romanda derviş tipini temsil eden Abdullah Efendi, Ali'nin hayat serüveninde etkin yönlendirici rolü üstlenir. Dergâhında yaptığı konuşmalarla verdiği vaazlarla Ali'nin ruhunu ilmek ilmek işler ve doyurur. "Kamil bir müminin özelliklerini taşıyan bu güzel insan, nefsanî arzularından uzak, Kur'an-ı Kerim'e bağlı, Hak Teâlâ'nın esiriydi." (s.46) romanda görünüşüyle, temsil ettiği değerle derinlemesine tasvir edilen Abdullah Efendi, ilahi aşk izleğinin romandaki uygulayıcısıdır.

Delili Kitab-ı Kerim, yoldaşı takva, bineği aşk ve şevk, şiarı ilahi korku, sığınağı namaz, alkanı oruç, huzuru sadaka, veziri sadakat, emîr-i hayâ olmuş bir numuneydi. Zayıf olmasına rağmen etrafındakilerden daha heybetli görünürdü. Asla dik yürümez, daima tevazu halinde bulunurdu. Seyrek sakallı, inci gibi dişleri ve içe işleyen bakışları ile adeta ruhani bir esinti yayıyordu. (s.46-47)

Abdullah Efendi dönemin siyasi durumuna, devletin ve milletin içine düştüğü savaş çukuruna üzüldür. Kur'an ve sünnet çerçevesinden çıkmadan gerçekleştirdiği sohbetlerine siyasi meseleleri de ilave eder. Dönemin siyasi hareketliliğini müritlerine özetleyen derviş, vatan sevgisi, şehadet ve merhamet konularında öğütler verir. Gösterdiği kerametle savaş meydanını gören ve Ali'ye gösteren Abdullah Efendi, yaşanacakların farkındadır ve bu sebeple Ali'yi öğütleriyle yönlendirir. Vatanının tehdit altında olmasına üzülen Ali'yi sohbetleriyle bilgilendiren Abdullah Efendi, onu bir yandan da cepheye hazırlar. Ali'nin

cephede yaşayacaklarını sezen derviş, onu dikkat etmesi gereken hususlarda üstü kapalı bir şekilde uyarır. “Düşmanın dahi olsa muhtaçsa bir yudum su vermeyi unutma.” (s.57)

Vaka halkasının diğer norm karakterleri ise Ali'nin annesi ve eşi Elif'tir. Annesi ve eşi Ali'yi şahadet yolunda, vatan görevini yapması yönünde destekler ve Ali'ye şehitlik mertebesine ulaşmasında dolaylı olarak yardımcı olurlar. Ali'nin annesi, eşini de vatan uğruna kaybetmiştir. Anne, vatanın bekası için oğlunu da kurban gönderecektir. Her ne kadar üzülse de Ali'yi cepheye uğurlarken bayramlıklarını giyen anne, oğlunu koruması için duayı dilinden bir an olsun bırakmaz. “Ne kadar dua biliyorsa hepsini okumanın telaşı ile durmadan dua ediyor ve zırr olsun diye yiğidini üflüyordu.” (s.171) Ali'nin eşi Elif ise, kocasının ayrılık hasretini iliklerine kadar hissetse de vatanın geleceği için onu bu yönde motive eder ve cepheye gitmesini ister. “Sana asla gitme demeyeceğim, sakın beni yanlış belleme. Kalacağım desen senin yerine ben giderim.” (s.164) Her iki kadında Ali'nin şehadete uzanan bu yolculuğuna üzülmüş olsalar da fedakâr anne ve eş tipinin temsilini üstlenirler.

2.4.6.3. Kart Karakter

Aşk Cephesi romanında başkişisinin gelişimini engelleyen, onunla çatışan kişiler oldukça azdır. Romanın asıl vakasının başkişisi Selim'i olumsuz yönde etkileyen, gelişimini engelleyen biri yoktur. Romanın ikinci vaka halkasında ise yalnızca, Joe'nun savaşa katılmasına sebep olan, aşkını yaşamasına engel olan Athan, kart karakter konumundadır. Romanda, baba Athan'nın fiziki özellikleri ayrıntılı bir şekilde tasvir edilir.

Athan uzun boylu, direk gibi bir burnun yüzünü keskinleştirdiği ve bunun üzerinde kuyudaymış hissi uyandıran bir çift gözün yer aldığı, kel her daim kuşkulu, huzursuz güzel kızının bu madenci kasabasındaki gençlerin ilgi odağı olmasından her daim rahatsız, evhamlı ve diken üzerinde bir adamdı. (s.28)

Athan'ın, Joe için hasım güç konumunda oluşu, Joe'nun annesi Bayan Lacy'nin görüşüyle okura sunulur. “Çevrede hiç dostu olmayan bu adam, oğlunun bu karşılıksız aşkını fark ederse kendisine mutlaka bir zarar verebilirdi. Karısını kaybettikten sonra bütün hayatı kızı olmuştu ve onun evinden uçup gitmesine asla izin verecek birine benzemiyordu.” (s.28)

Romanda Joe'nun annesinin Athan hakkındaki fikirleri desteklenir. Athan, kızının yanında Joe'yu gördüğünde Joe'ya saldırır ve çatışma yaşanır. Yaşanan bu çatışma sonunda Joe'nun cepheye kaçmasına sebep olan Athan, Joe'nun ıstırap çekmesine ve ölümüne dolaylı yoldan sebep olur.

2.4.6.4. Fon Karakter

Aşk Cephesi romanında kurgunun geri planında kalan, figüran konumundaki fon karakter kadrosu oldukça kalabalıktır. Asıl vaka halkasında yer alan fon karakterler: limandaki ve katamarandaki yolcular, kafede çalışan garson, Büyük anne Adara ve büyükbaba Kerim Bey, Murat Bey, Selim'in anne ve babası, Rıza Bey, camii avlusundaki ve mezarlıktaki insanlar, Angela'nın annesi, şafak ayınındeki Anzak ve Türkler, merasim kıtasındaki askerler.

İkinci vaka halkasında yer alan fon karakterler ise: Bay İlyas, Joe'nun arkadaşları Albert ve Peter, barmen Elden, asker Tom, Mustafa Efendi, Muharrem, sokaktaki kadınlar, Yorgo Efendi, haberci asker, koğuştaki askerler, cemaat ve müritler, İsmail, cephedeki askerler, Muallim, Kınalı Hasan, Aysel Hemşire, Emine hemşire, doktor, diğer hemşirelerdir.

2.4.7. İzlek

Aşk Cephesi romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 4. Aşk Cephesi Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç (Ülküdeğer)	Karşı Güç (Karşıdeğer)
Kişiler Düzeyinde	Selim Joe Ali Angela Abdullah Efendi Abdullah Bey	Athan
Kavramlar Düzeyinde	Savaş Aşk / Beşeri ve İlahi Teslimiyet	Bunalım Tutsaklık Modernizm

	Vatan sevgisi	Ölüm
	Özgürlük	Kaçış
	Başkaldırı	Toplumsal kargaşa
	Yenilenme/ arınma	Korku
	Huzur arayışı	Acı
	Şehadet	Ayrılık
	Merhamet	Özlem
	Doğruluk	
	Pişmanlık	
Simgeler Düzeyinde	Bayrak	Haç
	Camii	Afiş
	Mektup	
	Kitap	
	Eski fotoğraf	
	Kayışı kopuk saat	
	Melek	

Tablo 4'ün devamı

2.4.7.1. Aşk

Bahadır Yenişehirlioğlu, kaleme aldığı eserlerin her birinde aşkın gücünden, birleştiriciliğinden yararlanmış ve aşkı çeşitli yönleriyle ele almıştır. *Aşk Cephesi* romanında da aşk izleğinin hacmi oldukça genişler ve işlenen ana temalardandır. Yazar, aşkı kahramanlar üzerinde “bütünleyici, yaklaşıtııcı ve değıştirici bir güç olarak” (Şahin, 2010: 41) kullanır.

Selim, hayatın karmaşasından uzaklaşmayı hedeflediğı günlerde Angela ile tanışır ve ilk görüşte ondan etkilenir. Kalabalıklardan kaçan Selim'in yalnızlık isteğı ansızın sunulan aşk ile reddedilir ve bu şekilde hayatı anlamlandırmasında Selim'e yardımcı olunur. Romanda Selim ve Angela yakınlaşması cinsellikten uzak, masum bir portre çizmektedir. “Aşk tanımın içine sizi sığdırıyor. Gül ile Bülbülün, âşık ile maşukun hikâyesi, sohbetimiz sevgililerin sohbetine yol aldığına göre!” (s.233) Selim'e ait bu ifadeler filizlenen aşkın saflığına işaret eder. Romanda Selim ve Angela'nın muhabbeti, yıllar önce Kerim ve Adara'nın yarım kalmış, yaşanamamış duru aşklarının tamamlayıcısı işlevini görür.

Romana konu olan bir diğere saf ve duru aşk Ali ve Elif'e aittir. Birbirlerine sevdalanarak evlenen bu çift, sahip oldukları günahsız, samimi duyguları evliliklerinde de zedeleden devam ettirir. Ali ve Elif'in aşkı, beşeri aşkın en ideal seviyesindedir. Bu çift

varlıklarıyla ideal, fedakar Anadolu sevdalıklarının yansıması konumundadır. Eşini cepheye gönderen Elif, kendisine sunulan bu imtihan sonucunda ilahi aşka ulaşmayı amaçlayarak romanda idealize edilen aşkın temsilciliğini üstlenir. “Biliyorum; Allah Teâlâ’nın talibi olan kimselere, O’na kavuşmak arzusu içinde olanlara, mihnet, meşakkat, dert ve belalara katlanmaktan başka çare yoktur. Ben de sensizliğimin her anına sabredeceğim.” (s.164)

Romanın bir diğer aşık kişisi ise Avusturalyalı Joe’dur. Joe, Binda’ya aşiktir. Joe, her şeyden üstün tutarak yaşamayı arzuladığı bu aşkı yalnız olmadığına dair umutludur ve bir süre sonra Binda’nın da kendisini sevdiğini öğrenir. “Joe, annesinin dudakları üzerine kondurduğu haçı öperken, içindeki aşkın karşılıksız kalmayacağına olan belirgin inancı, haçın temsil ettiği değerlerden üstün tutuyordu.” (s.29) Joe’nun tutkulu aşkı cinselliği de barındırır. Binda ile ilk görüşmelerinde cinsel yakınlık yaşayan Joe’nun aşkı, romanın diğer aşkları kadar saf değildir. Fıtratında fedakârlık, sabır ve vefa bulunduran aşkı Joe ideal şekilde yaşayamaz. Binda ile konuştuğu anın hemen sonrasında baba Athan ile yaşadığı çatışmada seçimini kaçıştan yana kullanan Joe, mecazi aşkın temsilciliğini yapar. “Yaşadığı bu olayın etkisi altında makul ve mantıklı düşünmekten çok uzak Joe yerde geri geri emekleyerek verandaya çıktı, ayağa kalktığına son kez yerde yatan baba ve kızına bakıp koşarak evden uzaklaştığını hatırladı.” (s.151) Joe, aşkı için savaşmaz, korkak davranır ve kaçır. Kaçış durağı olan cephede pişmanlık yaşayan Joe, bir daha sevdiğine kavuşamaz.

Romanda geçici güzelliklere duyulan beşeri aşkın beraberinde “bütün güzellikleri yaratana duyulan aşk” (Mermer ve Keskin, 2016: 20), ilahi aşk da işlenir. Roman kişileri derviş Abdullah Efendi, bilge kişi Abdullah Bey ve Ali, ilahi aşkın işlenişinde rol alan roman kişileridir. Ali’deki her çeşit sevginin temelinde Hakk’a olan bağlılığı ve muhabbeti vardır. O dinine ve vatanına duyduğu sevgiyle, Hak Teâlâ katında mükâfatlandırılır ve şehitlik nasip olur. Abdullah Efendi de Ali’yi bu yolda Allah sevgisine yönlendiren, ruhunu bu yönde besleyen kişidir. “Kamil bir mümin özelliklerini taşıyan bu güzel insan, nefsanî arzularından uzak, Kur’an-ı Kerime bağlı, Hak Teâlâ’nın esiriydi.” (s.46) Selim’in dost kişisi Abdullah Bey’de tasavvufî söylemlerde bulunarak Selim’i hakiki/ ilahi aşka davet eder. Romanda ilahi aşka dair izler bu kişilerin dışında fon karakter vasfındaki kişiler vasıtasıyla da sunulur. Abdullah Efendi’nin vaaz verdiği bir mecliste hakiki aşkın insana verdiği hazla kendinden geçen bir meczup derviş buna örnektir. “Yaratanın kulunu

kendisine çekmesi misali omuzlarından başlayarak titremeye başladı, kol ve bacaklarını kontrol edemeyerek “Allah!” diye bir nida kopardı.” (s.89)

Tasavvuf alanında eğitimli olan yazar, romanlarında aşk izleğine sıkça yer vermiş ve bu aşkı her yönüyle işlemiştir. Roman kahramanlarına beşeri aşkı da ilahi aşkı da tattıran yazar, her türlü sevgi ve muhabbetin kaynağının yaratıcı olduğunun mesajını her fırsatta okura sunmuştur.

2.4.7.2. Vatan Sevgisi ve Şehadet

Aşk Cephesi romanının temel izleklerinden biri vatan sevgisi ve bu uğurda erilen kutsal merteye şehitlik arzusudur. Romanın başkişilerinden Ali ve arkadaşları, batılı devletler tarafından işgal edilmeye çalışılan vatan topraklarını koruma derdindedir. Topraklarına düşürülen yangın karşısında, yaşanan amansız mücadeleye katılmayı ve bu uğurda can verip Hak katında hoş karşılanmayı amaçlayan Ali ve arkadaşları cephenin yolunu tutar. “Namaz bitiminde erlerden biri Ali’ye yaklaştı, usulca kulağına “Şehit olursam, sen de sağ kalır ve yurduma kavuşursan onlara söyle ki vatanım için canımı bilerek verdim.” (s.204)

Maneviyatı yüksek seviyede yaşayan Ali, yurdunun yaşadığı kargaşanın varlığından huzursuzdur ve dinine, vatanına, namusuna karşı yapılan bu saldırıya karşılıksız kalmak istemez. Bu doğrultuda Çanakkale Cephesi’ne inandığı değerleri ve vatanını korumaya gider. Ali’nin tek arzusu şehadettir. “Allah’ım bu vatana bu dine şehit olmayı bana nasip eyle. Cennet’ül Baki’dekilerinin hatırına bunu bana çok görme!” (s.92) romanın çerçeve vaka halkasının temel mesajlarından olan şehadet arzusu başta başkişi olmak üzere Türk eri olan her bireyde vardır ve romanda sıkça bu arzuya vurgu yapılır. “Biz bu dünyada gurbette olduğumuzu biliriz. Bizim için ölmek can kafesinden kurtulmak, rütbelерinin en büyüğüne kavuşmaktır. Biz bunu görev biliriz. Gideceğim. Can dediğin ne ki, Allah yolunda elbet vereceğim.” (s.162) Amacı vatanın birliğini ve hanesinin namusunu korumak olan her yaştan Türk eri şehadeti arzularak cephenin yolunu tutar.

Nitekim bu dinin şehidi olmak isteyen kardeşlerimiz ile çıktık bu yola. Yaşlısıyla, genciyle, eli silah tutan herkesle. Hangimize önce şehitlik nasip olacak ve hangimiz mis kokulu cennet bahçesine önce varacağız diye geride kalacak olanın okuyacağı Yasin-i şerifler üzerine bahse bile giriştik birbirimizle. (s.166)

Halkın arzuladığı bu şehadet olgusunu, toplum içinde maneviyatlarıyla öne çıkan Allah dostları da destekler ve verdikleri öğütlerle kişileri bu yönde kamçılar. Derviş kişiliğiyle sevilen sayılan Abdullah Efendi de Ali ve arkadaşlarını bu yönde bilgilendirir ve dinin, peygamberin bu yöndeki görüşlerini onlara öğütler.

Bir kimse askerlik görevini yaparken vazife başında ölürse şehit olarak Rabbine kavuşur. Şehidin amel defteri kapanmaz ve dünyada işlediği güzel ve hayırlı işlerin sevabı da kıyamete kadar devam eder. Şehit, kabirde meleklerin sorgulamalarından ve kabir azabından muaf tutulur. Bunu sakın unutma. (s.167)

Şehadet arzusu ile cepheye giden Ali, verdiği çeşitli mücadeleler sonrasında görevini yerine getirir ve yurdu düşman askerinin tacizinden kurtulur. Savaş bitmiştir lakin Ali de birçok Türk eri gibi şehadete ermiştir.

2.4.7.3. Savaşın Kaçınılmazı: Ayrılık, Hasret ve Ölüm

Tarih sahnesinin baş aktörlerinden biri muhakkak ki savaştır. İnsan yaşamında, geçmişten bu güne kadar çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilen savaşlar ve bu savaşların yıkıcı sonuçları, insan eseri olan anlatı türlerinde de sıkça yer bulmuştur. Tarihinde çetin mücadelelerin yaşandığı Türk toplumunun yazarları da eserlerine etkin bir tema olarak savaşı ve beraberinde getirdiği ayrılık, hasret ve ölümü yansıtmışlardır. Yakın dönem siyasi meselelerini romanlarında yeniden kurgulayan yazar, *Aşk Cephesi* romanında Birinci Dünya Savaşı'nın Türk kanadında, zorlu mücadele ve zaferin yaşandığı, Çanakkale Cephesi'nde yaşanan çatışmaları kurgular.

Sanayileşmenin tesiri altına giren devletler, bu alanda gelişme göstermeleri üzerine daha fazla hammadde gereksinimi duymuşlar ve bu sebeple, yirminci yüzyılın başlarında çıkarları kesişen devletlerle birlikte hareket etme faaliyetlerine girerek gruplaşmış ve dünya devletlerinin kutuplaşmasına sebep olmuşlardır. İttifak ve İtilaf adı verilen bu iki grup devletleri, toprak paylaşımları için çatışarak Birinci Dünya Savaşı'nın yaşanmasına sebep olmuştur. Sanayileşen devletler bu savaşla kendilerine yeni kaynak edinme yoluna giderken diğer devletler ise sınırlarını koruma amacı gütmüşlerdir. (Taş, 2016: 47) Osmanlı Devleti de sınırlarını muhafaza etme adına bu savaşa İttifak grubunda dahil olmuş ve bir çok noktada cephe açmıştır. Bu cephelerden biri de Çanakkale Cephe'sidir. İtilaf devletleri 'Ruslarla çıkarlarını korumak' (Karataş, 139: 2010) adına Çanakkale Boğazı'nı

geçerek İstanbul'a ulaşmayı hedeflemiş, bu hedef doğrultusunda da Çanakkale'de 3 Kasım 1914 günü ilk deniz saldırısını gerçekleştirmiştir. (Şahin, 2009: 108-109) Zorlu bir mücadelenin yaşandığı savaşta her iki tarafta büyük kayıp ve zayıatlar verir fakat ummadıkları mağlubiyeti tadan İtilaf devletleri 433 gün sonra, 9 Ocak 1916 tarihinde geri çekilerek bu mücadeleye son verilir. (Şahin, 2009: 158) Yaşanan bu amansız mücadele öncesi Türk milleti küçümsenmiş, zayıf görülmüş ve savaşın hemen biteceği yönünde önyargı oluşturulmuştur. (Baytal, 2016: 5) Lakin vatanının bir avuç toprağına can verecek Türk erleri, bu baskın tacizi geri püskürterek dünya tarihini etkileyen birçok sonucu doğurmuş, savaşın süresini uzatmış ve yenilmez sanılan devletlerin imajını sarsmıştır. (Şahin, 2009: 109)

Aşk Cephesi romanının çerçeve vaka halkasında da Türk tarihinin bu şanlı mücadelesi yeniden kurgulanarak okura sunulmuştur. Romanda olaylar Anzak askeri Joe ve Türk askeri Ali'nin hayatları ve sevdiklerinden ayrılış hikâyeleri ile iki halkadan aktarılır. İngiltere sömürsü durumunda olan Avusturalya'nın gençleri, savaşa teşvik edilmiş ve savaşın şiddeti gizlenerek, yapılacak yolculuğa tatil havası verilmiş, Türkler aciz ve korkak gösterilmiştir. (Baytal, 2016: 2) Romanda bu durum da işlenmiş ve Joe, Anzak askeri olarak yurdundan koparılmıştır. Joe kasabada Türklere karşı çıkarılan fitnelere karşı temkinli olmasına rağmen yaşadığı kötü olay sebebiyle İngiliz ordusuna katılır. Verdiği bu savaşa katılma kararı onu annesinden ve sevdiği kadından ayırır. Joe'nun cephedeki günleri, savaşın verdiği kötü şartların yanında, sevdiklerinin hasretini çekmesiyle geçer. "Seni öyle özledim ki anlatamam. Her şeyi çok merak ediyorum. Ama senden haber alamadığıma da üzülüyorum." (s.179)

İngiliz propagandalarıyla savaşa teşvik edilen Anzak askerlerini temsil eden Joe, karşılaştığı manzara ve mücadele sonrasında bu savaşta yeri olmadığını kavrar. "Başta bu kaçışın kurtuluş olacağını sanıyordum. Ama cehennemimi yaşıyordum. Yaptığım hatanın bedelini ödüyordum sevgilim. İnan bana cehennemim tam ortasındayım." (s.176) Lakin Joe'nun düştüğü bu cehennem çukuru onu sevdiklerinden sonsuza kadar ayırarak ölüme götürür. "Göge bir can yükseldi kanat çırparak, Ali Joe'nun gözlerini kapadı." (s.217)

Savaşın mücadele eden kahramanı Ali ise vatanının birlik ve bütünlüğü için ailesini sevdiklerini geride bırakarak cepheye koşar. Savaşın azgın çatışmalarını yaşayan Ali de annesine, eşine ve memleketine hasret duyar. "Ama seni çok özledim bahar kokulum. Kasabamın ezanını özledim. Şadırvanda abdest almayı, temiz gömlek giymeyi, secdeye

huzurla varmayı...” (s.194) Hasretini eşine yazdığı mektupla açığa çıkaran Ali’yi de sevdiklerinden sonsuza kadar ayıran yine savaş olur. Lakin romanda ölümü gerçekleşen Ali’nin davası kutsaldır ve ölümü de bu doğrultuda aynı kutsiyeti kazarak şehitlik olarak atfedilir. “Bunlar yaşamadan önceki bir an içinde sular kaynatılmış, hazırlıklar yapılmıştı. Evine dönecekti elbet. Burada kalacak değil ya. Kavuşacaktı sevdiklerine.”(s.258) Bu iki savaş kişinin sevdikleri de ayrılık ve hasret durumlarını yaşayan kişilerdir. Joe’nun annesi Bayan Lacy, oğlundan ayrılmak istemez, onu verdiği karardan dönmeye zorlar lakin başarılı olamaz. Oğluna mektuplar yazan anne, hasretle savaşın bitimini bekler. Ali’nin annesi de oğlunu vatana kurban etmiştir, lakin oğlunun hasretiyle, ayrılığın acısıyla ayakta durmaya çalışmıştır. Ali’nin eşi Elif ise henüz Ali evden gitmeden yaşayacağı ayrılık ve hasretin etkisine girmiş, gözyaşını dökmüştür. “Benimki ayrılığın hasreti şimdiden düştü yüreğime.” (s.164)

Romanda varlıklarını geleceğe bıraktıkları mektuplarla sürdüren Rum kızı Adara ve Türk genci Kerim de milletlerin savaş ve çatışma hallerinden payını alarak ayrılık ve hasret izleklerinin taşıyıcıları olmuşlardır. “Ayrılığım çıkınında düğümledim seni sevdiğim. Gittiğim her yere yanımda taşırım.” (s.141)

Romanda Ali ve Joe’nun ölümlerinin dışında Abdullah Bey’in ölümü de gerçekleşir. Maneviyatı kuvvetli, tasavvufla ilgilenen Abdullah Bey’in Selim’e olan rehberlik görevi sonlanmış ve Abdullah Bey ebediyete uğurlanmıştır. Gerçekleşen bu ölüm, Selim için ani ve hüzünlü bir ayrılıktır. “Ölüm gelip çatmıştı demek! Oysa ona bu yolculuğunun sonunda anlatacağı o kadar çok şey vardı ki...” (s.241)

Savaş ve ölüm, birbirlerini destekleyen ve besleyen kavramlardır. “Savaş alanı, her yaratığın bir başkasının ölümüyle yaşadığı yaşam alanının simgesidir.” (Campbell, 2013: 513) Bu iki kavramın beraberinde yaşattığı en belirgin olgular ise ayrılık ve hasrettir. Romanda her iki vaka halkasında da ölüm, ayrılık ve hasret izleği görülür. İkinci vaka halkasında bu üç izleğin temeline yerleştirilmiş savaş unsuru bulunur. Okura sunulan, zorlu mücadelede başkışilerin dışında binlerce Anzak ve Türk askeri de savaşın tesirinde ölümü ve ayrılığı yaşar.

2.5. Aşk Çölü

2.5.1. Romanın Kimliği

Aşk Çölü romanının ilk baskısı Ocak 2015'te, ikinci baskısı ise Mart 2017'de Timaş yayınları tarafından yapılmıştır. Romanın temelinde, Türk- Arap ilişkilerinin geçmişten günümüze yansımaları, milletler açısından olumlu olumsuz tarafları ve bu iki millet üzerinde oynanan oyunların yorumlanması yatar. Osmanlı döneminin son yıllarında Yemen'e gönderilen redif asker Mehmet, ailesinden ve vatanından ayrılıp verilen kutsal vazife için zorlu şartlar altında uzun bir yolculuk yapar. Hayvan taşımacılığında kullanılan, eski bir gemide başlayan zorlu yolculuk, çöller ve sarp kayalıklarla devam eder. Zorlu iklim şartları ve açlık etkisinde gerçekleşen bu yolculukta çoğu asker şehit olur. Mehmet, vatanını korumak, bu uğurda şehit olup Hakk'ın muhabbet ve ikramına ermek, küçük yaşlarda ayrıldığı ablasına kavuşmak için sürdürdüğü bu çetin yolculuğu şehit olarak tamamlar. Mehmet ve ablasının yaşadığı bu acı hayat tecrübelerinden yıllar sonra torunları Nagehan ve Tarık'ın yolları kesişir, her şey açığa çıkar. Mehmet'in torunu olan Nagehan, aşkın ve Yemen türküsünün ardına düşerek kendi hayat serüvenini yaşar.

Romana yapılan aşk çölü adlandırması, romanın taşıdığı temel izlerle ilişkilendirilerek sembolleştirilmiştir. Allah ve peygamber aşkı yolunda, rıza ve muhabbet kazanma amacıyla yapılan yolculuğun çoğunluğu, zulüm verici çöllerde geçer. Askerlere mezar olan bu çöller, peygamber emanetidir. Romanda bu adlandırmanın açıklaması, "Bizim buraya geliş sebebimiz, aşk kapısı olarak gördüğümüz Allah'ın Resul'ü, güzeller güzeli peygamberimizin topraklarını düşmana bırakmamak... Gittiğimiz yerin adı Aşk Çölü." (s.111) şeklinde sunulmuştur. İlahi aşka ulaşma yolunda yegâne geçiş kapısı olan Peygamber muhabbetine sahip çıkma uğruna gerçekleştirilen bu yolculukta aşkın sunduğu sabır gücüyle aşılacak çöller, aşk çölü olarak adlandırılmış ve aşkın varlığını kanıtlayan imtihan alanı olarak görülmüştür.

2.5.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Aşk Çölü romanında karma bakış açısı görülür. Yazar tarafından on üç başlık altında kurgulanan roman, Kısmet kişinin anlatımıyla başlar ve ilk bölümünde kahraman anlatıcının varlığı sezilir. "O esnada kardeşimin elinden tutuyordum. Bu sözü duyduğumda daha çok sıkıldığımı hatırlıyorum elini." (s.11) 1911 yılında duygularını ve yaşadıklarını günlüğüne yazan Kısmet, kardeşi Mehmet ve kendi hayatına dair mühim noktaları geriye

dönüşlerle destekleyerek açığa çıkarır. “Yeni Vatan/ Kısmet- Dügün” şeklinde adlandırılan bölümde kahraman anlatıcı tarafından aktarılır. Kısmet’in sesinin duyulduğu bölümde Yemen’e evlatlık olarak gidişi ve düğünü anlatılır. “Limanda gemiden inmiştim, yanımda sadece küçük bir bohça... Bir de boynumda asılı bulunan isimliğim. Nereye gideceğimi bile bilmiyordum.” (s.96) “Kavuşma” olarak adlandırılan bölümde Kısmet, yıllardır görmediği kardeşi Mehmet’e kavuşur. Bu kavuşma sürecinde yaşananlar hakim bakış açısı tesirinde aktarılır fakat yazar anlatıcı Kısmet’in defterine yazdıklarının okura aktarılmasında sözü kahraman anlatıcıya bırakır. “Kaybettiğim bir parçamı bulacağım gibi uyandım yatağımdan bu sabah. Yaşama, onun gücüne dair içimde bir umut belirdi.” (s.173)

Romanın genelinde hâkim bakış açısına sahip yazar anlatıcının anlatımı görülür. Çocukluk anıları Kısmet’in dilinden anlatılan romanda, yıllar sonra yaşananlar hâkim bakış açısının gözüyle aktarılır. Mehmet’in redif asker olarak çağrılması ve bunun üzerine hissettikleri, olaylara ve hislere hâkim olan yazar anlatıcı tarafından aktarılır. “Kabz halindeki bir mürşit gibi içi daralıp kasıldı. Redif asker olarak tekrar göreve çağrıldığını ailesine nasıl diyeceğinin sıkıntısını yaşıyordu. Bunu izah etmek çok zordu.” (s.38)

Yazar anlatıcı kişilerin iç dünyalarını çözümleyerek onların akıllarından geçenleri, hissettiklerini okura aktarır. “Aslında, “Nagehan sana karşı özel duygular besliyorum. Senden hoşlanıyorum. Bunu bilmeni isterim. Sanıyorum, sen de bana karşı aynı duygular içerisinde.” demek istedi ama söyleyemedi.” (s.76) şeklinde aktarılan kısımda roman kişinin açığa çıkaramadığı aşkı, iç sesiyle okura aktarılır.

Roman kişilerinin duygu, düşünce ve hissettiklerine, yaşamlarına dair her ayrıntıya hakim olan yazar anlatıcı Nagehan’ın kurduğu düşleri okura aktaran güçtür. “Papatya tarlalarında yalınayak dolaştığımı düşledi Nagehan. Yemyeşil çayırlarda açmış binlerce papatyadan demetler devşirdi kucak dolusu. Papatyaları Mehmet’in mezarı olarak kabul ettiği tüm kabirlerin üzerlerine bırakmaya başladı.” (s.222)

Romanda olayların aktarımı, kişilerin fiziksel ve ruhsal tasvirleri yazar anlatıcı tarafından yapılırken, siyasi meseleler ve bazı tarihi ayrıntılar diyalog tekniğinin kullanımıyla roman kişileri tarafından okura sunulur.

2.5.3. Olay Örgüsü

Romanda yaşanan vakalar yazar tarafından, “Hatıralar- Günümüz- Redif Asker- Günümüz-Rıhtım- Günümüz- Yeni Vatan- Her Yer Çöl- Günümüz- Zor Günler- Kavuşma- Günümüz- Karşılaşma” şeklinde adlandırılarak on üç bölümde anlatılmıştır. 1911-2013 yıllarında yaşananlar dikkate alınarak kurgulanan romanda vakaların bölümlendirilişi de bu doğrultuda yapılmış ve zaman odaklı ayırım ortaya çıkmıştır. Yazarın on üç başlık altında sınıflandırdığı vaka örgüsünü, geçmiş ve günümüzde yaşananlar baz alınarak iki bölümde sınıflandırmak mümkündür. İlk bölümde Mehmet ve Kısmet’in yıllar önceki ayrılışı, Mehmet’in redif asker vasfıyla orduya çağırılması, Yemen’e yapılan zorlu yolculuk, çetin iklim şartları ve açlık sebebiyle ölümleri ve Mehmet’in ablasını bulması anlatılır. İkinci bölümde ise Nagehan’ın yalnızlık tesirinde geçen zamanları, aşkı bulması, Yemen’e dair araştırmalar yapması ve akrabalık ilişkisinin bulunduğu anlaşılın Tarık’la buluşması anlatılır.

I. Bölüm (1911-1918)

- Kısmet, günlüğüne duygularını yazarken geçmişi hatırlaması
 - Mehmet ve Kısmet’in anne babasının ölmesi
 - Mehmet ve Kısmet’in evlatlık alınması
 - Kısmet’in Yemen’e gidişi
- Mehmet’in redif asker olarak çağırılması
- Mehmet’in bu haberi ailesine söylemekte zorlanması
- Mehmet’in Allah dostu Musa Ağa ile konuşması
- Mehmet’in durumu ailesine bildirmesi ve limana gitmesi
- Mehmet’in gemiye binmesi ve geçmişi hatırlaması
- Mehmet’in gemide Musa Ağa ile konuşması
- Musa Ağa’nın Mehmet’in yanına peksimet bırakması ve bir anda kaybolması
- Geminin yola çıkması
- Muşlu askerinin türkü söylemesi
- Mehmet’in Muşlunun yanına gitmesi
- Komutanın askerleri oturma düzeni hakkında uyarması
- Karadenizli, Muşlu ve Mehmet’in yol güzergahı üzerine konuşması
- İklimin bunaltıcı havası yüzünden askerlerin susması, gemide suyun bitmesi
- Muşlunun bitkin düşmesi

- Açlık, susuzluk ve kötü kokudan tüm askerlerin zorluk yaşaması
- Mehmet'in moral verici konuşma yapması
- Cabbar'ın konuşmadan etkilenmesi ve Mehmet'in yanına gelmesi
- Muşlunun fenalaşması ve ölmesi
- Hudeyde'ye ulaşılması.
- Musa Ağa'nın keramet gösterip Mehmet'e teselli vermeye gelmesi
- Hudey'de limanına çadır kurup konaklanması
- Tekrar yola çıkılması
- Çölde zorlu yolculuk yapılması / açlık ve susuzluk çekilmesi
- Mehmet ve Hasan'ın ellerindeki arpayı nasıl tüketeceklerine dair konuşması
- Mehmet ve Cabbar konuşması
- Türk Arap ilişkilerine dair konuşulması
- Cabbar'ın yemen türküsünü okuması
- Çöl yolculuğunda iklim şartları, açlık ve hastalık sebebiyle çok sayıda askerinin ölmesi
- Hacile'nin geçilmesi sarp kayalıklara varılması
- Mehmet'in serap görmesi
- Mehmet'in Musa Ağa ile konuşması
- Askerlerinin dik kayalıklara tırmanması
- Hasan'ın hastalanması ve olduğu yerde kalması
- Mehmet'in Hasan'a çantasındaki küflü peksimeti vermesi
- Mehmet ve Cabbar'ın konuşması
- Mehmet'in Hasanı kucaklayıp daha alçak seviyeye indirmesi
- Hasan'ın ölmesi
- Musa Ağa'nın imdat uman Mehmet'in yanına tayy-i mekân yaparak gelmesi
- Musa Ağa'nın görünür olması ve Mehmet'in bayılması
- Kısmet'in kocası Yusuf'un Mehmet ve Hasanı bulması evine getirmesi
- Kısmet'in gelen askerlerin Türk olduğunu öğrenmesi
- Hasan'ın defnedilmesi
- Kısmet'in Mehmet'in yattığı odaya gelmesi
- Yaralı askerinin Mehmet olduğunun anlaşılması
- Yusuf'un Kısmet'i uyarması, odadan çıkartmaya çalışması

- Kısmet'in Yusuf'u odadan çıkartması
- Kısmet ve Mehmet'in konuşması
- Mehmet'in ölümü
- Kısmet'in yemen türküsü yazılı kağıdı görmesi
- Kısmet'in odasına gidip yemenisini camdan rüzgara bırakması
- Kısmet'in tüm perdeleri kapatıp kendini hiç çıkmamak üzere odasına kapatması

II. Bölüm (2013-2014)

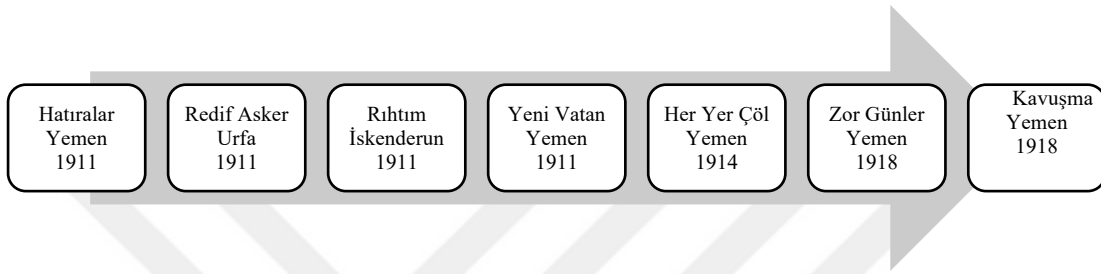
- Prof. Serhat'ın derse girmesi ve redif kelimesinin içerdiği anlamı öğrencilerine sorması
- Nagehan'ın redif asker tanımlamasını yapması
- Serhat'ın Nagehan'ı fark etmesi, konuşmasından etkilenmesi
- Serhat'ın tüm sınıfa Yemen hakkında araştırma yapmalarını istemesi ve Yemen Türküsünün kayıp parçasını bulmalarını istemesi
- Nagehan ve Tarık'ın facebook üzerinden yazışması, Yemen ve Türk Arap ilişkileri üzerine konuşmaları
- Serhat ve Nagehan'ın birlikte kahve içmesi, yakınlaşmaları
- Nagehan'ın sahaf Enes Amca'yı ziyarete gitmesi
- Nagehan ve sahafın yemen türküsü üzerine konuşması, sahafın yakın tarihte yaşananlar üzerinden Türk Arap ilişkileri hakkında bilgi vermesi
- Nagehan'ın sahil yürüyüşü yapması ve Serhat'a olan aşkını hissetmesi
- Nagehan ve Tarık'ın görüntülü konuşması
- Konuşma esnasında Tarık'ın başından yaralanıp düşmesi
- Nagehan'ın korkup Serhat'tan yardım istemesi
- Serhat'ın Nagehan'ın evine gelmesi, olayı öğrenmesi, Nagehan'ı sakinleştirmesi
- Serhat ve Nagehan'ın Yemen'e gitmeye karar vermesi
- Nagehan ve Serhat'ın Yemene gidişi
- Serhat'ın Nagehan'a yemeni hediye etmesi ve camii ziyaretleri
- Nagehan ve Serhat'ın kahveye gitmesi ve mekânın sahibi Hüseyin adındaki biri ile konuşmaları
- Babül Yemen ziyareti ve otele gidiş
- Nagehan'ın Tarık ile konuşup adres istemesi

- Tarık'ın evine ziyaret
- Tarık'ın Nagehan ve Serhat'ı nişanlı zannetmesi, Serhat'ın bunu onaylaması
- Tarık'ın tük olduğunu söylemesi ve büyükannesinin trajik hikâyesinden bahsetmesi
- Tarık'ın büyükannesinden kalan günlükten ve bu günlükte Mehmet'ten kalan kâğıtta Yemen türküsünün yazılı olduğundan bahsetmesi
- Nagehan'ın Mehmet ismini duyması üzerine Tarık'tan günlüğü istemesi
- Nagehan'ın yemen türküsünü okuması ve kayıp parçayı bulmaları
- Nagehan'ın defterde ismi geçen Mehmet'in büyük dedesi olduğunu anlaması ve Tarık'a akraba olduklarını söylemesi
- Nagehan'ın dedesinin bulunduğu mezarlığı ziyaret etmesi
- Serhat'ın Nagehan'a evlilik teklifi etmesi, Nagehan'ın teklifi kabulü
- Kısmet'in yıllar önce pencereden bıraktığı yemeninin rüzgara kapılıp Mehmet'in mezar taşına düşmesi

1911- 1918 yıllarını kapsayan ilk bölümde Kısmet ve Mehmet'in hikâyesi anlatılır. Bu iki küçük kardeşin anne ve babası ölür. Çocuklar ise teyze ve annenin yakın arkadaşı tarafından evlatlık alınır. Mehmet, Türkiye de kalırken; Kısmet, Yemen'e gönderilir. Ne hissettikleri umursanmadan birbirinden ayrılan bu iki küçük kardeş, yıllarca birbirinin özlemine çeker ve kavuşmayı umut eder. Yıllar sonra Yemen'de yaşanan çatışmalara destek amaçlı redif asker olarak orduya katılan Mehmet, zorlu iklim şartlarına ve açlığa dayanmayarak şehit olur. Yemen'de yaşayan Kısmet'in kocası, Mehmet ve arkadaşını tesadüfen bulur ve evine getirir. Kısmet yıllarca umutla beklediği kardeşi Mehmet'e son nefeste kavuşur. Bu bölümde iki kardeşin trajik öyküsünün beraberinde, Osmanlı Devleti'nin son döneminde Yemen'de yaşanan çatışmalar ve Türklerin desteği, bu yoldaki çileleri ve ölümleri anlatılır. İkinci bölümde ise 2013 yılında üniversitede okuyan Nagehan ve hocası Serhat'ın aşkı, Nagehan'ın ödevi olan yemen türküsünün kayıp parçaları üzerine yaptığı araştırmalar ve bu bağlamda Türk- Arap ilişkileri üzerine merak ettiklerini sorgulaması işlenir. 2013-2014 yıllarında varlıklarını sürdüren kişiler 1911 yılının kahramanları ile ilişkilendirilir. Kısmet ve Mehmet'in torunları olan Nagehan ve Tarık romanın son sahnelerinde gerçekleri öğrenir ve akraba olduklarını anlarlar.

2.5.4. Zaman

Aşk Cephesi romanında birbiriyle ilişkilendirilmiş iki farklı zaman aralığında yaşananlar anlatılır. Geçmişin ve şimdinin bulunduğu romanda, geçmiş 1911- 1918 yılları arasındaki zaman dilimini; şimdi ise 2014 yılında yaşanan birkaç aylık süreci karşılar. Romanda mevcut zaman bilgisine bölüm başlıkları vesilesiyle ulaşılır. Verilen bölüm başlıkları ve olayların aktarımı dikkate alındığında mevcut zaman kronolojik düzende ilerler.

Şekil 4. Aşk Cephesi Romanının I. Bölüm Zaman Düzlemi

Romanda Kismet ve Mehmet kişilerinin hikâyelerinin aktarıldığı kısımda zaman dilimi 1911 de başlar. “Hatıralar” adlı ilk bölümde söz roman kişisi Kismet’e verilir. 1911 yılında Yemen’de yaşayan Kismet, kardeşinin özlemi ile yaşamaktadır. Bu bölüm iki kardeşin ortak hikâyelerinin geriye dönüşlerle okura aktarıldı kısımdır. Kahraman anlatıcı konumundaki Kismet, kardeşinden ayrılış zamanını geriye dönüşle okura aktarır. Anne babasını kaybeden iki kardeş teyzeleri ve annesinin yakın arkadaşı tarafından evlatlık edinilir ve iki kardeş birbirinden ayrılır. Gerçekleşen bu ayrılık abla Kismet’i derinden etkiler ve Kismet, bu ayrılık anını unutamaz. Geriye dönüş tekniği ile anlatılan bu anların yaşandığı zaman bir sonbahar başlangıcını işaret eder. “Hangi mevsimdi bunu bile unuttum ama boynuna bağladıkları kırmızı atkı, benim başıma bağladıkları siyah şaldan dolayı diyorum ki, güzdü mevsim. Bahar çoktan dökmüştü bütün çiçeklerini ve dallar kuruya kalmıştı soğuya gebe. (s.8)

Kismet’in umutsuz ruh halinin yansıdığı ilk bölümde yaşanan anılar, anlatma zamanında okura sunulur. “Şimdi geriye, yaşadıklarına bakıyorum. Genç bir kadın olarak eski anılar gözümün önünden akıp gidiyor birer birer.” (s.15) Kahraman anlatıcı tesirinde aktarılan “Yeni Vatan” adlı bir diğer bölümde de geriye dönüş tekniği uygulayarak geçmiş okura aktarılır. Yapılan bu aktarımlar okurun roman kişilerini daha iyi tanınmasını sağlarken, yaşanacak kavuşmanın da açıklayıcısı durumundadır. “Ben daha 9 yaşında susmaya karar vermişim. İçimden bir ses susup izlememi söylemişti. Bu daha kolay

gelmişti. Bilmediğim, hiçbir âdetini tanımadığım bu topraklarda ömrü hayatımda ilk kez göreceğim teyzem bile yabancıydı.” (s.95)

Geçmişin hikâyesinin yansıtıldığı ilk vaka örgüsünde, Kısmet’in ben anlatıcı rolüyle yaşananları aktardığı bu iki bölüm dışındaki diğer bölümlerde ise, hâkim bakış açılı yazar anlatıcının varlığı sebebiyle olayların aktarımında, vaka zamanı ve anlatma zamanı denklik gösterir. 1911 yılında Urfa’da yaşayan Mehmet’in siyasi gelişmeler etkisinde tekrar askere çağırılması, bu bağlamda redif asker sıfatıyla orduya katılarak Yemen’e gönderilmesi hâkim güce sahip yazar anlatıcı tarafından an be an aktarılır.

Mehmet’e redif asker olarak orduya katılma haberinin gelişi 1911 yılının ramazan başlangıcına denk gelir. Ailesine bu haberi vermekte zorlanan Mehmet, ramazan ayının sonunda ailesine bu haberi vermeye niyetlenir. Yazar anlatıcının gerçekleştirdiği anlatımda vaka zamanı açıkça belirtilir. “Temmuz ayının 18’i gelmişti. Ramazan artık gidiyordu.” s.36 Birçok askerin ölümüne sebep olacak zorlu seferin ilk aşaması, İskenderun limanından kalkan hurda gemi ile başlar. Romanda bu gemi yolculuğunun bir ay sürdüğü belirtilir.

Vapurların bakımsızlığı, insan nakli için tasarlanmaması, kumanyaların yetersizliği ve susuzluğu daha da arttırması, yolculuğun bir ay sürmesi, yorgunluk, sıcak yemekten mahrum olma, bakımsızlık, Yemen’in iklim ve coğrafi yapısı, hastalıklar, erzaksızlık ve açlık, bu berbat nem gibi olumsuzluklar can kaybının artmasına sebep oldu zaman içerisinde. (s.117)

Romanda yaşanan bu zorlu yolculuğun süreci bölüm başlıkları vasıtasıyla geniş zaman ifadeleri ile aktarılmış, yaşanan sekiz yıllık süreç içerisinde (gemi yolculuğunun süreci haricinde) net zaman ifadeleri kullanılmamıştır. 1914 yılının anlatıldığı bölümde çölde devam eden yolculuk, binek hayvanlar kullanılarak yapılmış, zorlu şartlar sebebiyle yolculuğun geneli yaya olarak devam etmiş ve çeşitli duraklar geçilerek 1918 yılına erişilmiştir. 1914-1918 yılları arasında aktarılan zaman ifadeleri ya geriye dönüş tekniğiyle canlanan anlar ya da gece ve gündüz devinimini karşılayan kısa vakitlerdir. “Sabah olmuştu. Gece usulca çekilmiş, tan yerinin ağarmasının ardından güneş kendini göstermişti bu kadim topraklarda yeniden.” (s.178)

Romanda bireysel zaman aktarımlarının dışında Osmanlı’nın Ortadoğu’dan ayrılış yıllarının yaşandığı, Yemen’de çıkan isyanlarla mücadele eylemleri sonucu redif asker alımının yapıldığı dönemlerin bilgisi de verilerek sosyal zaman aktarımı yapılmıştır.

II. Mahmut döneminde yapılan istişareler neticesinde 1834 yılı Ağustos ayı başlarında toplanan Meclis- i Şura'da bu karara varılmış ve II. Mahmut tarafından onanarak uygulamaya geçilmişti. Böylelikle uzunca bir dönem, evli barklı, oluk çocuk sahibi, askerliğini yapmış vatan evlatları için çetin ve acı dolu bir bitip tükenmez askerlik yolu açılmıştı. (s.31)

2014 yılında yaşananları aktaran ikinci bölümde nesnel zaman birkaç aylık süreci kapsar. Romanda bölüm başlıklarında verilen 2014 yılı bilgisi dışında net zaman ifadesi bulunmaz. Olaylar Nagehan ve Serhat'ın bulunduğu üniversite amfisinde başlar. Prof. Serhat, Yemen türküsünün kayıp parçalarını bulmaları için öğrencilere araştırma ödevi verir ve ödevin gelecek dönemi etkileyeceğini belirtir. Bu ders sürecinde başlayan Nagehan Serhat etkileşimi zamanla netleşir. Yazar anlatıcının görüşüyle aktarılan olayların zamanı netlik barındırmasa da, roman içinde verilen ayrıntılardan hareketle olayların bahar mevsiminin sonunda, yaz başında yaşandığı anlaşılmaktadır. “ ... güle oynaya koşuşturan çocukları izledi, seyyar satıcılara uğradı. (S.131)” “Nagehan güneş gözlüklerini çıkarıp masanın üzerine bıraktı.” (s.199) Serhat ile Nagehan'ın gerçekleştirdiği Yemen seyahatinin romana yansıyan süreci de iki günü kapsar. Uçak yolculuğunun ardından aynı gün şehri gezen ikili akşam otele döner, ertesi günü de Tarık'ı ziyaret eder. “Akşam yemeklerini otele yiyip sabah kaçta lobide buluşacaklarına karar verdikten sonra yarın daha dinç olmak için erkenden yattılar.” (s.205) Tarık'ın evine yapılan ziyarette akrabalık ilişkilerinin ortaya çıkması üzerine mezarlığa giden kişiler, burada yaşadıkları duygusal anlarla romanın son sahnesini canlandırır.

2.5.5. Mekân

2.5.5.1. Çevresel Mekânlar

Aşk Cephesi romanında geçmişin ve şimdinin hikâyeleri birbiriyle kesişir ve bu kesişme olayların yaşandığı sahneleri de etkiler. Romanın çevresel mekânlarından Yemen, her iki zaman dilimine de sahne vazifesi görür. Bunun dışında Urfa, İskenderun ve İstanbul olayların yaşandığı kentlerdir. Kentlerin barındırdıkları birtakım mekânlar da çevresel mekân görevini üstlenir. Yemen yolculuğu sırasında duraklardan biri olan Hudeyde Limanı, Babü'l Yemen, Nagehan ve Serhat'ın konakladığı Sheraton Otel'i, Tarık'ın yaşadığı semt olan Sana, Tarık'ın evinin bulunduğu Ali Abdul Mogni Caddesi, Nagehan'ın

İstanbul'daki okulu/ amfi, okulun kafeteryası, Yemen'deki kahve de olaylara sahne olan çevresel mekânlardır.

2.5.5.2. Algısal Mekânlar

2.5.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Aşk Cephesi romanın adında barındırdığı cephe kavramı, her ne kadar sembolik bir değer taşısa da ölüm, hasret, ayrılık gibi sıkıntı verici hisleri yaşatması sebebiyle hakiki bir savaş cephesinin yükünü de kendi içinde barındırır. Yemen'deki çatışmaları yatıştırmak üzere görevlendirilmiş askerler, Allah ve vatan aşkı için vazifelendirildikleri noktalara ulaşmak üzere zorlu yolculuğa çıkar. Anadolu'nun yeşil ovalarından, serin sularından ayrılan erler, Yemen'in kuraklığını, azgın nemini, kıtlığını tecrübe ederek yaşam mücadelesi verir. Roman kişisi Mehmet ve diğer askerlerin geçiş noktası olan çöller ve sarp kayalıklar, kimi askere mezar olurken kimi içinde ıstırap noktası haline gelir. Uçsuz bucaksız umman, çöl ve kayalıklar her ne kadar kapladıkları alan sebebiyle geniş bir görünüm sunsa da roman kahramanlarına hissettirdikleri ile kapalı- dar ve çıkışı imkansız olan labirent mekânlara dönüşür.

Yemen'e gitmek üzere limandan yola çıkan bakımsız ve köhne gemi, içindeki binlerce askere zulüm alanı olurken kimi askerin de mezarı olur. Geminin daha önce hayvan taşımacılığında kullanılması sebebiyle oluşan kötü koku askerleri olumsuz etkilerken erzak azlığı, var olan erzağın su ihtiyacını arttırması ve iklimin sunduğu nemli hava da askerlerin susuzluk çekmesine, sıcak yemek yeme ihtiyacı duymasına sebep olur. Bir ay süren gemi yolculuğu sonunda arkadaşının ve birçok askerin ölümüne şahit olan Mehmet'in hisleri, geminin kapalı mekân oluşunu kanıtlar niteliktedir. "Mehmet bunalmış vaziyetteydi. İçinde dayanılmaz bir sıkıntı hissetti. Avaz avaz bağırarak istiyordu." s.113

Romanın bir diğer kapalı mekânı ise çöldür. Yemen'e giden yolda askerlerin ıstırap çekmesine sebep olan en belirgin mekânlar çöllerdir. "Yoksa bu çöl tekdüze, sıg, şekilsiz, renksiz, yoksun bir zaman algısının giderek daha çok şuurlarına sirayet etmesine sebep olacaktı." (s.120) Askerlerin vazife yolunda zorlu mücadelelerinden biri de sarp kayalıklarla olmuştur. Birçok askerin canını alan çöl şartlarının ardından kayalıklarla karşılaşan askerler, burada da hastalanıp can verir. Hacile sonrasında karşılaştıkları sarp kayalıklar, Mehmet ve arkadaşlarında şaşkınlığın beraberinde derin bir yürek yangınına sebep olur. "Mehmet dağı izlemeye başladı; sıkıntılı, bunalmış ve çaresiz..." (s.155) Dağın

yükseklerine çıktıkça hastalanan Hasan'ın durumu iyiye gitmez. Dağın daha alçak seviyelerine inmesinin Hasan'a iyi geleceğini öğrenen Mehmet, Hasan'ı sırtlanıp dağdan indirmeye başlar. Lakin kendi durumu da iyi olmayan Mehmet'in bu çabası sonuçsuz kalacaktır ve Hasan can verecek, kendisi de şehadet yoluna düşecektir. Romanda bu anda yaşanan atmosfer, mevcut mekâna kapalı mekân özelliği verir. “Yıldızlar kayıyordu gökyüzünde bir uçtan diğer uca güpegündüz. Bunu hissediyorlardı. Hava karardı, güneşin altında içleri daraldı. Güneş ar etti bu sahneye. Dağ titredi üzerindeki salmak için engine. Her bir taş haykırdı bir ağızdan, ‘Allah!’” (s.164)

Roman kişilerinden Kısmet de hayatı boyunca kardeşine olan hasretle yaşar ve bu durum onun huzursuz yaşamasına sebep olur. Dokuz yaşında anne babasını kaybedip, kardeşi Mehmet'ten ayrılan Kısmet için birçok nokta kapalı mekân vasfındadır. Bu noktalardan biri kardeşiyle ayrılacağını öğrendiği zamana sahne olan Firdevs Hanım'ın mutfağıdır. “Mutfağın yaprak desenli karolarına doğru savrulduğum sırada o acı sözlerle cam kırıklıkları elime değil, adeta kalbime saplanmıştı.” (s.14) Kısmet'in, kendisini evlatlık edinen teyzesinin Babü'l Yemen'deki evine gittiğinde hissettikleri de bu evi dar mekân boyutuna taşır. “Her şey yabandı, kış bastırılmış gibiydi ruhuma. Bütün şarkıların sustuğu gece, inine çekilmiş bir hayvan gibi, dışarıdan korkan bir çaresizlikle sığınmak durumunda kalacaktım teyzemin evine.” (s.98) Kısmet'in ruhunu daraltan bir diğer mekân ise kendi evidir. Kardeşi Mehmet'in baygın bedenini bulan kocası, Mehmet'i evine getirir. Türk askerlerinin evinde olduğunu öğrenen Kısmet, biri ölü biri baygın olan bu askerlerden birinin kardeşi olma ihtimalini düşünür. Karışık düşünceler içinde ıstıraplı ruh haline sahne olan ev Kısmet için kapalı mekândır. “Kısmet bir an kendisini çölün ortasında hissetti. Evin dışında... Var olanın tamamen dışında... Her şeye dışarıdan bakıyor gibiydi. Rüyalardaki gibi bağırarak isteyip de bağıraramama, koşmak isteyip de koşamama hali gibi...” (s.177) Kısmet'in kardeşi Mehmet ile vedalaştığı acı anın atmosferi doğaya yansır. Uzaklardan bir toz bulutunun kendilerine doğru yaklaştığını gördü. Hava kapanmıştı. Gri ve siyah bulutlar ardı sıra koşuyorlardı. Gün karardı bir anda.” (s.186) Mehmet'in ölümünün gerçekleştiği bu anda kişilerin ruhlarındaki tükenmişliklerin, hüznünlerin ortama yansıyor, gün ışığını yok etmesi Yemen'deki bu evin odasını dar mekân haline getirir.

2.5.5.2.2. Açık- Geniş Mekânlar

Romanda bir yanda vatan ve aşk-ı ilahi yolunda çekilen ıstıraplar okura aktarılırken diğer yanda da beşeri aşkı yaşayan Nagehan'ın yalnızlıktan kurtuluşu, sevdiği adama adım adım gidişi aktarılır. Nagehan hocası Serhat'a ilgi duyar. Hocasına karşı olan ilgisine karşılık bulan Nagehan için yürüdüğü sokak, Serhat'la birlikte gerçekleştirdiği seyahatte ziyaret ettiği camii ve evlilik teklifi aldığı mezarlık açık mekân özelliği taşır.

Yıllarca annesinin bakımıyla ilgilenen Nagehan, annesinin ölümünden sonra üniversiteye gider. Hocası Serhat'a karşı güzel duygular barındıran Nagehan, bir ders esnasında redif asker tanımlaması üzerine hocasının dikkatini çeker. Bu durum Nagehan'ı mutlu eder ve bu ruh haliyle geldiği evinin bulunduğu mahalle, sokak, Nagehan için bambaşka bir his barındırır. “Mahalle sokak evler çok huzurlu görünüyordu ona. Lağım ızgarasından dışarıya çıkıp çevreyi kolaçan eden fare bile sevimli geldi gözüne.” S.30 Nagehan, derste yaptığı açıklamalar ve güzelliği ile Serhat'ın dikkatini çeker. Serhat o andan sonra Nagehan'ı unutmaz ve zamanla bu ikili yakınlaşır. Yemen'e birlikte seyahat eden çift burada aşkın verdiği tesir ile huzurlu ve mutlu ruh halinde yaşarlar. Huzuru hissettikleri ve birbirleri için dua ettikleri camii de Nagehan için açık mekândır. “Uzun bir süre oturduğu yerden kalkması, hatta caminin içerisinde kapıldığı huşu ile ne ara yere oturduğunu bile fark etmemiştir.” (s.196)

Nagehan ve Serhat için açık mekân algısı oluşturan bir diğer mekân ise Yemen'deki mezarlıktır. Büyük dedesi Mehmet'in kabrinin bu mezarlıkta olduğunu öğrenen Nagehan, Serhat ve Tarık ile birlikte mezarlığa gelir. Yol boyunca Kısmet'in yazdığı günlüğü okuyup duygulanan Nagehan, mezarlıkta dedesinin hangi mezarda yattığını bilmeden dua eder ve gözyaşı döker. Duygu dolu bu anda Serhat, Nagehan'ın elini tutar ve evlenme teklifi eder. Çifte sonsuz mutluluk hissettiren bu anın sahnesi olan mezarlığında bu huzur etkisiyle havası değişir. “Havadaki safran rengi yerini ucuz uçuş mavilere, pembelere, morlara bırakıyordu. O esnada tatlı bir rüzgâr peyda oldu.” (s.223) Ölüm, sebep olduğu ayrılık dolayısıyla insan ruhuna acı veren bir kavram olarak bilinir. Sevdiklerinin ruhlarıyla vedalaşan bireyler, bedenlerin hammaddesi olan toprağa, sevdiklerini emanet eder. Bu bedenlere ev sahipliği yapan mezarlıklar da ölümün ve ayrılığın soğuk yüzünü taşır. Fakat Nagehan ve Serhat aşkının önemli bir adımına şahit olan bu mekân, peyda olan huzur sebebiyle taşıdığı kasvetli havadan sıyrılır ve aydınlık sunar. Geçmişte iki kardeşin yarım kalmış hikâyesini taşıyan bu mezarlık, sahne olduğu kavuşma ile yarım kalan hüznü

hikâyeye de bir son olur. Yıllar evvel Kısmet'in pencereden umutsuzluğa, hasrete saldığı yemesi, bugün tatlı bir rüzgârın tesiriyle gelir, Mehmet'in mezar taşına dolanır.

2.5.6. Şahıs Kadrosu

2.5.6.1. Başkişi

Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'dan çekilme sürecinde çatışmalarla mücadele ettiği Yemen'i ve Yemen topraklarını korumak amacıyla canlarını hiçe sayarak şehadete yürüyen Türk redif askerlerini ve hayatlarını konu edinen romanda başkişi Mehmet'tir. Romanda Mehmet ve arkadaşlarının Yemen yolunda karşılaştığı güçlükler ve Mehmet'in ablasına hasret yaşamı, bu iki kardeşin soyundan olan Nagehan ve Tarık'ın buluşması anlatılır. Mehmet çok küçük yaştayken anne ve babasını kaybeder, ablasıyla bir başına kalır. Fakat annesinin arkadaşı Mehmet'i, teyzeleri de Kısmet'i evlatlık almayı kararlaştırmıştır. Eğer bu ayrılık gerçekleşirse Mehmet Anadolu'da kalırken Kısmet Yemen'e gönderilecektir. Planlanan eylem gerçekleştirilir ve Mehmet ablasından ayrılır. Yıllar geçse de ablasına olan hasreti dinmeyen Mehmet, kavuşmanın yaşanacağı günü bekler ve bunun için dua eder. Geçen zamanın ardından Mehmet, askerliğini yapmış, evlenmiş ve baba olmuştur. 1911 yılının Ramazan ayında devletin Yemen'e gönderilmek üzere redif asker aldığı ve bu sebeple kendisinin de göreve çağrıldığını öğrenir. Mehmet, bu haberi ailesine söylemekte zorlanır. Çünkü yıllardır süren çatışmalara gönderilen erler geri gelmemiş, akıbetleri bilinmemiştir. "Redif asker olarak yuvasından ayrılacağını ailesine anlatması zordu. Onların yaşayacakları endişeyi, huzursuzluğu ve hasret acısını düşündüğünde içi şimdiden tuhaf oluyordu." (s.36)

Romanda başkişi Mehmet'in yüzünde hilal şeklinde kırmızı bir leke vardır. Üzüldüğünde, kızdığında bu leke daha da belirginleşir. Mehmet için ayrıcı bir özellik üstlenen bu leke romanda sıkça hatırlatılır. "Onu bıraktığım andaki gözleri geliyordu gözlerimin önüne. Yüzündeki kırmızı leke daha da barizleşmişti. Üzüldüğünde daha da kızarır ve iyice ortaya çıkardı zaten. Boynundan yanağına doğru uzayan hilal şeklindeki bu lekeyi ve gözlerindeki şaşkınlığı unutamıyordum bir türlü." (s.96) Başkişi Mehmet'e ait bu ayrıcı nitelik barındıran leke, onun yıllar sonra ablası tarafından tanınmasında etkili olur. Ayrıca bu leke Kısmet'in torununun yüzünde de varlığını sürdürerek yaşanan hikâyenin ömrünü 2014 yılına taşır. Tarık'ın yüzündeki bu leke sayesinde Mehmet'in torunu Nagehan ve Tarık'ın akrabalık ilişkisi açığa çıkar. "Nagehan Tarık'ın boynundaki lekeye

takılmıştı. İçinde tuhaf duygular, aklında pek çok soru işareti, ortalıkta garip bir hal peyda oldu.” (s.213) Başkişi Mehmet, romanda vatansever kimliği ile ön plana çıkar. Ondaki bu vatan ve aile sevgisinin temelinde Allah aşkı vardır. Peygamberin emaneti olarak gördükleri Yemen topraklarını korumak Mehmet için bir görevdir, her ne kadar zor olsa da bu görev yerine getirilmelidir. Mehmet bu uğurda ailesini ve sevdiklerini geride bırakarak dönüşü olmayan bu yola yolcu olur. Başkişi Mehmet, fedakâr bir Türk eri kimliğinin yanında bilgili, görgülü kişiliği ile Yemen yolundaki diğer askerlerin norm karakteri konumundadır. O, zorlu yolculuk sırasında çaresizliğe düşen, pes etme üzere olan asker arkadaşlarını teselli ve motive eden kişidir. “Mehmet’in bu sözlerinden sonra ambarın içinde birden meşakkatin o dayanılmaz ağırlığının hafiflemesine yetecek bir hava oluştu.” (s.106)

Başkişi Mehmet’in romandaki bir diğer vasfı da Yemen türküsünü geleceğe ulaştıran kişi olmasıdır. Arkadaşı Cabbar’ın söylediği türküden etkilenen Mehmet, bu türküyü cebinden çıkardığı bir kâğıda yazar. Mehmet’in ölümünden sonra abla Kısmet bu kağıdı günlüğünün arasında saklar. “Mehmet cebinden katlanmış, buruşuk, eski bir kağıt çıkarıp sivriltmekten güdük kalmış bir kalemle sözleri yazmaya başladı. Ardından kağıdı katlayıp cebine koydu.” (s.130)

Romanda tematik güç ve değerlerin taşıyıcısı konumundaki başkişi Mehmet pratik zekası, sabrı ve mücadeleci ruhuyla çevresine birçok fayda sağlarken bu yolculuğa çıkarken hedeflediği şehadete ve ablasına kavuşma arzusuna da erişir. “Tam o sırada odanın içi aydınlandı. Kar beyazı bir kelebek kozasından çıkar gibi Mehmet’in dudaklarının arasından başını uzattı ve kanat çırparak yükselmeye başladı.” (s.188) Başkişi Mehmet’in ölüm anını betimleyen bu alıntının ayrıntıları Mehmet’in ölümünün arka planında onun duru yaşamının da yansıması şeklinde gerçekleşir. İyilik ve güzellik hedefleyerek hayat süren Mehmet’in ölümü de bu doğrultuda gerçekleşir. Onun ölümü, kurdun kelebeğe dönüşmesi şeklinde semboliktir. O başka bir âleme yeniden doğmuştur.

2.5.6.2. Norm Karakter

Aşk Cephesi romanında başkişi Mehmet’in gelişimine katkı sağlayan norm karakterleri Musa Ağa, Cabbar ve Kısmet’tir. Musa Ağa, başkişi Mehmet’in Allah aşkını destekleyici unsurdur. Hakkın sevgili kulu Mehmet’in zorlu mücadelesinde ona rehber olan Musa Ağa, Mehmet’i manevi olarak besler, düştüğü anda muhabbetiyle onu tekrar

kaldırır. Yazarın diğer romanlarında benzer vazifeleri üstlenen derviş tiplerinden farklı olarak Musa Ağa, tasavvuf eğitimi almamış, ümmi bir kişidir. “Musa Ağa olarak bilinen bu şahıs gayet cömert, vakar, temkinli ve itidal ehliydi. Genellikle susmayı tercih eder, ihtiyaç halinde konuşurdu. Ümmi olmasına rağmen, hocası Hızır aleyhisselam olduğu için, ondan manevi ilimler almış olup, hikmet ilmüne vakıftı.” (s.41) Musa Ağa, başkişi Mehmet’in şehadet yolunda en büyük yardımcısıdır. Romanda ayb ordusunun neferi olarak sunulan Musa Ağa, olacakları Mehmet’e sezdirir. Askere gideceğini ailesine söylemeyen başkişiyi bu yönde cesaretlendiren Musa Ağa, Mehmet’i yolculuğun başından sonuna değin yalnız bırakmaz. Yemen’e giden gemide Mehmet’le konuşup, öğüt veren, zor zamanında kullanacağı peksimeti ona veren Allah dostu, Mehmet’in son anında da yanındadır ve ona zemzem verir. “Bu arada Musa Ağa, Kısmet ve kocasının konuşmaları esnasında Mehmet’in yanına oturmuş; ağzına zemzem akıtıyordu.” (s.186) Başkişi Mehmet’in psikolojik olarak çöktüğü, sabrının zedelendiği anları hisseden Musa Ağa, tayy-i mekân yaparak Mehmet’i muhabbetiyle bilinçlendirir. “Yemen dağları suskun... Yemen çölleri kızgın... Zaman mı tanır Allah, mekân mı sınırlar emri? Sınırlamaz elbet. Mehmet’in ellerinin üzerine koydu Musa Ağa ellerini usulca. Mehmet ellerine baktı ürpererek. Henüz görmüyordu onu.” (s.169) Romanda Mehmet’in psikolojik olarak düştüğü, darda kaldığı zamanlarda onu motive eden, vazifesini hatırlatan, onun ilerlediği bu kutsal yolda hakiki bir refik görevi üstlenen Musa Ağa, başkişinin gelişimine destek olan norm karakter özelliklerini belirgin bir şekilde taşıyan tiptir.

Romanın bir diğer norm kişisi ise Mehmet’in Yemen yolculuğundaki asker arkadaşı Cabbar’dır. Zorlu iklim şartları ve açlığın zulmedici etkisinde gerçekleşen seferde Mehmet her ne kadar diğer askerlerin moral ve motivasyonlarını destekleyici eylemlerde bulursa da zaman zaman çıkmaza girmiş ve bunalımlar yaşamıştır. Mehmet’in bu anlarında Cabbar kişisi de yaptığı konuşmalarla Mehmet’i bulunduğu ruh halinin dışına çıkarır ve onun manevi duygularını tetikler. “Bunlar bizim topraklarımız yiğitler, bu yüzden çektiğimiz sıkıntılar önemli değil. Dalma öyle derinlere geçecek hepsi elbet.” (s.124) Mehmet, çölün zorlu şartlarında şahit olduğu ölümlerinde etkisiyle dalgın haldedir ve içinden dua ederek Allah’tan yardım diler. Şehadeti vazife başında tatmayı dileyen Mehmet’in dalgın halini gören Cabbar, alıntılanan bölümdeki sözlerle Mehmet’in dalgınlığını giderir. Cabbar, günümüzde anonim bir eser olan Yemen Türküsünün romandaki söz yazarıdır. Yiğit Türk erlerine mezar olan bu Yemen yolculuğunda düştükleri çölde gür sesiyle yemen türküsünü okuyan Cabbar, orada bulunan arkadaşlarını etkiler ve Mehmet bu türküyü yıpranmış bir

kağıda not olarak tarihe iz bırakmak ister. “O kadar içime işledi ki bu sözler anlatamam sana. Bizim hikâyemiz bu, daha iyi ne anlatabilir ki şu anki halimizi?” (s.129) Cabbar kişisi romanın genel kurgusundaki hacmi geniş olmasa da Mehmet’i ve diğer askerleri, çıkmaza düştükleri anda motive edişi ile dikkat çeker. Kimi zaman Mehmet’in destekleriyle moral bulan askerler kimi zaman da Cabbar’dan destek alırlar. Bu yönleriyle Mehmet ve Cabbar birbirleri için de norm kişi vasfındadırlar.

Başkişi Mehmet’in ablası Kısmet de romanın norm karakterlerindedir. Küçük yaşta ablasından ayrılan Mehmet, yaşamı boyunca ablasına kavuşmayı diler. Yurdundan redif asker olarak ayrılan Mehmet, bir daha geri dönemeyeceğini bilmektedir ve bu sebeple yapacağı bu meçhul, zorlu yolculukta en azından ablasını görebilme umuduna kapılır ve bu yönde dualar eder. “Ama her şeyde bir hayır var derler. Ablacığımı vereceksin belki bana. Belki bu haneden ayrılışım hasretime kavuşmama vesile olacak, bilinmez.” (s.37) Ummanda, çölde ve sarp kayalıklarda susuzluk ve açlığın etkisiyle çok kez çaresizliğe düşen Mehmet’in motivasyonunu yükseltmedeki bir aracı da ablasını bulma, hasretini sona erdirme umududur. Mehmet’in hisleri gerçekleşir ve bitkin bedeni ablasının evine götürülür. Mehmet her ne kadar ablasına olan hasretini dindirememiş olsa da ölmeden ablasını görür, sesini duyar. Mehmet’in yaşama bağlılığını artıran, sabrını kuvvetlendiren Kısmet kişisi de bu yönleriyle norm karakter olarak romandaki yerini alır.

Romanda Kısmet’in duygu dünyasına ayrıntılı bir şekilde yer verilirken Musa Ağa ve Cabbar’ın fiziki ya da ruhsal durumu hakkında ayrıntı verilmez. Romanda bu kişilerin bilgisine ve imanın getirisi olan manevi yönlerine vurgu yapılır.

2.5.6.3. Kart Karakter

Aşk Cephesi romanında başkişinin gelişimini engelleyen, onu olumsuzlayan net bir kart karakter yoktur. Mehmet ve ablasını, anne ve babası öldükten sonra evlat edinen iki aile bireyleri, teyze ve Firdevs Hanım, her ne kadar başkişi ve ablasının hasret içinde yaşamalarına sebep olsalar da roman içerisinde kayda değer bir alan kaplamazlar. Çocukları evlat edinen ailelerin eylemleri vaka akışında değil, geri dönüşlerle okura sunulur.

Romanda başkişisinin gelişimini engelleyen unsur, Yemen yolculuğu sırasında karşılaşılan iklim şartları ve açlıktır. Mehmet’in şehadet arzusunu ve ablasına kavuşma

isteğini engelleyen zorlu iklim şartları ve açlık, onun düşmanla çatışmaya giremeden ve ablasıyla hasret gideremediği için ölmesine sebep olmuştur.

2.5.6.4. Fon Karakter

Aşk Cephesi romanının vaka halkasına derinlik katan, gerçeklik algısını arttıran fon karakter kadrosu oldukça kalabalıktır. Bu fon karakterleri işlevleri açısından iki gruba ayırmak mümkündür. Mevcut fon karakterlerin ilk grubu işlevsel değer taşıyan Muşlu Zübeyir, Hasan, Nagehan, Serhat, Tarık'tır. Mehmet'in Yemen yolculuğunda yoldaş asker arkadaşlarından olan Muşlu ve Hasan, zorlu şartlara dayanamaz ve yolculuk sırasında ölür. Romanda tematik gücün simge değeri olan Yemen türküsünde geçen "burası Muş'tur, yolu yoktur" dizesi hakkında konuşulur. Muş/ Huş tartışmalarından bahsedilir ve türkünün aslının "Muş'tur" olduğu savunulur. Bu savı da redif asker Muşlu ve onun ölümü destekler. Redif asker Hasan ise Mehmet'in sürekli diyalog kurduğu kişilerdendir. Hasan'ın ölümünü engellemek isteyen Mehmet, onu sarp kayalıkların daha alçak seviyesine indirmek ister lakin çabası yetersiz kalır. Mehmet'in merhametini, vefasını görünür ve gerçekçi kılınmasında Hasan figüratif bir kişidir.

Romanın vakasını günümüze taşıyan kişileri Nagehan, Tarık ve Serhat, romanda geniş bir alan kaplasa da atalarının yaşadığı zor günleri ve o günlerin izlerini geleceğe taşıyan figüranlardır. Nagehan romanda fiziksel ve ruhsal açıdan derinlemesine tasvir edilir. Mehmet'in torunu rolünü üstlenen Nagehan, güzelliği, merhameti, vefası ve tarihe olan ilgisiyle ön plana çıkar. Hocası Serhat'ın verdiği araştırma ödevi sebebiyle Yemen türküsünün kayıp parçasını arayan Nagehan, bu yoldaki izleri takip ederek Yemen'e gider ve dedesinin kardeşine ait günlüğü bulur. Bu günlük sayesinde türkünün kayıp parçaları bulunurken Kısmet ve Mehmet'in nesli yıllar sonra buluşur. Nagehan'a bu araştırma ödevini vererek geçmişin kapılarının yaşanılan ana açılmasına vesile olan Serhat, üniversitede profesördür ve bir ders esnasında Nagehan'ı fark ederek ona aşık olur. Nagehan'ı Yemen'e götüren Serhat, açığa çıkacak gerçekleri destekleyen figürandır. Tarık ise Kısmet'in torunu rolüyle elindeki yazılı kaynaklar vesilesiyle yemen türküsünün kayıp parçalarını bulmayı sağlayan fon karakterdir.

Romanın ikinci grup fon karakterleri ise; üniversitedeki öğrenciler, sahaf Enes Amca, Nagehan'ın annesi, komşu Zinnur Hanım, sokakta oynayan çocuklar, cemaat, müezzin, Mehmet'in karısı, kızı, rihtımdaki gençler, askerler, Karadenizli asker, gemideki

askerler ve komutan, garson, sahildeki çocuklar, seyyar satıcılar, Kısmet'in kocası Yusuf, Hüsyin, taksici, Tarık'ın nişanlısı, Tarık'ın evindeki hizmetçi, Yemen sokaklarındaki adamlar ve peçeli kadınlar, mezarlıktaki adamlardır.

2.5.7. İzleksel Kurgu

Aşk Çölü romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 5. *Aşk Çölü* Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç (Ülküdeğer)	Karşıt Güç (Karşıdeğer)
Kişiler Düzeyinde	Mehmet Kısmet Musa Ağa Cabbar Nagehan, Serhat, Tarık	Firdevs Hanım, Teyze
Kavramlar Düzeyinde	Aşk Hasret Hüzün Sevinç Kavuşma Vatan Sevgisi Yalnızlık Umut, Şehadet, Sabır, Vefa	Çatışma İsyan Ölüm Savaş Açlık İhanet Başkaldırı
Simgeler Düzeyinde	Yemen türküsü Hilal leke Kolye, Yemeni, Defter	Çöl Mezar Gemi

2.5.7.1. Aşk

“Ölüdür tüm bedenler aşk girmeden cana.” (s.132)

Romanın temel izleklerinden biri aşktır. Yazar, romanlarında sıkça yer verdiği aşk temasını, bu romanında da başköşeye koyar. Romanlarında aşk izleğini beşeri ve ilahi olarak iki yönüyle işleyen Yenişehirlioğlu, aşkı, Hakk'a ulaşma yolunda kıymetli bir

cevher, dünya hayatında ise huzura kaynaklık eden yegane unsur olarak görür. Onun aşkı beşerde filizlenerek göğü aşan, ilahi olana ulaşan değerli bir varlıktır. Aşkı kainatın özü olarak gören yazar, bu uğurda kahramanlarına sevdiklerinden ve canlarından fedakarlık yaptırarak onları aşkın sahibine kavuşturur. “Onlar biliyorlar Allah için çıktıkları yolda ölümü... Bütün gerçeklik bir damla aşktan, kâinat özü demek ki bundan.” (s.165) Vatanını, ailesini, namusu korumak isten Türk erleri, Mehmet ve arkadaşları, kendilerine verilen vazifeyi ilahi bir emir olarak kabul edip, hakkın sevgisine erişmeyi bu uğurda can vermeyi göze alırlar. “En zirvede, en büyük ‘zevk’ olan ilahi aşkı bulmak için bedenlen erimek, yok olmak gerekiyormuş zahir.” (s. 112)

Mehmet ve arkadaşları, Yemen topraklarını peygamber emaneti olarak sahiplenir ve korumak ister. Tahammül edilemez bir seferin içine düşen askerlerin tek sığınağı Allah sevgisidir. Bu sevgi uğruna can verdikleri çölleri, Aşk Çölü olarak adlandırır. “Fakat ölüm kadar başka bir şey daha var ki, işte o şeyin adı ‘AŞK’ tır.” (s. 111) Roman başkışisi Mehmet, ilahi sevgi ve muhabbete kavuşturulan, aşk izleğinin taşıyıcısı olan kişidir. O geriye dönemeyeceğini bilerek bu sefere çıkar. Karşılaştığı zorluklar karşısında zayıf düşen Mehmet’e gerçek aşkın kaynağına kavuşma vaadi verilir. “Haydi geri dön. Seni bekleyen mükâfatı bilsen koşarak tırmanırsın bu dağları.” (s. 157) Mehmet’in zorlu yolculukta bitkin düşen bedeninin ruhundan ayrılışı, romanda Mehmet’in sevgiliye kavuştuğu düğün günü olarak tanımlanır. “Şimdi ablanla vedalaşacaksın ve esas kavuşman gerekene kavuşacaksın. Bu her şeyden daha değerlidir. Bugün senin düğün günün.” dedi. (s. 186)

Romana konu olan bir diğer aşk ise Nagehan ve Serhat’ın aşkını üstlenen beşeri aşktır. Yalnızlık etkisinde hayat süren bu iki insanın huzuru aşkla can bulur. Yılların sorumluluğunu üstlenen Nagehan, kendisi için yaşamayı göz ardı etmiş biridir. Annesinin ölümüyle yalnız kalan Nagehan, hocası Serhat’a aşık olur, fakat bunu dillendirmeye çekinir. Zamanla bu aşkın tesirine daha da giren Nagehan, hayaller kurar ve artık bu hisleri gizlememesi gerektiğini bilir. Zira ona göre kula duyulan sevgi, insanı Allah’a ulaştıran, gerçek aşka yönelten bir duygudur. “İnsan sevdiğini neden düşünmesin, bunu yapmak suç mu, Allah insanı sevsin diye yaratmadı mı? Sevmek Allah’ı bulmanın en güçlü yolu ve tecrübesi değil mi? Aşk kulda yaşanmadıktan sonra nasıl arş-ı alaya ulaşacak ve yaratıcısını tespit edecek?” (s.131) Nagehan ve Serhat aşkı romanda ideal beşeri aşkı temsil eder. Cinsellikten uzakta gönül birliğine dayanan, gerçek aşka geçişin önemli bir basamağı olan bu muhabbet, her iki çiftten de karşılık bularak evliliğe doğru yol alır.

2.5.7.2. Kutsal Ölüm: Şehadet

Türk milletinin yakın siyasi tarihini romanlarına taşıyan yazar, yaşanan olayları gölgeleyerek bu olaylar nezdinde kahramanların anılarını ve ruh dünyalarını ön plana çıkarır. Yakın tarihin siyasi hareketliliği çatışmaları ve savaşları doğurmuş, iki kutba ayrılan insanları karşı karşıya getirmiştir. Bu karşılaşma tesirleriyle de birçok insan hayallerine ve sevdiklerine sonsuza kadar veda etmiştir. Yaşanan bu vedaların kimi kutsal davalar uğruna yaşanmış kimisi de bir hiçe kurban gitmiştir.

Vatan topraklarını düşmanın mahrem elinden korumak isteyen Türk eri, topraklarında yaşanan çatışma ve savaşlara üst bilinçle katılmış, davasını kutsallaştırarak yaşanan vedaları da sevinçle karşılamıştır. *Aşk Çölü* romanının kahramanlarından Mehmet ve arkadaşları da Yemen topraklarında çıkan çatışmaları, İslam dinin birliği ve dirliği için, vatanlarının bütünlüğü için yatıştırma göreviyle yola çıkmıştır. Geri dönüşü olamayan bu yolculuğu konu alan romanın temel izleklerinden biri de kutsal dava için yaşanan ölüm izleği olmuştur. Yemen'e uzanan bu uzun yolun ilk yarısı köhne bir gemide, uçsuz bucaksız bir ummanda yaşanır. Bir ay süren bu gemi yolculuğunun zorlu şartları birçok askerın vedasına sebep olur. "Böylesine uzun bir sefer için başka milletlerin evlatları bu işkenceye katlanabilir miydi bilinmez ama kutsal davaları için katlandıkları bu yolculuk pek çoğunun sonu olmuştu." (s.104) Susuzluğun hat safhaya çıktığı bu gemi yolculuğunda şehadete eren bir asker de Muşlu olarak bilinen Zübeyir'dir. Muşlu zayıf bedeniyle okyanusun ortasındaki bu kızgın güneşe ve tuzlu yiyeceklerin daha da tetiklediği susuzluğa daha fazla dayanamaz ve ölür. Onun bu duygu yüklü vedası tüm askerleri derinden etkiler. "Beni, beni... Köyüme gömün" diye sayıklamaya başladı Muşlu. Yüzündeki gülümseme arttı. Bembeyaz inci dişleri ortaya çıktı o anda. Yutkunmaya çalıştı, gözleri donuklaştı ve nefesi tükendi. Son nefesini tek bir seferde dışarıya doğru bırakıverdi." (s.109)

Zorlu yolculuğun ikinci mezarlığı ise çöllerdir. Çölün zorlu iklim şartları ve erzak azlığının getirdiği açlık etkisinde askerler dayanılmaz bir sefer süreci yaşar. Binek hayvanları kendilerine zimmetlenen askerler, kendi ihtiyaçlarını karşılayamazken hayvanları da doyurmak durumunda kalırlar. Kendilerine emanet edilen bu hayvanları koruma adına yolculuklarına yayan devam eden askerler birer birer can verirler. Çöl şartlarına daha fazla dayanamayan asker Hasan, bitkin düşer. Hasan'ın ve diğer arkadaşlarının tek endişesi verilen görevi icra edemeden bu çölde yok olup gitmektir. "Buraya gelenin bir daha geri dönemeyeceğini, geriye dönenin yorgun bir potin ile rengi

solmuş bir fes olduğunu biliyordum. Ama bunu yaşamak ve şahit olmak dayanılmaz!” (s. 157) Bu zorlu yolculukta yok olup gitmekten çekinen Hasan, sarp kayalıkların zorlu şartlarına dayanamaz ve şehit olur. “Gözleri açık, bakıyor Hasan göğün derinliklerine. Gördüğü neyse gülüyor yüzü pür ü pak.” (s.167)

Romanda ölümü sahnelenen bir diğer kişi de Mehmet’tir. Romanın başkişisi Mehmet için ölüm yaşanan yolculuğun başından itibaren kendisine müjdelendir. Zorlu şartlar karşısında son anına kadar hayatta kalma mücadelesi veren Mehmet’in bu yolculuktan beklediği ablasına kavuşmak ve şehadete ermektir. Mehmet bitkin düşmesine rağmen Hasan’ın çaresizliğine karşılıksız kalamaz ve onu yaşatmaya çalışır. Hasan’ı dağın alçak seviyelerine indirerek basıncın etkisinde kurtarmaya çalışan Mehmet de daha fazla mücadele edemez ve şehadet yoluna girer. Askerlerden geride kalan Mehmet ve Hasan’ı bulan Yusuf, abla kardeşin kavuşmasına yardımcı olurken, ölüm bu kavuşmaya son verir. “Mehmet son bir kez gırtlaklarını yırtan bir öğürtü ile kusmaya çalıştı ama boş midesinden hiçbir şey çıkmadı ve başını yana bırakıverdi usulca.” (s.188)

Romanda aşk ve ölüm izlekleri birbirlerini destekleyerek yaşanan vedaları kutsallaştırır. Mehmet’in gerçekleştireceği zorunlu yolculuk, şehadetin gerçekleşmesi için gerekli aşamaları barındıran unsurdur. Hasan ve Muşlu’nun sahnelenen ölümleri ise romanın izleğinin destekleyicisi durumundadır.

2.5.7.3. Geride Kalanların Hasret Mezarlığı: Yemen

Havada bulut yok, bu ne dumandır?
 Mahlede ölüm yok, bu ne şivandır?
 Şu Yemen elleri neden yamandır?
 Giden gelmiyor, Acep nedendir? (s.128)

Yakın dönem Türk siyasi tarihini romanlarında işleyen yazar, geçmişte yaşanan bu vakaları günümüzle ilişkilendirerek yeniden kurgular. Romanlarının kurgusal çerçevesini oluştururken nesnel zamanın verilerinden yararlanan yazar, sözünü anlatıcıya emanet ederek, tarihi olayları yorumlar. *Aşk Çölü* romanı da, Osmanlı’nın Ortadoğu’dan ayrılış yıllarında gerçekleşen Arap isyanlarını, isyanları yatıştırma amaçlı gerçekleştirilen faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sonuçlarını işler. Özelde Yemen’e çatışmaları yatıştırmak amaçlı gönderilen redif askerlerin hazin öyküsünü işleyen romanda, mevcut temalar da bu

işleyiş çatısında şekillenmiştir. Redif askerlerin çıkan isyanları kontrol altına alma göreviyle çıktıkları yolculukta, açlık, susuzluk, ayrılık hasreti, sabır gibi tematik kavramlarla mücadelesi romanın öne çıkan izlekleridir.

Yemen'in, ekonomik ve stratejik özellikleri diğer devletlerin olduğu gibi Osmanlı Devletinin de dikkatini çeker. Bu sebeple Osmanlı Devleti, idaresine aldığı Yemen'de 1538-1636 yılları arasında ilk hâkimiyet dönemini yaşar. (Polat, 2017: 115) Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethinden itibaren başlayan bu hâkimiyet, Kanuni döneminde çıkan Zeydi imamlarının isyanları sebebiyle son bulur. (Sert, 2016: 122) 19. Yüzyıla kadar Osmanlı hâkimiyeti dışında kalan Yemen, bu yüzyılda batılı devletlerin çıkarları sebebiyle ilgi odağı olmuş ve bu durum İslam coğrafyasının güvenliğini tehdit etmiştir. Osmanlı Devleti de, Müslüman coğrafyaya yöneltilen tehditleri engelleme amacıyla yönünü tekrar Yemen'e çevirmiştir. (Yavuz, 1985: 49) Yusuf Sarıay, "Osmanlı Arşiv Belgelerinde Yemen" adlı çalışmanın önsözünde bu durumu şu şekilde belirtir: "Osmanlıların Yemen üzerindeki hâkimiyetlerinin temel sebeplerinden birinin Müslümanların kiblesinin bulunduğu Mekke şehrine oldukça yakın olan bölgeyi ve çevresini yabancıların suikast ve saldırılarına karşı korumak olduğunu rahatlıkla söylemek mümkündür." (DAGM, 2008: 15) Osmanlı'nın Yemen üzerinde ikinci kez hâkimiyet kurma çabası karşısında bazı yerel yönetimler, bu hâkimiyete başkaldırı eylemlerinde bulunarak batılı devletlerin de teşvikiyle isyan etmiş ve çatışmalara sebep olmuştur.⁵ Devletin zor dönemlerden geçmesi sebebiyle Yemen'de gerçekleşen isyanları kontrol altına alma görevi üstlenen orduda da birtakım sıkıntılar yaşanmıştır. Yemen'in içinde bulunduğu coğrafyanın zorlu iklim şartları etkisiyle yaşanan asker ölümleri sebebiyle ordu yeni asker takviyelerine ihtiyaç duymuştur. Bu sebeple devletin asıl ordusunu oluşturan nizamiye kuvvetlerine ek olarak 1834 yılında redif teşkilatı⁶ kurulmuştur. (Çakaloğlu, 2016:118) Osmanlı devleti verdiği tüm uğraşlara rağmen, I. Dünya Savaşı'nda yaşadığı ağır yenilgi etkisiyle Yemen'deki varlığını da kaybetmiştir. (Hatipoğlu, 2004: 125) 1919 yılında Yemen'den ayrılan Osmanlı, geride

⁵ Osmanlı hâkimiyetine karşı isyan eylemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Turgut, 2004).

⁶ Redif asker: "Son dönem Osmanlı ordusunda, askerlik görevini bitirdikten sonra yedeğe ayrılan er." (TDK Sözlük Erişim: 08.04.2020) Redif teşkilatı: "Redif askeri teşkilatı 8 Temmuz 1834'- te Redif Kanunnamesi'nin çıkarılmasıyla oluşturuldu ve gereğinin yapılması Serasker Koca Hüsrev Paşa'ya havale edildi. Tam adı Redif-i Asakir-i Mansüre veya Asakir-i Redife-i Mansüre olan bu ordunun kuruluş amaç, Yeniçeri Ocağı'nın ilgasını (1826) müteakip Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye adıyla oluşturulan yeni orduya destek sağlamak ve halkı uzun süre mecburi hizmette tutmadan kendi bölgelerinde eğiterek iç güvenliği sağlamaktı. Sözlük anlamı "arkadan gelen, birinin ardından giden kimse" olan redif kelimesi burada "fiili ve muvazzaf ordunun yedeği " (ihtiyatî kuvvet) manasında kullanılmıştır. Bu ordunun en önemli özelliği subaylarının ve efrâd-ı redife" denilen erlerinin daimi statüde oluşuydu." (Özcan, 2007: 524)

yüzyıllar boyunca dinmeyecek acılar, nesiller boyu aktarılabacak hasret hikâyeleri bırakmıştır. (Öztürk, 2019)

Osmanlı tarihine ait bu yaşananları romanının kurgusuna dâhil eden yazar, Osmanlı'nın Ortadoğu'dan ayrılışını ve 1911-1918 yılları arasında Yemen'e giden redif asker taburunun yaşadığı çileli sefer yolculuğunu konu edinir. Romanda dönemin siyasi hareketliliği kahramanların dilinden özetlenerek okura aktarılır. Romanda Anadolu erlerinin yaşadığı zulüm yolculuğuna sebep olan başkaldırı/ isyan eylemleri tematik düzende vurgulanır. Geçmişin anlatıldığı kısımlarda askerler arasında yapılan konuşmalarda, günümüzün anlatıldığı kısım da ise Nagehan- Sahaf Enes Amca ve Tarık'ın konuşmalarında yaşanan isyanların içerik ve bilgisi okura aktarılır. “Ağabey bu Arap imamlar ikide bir neden bize başkaldırıp duruyor?” (s.70) Bu aktarımla başkişinin yaşadıkları daha etkili ve gerçekçi bir şekilde kurgulanır. Redif taburu İskenderun limanından hareket ederek bir ay süren umman yolculuğundan sonra çöllerden ve sarp kayalıklardan geçerek görev yerine ulaşmayı amaçlar. Fakat bu yolculuk açlık, susuzluk, kuraklık gibi nedenlerle birçok asker için yarıda kalır. Yolculuğu tamamlayan askerlerden olan başkişi Mehmet de açlık, susuzluk gibi temel ihtiyaç yoksunluğunun sebep olduğu durumları yaşar ve bu izleklerin sık sık dile getiricisi konumunda romanda yer alır. “Açlık ve çaresizliğin hepimize galip gelip bedenlerimi mesken edinmesi gibi bilirim. Bu açlık, bu zahmet her yönden esiyor, dört bir tarafımız tepelerle çevrili, boğuluyoruz bu kum çukurunda.” (s.123) Açlığın etkisinde kalan ordunun durumu da okura iletilmiştir. Verilen bu ayrıntı nesnel zamanın atmosferini romana taşıırken, işlenen açlık temasını da vurgular niteliktedir. “Açlıktan her gün yaklaşık 60 kişi ölüyordu, öyle ki 6.000 asker bir ayda 2.000 askere düşmüştü. Hepsi savaşamayacak kadar bitkindi. Aralarında açlıktan aklını oynatanlar, firar edenler oldu.” (s.155)

Romanda bedenlerin yaşadığı açlığın beraberinde bir nevi ruhi açlık sayılabilecek ayrılık hasreti de işlenir. Başkişi Mehmet, daha çocuk yaşlarda ablasından koparılır ve tükenmeyecek bir hasrete düşürülür. Vurgulanan bu hasret karşılıklıdır. Mehmet ve ablası Kısmet, ayrıldıkları günden itibaren ruhlarının derinliklerinde amansız bir hasret duygusuna kapılırlar. “Ayrılık hasreti vurdu bağrıma. Neden ayrı düştük sanki! Yalnızlık çölünde mahsun biriyim. Gönlüm ateş sanki... Hasret ise elime batmış ve bir türlü çıkmak bilmeyen bir kıymık...” (s.9)

Romanda kadın şahsiyetler ayrılık ve hasret hislerinin temel taşıyıcılarıdır. Erkek kahramanların da bu duyguları hissettikleri romanda, etkili aktarımlar kadınların iç dünyalarını okura yansıtılmalarıyla gerçekleşir. Kısmet küçük yaşta ayrıldığı kardeşine özlem duyarken kocasını askere gönderen Mehmet'in karsı da bu hasrete düşenlerdendir. Romanda söz sahibi olamasalar da sevdiklerini, kardeşlerini, evlatları dönüşü olmayan Yemen yollarına uğurlayan kadınların hasreti de dile getirilir. "Gece bir ses geldi derinden derinden/ Beni mi çağırıyor Yemen çöllerinden diye ağlayan kadınlarımızın hasretleri de dindirmiyor açlığını." (s.37)

Dönüşü olmayan sefere giden redif askerlerin geride bıraktıkları hasret nesilden nesle aktarılır. Mehmet'in karısının ve kızlarının hasreti ve bu hasretin hikâyeleri kendilerinden üreyen nesillere de etki eder. Nagehan, büyük dedesi Mehmet'in Yemen'e gidişini ve geride kalanların Mehmet'in yolunu gözleyişini annesinden dinler. Zira Nagehan'ın annesi de hastalığın etkisiyle sık sık dedesi Mehmet'in seferden dönüp dönmediğini sorar.

Yemen ayrıca onda başka anılar da canlandırır. Annesi "Baban Yemen'den döndü mü?" diye sorar; Nagehan annesinin bu sorusu üzerine içinin acıdığını hissederdi. Bir yandan annesinin saçını okşayıp, diğer yandan da "geldi anneciğim şimdi çarşıya çıktı, sen üzülme" diye annesini sakinleştirmeye çalışırdı. (s.29)

Yakın geçmişte Yemen'de yaşanan acılar ve hasret, Yemen türküsü aracılığıyla geleceğe aktarılır. Anadolu kadının hasret çığılığı olarak sembolleşen bu türkü, işlenen hasret temasının sunumunda etkilidir. Romanda bir takım Arap imamlarının kalkıştığı isyan eylemleri, Türk erleri için geri dönüşü olmayan yolculuğa sebep olur. "Ne zaman bir köşe de ismin geçse senin koca bir mezarlık olduğunu söylüyor bütün gönüller." (s.37) Türlü çilelerin yaşandığı bu ayrılık hikâyesinde binlerce askere mezar olan Yemen yolları, binlerce canın hasretinin de gömüldüğü uçsuz bucaksız bir hasret mezarlığına dönüşür.

2.6. Kanaviçe

2.6.1. Romanın Kimliği

Kanaviçe, Yenişehirlioğlu'nun altıncı romanıdır. İlk basımı Ağustos 2015'te, çalışmamıza kaynak olan ikinci basımı ise Aralık 2017'de yapılmıştır. Romanda Türklerin yakın tarihinde gerçekleşen ve kanayan yara olarak tanımlanan Ermeni tehciri, tehcir öncesi ve sonrasında yaşananlardan etkilenen Türk, Ermeni ve Arap milletlerinin

yaşadıkları yeniden kurgulanmıştır. Romanda iki farklı zaman dilimi kullanılarak olayların geçmişteki seyri ve günümüzdeki etkisi, şimdinin ve geleceğin nesillerine aktarılmıştır. Romanda 1914-15 yıllarında Kütahya’da yaşayan ermeni bir ailenin var olan birtakım sıkıntılarının üzerine bir de Ermeni tehcirinin yaşanması sonucu gerçekleşen hazin sonu anlatılır. Yaşadığı topraklara ihanet girişiminde bulunmayan, kardeşlik bağlarına sıkı sıkı tutunana Aram, sahibi olduğu okulda olası isyan faaliyetlerinin gerçekleşmemesi için Adapazarı’na gider, fakat o sırada çıkan tehcir kararı sebebiyle göç kervanına katılır. Göç sırasında zor anlar yaşayan, çeşitli eylemlere şahit olan Aram, kaçarak Kütahya’ya gelmeyi başarır. Aram’ın yokluğunda hastalığı daha da tetiklenen Ani, cinnet geçirerek oğlunu boğar. Ani’nin cinnet gecesine yetişen Aram, karısını ve oğlunu toprağa verdikten sonra yurdu terk eder. Geride kalan küçük kızını yardımcıları Zeynep’e bırakan Aram, kızına yazdığı mektupları Ani’nin işlediği kanaviçe tabloya saklar. Yıllar sonra 2013 yılında tesadüfen bu mektuplara ulaşan Mert, öğrendikleri karşısında ne yapacağını bilemez. Geçmişine dair şaşırtıcı bilgiler edinen Mert, âşık olur ve sevdiği kadınla evlenerek mutlu olur.

Romanın kapak sayfasında, hasır sepetin içinde küflü limon bulunmaktadır. Yazar bu görseli, Ani’nin ölümünün ardından bir yuvanın kadınsız kalışını tanımlayan bir metafor olarak tanımlar. Ani’nin sevgiyle işlediği, mutlu sevgililerin bulunduğu kanaviçe tablo, romanın simgeler düzeyinde tematik güç olarak romanda yerini almış ve romanın adının oluşumuna etki etmiştir.

2.6.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Kanaviçe romanı, hâkim bakış açısına sahip yazar anlatıcı tarafından okura aktarılmaktadır. “Bazı yaralar iyileşmez; acısı azalır, kurumaya yüz tutar belki ama hep bir iz bırakır geride. Hangimizin böyle bir yarası yok ki...” (s.9) cümleleriyle başlayan romanın anlatımında ilk cümleden itibaren yazar anlatıcının varlığı sezilir. Yazar anlatıcı, sınırsız bilme gücüyle kahramanların duygu ve düşüncelerine hâkimdir. Mert’in aile bireylerinin ölüm haberini aldığı anın hissiyatına vakıf olan anlatıcı, bunu okura yansıtır. “Sırtından bir ürpermeyle bütün vücudundan ateş çıkar, ense kökünde bir kanca sıkıştırır ve aynı anda kalbinin üzerinde bir dağlanma hisseder ya; işte tam bu duygular içerisindeydi Mert.” (s.10) Roman kişilerinin iç dünyalarına hâkim olan yazar anlatıcı, onların niyetlerini, hal ve hareketlerinin sebeplerini okura anlatan sestir. Okur,

komşularının tavrından rahatsız olan Ani'nin karakteristik bir yanını yazar anlatıcının açıklamasıyla bilir. "Zaten aşırı hassas olan Ani, tuhaf biçimde karşısındaki insanın duygularını hisseder ve bundan çok etkilenirdi. İnsanlarla pek ünsiyet kurmamasının asıl sebebi de buydu. Kimin yalan söylediğini kimin numaradan konuştuğunu anlardı." (s.101)

Romanın kurgu zeminine hâkim olan anlatıcı olayların seyrini bilir, olacıklardan haberdardır. Karısının her geçen gün artan davranış bozukluklarından endişelenen Aram, onun tedavi edilmesi gerektiğini düşünür fakat bunu karısına bir türlü kabul ettiremez. Aile saadetini etkileyen bu ruhsal bunalımlar karşısında çare arayan Aram, yaşananları zamana bırakmayı yeğler. Lakin karısının içinde bulunduğu durum giderek kötüleşecek ve Aram'ın zamana bırakma edimi işe yaramayacaktır. Okur gerçekleştirilen bu eylemin sonuçsuz kalacağını yazar anlatıcı vasıtasıyla öğrenir. "Ama zamana bırakmak da bir çözüm olmayacak, her şey düzeleceğine giderek daha da karmaşık bir hale bürünecekti." (s.71)

Kahramanların ruhsal durumlarının, psikolojilerinin bilgisine de yazar anlatıcı aracılığıyla ulaşılır. Kocasının sürgün edildiğini öğrenen Ani onun dönüşünü bekler. Bu bekleyiş sırasında kocasına kızgındır. Ani, Aram'ın Adapazarı'na gitmesini istememiş, fakat Aram bunu görmezden gelerek evden ayrılmıştır. Çok sevdiği kocasına özlemle birlikte kızgınlık duyan ani, zihninde gizlenen hastalığın etkisiyle cinnet anı yaşar. Bu cinnet anı yaşanmadan önce Ani'nin yaşadıkları yazar anlatıcı tarafından aktarılır. "Ani'nin kafasının içinde binlerce tırtıl oradan oraya kıvrıla kıvrıla dolaşıyordu adeta. Eliyle başına vurmaya başladı. Kafasının içindeki seslere hükmedemiyordu. Kovanlarından çıkmış arıların vızıltıları gibi bir ses sürekli kulaklarında yankılanıyordu." (s.201)

Roman kişileri, tüm yönleriyle yazar anlatıcı tarafından okura tanıtılır. 1993 yılında dünyaya gelen ve anne babasız büyüyen Nazlı'nın gençlik yıllarını okura aktaran kişi, yazar anlatıcıdır. Okur onun derin tasviri ile kişileri tanır. "Ailesinden pek çok kişiyi kaybettiği için kendi ayakları üzerinde durabilmeyi erken yaşta öğrenmişti. Kimseye muhtaç değildi ama şehrin keşmekeşinden, hayatın monotonluğundan ve dünyanın dayandığı hoyratlıktan bunalmıştı. Özetle kendini yalnız hissediyordu." (s.53)

Vaka örgüsünün oluşumunda kahramanların zihin dünyalarını iç çözümleme tekniği ile ortaya çıkaran yazar anlatıcı, diyalog ve anlatma yöntemlerinden yararlanmış, zaman zaman özetleme tekniği kullanarak gerçekleşen olayların algılanmasını kuvvetlendirecek ayrıntıları okura aktarmıştır. Ayrıca montaj tekniği kullanılarak verilmek istenen mesajlar, anlatılan durumlar çeşitli kaynaklardan yapılan alıntılarla desteklenmiştir.

2.6.3. Olay Örgüsü

Kanaviçe romanı yazar tarafından "MERT Kütahya (2013) / NAZLI (Nazlı'nın doğumu) Van, 1993 / ANİ (Aram'ın Tek Sevdiği) Kütahya 1914 sonu / KAZA (Kütahya, 2013) / FAİK ALİ BEY (Kütahya, 1915) / NAZLI (Kütahya, 2013) / ANİ (Karar) Kütahya, 1915 / Nazlı ve Mert (Aşk) Kütahya, 2013 / BULUŞMA (İstanbul, 2013)" adlandırmalarıyla dokuz bölümde kurgulanmıştır. Geçmişin ve şimdinin anlatıldığı romanda zaman, iki farklı dönemi kapsar. 1914-15 ve 2013 yıllarının eş zamanlı olarak aktarıldığı romanda bir yanda Ermeni ailenin tehcir kararının gölgesindeki yaşamları bir yanda ise aile geçmişine dair sırlara ulaşan Mert'in serüveni anlatılır. Mevcut vaka örgüsünü, romandaki zamansal düzlem dikkate alarak iki bölümde incelemek mümkündür.

I. Bölüm (1914-1915)

- Ani'nin ilk bebeğini emzirirken uyuya kalması, bebeğin boğularak ölmesi
- Ani'nin ilk çocuğunun ölümünün ardından davranış bozuklukları göstermesi
- Ani'nin davranış bozukluklarının aile huzurunu etkilemesi
- Ani'nin Hüsniye Hanımlara bebek görmeye gitmesi
- Ani'nin gittiği evde –diğer misafir tarafından- Ermeni olduğu için istenmemesi
- Ani'nin durumdan rahatsız olması ve evine dönmesi
- Ani'nin evin bahçedeki tulumbada titizlikle ellerini yıkaması, Zeynep'i temizlik konusunda uyarması
- Ani'nin dalgınlığı sebebiyle Aram'ın gelişinden kokması, ağlaması, temizlenemediğini söylemesi
- Aram'ın Ani'yi sakinleştirilmesi
- Ani'nin işlediği kanaviçe tabloyu Aram'a göstermesi
- Ani'nin Hüsniye Hanımlarda olanları Aram'a anlatması
- Ani'nin dönemin siyasi gelişmelerinden endişe duyduğunu belirtmesi, Aram'ın teselli edişi
- Dikran'ın eve dönmediğinin anlaşılması
- Dikran'ın eve gelmesi ve Ani'nin soğuk su ve fırça ile Dikran'ı yıkması
- Zeynep'in Ani'nin hallerinden endişe duyması ve Aram ile konuşması
- Aram'ın Ani'nin hastaneye yatıp tedavi görmesi gerektiğine karar vermesi
- Aramın kahveye gitmesi, Osman Efendi ile siyasi gelişmeler üzerine konuşması
- Zorunlu göç yasasının çıkacağını duyulması

- Aramın eve dönmesi
- Aramın Ani ile konuşması, Ani'ye doktora gitmesi gerektiğini söylemesi
- Ani'nin bu karara kızması, içindeki dökmesi
- Aram'ın Ani'yi sakinleştirmesi
- Aram'ın Adapazarı'na gitme kararını Aniye söylemesi, Ani'nin karşı gelmesi ve Aram'ın kararının kesin olduğunu söylemesi.
- Aram'ın Adapazarı'na gitmesi
- Tehcir Kanununun uygulamaya girmesi sebebiyle Aram'ın tehcire dahil edilmesi
- Ani'nin Aram'ın Kütahya'ya dönüşü için Mutasarrıf Faik Ali Bey'den yardım istemesi
- Faik Ali Bey'in Kütahya dışında kalan Ermenilere yardımcı olmayacağını, Aram'ın bir şekilde Kütahya'ya dönmesi gerektiğinin kendisine iletilmesi gerektiğini söylemesi
- Faik Ali Bey'le görüşmek isteyen üç Ermeni adamın Hilal-i Ahmer'e yardım amaçlı altın vermesi
- Faik Ali Bey'in bunu kabul etmemesi, istasyon bölgesindeki Ermenilere bu altınları dağıtması
- Ani'nin bir akşam vakti Aram'a kızgınlığını dile getirmesi, düşüncelerin ve ruhsal bunalımın etkisiyle cinnet geçirmesi
- Ani'nin Dikran'ı yastıkla boğarak öldürmesi
- Ani'nin Nora'yı öldürmeye çalışması
- Aram'ın eve dönmesi ve Zeynep'le konuşması
- Aram ve Zeynep'in evden gelen sesleri duyması
- Aram'ın Ani'nin ellerinden Nora'yı kurtarmaya çalışması
- Aram'ın Ani'ye vurması, Ani'nin düşmesi
- Aram'ın Ani'nin öldüğünü anlaması
- Diran'ın ölümünün anlaşılması
- Ani ve Dikran'ın cenazesinin gerçekleşmesi
- Aram'ın evi terk etmeye kararı vermesi ve bunu Zeynep'e söylemesi
- Aram'ın kızı Nora'yı Zeynep'e evlatlık bırakması
- Aram'ın Zeynep'ten duvardaki kanaviçe tabloyu korumasını istemesi
- Aram'ın yaşadıklarını yazdığı mektupları kanaviçe tablonun arkasına gizlemesi

II. Bölüm

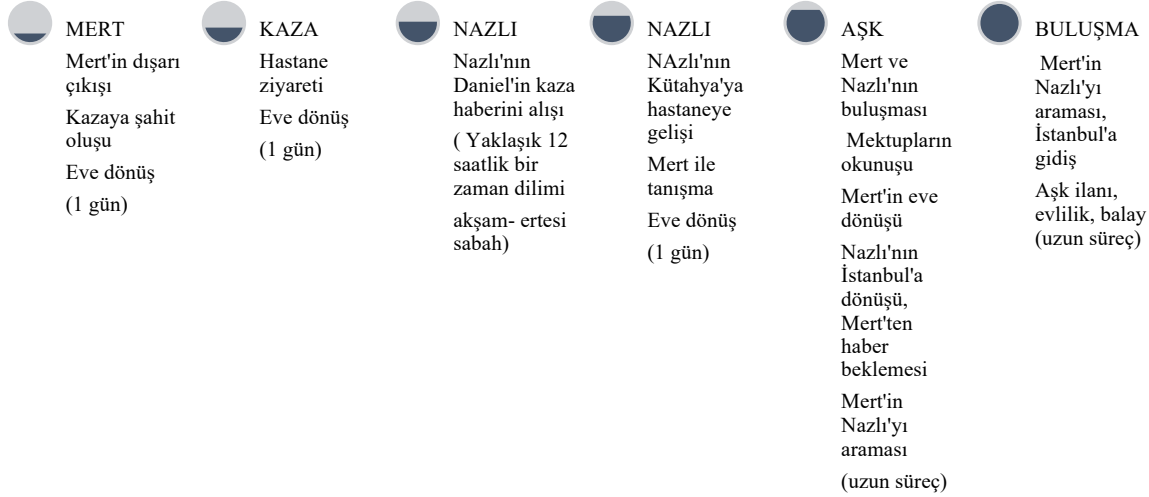
- Mert'in anne, baba ve kardeşinin ölüm haberini aldığı zamanları hatırlaması
- Mert'in kendini yalnız hissetmesi ve aşk arayışı/ bekleyişi
- Mert'in pastaneye gitmesi
- Mert'in Terzi Fettah Amca'yı ziyaret etmesi
- Caddede bir trafik kazasının gerçekleşmesi ve Mert'in kazaya an be an şahit olması
- Mert'in anne ve babasının ölümünü hatırlaması ve kaza yerine yardıma gitmesi
- Mert'in kazazedeye yardım etmesi
- Mert'in ifade vermek için karakola gitmesi
- Eve dönüş ve kazazedeyi rüyada görmesi
- Nazlı'nın Daniel'in kaza geçirdiğini öğrenmesi ve Kütahya'ya hastaneye gelişi
- Mert'in hastane ziyareti, Nazlı ve Daniel'le tanışması
- Mert, Nazlı ve Daniel'in aşk üzerine sohbeti
- Nazlı ve Mert'in birbirlerinden etkilenmesi
- Devran Amca'nın hastane ziyareti
- Devran ve Daniel'in Ermeni olayları üzerine konuşması
- Mert'in Nazlı'yı eve bırakması
- Mert ve Nazlı buluşması
- Nazlı'nın Aram'ın mektuplarını tercüme etmesi
- Mert'in aile büyüklerinden bir tarafın ermeni olduğunu öğrenmesi
- Mert'in eve kapanışı
- Mert'in Nazlı'ya olan aşkını anlaması ve Nazlı'yı araması
- Mert'in İstanbul'a gidişi
- Nazlı'nın sokağında polis operasyonunun olması, suçlunun bomba patlatması
- Nazlı ve Mert'in sokağın kargaşasında birbirlerini bulmaları ve aşk itirafları
- Mert ve Nazlı'nın evlenmesi, balayı seyahati
- Mert'in doğmamış çocuğuna mektup yazması.

Romanın ikinci bölümünde Nazlı'nın doğduğu an ve ailesi anlatılır. Ermeni anne ve Kürt babanın kızı olan Nazlı'nın aile hikâyesinin anlatılması, romanın vaka örgüsünde Nazlı'nın temsil ettiği değerlerin desteklenmesi açısından gereklidir. Geriye dönüş ve özetleme teknikleriyle okura aktarılan bölüm, romanın kurgusundaki konumu sebebiyle vaka örgüsüne dâhil edilmemiştir.

2.6.4. Zaman

Kanaviçe romanının olay örgüsü zeminini oluşturan zaman düzlemi oldukça geniş bir tarih aralığını kapsar. Romanda vaka zamanı iki yıllık süreci kapsarken gerçekleştirilen geriye dönüşler ile bahsi geçen mevcut zaman aralığı da genişletilir. Romanda geçmişin ve şimdinin yaşantısı birbiriyle ilintili şekilde kurgulanır. Vakaların zuhur ettiği süre zarfı da bu ikili anlatıma eş değer olarak iki farklı dönemi yansıtır. Romanın mevcut zaman bilgisine anlatım içerisinde değil, bölüm başlıkları aracılığıyla ulaşılır. Roman anlatımında önemli tarihi süreçlerin dışında açık zaman betimlemeleri yapılmaz. Romanın bölüm başlık adlandırılmalarında verilen tarihlerden yola çıkarak vaka zamanı 1914 sonu ve 1915 yıllarının beraberinde 2013-2014 yıllarını kapsar. Romanda her iki zaman diliminde de kronolojik düzen takip edilir.

Roman, 2013 yılında gençlik yıllarını yaşayan Mert'in aile bireylerinin ölüm haberini aldığı anı hatırlamasıyla başlar. Geriye dönüş tekniğiyle okura sunulan bu bölümde zaman kış mevsiminin başlangıcının yaşandığı kasım ayını işaret eder. "Soğuk bir kasım ayı, adeta herkes kış uykusundaymışçasına sessiz bir gündü. Kar yolları kapamış, gökyüzü gri bir tül gibi sarıp sarmalamıştı her yeri." (s.9) Yazar anlatıcının görülen geçmiş zaman kipi kullanarak aktardığı hadiselerin ardından vaka zamanına dönülür ve "şimdi geriye dönüp baktığında/ işte yıllar önce ansınızın gelen..." (s.13) gibi ifadelerle halden geriye dönüşlerin varlığı vurgulanır. Mert'in aile bireylerinin tümünü kaybettiği kazanın ardından uzun süre geçer, mevsimler de değişir. Mert'in her yönüyle okura tanıtıldığı romanın ilk bölümünde vaka zamanı 2013 yılının yaz mevsimine denk gelir. Mert, ailesinin ölümünü hatırlarken dışarıda yaz yağmuru yağmaktadır. "Bu sırada penceresine yağmur damlaları vurmaya başladı. Yaz yağmuru..." (s.18) Mert'in yalnız kalışı, aşkı bekleyişi ve bu bekleyiş sürecinde ait olduğu soya ait bir takım sırlara ulaşmasının kurgulandığı 2013-2014 yılları arasındaki zaman anlatımı romanın altı bölümünü kapsar. Bu bölümlerden üçü birer günlük süreci, biri on iki saatlik süreci anlatırken diğer iki bölüm geniş zaman ifadeleri kullanılarak yıl içerisine yayılır.

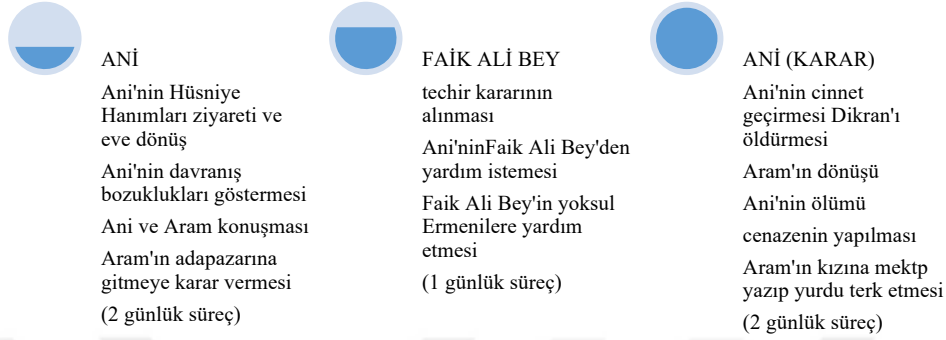

Şekil 5. Kanaviçe Romanının 2013-14 yılları arasındaki zaman düzlemi

Yukarıdaki şekilde romanın 2013-14 yılları arasındaki seyrinin zaman düzeni verilmiştir. Mert'in 2013 yılının yaz mevsiminde, yalnızlıktan bunaldığı bir günde dışarı çıkışıyla başlayan vakalar, gün gün birikerek 2014 yılında, Nazlı ve Mert evliliğinin gerçekleşmesi ile tamamlanır. Altı bölüm altında okura aktarılan olayların anlatılardan hareketle belirlenen vaka zamanı da mevcut tabloda belirtilmiştir.

Bu bölümlerden “NAZLI (Nazlı'nın Doğumu Van,1993)” şeklinde adlandırılan üçüncü bölümde Nazlı'nın okura tanıtımı yapılır. Daniel'in kaza haberinin Nazlı'ya verildiği bu bölümün asıl fonksiyonu, Nazlı'nın ailesine ait bir takım bilgilerin okura sunulması ve vaka örgüsünü destekleyen zaman dilimlerinin romana dâhil edilmesidir. Nazlı'nın doğduğu ana, hâkim anlatıcı tarafından anlatma zamanı kapsamında geri dönüş yapılır ve doğumun gerçekleştiği mevsim ve gün aktarılır. “Nazlı 1993 senesinin kış önu, sonbaharın son aylarında, serin ama insanı üşütmeyen bir günde dünyaya gelmiştir. Nazlı doğduğunda gün daha yeni ağarıyordu, babası toprak evlerinin önündeki küçük hasır taburede sigara üstüne sigara yakıyordu.” (s.58) Nazlı'nın doğum anının anlatılmasındaki asıl niyet, onun anne ve babasının ait olduğu etnik köken hakkında bilgi vermek ve yaşanan zorlu sürecin tesirinde geçen hayata değinmektir. Bu bölümün ardından gelen “Nazlı Kütahya, 2013” adındaki bölümde ise yazar anlatıcı, Nazlı'nın rüyasında gördüğü mavi tahta güvercine sözünü emanet eder ve Nazlı'nın anne ve babasının ölümünü anlatma zamanında okura aktarır. “Dağa çıkanlarla onları takip eden askerler arasında kalmış Berzan. Koyunlarını olatmaya gittiği sırada iki ateş arasında sıkışmış. (s.169) Bir gün yatağında ölüsünü bulmuşlar. Gözlerini tavana dikmiş, göğsünde kocasının askerden ona

gönderdiği askerlik hatırası yazan askerlik resmi... (s.170) Romanda 1914-15 yıllarında yaşananların aktarıldığı olaylar zinciri ise romanda üç bölüm altında okura aktarılır. 1914 sonunda başlayan hadiseler 1915 yılında sona erer. Yaklaşık bir yıllık süreci kapsayan vaka zamanına geriye dönüşler eklenerek mevcut zaman genişletilir.

Şekil 6. Kanaviçe Romanı 1914-1915 yılları arasındaki zaman düzlemi

Romanda geçmişte yaşanan olaylar üç bölümde aktarılır. Ani'nin evden çıkışıyla başlayan vaka zamanı, çeşitli olayların birikimiyle ilerler ve vaka halkasının sonu getirilir. Bölümlerde aktarılan kesitler bir iki günlük zaman dilimlerini kapsasa da bölümler arasında geçen uzun süreç hâkim anlatıcı tarafından belirtilir. Romanın önemli bir kısmını oluşturan bu bölümlerde kozmik zaman, 1 Haziran 1915'te yürürlüğe sokulan Tehcir Kanununun uygulandığı yılları kapsar.

Vaka zamanının 1914 sonu olduğu belirtilerek başlanan olaylarda mevsim kıştır. "Havalar soğumaya başladı efendim. Kış kapıda..." (s.93) Aram, yurdun zor günlerden geçtiği bu süreçte Ermeni çetelerinin isyanlarını ve zulümlerini bilir fakat desteklemez. Sahibi olduğu okulda olumsuz oluşumları engellemek adına Adapazarı'na gitmeye karar verir. Gerek karısının psikolojik durumu gerekse zamanın getirileri sebebiyle endişeli olan Aram, yardımcıları Zeynep ile konuşur. Bir ailenin faciaya sürüklenmesine sebep olacak olayların fitili, yazar anlatıcı tarafından aktarılan bu bölümde, soğuk bir kış gecesinde ateşlenir. Romanın izleksel kurgusunu destekleyen zorunlu göç kanununun bilgisi özet anlatım yoluyla verilir. Bu anlatım aracılığıyla sosyal zamanın bilgisi de okura sunulur. "1915'in ilk günleriydi... İttihatçı liderlerin gizlice bulunduğu bir toplantıda, Sanders'in önerisi ışığında tehcir kararı alınmıştı." (s.133) Romanda, aktarılan bu zamanlamanın ardından Aram'ın tehcir edildiği bilgisi verilerek vakaların kronolojik zaman düzlemi oluşturulur.

1914 yılında Aram'ın kızına yazdığı mektupların 2013 yılında ortaya çıkmasıyla her iki zaman dilimi birbirine bağlanır. Gerçekleştirilen bu bağ sonucu geçmişten bir yıl şimdiden bir yıl anlatılarak romanın vaka zamanı oluşturulur.

2.6.5. Mekân

2.6.5.1. Çevresel Mekânlar

Kanaviçe romanında olayların yaşandığı kentler İstanbul, Kütahya ve Van'dır. Bunun dışında romanın merkezi mekânlarından birini içinde barındıran Germiyan sokak, Daniel'in kaza sonrası yattığı hastane, Mert'in her zaman gittiği pastane, Nazlı'nın uğradığı otogar, Nazlı ve Mert'in balayı merkezi Marakeş ve buradaki Djemaa el- Fnaa meydanı romanın mevcut çevresel mekânlarıdır.

2.6.5.2. Algısal Mekânlar

2.6.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Kanaviçe romanı bir yanda çeşitli dramlar sunarken diğer yanda da umut ve aşk dolu zamanları barındırır. Roman kişileri de hadiselerin getirileri olan bu hisleri yaşarken çeşitli psikolojik hallere bürünür. Roman kahramanı yaşananların tesiriyle bulunduğu mekânlara farklı anlam yükleyebilir. Bu anlam yüklemeler roman kişilerine sıkıntı verici haller sunarsa bulunulan mekân da bu hislerin etkisiyle kapalı- dar ve labirentleşen mekânlara dönüşür.

Kanaviçe romanın kapalı-dar mekânları; Germiyan sokaktaki ev, karakol, hastane ve mezarlıktır. Geçmişte yaşananlara ve şimdiye sahne olan Kütahya Germiyan Sokak'taki ev, Aram ve Ani'nin mutlu yuvasına mezar olurken; Mert'in de yalnızlığını hissettiği ve ona ailesinin özlemini, hatıralarını anımsatarak hüzünlenmesine sebep olduğu kapalı bir mekândır. Mert karlı bir kış günü gerçekleşen kaza haberini, evde bulunduğu sırada kapıya gelen polislerden öğrenir. Bu anı hatırlayan Mert için bulunduğu ev, ruh daraltan bir mekândır. "Evde daha fazla kalmak istemiyordu. Duvarlar üstüne üstüne geliyordu." (s.18) Ailesinin kaybından sonra bir başına yaşadığı bu ev derin yalnızlık barındıran, sıkıcı bir yerdir. Mert'in ailesinin yaşadığı bu trafik kazası ve ölüm onda iyileşmeyecek yaralar açar. Yaşamının her anında bu acı haberi hatırlayan ve onu tekrar tekrar yaşayan Mert, sokakta şahit olduğu bir kaza sonucu ifade vermek amacıyla gitti karakolda da acı hatıralarını

anımsar. “Karakolun duvarlarının rengi huzursuz etmişti onu. Polis memurunun evlerinin kapısına dayandığı o talihsiz gün, ailesinin cesetlerini teşhis için gittiği morgun duvarlarıyla aynı renkteydi.” (s.41) Karakol, ona morgun havasını hissettirir ve Mert bu histen rahatsız olur. Ölümün kokusunu duyduğu bu mekân onun için kapalı dar mekân konumuna düşer. Mert’e ölüm kokusu getiren bir diğer kapalı mekân da hastanedir. Mert, Daniel’i ziyarete geldiğinde hastanenin atmosferinden rahatsız olur, içi daralır. “Ne zaman bu ağır ilaç kokusunu duysa ailesini teşhis etmeye geldiği günü hatırlardı Mert. İçi daralmıştı yine.” (s.124)

1915 senesinde zorunlu olarak dahil olduğu göç yolundan bir şekilde kurtulup uzun zaman sonra evine dönen Aram, o gece oğlunun ve karısının ölümüne şahit olur. Zorlu yollardan kaçıp yuvasının sıcaklığına sığınmayı umut eden Aram, evine ulaştığı günün sonrasında sevdiklerini toprağa verir. Bir kaçıştan diğerine uzanan bu süreçte mezarlıkta duraksayan Aram, kendini boşlukta hissederek ve ruhunu sıkan bu mekândan ayrılmayı, bu toprakları terk etmeyi düşünür. “Bir an önce buradan çıkmak, servi ağaçlarının gölgesinden üzerine sinen ölüm kokusunu üzerinden atmak arzusundaydı”. (s.216) Ölümün kokusunu kişilere hissettiren bir diğer mekân, mezarlık da dar mekân konumundadır. Roman kişilerinin çıkışı olmayan, ağırlaşmış hislerine sahne olan mekânların yanında yaşanan anın atmosferi, doğası da kahramanların ruh hallerinden etkilenerek bir takım tepkiler verir. Aram, karısı Ani’nin davranış bozukluklarının farkındadır ve tedavi edilmesi gerektiğini aksi halde ailesine ve kendisine zarar verebileceğini düşünür. Bu sebeple karısı Ani ile bu konuyu konuşmak ister. Bu konuşmadan rahatsız olan Ani, hastaneye yatırılmayı kabul etmez ve o güne kadar susup içine attığı ne varsa ortaya döker. Ani’nin psikolojik bunalımların etkisiyle yaşadığı bu patlama anı doğaya yansır ve dışarıda yağın yağmurun şiddeti artar. Tartışma esnasında giderek sinir boşalması yaşayan Ani’nin ruh haline paralel olarak doğa olayları da şiddetlenir.

Bu sırada gök gürleyip yağmur yağmaya başladı. Ev ve mutfak arasını kapatan teneke kaplı çatıya düşen damlaların sesi odaya kadar geliyordu. (s.103)

Bu sırada korkunç bir çatırtı duyuldu. Yakınlarda bir yere yıldırım düşmüştü. Ardından ilkinden çok daha büyük bir gök gürültüsü kapladı bütün mahalleyi. Ani o esnada elleriyle kulaklarını kapatmıştı. Yağmur da şiddetini giderek artırıyor. (s.105)

Kişilerin ruh hallerinin doğa ile etkileşimine bir diğer örnek ise Aram'ın karısının ölümüne sebep olduğu ve oğlu Dikran'ın ölümüne şahit olduğu andır. Sürgünden dönen Aram, umutla girdiği evinde en çok sevdiklerinin ölümleri ile yüzleşir. “Yer sallandı, gök yaklaştı. Gece karalara büründü ve acı çöktü bütün gözlere.” S.209 Ani'nin cinnet anına şahit olan Aram, küçük kızının Ani tarafından öldürülmesine engel olmak için Ani'ye kuvvetle vurur. Fakat Ani bu sarsıntı sonucu başını vurarak ölür. Kontrolsüzce gerçekleşen bu ölüm Aram'ın dünyasını karartır. Aram'ın dünyasındaki bu kara, geceye bulaşır. Karısının ölümünden saniyeler sonra oğlunun cansız bedenine ulaşan Aram için gece daha da kararır ve soğur. “Gece daha çok karardı o an. Gece gözlerini kapattı. Gece soğuğa düştü.” (s.212)

Kanaviçe romanı, bünyesinde barındırdığı acı hisler ve sonlar sebebiyle kahramanlarına bulunduğu mekânlarda huzursuzluk verir. Olayların ortaya çıkardığı olumsuz hisler, kimi zaman mekânları kimi zamanda doğayı, insan ruhunu daraltan, çıkışı olmayan labirentlerin içine atan unsur durumuna getirir.

2.6.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar

Acı hikâyelerle birlikte samimi aşk hikâyeleri de barındıran romanda, kişilere kendini iyi hissettiren, buldukları karmaşadan çıkarıp onları ferahlatan anlara sahne olan açık- geniş mekânlar; kitapçı, ev, sokak ve balayı otelidir.

Mert, ruhuna kötü hisler üfleyen karakoldan çıkıp bir kitapçıya gelir. Bu mekân onun ruhunu besleyen, ona huzur veren açık mekân durumundadır. “Kitapçıya geldi, dükkanın kapısından içeri girdiğinde kapının üzerindeki zil şingirdadı. Bu mekân her zaman kendisini iyi hissetmesine sebep olurdu.” (s.42) Roman kişilerinin ruhlarının derinliklerinde yaşadıkları çeşitli hislere paralel olarak üzerinde buldukları mekânları algılayışları da değişiklik gösterebilir. Mert için ailesinden kalan ve tarih kokan bu ev, hüznün ve yalnızlığın taşıyıcısı durumundayken Mert'in Nazlı'ya kavuşacağı günün sabahında tüm kötü sıfatlardan arınır. “Perdeleri açmayı ne kadar da uzun zaman olmuştu böyle. Kendini paslarından sıyrılmış hissetti.” (s.285) Önceleri Mert'in ruhunu sıkan bu ev, o anda kendini iyi hissettiği bir mekân durumuna gelerek geniş mekân vasfı kazanır. Nazlı'ya kavuşmanın heyecanını yaşayan Mert için evin dışı da güzelleşir. Geçmişin izlerini taşıyan bu gri sokak, o anda Mert'e rengârenk görünerek geniş mekân durumuna gelir. “Evden çıktığında her şey de güzel göründü gözüne. Huzur tüm çevreyi sarmıştı.” (s.

285) yalnızlıktan bunalan ve aşkı bekleyen Mert için Nazlı'ya giden yollar ve Nazlı'nın bulunduğu mekânlar huzur kaynağıdır. Anne ve babaları gibi derin hislerle birbirlerine bağlı olan bu çift için buldukları balayı kulübesi de açık mekân hükmündedir. “Bembeyaz çarşafın üzerinde kocaman bir kırmızı gül demeti duruyordu. Mert'in boynuna sarılan Nazlı derin bir huzurla gözlerini kapamıştı. Mutluluk dudaklarının kıvrımlarından odanın içine yayılıyordu.” (s.294)

2.6.6. Kişiler

2.6.6.1. Başkişi

Kanaviçe romanının başkişisi Mert'tir. Psikoloji eğitimi alan Mert, Kütahya Germiyan sokaktaki annesinin soyundan miras kalan evde büyür. Mutlu bir ailenin ilk çocuğu olan Mert, gençlik çağında anne, baba ve kardeşini trafik kazasında kaybeder. Herhangi bir akrabası da olmayan Mert, yalnız kalır. İçine düştüğü hasret ve yalnızlık hisleri Mert'in psikolojisini olumsuz etkiler. “Genç yaşında yaşadığı bunca kayıp, onu; sessizleşmiş, yaşam enerjisi çekilmiş, kendi içine kapalı bir adam yapmıştı.” (s.13) Akranlarından farklı bir hayatın içine düşen başkişinin karakter yapısı da bu doğrultuda şekillenir. “İşte bu yüzden, evet tam da bu yüzden akranlarından farklı, durağan ve derin bir adama dönüşüvermişti.” (s.14)

Romanda ilk bölümden itibaren Mert'e ve hayatına dair çeşitli bilgiler okura sunulur. Romanda psikolojik tahlillerle okura tanıtılan Mert'in fiziki özelliklerine de vurgu yapılır. “Oldukça yakışıklı, genç bir delikanlıydı Mert. Hani derler ya “erkek güzeli”, işte aynen öyleydi... Bakanın bir daha baktığı, görenin aklında kaldığı biriydi Mert.” (s.15) Romanda tematik güce yön veren başkişi Mert, yalnızlık ve hüznün etkisine geçen günlerin birinde bir tesadüf sonucu tavan arasında bir takım eşyalar bulur. Bulduğu fotoğrafa, parfüm şişesine bir anlam veremeyen Mert, duvarda anneannesinden yadigar kalan kanaviçe tablosunun kırılmasıyla mektuplara ulaşır. Bulduğu mektupları içerdiği farklı dil sebebiyle okuyamayan Mert, olanlara anlam veremez. Tavan arasında bulduğu şişedeki amber kokusunu sürünerek dışarı çıkar. Yaptığı ziyaret ve gezinti sırasında bir kazaya şahit olan Mert, sonraki günlerde kazazede için hastaneye gider. Başkişi, bu ziyaret sırasında kazazede Daniel'in akrabası Nazlı ile tanışır. Mert, Ermeni bir annenin kızı olan Nazlı'nın yardımıyla evde bulduğu mektup ve fotoğrafların içeriğini öğrenir. Mert'in öğrendiği gerçekler onu derinden etkiler, günlerce eve kapanıp düşünmesine sebep olur.

Annesinin Ermeni bir ailenin soyundan geldiğini, yaşadığı evin bir zamanlar Ermeni bir aileye ait olduğunu, kendisinin de bu ailenin bir ferdi olduğunu öğrenen Mert, bir süre içine düştüğü halin şokunu üzerinden atamaz. “Her şey gün gibi ortadaydı aslında. Mert’in anne tarafı Ermeni’ydi. Mert bir melezdı. Sadece bu durumu anlamaya çalışıyor, neden böyle bir yol izlendiğini sorguluyordu sürekli. Günlerce evden çıkmadı bu yüzden.” (s.273) Mert, büyük büyük annesinin aslında bir Ermeni olduğunu, fakat babasının isteğiyle Türk inanç, örf ve adetleri doğrultusunda yetiştiğini öğrenmesi üzerine, yeni kimliğini ve kendisine öğretilen değerlerin gerçekliğini sorgular. Ait olduğu köken hakkında bilgi alacağı kimsenin olmayışı Mert’e sıkıntı verir. Fakat bir süre sonra bulunduğu ruh halinden sıyrılmaya karar veren Mert, yalnızlığına deva olacak aşkı hissettiği Nazlı’yı arar. Hayatın akışı Mert’in yönünü geçmişine doğru çevirse de asıl yöneliş aşka doğru olur.

Mert, yaşadığı onca kaybın ardından eksik parçalarını tamamlayan Nazlı’ya yönelir. “Kayıp bütün parçaların yerini alıp sığınılacak bir liman, yaraları saracak şefkatli bir dokunuştı Nazlı şuan onun için.” (s.279) Geçmişin geleceğe aktarılan ıstırapların ve ailesini kaybedişinin ağırlığını omuzlarına yükleyen başkişi Mert, Nazlı’nın aşkıyla tüm yüklerinden arınır, hafifler ve bu aşkı evlilikle taçlandırır. Hayatına dair ayrıntıları kanaviçe tablonun ardında bulan Mert, henüz doğmamış bebeklerine mektup yazarak hayata dair öğütler verir. Yıllar önce Aram’ın başlattığı mektup geleneğini devam ettiren Mert, kendi yazdıklarını ve bulduğu mektupları gelecek nesline saklar. Roman aşk, ayrılık, hasret, hüzn gibi temel izleklerin taşıyıcısı olan başkişi Mert’in sıkıntılı zamanlarının anlatılmasıyla başlar, mutluluğa erişile sona erer.

2.6.6.2. Norm Karakter

Kanaviçe romanında başkişisinin gelişimini olumlu yönde etkileyen norm karakteri Nazlı’dır. Nazlı romanda fikir dünyasıyla birlikte ait olduğu ailenin etnik köken çeşitliliğiyle, romanın temel izleklerine katkısıyla ön plana çıkar. Küçük yaşta anne ve babasını kaybeden Nazlı, babaanne ve dedesi tarafından büyütülür. Ermeni bir anne ve Kürk bir babanın kızı olan Nazlı, yaşadığı topraklarda yaşanan siyasi kargaşalar sebebiyle sevdiklerini kaybeder ve yoluna yalnız devam eder. “Ailesinden pek çok kişiyi kaybettiği için kendi ayaklarının üzerinde durabilmeyi erken yaşta öğrenmişti. Kimseye muhtaç değildi ama şehrin keşmekeşinden, hayatın monotonluğundan ve dünyanın dayandığı hoyratlıktan bunalmıştı. Özetle kendini yalnız hissediyordu.” (s.53) Ermeni Araştırmaları

Enstitüsü'nde çalışan Nazlı, annesinden Ermeniceyi babasında ise Kürtçeyi öğrenir. İşinin de getirisi olan Ermeni diline hâkim olan Nazlı, başkişi Mert'in sır dolu mektuplarını tercüme ederek onun hayatındaki soru işaretlerinin giderilmesini sağlar. Nazlı, başkişi Mert ile ortak bir his yaşar. Her ikisi de yalnızdır ve bu halden kurtulmayı, aşkı bulmayı umut eder. "Pek çok arkadaşı ve geniş bir çevresi olmasına rağmen tuhaf bir yalnızlık hissediyordu her daim." (s.174) Mert'in hayatında yalnızlıktan doğan güçlüklerin gidericisi konumunda olan Nazlı, onun sığındığı dingin bir liman konumundadır. "Nazlı'ya karşı duyduğu hisler kurtarıcı gibi sarıldı kendisine. Bu duygu sakinleşmesine, içinin ısınmasına yetti de arttı. Hayatı tek başına göğüsleyemezdi. Bir an önce Nazlı'yı hayatına sokmalıydı." (s. 278) Nazlı, başkişi Mert için ailesinin yokluğu sebebiyle açılan boşluğu dolduracak, onun hayatına dair eksik parçaları tamamlayacak, ona mutluluğu sunacak olan norm kişidir.

2.6.6.3. Kart Karakter

Kanaviçe romanında başkişinin gelişimini açıkça engelleyen onunla birebir çatışmaya giren kişi veya kişiler yoktur. Başkişi Mert'i olumsuzlayan, engelleyen onun kaderi ve duygularıdır. Ailesinin başına gelen olumsuz olaylar Mert'in karakterini, hal ve tavırlarını olumsuz etkileyerek sıkıntı yaşamasına sebep olur. Aile bireylerinin ölümleri sonrasında yalnızlaşan Mert'in şikâyetçi olduğu en büyük unsur yalnızlık, kimsesizliktir. Bunların dışında başkişi Mert'in mutluluğunu, huzurunu dolaylı yoldan etkileyen Aram ve Ani, kart karakter olarak değerlendirilebilir. 1914-15 yıllarında zorlu süreç yaşayan Ermeni aile, yaptıkları hatalar yüzünden gelecek nesillerini olumsuz etkiler.

Ani, romanda yaşadığı kötü hadiselerin ardından gösterdiği davranış bozuklukları ile ön plandadır. Kocasına âşık olan Ani, eğitilmiş bir ailenin iyi eğitilmiş kızıdır. Farklı dillerin bilgisine sahip olan Ani romanda fiziki özellikleriyle okura ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. "Ani Hanım orta boylu, asil yüzlü, oldukça zayıf bir kadındı. İncecik bir beli vardı." s.73 sevdiği adamla yuva kuran Ani'nin huzuru ilk bebeğinin ölümü üzerine sonsuza dek gider. Ani, bebeğini emzirdiği sırada uyuyakalır ve bebeğin boğularak ölmesine sebep olur. Bebeğinin ölümünden kendini mesul tutan Ani öğünden sonra bir daha eskisi gibi olmaz. Üstlendiği bu suçluluk duygusunu dillendirmeyen Ani, içine attıklarıyla davranış bozuklukları gösterir ve aile huzurunu da olumsuz etkiler. "Küçük bebeğin ölümü fani dünya için bir son olmakla beraber, geride bıraktıkları için kendi küçük

cehennemlerinde bir yaşamın başlangıcıydı.” (s.70) Yaşadığı elem olay sebebiyle kendini kirlenmiş hisseden Ani, aşırı titiz davranışlar gösterir. Ellerini sürekli ve uzun uzun, sabunla yıkayan Ani, baştan aşağı siyah giyiminin yanında sabun kokusuyla da özdeşleşir. Daha sonraları iki evlat sahibi olan Ani, ruhuna tesir eden kötü olayın etkisinde psikolojik bunalımlar yaşasa da üstlendiği anne ve eş kimliklerinin idaresi için kendiyi mücadele eder. Bu mücadeleyi daha fazla sürdüremeyen Ani, hastaneye yatmayı reddeder. Kocasının hasretiyle yaşadığı dönemde cinnet haline giren Ani, oğlu Dikran’ı öldürür. Ani, küçük kızı Nora’nın da ölümüne sebep olacağı sırada Aram’ın müdahalesiyle hayatını kaybeder. Onun bu davranış bozuklukları, ailesinin faciasına sebep olur. “Ani cennetimizin düş bahçelerini yangın yerine çevirdi.” (s.226) Neslinin çoğalmasına kontrolsüz bir şekilde mani olan Ani, kendi ailesi için doğrudan, hiçbir akrabası bulunmadığı için yalnızlık içine düşen Mert için dolaylı olarak kart karakterdir.

Roman kişilerinden Aram da yazar anlatıcı tarafından fiziki özellikleriyle okura tanıtılır. “Aram Bey orta boyluydu. Siyah gür saçlı, kalın favorileri olan, güçlü görümlü ama naif biriydi.” (s.81) romantikliği, naifliği ve karsına olan aşkıyla ön planda olan Aram, karısının sergilediği hastalıklı tavırların farkındadır. Fakat onu daha fazla üzmemek için alttan alan tavır sergiler. Bir süre sonra çocukların gelişlerini de olumsuz etkilendiğini gören Aram, Ani ile konuşarak hastane tedavisi önerir.

Aram, romanda dönemin siyasi meselelerinden kaynaklanan zorlukları birebir yaşayan kişi olması sebebiyle vakaların düğümlenmesi açısından önem arz eder. Sahibi olduğu Adapazarı’ndaki Ermeni okulunun devlet karşıtı tavır sergilemesini önlemek amacıyla Adapazarı’na giden Aram, tehcir kanunun uygulandığı döneme denk gelir ve göç kervanına zorunlu olarak katılır. Ani’nin uyarılarını dikkate almayarak Adapazarı’na giden Aram, hatasının farkına varır. “Sürgün dayanılacak gibi değil. Kaçmak için sürekli fırsat kollasam da içimdeki sesi hiçbir şekilde susturamıyorum. Bazen bir kartal gibi yuvamın üzerinde öylece bekleseydim bütün acıları bertaraf edebilirdim diye düşünüyorum.” (s.262) Zorlu göç yolculuğundan bir şekilde kaçan Aram, aile faciasının yaşandığı gece evine ulaşır. Huzurlu yuvasının hayaliyle yolları aşan Aram, sevdiklerinin ölümüyle derinden sarsılır ve yaşadığı toprakları terk eder. Bu terk ediş öncesinde kızı Nora’yı yardımcılarını Zeynep’e bırakan Aram, göç sırasında yaşadıklarını ve kızı Nora’ya yazdığı mektubu karısının işlediği kanaviçe tablonun ardına saklar. Aram’ın bu hamlesi yıllar sonra Mert’in zihnini allak bullak eder. Tesadüf eseri bu mektuplara ulaşan Mert, öğrendikleri sebebiyle

kendini eve kapatır. Mert, her ne kadar soyuna dair gerçeklerin bilgisine ulaşmış olsa da bu gerçekler sebebiyle hayatı sorgular, hüzünlenir, kısa süreli kimlik bunalımı yaşar. Mert'in bu duygularına sebep olan Aram, onun için kart karakter olarak görülebilir. Ayrıca eşinin sözüne itibar etmeyip Kütahya dışına çıkması, yaşanan aile faciasının alevlenmesine sebep olur. Bu yönüyle Aram, ailesi için kart karakter konumuna gelir.

2.6.6.4.Fon Karakter

Kanaviçe romanı figüran kişi kadrosu oldukça kalabalıktır. Roman kişilerinin gelişimine kayda değer bir katkısını veya zararı olmayan bu kişiler kendilerine verilen görevleri yerine getirerek romana derinlik katar. Romanın gerçeklik algısını canlı tutan figüran kişileri; polisler, Mert'in anne, baba ve kardeşi, cenazedeki komşular, garson Ceyhun, komşu kadın, çocuklar, kaza yerindeki insanlar, ekmek fırınındaki adamlar, berberin önündeki kadınlar, çocuk ve annesi, hemşire, Nazlı'nın annesi Arus, babası Berzan, babaanne ve dede, rahip, faytoncu, Hüsniye Hanım, Dikran, Nora, Hasan, Osman Efendi, taksici, sağlık çalışanı, Hayruk, Kevon, Andan Terziyan, İbrahim, otobüsteki yolcular, muavin, Nazlı'nın arkadaşı Serap, suçlu, rehine, polis, sokaktaki insanlardır.

Bunların dışında roman kişilerine doğrudan ya da dolaylı olarak etkileri olan fon karakterler; Saatçi Devran Amca, Terzi Fettah Amca, Faik Ali Bey ve Zeynep'tir. Saatçi Devran ve Terzi Fettah Amca, Mert'in yaşadığı şehrin tarihi dokusunu temsil eden kişilerdir. Aynı bölgede geçmişten bu güne kadar yaşayan Ermeni ve Türklerin ötelenmiş dostluğunu canlı tutan bu iki dost kişi, Mert'e yakın tarihte yaşanana Ermeni sorunlarının içeriğini, asıl yönünü anlatan kişilerdir.

Faik Ali Bey ise 1915'li yıllarda Kütahya mutasarrıflığı yapan, akil insan tipidir. Yaşadığı dönemde gerçekleşen Ermeni isyanlarına ve bu isyanlar sonucu uygulanan tehcir konusunda hassas tavır takınan Faik Ali, her bireyin aynı şekilde değerlendirilmemesi gerektiğini, vatanına bağlı olan Ermeni halkın da bulunduğunu belirterek masum olan Ermenilerin korunması taraftarı tavır alır. Bu doğrultuda görev yaptığı bölgedeki masum Ermeni halkı koruma altına alır. Mevcut konumu ve tavrı sebebiyle Aram ve Ani ailesinin refahını savunan Faik Ali, Aram'a destek olur. Yıllar sonra ait olduğu soy ve bu soyun yaşadıkları hakkında bilgi sahibi olmak isteyen Mert de Faik Ali Bey'in hakkında bilgi edinir ve açıklamalarını okur. Mert, Faik Ali Bey'in söyledikleriyle o dönem hakkında belli çıkarımlarda bulunur.

Romanın bir diğerk aktif fon karakteri de Zeynep'tir. Zeynep Aram ve Ani ailesinin Türk yardımcılarıdır. Ani'nin hastalığında çocukları kendi çocuğu gibi seven Zeynep, yanında yaşadığı aile bireyleri tarafından sevilen kişidir. Yaşadığı bir rahatsızlık sebebiyle çocuk sahibi olamayacak olan Zeynep, bekârdır. Yardımcılığını yaptığı ailenin çocukları ile evlat özlemini giderir. Ani Hanım'ın davranış bozukluklarına şahit olan Zeynep, çocuklar için endişelenir. Aram, Zeynep'in çocuklara olan düşkünlüğünün farkındadır. Aile parçalandıktan sonra Aram, kızı Nora'yı Zeynep'e evlatlık verir. Zeynep, Aram'ın isteği üzerine Nora'nın ismini Billur olarak değiştirir ve onunla evlat özlemini giderir. Zeynep, Mert'in soyunu ve aile yadigârı evi, eşyaları koruyan aracı kişi olarak aktif fon karakter konumundadır.

2.6.7. İzleksel Kurgu

Kanaviçe romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 6. Kanaviçe Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç/ Ülküdeğer	Karşıt Güç/ Karşıdeğer
Kişiler Düzeyinde	Mert Nazlı Saatçi Devran Amca Terzi Fettah Amca Zeynep Faik Ali Bey Daniel Aram	Ani
Kavramlar Düzeyinde	Aşk Merhamet Umut İyi Vefa İtaat	Yalnızlık Yozlaşma Ölüm Kötü Sürgün/ Tehcir Kaçış Çaresizlik İhanet
Simgeler Düzeyinde	Kanaviçe tablo Tahta mavi güvercin	Beyaz güvercin Karakol

2.6.7.1. Yozlaşma

Arka planında Türkiye'nin yakın dönem siyasi meselelerinden Ermeni isyan ve tehcirinin sebep olduklarını işleyen romanda, geçmişin bir noktasından başlayan ve nesiller boyu çeşitlenerek artan kültürel ve sosyal değişimin olumsuz yönde seyretmesinin sebep olduğu yozlaşma konusu, romanda Terzi Fettah Bey'in dönem insanların zevk ve tercihlerini eleştirmesiyle işlenir. Romanda yozlaşma teması ön planda tutulmasa da gerek geçmişte yaşananlar gerek şimdi var olan hal ve tavırların temeline yerleştirilmiş sebep olarak kurguya dâhil edilir.

Terzi Fettah Bey'i dükkânında ziyaret eden Başkişi Mert, babasının ahababı olan Fettah Bey'i kıymetli bir büyüğü olarak görür ve onunla sohbet etmeyi sever. Fettah Bey'den terzilik hakkında bilgi ve öğüt dinleyen Mert, dükkânda bulunan bir ceket fark eder. Modern üzerimin fabrikasyon ürünü olan parlak ceket bir müşteri tarafından tadilat için bırakılmıştır. Fettah Bey, fabrikasyon ürünlerin kendi mesleklerine zarar verdiğinden bahsederken, halkın zamanla değişen zevklerine, tüketim deliliğine, kaliteden uzaklaşmasına, tercihlerinin değişerek yozlaştığına vurgu yapar. "Naylon insanlara naylon elbiseler anlayacağın... Dahası terziler aynı zamanda toplumun bilge kişileri idi. Şimdiyse makineler bilge kişi oldu. Yozlaşmış, biz zulüm halini almış bozuk düzenin seri üretim makineli tüfekleri kültürel değerlerimizi tarayıp geçiyorlar anlayacağın." (s.34) Modernleşmenin ve sanayinin tesirinde kalan yeni insan modeli, kültürel değerlerinden uzaklaşarak modernizmin beraberinde getirdiği tüketim çılgınlığına tutulur ve kültürel değerlerinden uzaklaşır. Sanayileşmenin tesiriyle toplumun değerlerinden olan zanaatkârların da kıymeti azalır. "Terziler işlerini yaparken hayal dünyalarında yolculuğa çıkar, elbise diktikleri kişiye de üzerine giydirdikleriyle hayaller kurdururlardı. Şimdilerde fabrikalarda hayalleri öldürüyorlar Mert." (s.35) Kıymetli olana düşkün olan halk, kaliteden uzaklaşarak basitleşir. Kalitesi düşük maddeleri kullanan halk da maddenin yapısına bürünerek kalitesini kaybeder. 2013 yılında yaşayan Fettah Bey, bulunduğu dönemin bu denli değişen insanlarını eleştirir. Eski insan yeni insan karşılaştırması yaparak eskiye özlem duyar. "Zira o zamanlarda gerçeğin bir hükmü; kalitenin, dürüstlüğün ve inceliğin önemi vardı. İnsanlara münasebetlerini samimiyet, nezaket ve değer bilirliliğinin üzerine var etmiş insanların giyim ve zevkleri de bunu yansıttı." (s.34)

Romanda Fettah Bey'in sitemleriyle vurgulanan yozlaşma teması, başka bir noktada yoldan geçen bir kadın tarafından tekrar gündeme getirilerek tema desteklenir. Modernizmin bir diğer getirisi de internet çağıdır. Yeni nesli esareti altına alan internet çağı, kültürel yozlaşmayı körükleyen unsurlardan biridir. Saçını Justin Bieber gibi kestirmek isteyen bir çocukla annesinin çekişmesine şahit olan Mert ve yoldan geçen kadınlar duruma gülse de internet çağının yeni nesil üzerindeki etkisini görerek yozlaşmayı yadırgar. “Yoldan geçen iki hanım da bu durumu görüp güldüler. Orta yaşlı olanı, diğerine, “Ne varsa bozuluyor ama umutluyum, bir gün elbet her şey düzelecek bozulduğu gibi” dedi.” (s.45)

Romanda, 1915 yılında yaşanan Ermeni isyanlarının sebebiyet verdiği Türk- Ermeni meselelerinin temelinde de yozlaşan toplumun etkisinin olduğu Devran Amca ve Daniel tarafından yapılan konuşmada belirtilir. Daniel'in kaza geçirmesinin ardından hastane odasında ziyaret amaçlı bulunan Mert, Ermeni meseleleri hakkında bilgi almak ister. Yaşları itibariyle ve mensubu oldukları milletleri temsilleriyle Devran Amca ve Ermeni Daniel, geçmişte yaşananlar hakkında anlatımlar yaparlar ve yaşananları sevgisizlik temeline dayandırarak açıklarlar. “Biz Daniel’le çok uzun zamandır arkadaşız ve birbirimizi gerçekten severiz. Bütün sıkıntı sevgisizlikten doğuyor.” (s.192) geçmişten bu güne kadar gelen ve hala devam eden anlaşmazlık, çatışma ve düşmanlığın sebebinin sevgi yoksunluğu olduğu belirtilen bölümün temsil ettiği izlek, duygusal açıdan da yozlaşan insanın işaret etmektedir.

2.6.7.2. Zorunlu Göç

Kanaviçe romanının ele aldığı temalardan biri de göçtür. Yakın dönem siyasi meselelerden olan Ermeni Tehcirini kurgusuna dâhil eden romanda, Ermeni aile, kanunlaşan tehcirden etkilenerek zor zamanlar yaşar.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda verdiği mücadele sürecinde başta Rusya olmak üzere Fransa, İngiltere gibi devletler tarafından kışkırtılan Ermeniler, savaş öncesi başlattıkları isyan içerikli eylemlerini savaş döneminde daha da arttırarak ve açıkça düşmanla iş birliği yaparak devletin toprak bütünlüğünü tehlikeye düşürmüştür (Tiftik, 2009: 101). Osmanlı'nın Rusya işgali ile mücadele ettiği doğu illerinde isyan eylemleri gösteren Ermeniler, Müslümanlara çeşitli zulümler ve katliamlar yaparak kaosa ve devletin elinin güçsüzleşmesine sebep olmuşlardır. Devletin savaşla mücadele ettiği dönemlerde

batılı devletlerin lehine hareket eden Ermenilerin faaliyetleri kısa sürede doğudan batıya yayılmıştır. Tüm önlem ve uyarıya rağmen sonlanmayan Ermeni isyan ve tacizleri karşısında düzeni sağlama amacıyla zorunlu göç önerileri sunulmuştur. Talat Paşa'nın 26 Mayıs 1915'te Başvekalete gönderdiği yer değiştirme uygulaması hakkındaki yazı 27 Mayıs günü meclis tarafından görüşülerek 1 Haziran 1915'te resmi gazetede yayınlanarak uygulamaya konulur (Tarih Arşivi, 2013).⁷ Asıl adı 'Sevk ve İskan' kanunu olan yazı, daha sonraları 'bir yerden başka bir yere göç ettirmek' manasını taşıyan tehcir tabiri ile telaffuz edilir. (Süslü, 1991: 274) Uygulamaya koyulan bu Tehcir kanun, Ermeni tebaanın isyan eylemlerinde bulunan kısımlarına uygulanmış, çeşitli illerde yaşayan veya çeşitli vasıfları bulunan zararsız kişiler göçten muaf tutulmuştur.⁸ (Beyoğlu, 2004: 1)

Bazı batılı yazarlar tarafından sürgün anlamına gelen kelimeler kullanılarak günümüze kadar aksettirilen bu olay (Süslü, 1991: 274), her yıl yine batılı devler tarafından dillendirilerek kanayan yara haline getirilmiştir. Yenişehirlioğlu tarafından kurgulanan Kanaviçe romanında da Türk-Ermeni ilişkilerinin düğüm noktası olan bu dönem ele alınarak uygulanan zorunlu göçün Ermeni aile üzerindeki olumsuz sonuçları işlenmiştir. Romanda devletin birinci dünya savaşıyla mücadele ettiği dönemde çeşitli Ermeni ayaklanmalarının olduğu, Çeteleşen Ermenilerin yabancı devler adına eylemlerde bulunarak Türk Ermeni dostluğuna zarar verdiği roman kişilerinin diyalogları ile sunulur. "Ermenilerin bir kısmının, savaştan ordunun hareketlerini güçleştirdiği, askeri erzak ve mühimmat nakliyatını engellediği, düşmanla iş birliği yapıp memleket içinde askeri kuvvetlere ve masum halka silahla saldırdıkları haberi geliyor." (s.98)

Romanda Tehcir kanuna yönelik bilgilendirme Faik Ali Bey'in anlatıldığı bölümde yapılır. Romanda güvenlik amacıyla uygulanan zorunlu göçün sebep olacağı aksaklıkların verebileceği zararlara değinilir. İyi ve kötü olanın ayrımının dikkatli yapılmasını savunan roman kişisi Kütahya mutasarrıfı Faik Ali Bey, göçün dostluk zedelememesi yönünde titizlik gösteren ideal kişisidir. O görev yaptığı bölgedeki zararsız Ermeni halkını korumak için çabalar. Yıllardır bu topraklarda köklenmiş dostluğun, çetelerin sebep olduğu faaliyetler yüzünden sarsılmasını, masum olanların yurtlarından ayrılmasını istemeyen Faik Ali bu yönde çalışmalar yapar. "Önerisi kabul edilmişti. Bundan böyle Kütahya'daki Ermeni vatandaşlar için herhangi bir sıkıntı söz konusu değildi." (s.137)

⁷ Tehcir Kanununun sebepleri ve uygulanıştaki usul ve yöntemler için bkz. (Bakar, 2003).

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Beyoğlu, Süleyman (2004) Tehcir Kanunu ve İhtida.

Romanın etkin kişilerinden Aram, Ermeni tebaanın zararlı faaliyetli karşısında tepkilidir. Yaşadığı topraklara ihanet etmeyen Aram, kendisine ait okulda da isyan içerikli eylemlerin yapılmasını engellemek amacıyla Adapazarı'na gider. Uygulamaya giren tehcir kanunu Adapazarı vilayetindeki Ermenileri de kapsar. O sırada Adapazarı'nda bulunan Aram da göçe tabii tutulur. Oysa duyurulan kanunda bazı vilayetlerde zararlı faaliyette bulunmayan Ermeni halkın göçe tabii tutulmayacağı maddesi bulunmaktadır. Bu madde gereği Aram'ın ailesinin bulunduğu Kütahya'daki Ermeni halk göçe katılmaz. Aramın bulunduğu göç kervanı yolda birtakım eşkıya faaliyetleri sebebiyle durdurulur. Jandarma ve eşkıyalar arasında çıkan çatışma sırasında Aram kafileden kaçarak günler sonra Kütahya'ya, evine döner. Göç sırasında yaşanan hazin olaylar, Aram'ın yazdıkları ile nesillere aktarılır. "Kafileyi zorla durdurdular. Kalabalıktılar. Bize göz kulak olması için yanımıza katılmış iki askerle hararetili hararetili bir şeyler konuşmaya başladılar. Kimlikleri ayırt edilemeyen bu insanların elleri silahlıydı." (s.258) Göçe tabii tutulan Aram evine uzun süre dönemez. Karısı Ani ise gerek yaşadığı depresif haller gerekse etkisinden korktuğu siyasi gelişmeler sebebiyle Aram için endişelenir. Zihnini saran bu kötü duygular Ani'nin cinnet geçirmesine ve ailesini faciaya sürüklemesine sebep olur. Uygulanan göç kanunu Aram'ı içine alarak hanesine ateş düşürür.

2.6.7.3. Aşk

Romanın ön planda olan teması aşktır. Romanda bir yanda sevgisizliğin sebep olduğu çatışmalar diğer yanda da aşka tutunarak yaşamın debdebesinden kurtulmaya çalışan kişiler anlatılır. Tasavvufi konulara kısmen değinilip aşkın tarifi yapılsa da romana hakim olan mecazi aşktır. Kanaviçe romanında beşeri aşkın yansımalarını temsil eden kişiler, Aram, Ani, Nazlı ve Mert'tir. Bu kişilerden başka Nazlı'nın anne babasının ve Mert'in ebeveynlerinin aşkı da anlatılır.

Ani ve Aram erken yaşlarda aşkı birbirinde bulan çifttir. Birbirine kuvvetle bağlanan bu çift evlenir. Sahip oldukları sevgi ve aşk, onları zorluklara karşı sabırlı kılar, ayakta tutar. "Aşk; sen ne büyülüsün. Seni yaratan ne güzel yaratmış. Ey aşk sen olmasaydın biz ne yapardık? Bu dünya çekilmez olurdu. Bunca acıya nasıl katlanırdık, bunca ölüme sevgisizliğe." (s.69) Ani, kocasını çok sevse de yaşadıkları sebebiyle zamanla, hal ve tavırlarında aşkın görüntüsü geri plana düşer. Aram ise karısına tutkulu bir aşkla bağlıdır. Sahip oldu aşk onu karısına karşı daha şefkatli davranmasını sağlar. Şiiri ve edebiyatı

seven Aram, romanda aşk izleğini destekleyen kişidir. “Nergis kokulum. Herkes aşkın öznesi olmak ister içten içe. Biliyorsun değil mi? Benim öznen de sensin.” (s.8) Karısına aşık olan Aram, onun davranış bozukluklarına bu aşkın gücüyle sabır gösterir.

Romanın bir diğer çifti Mert ve Nazlı’dır. Genç yaşta yapayalnız kalan Mert, anne ve babasının sevgi dolu muhabbetlerine şahit olarak büyür. Anne ve babasının ölümünün ardından bu aşkı kendi hayatına dileyen Mert, muhabbet duyacağı birini arar. Hastane odasında Nazlı’yı gördüğü anda ondan etkilenen Mert, aşkı bulur ve Nazlı ile evlenir. “Biliyor musun bu can seni çok aradı. Yoksul ve sahipsiz kalır aşksızsa herkes. Ben artık ne yoksul ne de sahipsizim.” (s.176) Nazlı is Mert’in aksine kalabalık bir çevreye sahiptir fakat aşkla tutunacağı bir kalp arar. “Ölümsüz bir aşk dilemiyorum. Sade, basit ve düz bir aşk bana yeter... Kavuşamama üzerine büyütülen aşklardan biri olmak istemiyorum. Ben sanırım sadece seni diliyorum.” (s.188) yaşadıkları hayatın zorluklarına karşı gönül birliğini dileyen Mert ve Nazlı evlenerek yalnızlıktan kurtularak huzuru bulur.

Romanda aşk, bir yanda zorluklara karşı kalkan olarak sunulurken bir yanda da zorluklara rağmen var olmaya çalışan kavram olarak sunulur. Nazlı’nın anne ve babasının aşkı tüm zorluklara, engellemelere rağmen hayat bulur, kalıpları aşar. “Berzan ve Arus daha ilk gördükleri andan itibaren sevmişlerdi birbirlerini. Yaşadıkları aşkın dışında ne varsa kaybolmuş, yok olmuş, eriyip buharlaşmıştı. Birinin Ermeni, diğerinin Kürt olması asla önemli değildi onlar için. Önemli olan birbirlerine duydukları derin aşktı.” (s.59) Arus ve Berzan aşkı, iki milletin düşmanlığı arasında kalır lakin bütün engellere rağmen ayakta kalır. Romanda bir diğer âşık kişi de Daniel’dir. Daniel yıllar evvel düştüğü aşkta karşılık bulamaz. Daniel, karşılıksız aşkına karşın aşkı iyi bilen kişidir. Romanda aşk hakkında verilen mesajlar Daniel aracılığıyla okura sunulur. Daniel, aşkın ilahi oluşunu savunur ve saygı hak ettiğini söyler. Beşeri aşkın ilahi aşka ulaşma yolunda bir evre olduğunu savunan Daniel, aşkı “Allah’ı bilmenin ilk uyanış hali” (s.187) olarak tanımlar.

2.7. Kara Güneş

2.7.1. Romanın Kimliği

İlk basımı Aralık 2016’da Timaş yayımları tarafından gerçekleştirilen *Kara Güneş* romanı, dört kez basılır. Romanın, çalışmamıza kaynak olan baskısı ise 2018 yılının nisan ayında gerçekleştirilen dördüncü baskısıdır.

Romanda, Manisa'nın bir köyünde yaşayan üç iyi arkadaş olan Ebubekir, Kadir ve Züleyha'nın hizmet hareketine mensup kötü niyetli bir öğretmenin tesirinde kalışları, örgüt üyesi öğretmen tarafından köleleştirilmeye çalışılmaları ve yıllar süren kandırılma çabası karşısında yaşadıkları, düşündükleri ele alınmıştır. Günümüz siyasi çalkantılarının, ihanet girişimlerinin konu edinildiği romanda, 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan hain kalkışma ve bu terör olayını gerçekleştiren yapının işleyiş şekli ve gerçekleştirdikleri eylemler yeniden kurgulanarak okura aktarılır.

Romanda Ebubekir ve Kadir yakın iki arkadaş, dost ve sırdaştır. Çocukları beraber geçen bu iki arkadaşın en sevdiği şey uçurtmalarını gökyüzüne bırakıp hayaller kurmaktır. Gökyüzünü ve güneşi seyrederek hayaller kuran bu iki dost yıllar sonra iki farklı cephenin karşı karşıya gelen bireyleri olur. Ebubekir'in aksine Kadir ihanet ağına düşmüş bir yetişkin olmuştur. Yıllarca planlanan ihanet gecesinin eri olan Kadir için gökyüzü artık karadır. Romanın adı, kurgunun temelini oluşturan bu simgesel durumun oluşumuyla ortaya çıkmıştır.

2.7.2. Bakış açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Kara Güneş romanı, hâkim bakış açılı yazar anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. “evden çıkmıştı, sundurmanın altına koyduğu kırmızı beyaz uçurtmayı aldı, koşarak avludan dışarı fırladı. Güneş bütün köyü hükmü altına almıştı.” cümleleriyle başlayan romanda yazar anlatıcı, Ebubekir'in çocukluğundan bir günle anlatıma başlar. Yazar anlatıcı, kurduğu ilk cümlelerden itibaren sahip olduğu ilahi görme gücünü okura yansıtır. Zira o olacakları ve hisleri derinlemesine bilir. Romanın başlangıcı temsil eden iki cümlede geçen kırmızı beyaz uçurtma ve güneşin bütün köyü hükmü altına alması söylemleri roman kişisi Ebubekir'in olay örgüsü içerisindeki tarafını okura sezdirme açısından önemli ibarelerdir ki anlatıcının da ilahi bilgisine işaret eder.

Romanda kişilerin tanıtımı yazar anlatıcı anlatımıyla gerçekleşir. Kişilerin fiziki yönlerini tasvir eden yazar anlatıcı, onların zihninde dolaşan düşüncelere de hâkimdir. “Aslında ayağa kalkıp ovaya doğru olabildiğince güçlü bağırarak geçti içinden. Avaz avaz bağırarak ve ardından deliler gibi bayır aşağı koşmak.” (s.20) Kadir'in ailevi huzursuzluklardan dolayı yaşadığı iç sıkıntısının okura aktarıldığı sahnede Kadir'in hissettiklerinin dışavurumunu okura aktaran yazar anlatıcıdır. Roman kişilerinin kimseye açamadığı iç dünyalarını, düşlerini okura açıkça gösteren güç hâkim bakış açılı anlatıcıdır.

“Aslında uçurdıkları kendileriydi. Bir ucu parmaklarının arasında, diğer ucu rüzgârın etkisiyle yükselen uçurtmaya bağlı olan ipin gerginliğinde adeta yol alıp sonsuz ülkelere gideceklerini düşledi. Coşku dolu özgürlük ülkesine, kontrolü ellerinde olan bir özgürlük.” (s.21)

Yazar anlatıcı, olayların seyri sırasında kendini ifade etmekte yetersiz kalan kahramanların düşüncelerini dillendirerek anlatımı tamamlama ve bütünlüğü sağlama görevini de üstlenir. 15 Temmuz gecesi yaşanan kalkışma sırasında halktan biri Ebubekir’e bu örgütün nasıl olup da bu kadar etkili hale geldiğini sorar. Ebubekir ise çocukluğundan bu yana şahit olduklarını hatırlar. Bildikleri karşısında susmuş olmasının ağırlığını taşır. Durumu karşısındaki kişiye açıklamak istese de açıklayamaz. Bu durumda oluşan fikir boşluğunu ise “Ben dedi gerisini getiremedi. Söylemek istediği şeydu aslında” (s.130) söylemiyle açıklamaya başlayan yazar anlatıcı tarafından doldurulur. Roman kişisi açıkça söylemek istediklerini söyleyememiştir. Lakin hâkim bilme, görme gücüne sahip anlatıcı tarafından okura bu ayrıntı verilmiştir.

Hâkim bakış açısının getirilerinden biri de iç çözümleme yöntemidir. *Kara Güneş* romanında da bu yöntem sıkça kullanılmış, kahramanların iç çözümlemeleri yapılarak okura aktarılmıştır. Köyün iki etkin kişisi tarafından eleştirilen Hasan Öğretmen duydukları karşısında başarısızlık hissine kapılır ve izlediği yöntemin yanlış olduğunu anlar. Edindiği bu farkındalık ona kendini güçsüz ve başarısız hissettirir. Roman kişisinin bu düşüncesi de iç çözümleme yöntemiyle okura sunulur. “Yaptığının yanlış olduğunu anladı. Kendini başarısız hissetti. Bir an için her şeyden uzaklaşmak istedi. Bu köyü, öğrencileri, ağabeyleri ve bütün inandıklarını.” (s.121)

Roman kişilerine her yönüyle hakim olan yazar anlatıcı vaka halkalarının ilerleyişine de hakimdir. Olayların zuhuru sırasında karanlıkta kalan noktaları çeşitli göndermelerle okura sezdirir. Ebubekir, Hasan öğretmenin gerçek yüzünü öğrendiği gece Kadir’in babasını Hasan öğretmenin evinden çıkarması için uyarır. Bu gecenin üzerinden çok geçmeden de Kadir’in babasının intihar haberi duyulur. Kadir, babasının intiharının hemen ardından Hasan öğretmenin ile köyü terk eder. Bu durumun karanlık yanına dikkat çeken yazar anlatıcı aracılığıyla okur, gerçekleşen ölümden Kadir ve öğretmenin etkisinin izlerini arar. Nitekim vaka halkasının son düğümünde de Kadir babasını zehirlediğini itiraf eder.

Romanda olayların kurgulanışı anlatma ve diyalog teknikleriyle desteklenmiştir. Ayrıca özet anlatım, iç çözümleme, geriye dönüş teknikleriyle anlatım zenginleştirilmiştir.

2.7.3. Olay Örgüsü

Kara Güneş romanında anlatılanlar yazar tarafından on dokuz başlık altında kurgulanmıştır. Romanın baş ve etkin kişilerinden olan iki çocukluk arkadaşının hikâyelerinin anlatıldığı romanı, iki arkadaşın yaşadıkları evreleri üçe ayırarak üç bölümde sınıflandırmak mümkündür. Çalışmamızda, köyde başlayıp İstanbul'a gidişle biten geçmiş yılların anlatıldığı bölümleri I. Bölüm, İstanbul'a gidişin ardından İhanet gecesine kadar geçen süreçte yaşananları II. Bölüm ve 15 Temmuz 2016 gecesini gerçekleştiren kalkışma esnasında yaşananların anlatıldığı bölümleri ise III. Bölüm başlığıyla adlandırılarak romanın olay örgüsü ortaya koyulmuştur.

I. Bölüm

- Hasan Öğretmenin köy okuluna tayin olması
- Hasan Öğretmenin Kadir'in evinin yanına yerleşmesi
- Ebubekir'in uçurtmasını alarak Kadir'in evine gitmesi
- Ebubekir ve Kadir'in Ebubekir'in uçurtmasını tamir etmesi/yama yapması
- Kadir'in Hasan öğretmenin hediye ettiği büyük ve güzel uçurtmayı Ebubekir'e göstermesi
- Ebubekir'in Kadir'e uçurmanın üzerindeki F harfinin anlamını sorması
- Ebubekir ve Kadir'in uçurtma uçurmak için tepeye gitmesi
- Ebubekir ve Kadir'in uçurtmalarını uçururken hayal kurmaları, aşk hakkında konuşmaları
- Hasan Öğretmen'in ders sonunda köy hayrını üstlenmek istediğini çocuklara söylemesi, köy hayrına çocukları da yardıma çağırması
- Hasan Öğretmen'in muhtar ve Koca Yusuf'a köy hayrını anne ve babasının hayrına üstlenmek istediğini söylemesi
- Muhtarın bu teklifi kabul etmesi ve Hasan Öğretmen'den memnun oluşunu belirtmesi
- Hasan Öğretmenin Ebubekir, Kadir ve Züleyha üçlüsünü altın nesil olarak yetiştirmeye çalışması

- Hasan Öğretmen'in çocukları Galatasaray- Fenerbahçe maçına götürmek için hizmet abileri aracılığıyla beş bilet bulması
- Beş maç bileti için sınıf içinde çekiliş yapılması
- Hasan öğretmenin hile ile hazırladığı çekiliş sonucunda özel olarak ilgilendiği çocukları seçmesi
- Ebubekir'in çekiliş sonucundan şüphe etmesi ve dersten sonra kağıtları kontrol etmesi
- Ebubekir'in Hasan Öğretmen'in hile yaptığını anlaması ve bu durumu sorgulaması
- Ebubekir'in Kadir ile Hasan Öğretmen hakkında konuşması
- Kadir'in Hasan Öğretmeni savunması, Hasan Öğretmenin köy imamı hakkındaki olumsuz söylemlerini Ebubekir'e anlatması
- Kadir'in Hasan Öğretmenin tesiri altına girmesi
- Ebubekir'in kendi iman seviyesini sorgulaması
- Ebubekir'in kahveye giderek babası ve İmam Efendi ile konuşması
- Koca Yusuf'un Züleyha'nın durumu hakkında oğlu Ebubekir'e bilgi vermesi ve ilaç için tenbul otunu götürmesini söylemesi
- Ebubekir'in otu ninesinden alarak Züleyhaların evine gitmesi
- Ebubekir'in Züleyhaların evinden çıkarken Kadir'in annesini ve Kadir'in Züleyhalara geldiğini, yemek getirdiğini görmesi, kıskanması
- Ebubekir'in eve dönüş yolunda Hasan Öğretmenin iyi niyetinden şüphe etmeye başlaması
- Hasan Öğretmen'in verdiği, hoca efendi ile ilgili ödev kağıdına bakması
- Ebubekir'in uykuya dalması, rüyasında köy meydanında güneşi karardığını, kargaşa yaşandığını, pis kokuların yayıldığını fakat kendisinin bunlardan arındığını görmesi
- Koca Yusuf'un oğlu Ebubekir'e, Züleyha'nın İstanbul'a okumaya gönderileceği haberini vermesi
- Ebubekir'in koşarak Züleyha'nın evine gitmesi, Züleyha ile konuşarak gitmesini istemediğini söylemesi
- Ebubekir'in Hasan Öğretmene kızması konuşmak için evine gitmesi
- Ebubekir'in Hasan Öğretmen ve Kadir'in konuşmalarını gizlice dinlemesi

- Hasan Öğretmen'in İmam efendi ve Koca Yusuf'un kendi hakkındaki düşüncelerini öğrenmesi, sinirlenmesi
- Hasan Öğretmen'in Kadir'e Türkçeyi düzgün konuşmadığı için tokat atması
- Ebubekir'in söylenenleri bir bir duyması ve öğretmenin attığı tokata şahit olması
- Hasan Öğretmen'in bir anlık kontrolsüzlük yüzünden hata yaptığını anlaması
- Hasan Öğretmen'in emeklerinin boşa gittiğini düşünmesi, cemaati kaybetmekten korkması
- Kadir'in Hasan Öğretmen'in elini öperek özür dilemesi
- Hasan Öğretmen'in Kadir'e hoca efendinin fotoğrafını öptürmesi
- Ebubekir'in bayılması
- Hasan Öğretmen'in Ebubekir'i ayıltmaya çalışması ve sahte davranışlar sergilemesi, Ebubekir'in konuşmaların ne kadarına şahit olduğunu anlamaya çalışması
- Ebubekir'in evine gitmek istemesi, Hasan Öğretmenin buna iizn vermemesi
- Ebubekir'in "neden" sorusunu sorması, Hasan Öğretmenin bu soruyu geçiştirmesi ve sohbete başlaması
- Kadir ve Ebubekir'in kitaplık önünde konuşması
- Ebubekir'in Kadir'e, Hoca efendinin yere düşen fotoğrafını öpmesini söylemesi
- Kadir'in ne yapacağını bilememesi, Ebubekir'i sırlarını saklaması gerektiği yönünde tembihlemesi
- Hasan Öğretmen'in sohbet sırasında hoca efendinin kitabını okuması, hurafe olaylar anlatarak çocukları etkilemeye çalışması
- Ebubekir'in Hasan Öğretmenin gerçek yüzünü gördüğünü anlaması
- Ebubekir'in öğretmene "sen kimsin?" sorusunu yöneltmesi, soru karşısında öğretmenin yapmacık hali yüzünde daha da sinirlenerek anlatılanların hurafe olduğunu söylemesi ve öğretmene karşı gelmesi
- Kadir'in Ebubekir'e yumruk atması, Ebubekir'in başının duvara çarpması
- Ebubekir'in Öğretmenin evinden çıkması, kendini sorgulaması
- Ebubekir'in kendini özgür hissetmesi
- Kadir'in Ebubekir'in ardından gelip konuşmak istemesi
- Ebubekir'in altın nesil olmayı reddetmesi ve Kadir'in bunu dinden çıkmak olarak algılaması

- Kadir'in Ebubekir'i Hasan Öğretmen'in evine dönmesi için zorlaması, hep birlikte İstanbul'a gideceklerini söylemesi, cemaatin onlara sahip çıkacağını söylemesi
- Ebubekir'in Kadir'i reddederek oradan uzaklaşması
- Ebubekir'in Kadirin babası ile karşılaşması, Hasan Öğretmeni evinden çıkarması gerektiğini söylemesi
- Ebubekir'in babasına tüm bildiklerini anlatması
- Kadir'in babasının intihar ettiğinin duyulması
- Koca Yusuf'un Hasan Öğretmenle konuşmaya gitmesi, öğretmene köyden gitmesini söylemesi
- Hasan Öğretmen'in emellerinin anlaşıldığını, kimliğinin açığa çıktığını düşünmesi, cemaate durumu açıklamaktan korkması
- Hasan Öğretmen'in Kadir'in evine giderek hizmet abisini araması, köyden tayinini istemesi
- Hasan öğretmen ve Kadirin birkaç gün içinde köyden gitmesi
- Züleyha'nın da İstanbul'a gitme vaktinin gelmesi
- Ebubekir'in Züleyha'ya kırılması, Züleyha'nın ardından onun da İstanbul'a gitmeye karar vermesi

II. Bölüm

- Ebubekir'in İstanbul'da Züleyha ile görüşmeye devam etmesi
- Züleyha'nın abla evlerinde ilk günlerin konforunun ardından zamanla yükünün artması
- Züleyha'nın kuran okuma isteğine ablaların karşı çıkması, ona hoca efendinin kitaplarının okunmasının yeterli olduğunun söylenmesi
- Züleyha'nın üniversite sınav sorularının kendisine verildiğini düşünmesi ve bu durumunun ahlaki yönünü sorgulaması
- Züleyha'nın sorgulamalarına ablaların verdiği cevapları koşulsuz kabul ederek onlara inanması
- Züleyha'nın cemaat ablalığı yapmaya başlaması
- Züleyha Ebubekir buluşması
- Züleyha ve Ebubekir'in dilek ağasına yazdıkları dilekleri asmaları
- Züleyha ve Ebubekir'in Kadir hakkında konuşması, Kadir'in asker olduğunu duyması, gözü kör olmasına rağmen nasıl asker olduğunu sorgulaması

- Ebubekir ve Züleyha'nın cemaatin bozuk ahlak ve düzeni üzerine konuşması
- Ebubekir ve Züleyha'nın çay bahçesinden ayrılışı
- Ebubekir ve Züleyha'yı izleyen bir adamın dilek ağacından ikisinin dileklerini alarak okuması
- Ebubekir'in külliyyeye gitmesi
- Ebubekir'in Yavuz Bey'in bir adamla geçen tartışmalı diyalogunu dinlemesi
- Yavuz Bey'in üstü kapalı bir şekilde cemaati eleştirmesi
- Adamın yavuz beyi tehdit ederek salondan çıkması
- Ebubekir ve Yavuz Beyin konuşması
- Yavuz Bey'in Ebubekir'e düzenlemesi için makalesini göndermesi
- Yavuz Bey'in ardından salondan bir adamın çıkması
- Ebubekir'in evine hırsız girmesi
- Yavuz Bey'in hakkında ahlaksız haber çıkartılması
- Ebubekir'in gazetede bu haberi görmesi, bilgisayarının yerinde olmadığını anlaması ve huzursuz olması
- Ebubekir'in Yavuz Bey'i araması, Yavuz Bey'in evine gitmesi
- Ebubekir'in Yavuz Bey'i teselli etmeye çalışması, bilgisayarının çalındığı haberini vermesi
- Ebubekir'in Züleyha'yı merak etmesi, Züleyha'yı düşünmesi
- Ebubekir'in yavuz Bey'in intiharını öğrenmesi
- Ebubekir'in Züleyha'nın evinin bulunduğu sokağa gitmesi, Züleyha'yı saçları açık bir şekilde bir adamla görmesi ve onları izlemesi
- Ebubekir'in Züleyha'nın evinin önünde Kadir'i görmesi
- Kadir'in Ebubekir'i görmesi ve Züleyha'ya Rabia ismiyle seslenmesi
- Kadir Züleyha ve külliyyede Yavuz Bey ile tartışan adamın arabaya binip gitmesi
- Ebubekir'in Züleyha'nın sadakatsizliğine üzülmesi, Yavuz Bey'in başına geleleri anlamlandıramaması
- Ebubekir'in yavuz Bey tarafından daha önceden telefonuna gönderilen mesajı fark etmesi
- Ebubekir'in Amerika'ya gitmeye karar vermesi
- Ebubekir Kadir karşılaşması

- Kadir'in Ebubekir'i örgüte çekmeye çalışması
- Ebubekir'in Kadirin yanlış yolda olduğunu söylemesi, örgütün ihanetini söylemesi, Kadir'i eleştirmesi

III. Bölüm

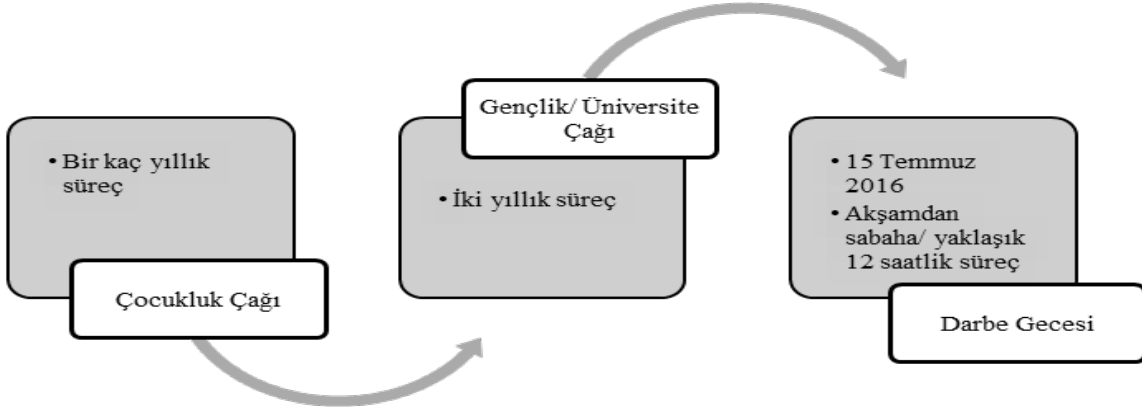
- Ebubekir'in Züleyha'nın attığı bir tweeti görmesi üzerine umutlanarak Amerikan İstanbul'a dönmesi
- Ebubekir'in Boğaz içi Köprüsünün jandarmalar tarafından kapatıldığını görmesi
- Ebubekir'i köprüdeki askere ne olduğu sorması askerden darbe olduğunun cevabını alması
- Köprüdeki halkın darbe haberini duyması ve askerlere karşı çıkması
- Subayın çevresindeki halkı geri dönmesi konusunda uyarması, askerlere ikaza uymayanları vurma emri vermesi
- Ebubekir'in arabasına binip dönüş yoluna girmesi, kendini sorgulaması ve köprüye geri dönmesi
- Darbe girişiminin FETÖ'cülerin yaptığını anlaşılması, halkın kendi arasında örgüt hakkında konuşması
- Ankara ve İstanbul'dan çatışma haberlerinin gelmesi
- Ebubekir ve Kadir'in köprüde karşı karşıya gelmesi
- Ebubekir'in Kadir hakkında düşüncelere dalması, çocukluklarını ve sonrasında yaşananları düşünmesi, Kadir'in değişiminin bu gece için olduğunu anlaması
- Cumhurbaşkanının çağrısı üzerine halkın sokağa dökülmesi
- Ebubekir'in Kadire seslenmesi, darbe yaptıklarını söyleyerek bilinçli olup olmadığını sorması
- Ankara Gölbaşı Polis Harekât Merkezi'nin bombalandığının öğrenilmesi
- Halkın askerlerin üzerine yürümesi
- Darbecilerin halka ateş açması
- Ebubekir ve diğerlerinin yaralananlara yardım etmesi
- Ebubekir'in yıllar önce yaşananlar karşısında sessiz kaldığı için kendini suçlu hissetmesi
- Ebubekir'in Hasan Öğretmenin sözlerini ve yaşadıklarını hatırlaması
- Sabahın ilk ışıklarıyla köprüdeki çatışmanın sonuçlarının ortaya çıkması
- Darbe girişiminin bastırılması

- Züleyha'nın televizyondan olan biteni görmesi ve köprüye gitmesi
- Kadir telim olmadan evvel Ebubekir ve Kadir'in yüz yüze gelişi
- Ebubekir'in zihninden geçirdikleri ile Kadir'e konuşması, Kadir'in zihninden geçenlerin cevap niteliğinde oluşu
- Züleyha'nın pişman olması
- Züleyha'nın köprüye ulaşması, Ebubekir ve Kadirin yanına gitmesi
- Ebubekir ve Kadir'in konuşması
- Ebubekir'in Kadir'e gökyüzünün rengini sorması, Kadir'in siyah cevabını vermesi
- Kadir'in babasını zehirlediğini itiraf etmesi
- Züleyha'nın öğrendiği gerçek karşısında istemsizce bağırması
- Ebubekir'in Züleyha'nın sesini duyması ve ona yönelmesi
- Kadir'in silahıyla önce Züleyha'yı alnından vurması sonra intihar etmesi

2.7.4. Zaman

Kara Güneş romanının zamansal düzlemi geniş bir süreci kapsar. Romanda iki çocukluk arkadaşının yaşadığı serüven anlatılırken bu kişilerin çocukluk, ergenlik ve gençlik çağlarında yaşanan zaman dilimleri arasında gidiş gelişler ile vaka halkaları kurulur. Romanın hâkim bakış açısı ile aktarılmasının da etkisiyle vaka ve anlatma zamanının “aynı nesnel zamanda birleştiği görülür” (Eliuz, 2004: 61). 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan kalkışmanın temel alınarak kurgulandığı romanda, kişilerin çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasındaki değişim süreci de anlatılarak bireysel ve sosyal zaman iç içe aktarılır.

Romanda zamansal ifadelerin bilgisine bölüm başlarına düşülen tarih ibareleri ile ulaşılır. Anlatıcı her bölüm başında, yaşanan olayların zamansal bilgisini verir. Romanın ilk bölümü “Yıllar önce Manisa'nın bir köyü aylardan ağustos” ibaresiyle başlar. “bir yıl sonra”, “yıllar önce köyde”, “birkaç yıl sonra, aylardan mayıs, İstanbul”, “birkaç gün sonra İstanbul”, “15 Temmuz 2016 Boğaziçi Köprüsü”, “o gece boğaz köprüsü” gibi ibarelerle romanın zaman çerçevesi oluşturulur. Başlıklardaki genel zaman ifadelerinin dışında anlatım içerisinde daha kısa süreli ya da belirsiz zaman ifadelerine de yer verilir. “Gün iyice ısıdığı için daha rahat seçebiliyordu olanı biteni.” (s.167) 15 Temmuz kalkışma gecesinin sabahını işaret eden bu söylem aracılığıyla anlatılan zaman aralığının bilgine ulaşılır. Akşam saatlerinde başlayan kalkışma ertesi günü sabah saatlerinde bastırılır.

Şekil 7. *Kara Güneş* Romanı Zaman Düzlemi

Romanın zaman düzlemini olay örgüsüne paralel olarak üç ayrı zaman dilimine ayırarak sınıflandırmak mümkündür. Çocukluk çağının okura aktarıldığı sekiz bölümde zaman genel olarak birkaç yıllık süreci kapsasa da olayların seyri birkaç günlük sürede yaşanır. Ağustos ayında uçurtma uçuran iki arkadaşın öyküsüyle başlayan roman birkaç yıl içerisinde altın nesil olarak yetiştirilmeye çalışılan iki çocuğun mücadelesinin anlatımına dönüşür. Çocukluk çağının sonu olarak nitelendirdiğimiz zaman diliminde Ebubekir de İstanbul'a gitmeye karar verir. Bu kararın bildirilmesinin ardından birkaç yıl geçer ve İstanbul'da bir mayıs ayında yaşanan gün anlatılmaya başlanır. İki yıllık süreci kapsayan bu üniversite çağının ardından Ebubekir Amerika'ya gider. Dönüş ise yıllar sonra 15 Temmuz 2016 gecesinde gerçekleşir. Uzun bir zaman dilimin anlatıldığı romanda, “tanrısal bakış açısını kullanan anlatıcı, sıradizimsel nitelikli zaman anlayışı ile entrik kurguyu ve roman kişilerinin birey oluş sürecinde yaşadıkları çatışmaları aktarır.” (Eliuz, 2004: 62) Roman kişilerinin psikolojik ve sosyolojik değişimlerini etkileyen zaman, Ebubekir için bir aydınlanma süreci olarak işlerken, Kadir ve Züleyha için karanlık sonu hazırlayan etmendir.

Roman dışında var olan nesnel zamanda kırk yıllık bir oluşum süreci yaşayan FETÖ'nün geçtiğimiz birkaç yıllık süreçte zuhur eden kalkışma eylemini ve bu eyleme hazırlanan bireylerin değişim sürecini yeniden kurgulayarak işleyen romanda, zaman kurgusal zemin açısından etkin ve önemli bir unsur konumundadır.

2.7.5. Mekân

2.7.5.1. Çevresel Mekânlar

Kara Güneş romanında olayların zuhuru sırasında içinden gelip geçilen, kurguya ve bireylere doğrudan etki etmeyen çevresel mekânlar İstanbul, Manisa, Kemikli köyüdür. Bunun dışında Ebubekir'in çıkmazlardan kaçış yeri olarak seçtiği Amerika'da çevresel mekân olarak sınıflandırılabilir. Romanda olaylar sınırlı kentlerde yaşanır. Çocuklukları Manisa'nın köyünde geçen üç arkadaş eğitim sürecinde İstanbul'a yerleşir. Üç arkadaşın eğitim sürecindeki köy okulu ve fakülteleri, Ebubekir ve Züleyha'nın evi de çevresel mekânlardır.

2.7.5.2. Algısal Mekânlar

2.7.5.2.1. Kapalı Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Kara Güneş romanında roman başkışisi ve çevresindekilere olumsuz psikolojik hal ve durumlar yaşatan veya olumsuzluklara sahne olan kapalı mekânlar, Hasan öğretmenin köydeki evi, Kadir'in evi, Züleyha'nın İstanbul'daki evinin sokağı ve Boğaziçi Köprüsü'dür.

Manisa'nın Kemikli köyüne atanan Hasan öğretmen, mensubu olduğu örgüte yeni üyeler, köleleşmiş bireyler katmak amacıyla gerçekleştirdiği eylemlerini gizleyerek ikiyüzlü tavır takınır ve köy halkına ve öğrencilerine kendini sevdirebilir. Altın nesil yetiştirme amacıyla sınıfındaki birkaç öğrenciyi kontrolü altına alan Hasan Öğretmenin gerçek yüzünü gören Ebubekir, bu yüzleşmeyi Hasan öğretmenin evinde yaşar. "Ebubekir giderek karanlık, kör bir kuyuya düşüğünü hissediyordu. Yaprak gibi titremeye başladı. Burada ne arıyordu?" (s.143) Ebubekir gizlice izlediği Hasan öğretmenin Kadir'e tokat attığını, hoca efendinin fotoğrafını öptürdüğünü gördüğünde ve köy halkı için söylediklerini duyunca öğretmenine olan güven ve inancının boş olduğunu anlar ve gördükleri karşısında bunalımlı bir ruh hali yaşar. Şahit oldukları karşısında dayanamayıp bayılan, Ebubekir'in sıkıntılı hali evde bulunduğu süre içerisinde devam eder. Bildiklerini haykıramamak Ebubekir'in psikolojisini olumsuz etkiler. Büyük bir yüzleşmeye sahne olan bu ev, Ebubekir için labirentleşen bir alan durumuna gelir. Yıllarca ustalıkla taşıdığı maskenin düştüğünü hisseden Hasan Öğretmen, yaşadığı bir anlık kızgınlığın etkisiyle tüm çabasının boşa çıktığını hisseder. Ebubekir'in şahit olduklarını babasına anlatması üzerine Koca Yusuf, Hasan Öğretmeni köyden gitmesi için uyarır. Hasan Öğretmen açığa çıkan kimliği

sebebiyle örgüt tarafından dışlanacağını düşünür ve bu düşünce anında nefes almakta zorlanır, bunalımlı bir ruh haline bürünür. “Yok olmuş gibi hissetti kendini, kaybolmuş gibi. İçinde bulunduğu cemaat yoksa kendisi de yoktu. Sudan çıkmış balık gibi hissetti kendini. Nefes almakta zorlanıyordu.” (s.121) Hasan Öğretmenin kendi evinde yaşadığı bu korku dolu anlara sahne olan köy evi Ebubekir’den sonra Hasan Öğretmen için de kapalı mekân algısına girer.

Romanın bir diğer kapalı mekânı ise Kadir’in baba evidir. Kadir ailesi içindeki huzursuzluklardan, kavgalardan usanmıştır. Bu durum onu psikolojik bunalımlara sürükler, huzursuz yaşamasına sebep olur. “Yüzü korkunç görünüyordu Kadir’in. Yıllardır içinde büyük bir vicdan azabı taşıyor gibiydi. Babasının ölümüyle adeta yaşlanmıştı.” (s.178) Yıllarca ailesindeki şiddet ve ilgisizliğin içinde yetişen Kadir, babasını zehirleyerek Hasan Öğretmen ile birlikte köyden gider. Kadir’in yaşadığı kötü anılara sahne olan bu köy evi de kapalı mekân konumundadır.

Hasan öğretmenin köyden Kadir’i de alıp gitmesinin ardından Züleyha da sözde okumak amacıyla İstanbul’a gider, fakat örgüt evlerinde ablalık görevi üstlenir. Ebubekir de sevdiği kızın ardından gider. Uzun süre Züleyha’dan haber alamayan Ebubekir, onu görmek için evine gitmeye karar verir. Fakat evinin sokağına girdiğinde Züleyha’nın başının açık olduğunu ve Kadir’in yanında olduğunu, örgütün etkisine girdiğini, sevdasına ihanet ettiğini görür. “Ebubekir olduğu yerde kalakalmıştı. Hızla uzaklaşan aracın arkasından öylece bakıyordu. Etrafındaki hiçbir şeyi görmüyor, duymuyordu. Çaresizdi. Hayata dair ümitleri kesilmiş gibiydi... Sinirden titremeye başladı. Üşüdü bir anda.” (s.229) Sevdiği kadından vefasızlık gören Ebubekir için o anlar acı vericidir. Fiziksel olarak açık mekân özelliği barındıran sokak, Ebubekir’in içine düştüğü huzursuz hisler sebebiyle kapalı mekân konumuna gelir.

Yıllarca köleleşmiş insanları eğiterek büyük geceye hazırlanan örgüt, 15 Temmuz 2016 gecesini yurdun önemli merkezlerini zapt ederek darbe adı altında eylemlerini gerçekleştirir. Halkın dini duygularını ve kültürel yapılarını kullanarak büyüyen örgütün ihanet girişimini gören halk yaşananlar karşısında şaşkıncıdır. Yaşadıkları toprakların huzuruna göz diken bu örgütün eylemi karşısında direnen halktan, darbeciler tarafından açılan ateşle şehit olanlar ve yaralananlar olur. Gerçekleştirilen kalkışma gecesinin merkezlerinden biri de İstanbul Boğaziçi Köprüsüdür. Ebubekir, çocukluk arkadaşını darbeciler arasında görünce üzülür, çocukluk anıları, masum halleri zihninde canlanır.

Kadir'in bulunduğu konum sebebiyle parlak güneşin etkisi bir bulutla gölgelenir. Güneşin önüne geçen bulut, Hasan öğretmenin kötülüğünü temsil eden bir yansımayı üstlenir. Bu durumun bir diğer örneğine ise romanın son sahnesinde rastlanır. Yıllar sonra karşısında Ebubekir'i gören Züleyha'nın yüzünde huzur ve mutluluğun getirisi bir aydınlık peyda olur. "Kadir bu aydınlanmayı fark ettiğinde bütün dünyadan gözünü çekti, kimseyi görmez oldu. Güneş kara bir güneşe dönüştü." (s.254) Fakat bu ikilinin yaşadığı aydınlık anı gören Kadir, belindeki silahıyla Züleyha'yı vurarak var olan aydınlığı karanlığa çevirir.

2.7.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar

Kara Güneş romanında roman kişilerinin mutlu ve huzurlu anlarına sahne olan geniş mekânları, Kemikli köyündeki Tepebaşı, İstanbul'dakiyle debdebeli ruh halleri yaşar. "Karanlıkta kalmış bir çocuk gibi sıkışıp kalmıştı Kadir. Demir kapı kapanmış, üzerine kocaman bir asma kilit takılmıştı. Kaleye girmiş ve köprü ağır ağır, bir daha indirilmemek üzere kaldırılmıştı. Kadir acı çekiyordu ve acı çeken herkes gibi çaresizdi." (s.251) Gerçekleştirilen eylem sonunda Kadir teslim olacağı sırada önce karısı Züleyha'yı daha sonrada kendini öldürür. Birçok ölüm ve ayrılığın yaşandığı bu köprü de fiziki yapısının aksine kapalı mekân olarak romandaki yerini alır.

Romanda labirentleşen alanların yanında bir de kahramanların ruh hallerine göre şekillenen doğa sahneleri mevcuttur. Roman kişilerinin yaşadığı derin çalkantılar, şiddetli ruhsal değişimlerin yansımaları doğadaki varlıklarla ilişkilendirilir. Yıllar önce çocukluk çağlarında uçurtma uçurdukları sırada aşk üzerine hayaller kuran Ebubekir ve Kadir arasında geçen konuşma sırasında Kadir, Ebubekir'e Züleyha'nın elini tutup tutmadığını söyler ve eğer tuttuysa kokmamasını, itiraf etmesini, Hasan Öğretmene bu durumu anlatarak tövbe edebileceklerini söyler. "Bu sırada parlak güneş buluta girdi." (s.17) Kadir tarafından yüceltilen Hasan Öğretmen'in bahsi geçtiğinde ihanetin ve sapkınlığın karanlıkla sembolize edilmesi güneşin bulutun ardına geçişiyle sunulur. Ebubekir ve Kadir'in çocukluk çağlarındaki en sevdikleri aktiviteleri tepebaşı diye adlandırılan alanda uçurtma uçurmak ve bu sırada hayaller kurmaktır. Zamanla büyüyüp gelişen iki çocuğun hayalleri ve sohbet konuları da değişir. Aşkı, bir kızla yaklaşmayı merak eden iki arkadaş, bunları açıkça konuşamaz. Bir ağustos ayında uçurtmalarını göğe saldıkları anda aşk üzerine konuşur, hayal kurarlar. İki arkadaşın keyifle sohbet ettikleri bu ana sahne olan

tepebaşı açık-geniş mekân konumundadır. “Köylerinin bu en güzel tepesi dört bir taraftan gelen kokularla ne kadar da temizdi. Kuş sesleri ve rüzgar içlerini genişletiyordu.” (s.15)

Romanın kurgusunda ön planda olan Züleyha ve Ebubekir aşkı uzun yıllar sürer. İstanbul’a giden çift burada da görüşmeye devam eder. Günün birinde buluşup dilek dileyerek, huzurlu anlar yaşadıkları kır kahvesi onlar için geniş mekân konumundadır. “Baharı seninle karşılamak ne güzel! dedi Ebubekir. Züleyha biraz ilerideki ağaca bakıyordu dalgın dalgın. Ebubekir’in sözü hoşuna gitmişti, gülümsedi.” (s.189)

15 Temmuz gecesi birçok kötü olaylara sahne olan Boğaziçi Köprüsü kapalı mekân algısı sunsa da kişilerin yaşadıkları anlık hisler aracılığı ile açık mekân özelliği kazanır. “Züleyha, Ebubekir’in kendine yönelmesi üzerine ona doğru bir hamle yaptı, yüzü tan yeri gibi aydınlanmıştı o an.” (s.254) Yıllar sonra ilk kez köprüde karşı karşıya gelen Ebubekir ve Züleyha, bir anlık da olsa aydınlık, mutluluk veren hisleri yaşarlar. Karanlık gecenin sabahında yaşanan bu an ile gün aydınlanır. Yaşanan bu duruma sahne olan köprü ise açık mekân olarak algılanır.

2.7.6. Şahıs Kadrosu

2.7.6.1. Başkişi

Kara Güneş romanının tematik güce yön veren başkişisi Ebubekir’dir. Manisa’nın bir köyünde doğup büyüyen Ebubekir, dini ve milli değerlerine önem veren ideal kişiliktir. Ebubekir, isim atası olan Hz. Ebubekir gibi iyi bir sırdaş, vefalı bir dosttur. Bu sebeple Kadir ona ‘sır kâtibim’, Züleyha ise ‘sadıkam’ diye hitap eder. “Gözünü seveyim Ebubekir, kimseye bir şey deme sen benim sır kâtibimsin.” (s.141) Romanda Ebubekir’in fiziki özelliklerine kısmen değinilse de onun daha çok psikolojik ve sosyolojik yapı ve değişimleri ön plana çıkartılmıştır. Ebubekir romanda ülkü değer nitelikteki izleklerin taşıyıcısı konumundadır. “Evet, Ebubekir çelimsiz bir çocuktü, ne kadar yese de kilo alamazdı. Üzerine giydiği giysiler omuzlarının dikliğinden askıya asılmış gibi dururdu. Boyunun uzunluğu daha da zayıf görünmesine sebep olurdu. Kızıl, üç numara vurulmuş saçları vardı.” (s.135) Romanda Ebubekir’in fiziki özelliklerinin bahsi oldukça az hacimlidir. Onun öne çıkan vasfı, aşkı ve sadakatidir. Çocuk sayılabilecek yaşından beri Züleyha’ya sevdalı olan Ebubekir aşkına olan vefasına hiçbir zaman sırt çevirmez. Sevdiği kızın peşinden İstanbul’a gider. Yıllar geçse de Züleyha’ya olan sevdasından vazgeçmeyen Ebubekir, vefasızlığa uğrasa da Züleyha’yı unutmaz ve yıllar sonra Züleyha’nın sosyal

medyada paylaştığı bir yazı üzerine tekrar yurduna döner. “Ama tek bir kişiyi hayatından çıkarması mümkün değildi, Züleyha’sını.” (s.183) Ebubekir’in bir diğer vefası da ülkesine ve milli değerlerinedir. Çocuk yaşta Hasan Öğretmen tarafından “altın nesil” olma vaadiyle kandırılmaya çalışılan Ebubekir, kendisine kurulan tuzağa düşmeyerek vatanına ihanet etmez. Seneler sonra vatan topraklarında zuhur eden bir kalkışmada ihanetin karşısında arkadaşının aksine vefasıyla ön saflarda yerini alır. “Kadir’in yüzüne yakıştırdı gülmek. Şimdiyse elinde silah, yüzünde sahte bir cesaret vardı. Ebubekir’in elinde ise Türk bayrağı.” (s.79)

Başkışiyi diğer kişilerden ayıran bir özelliği de sorgulayıcı oluşudur. Hasan öğretmenin ikiyüzlü tavırlarına karşı koşulsuz teslimiyet göstermeyi değil sorgulamayı seçen Ebubekir, bu tavrı sayesinde kendisine hazırlanan tuzağa düşmez. “Ebubekir ise “Biz altın nesilsek diğerleri ne?” diye sormaya başlamıştı.” (s.67) Onun sorgulayıcı tavrı Hasan öğretmenin gerçek kimliğinin açığa çıkmasını sağlar. Arkadaşı Kadir’in aksine huzurlu ve mutlu bir aile yapısına sahip olan Ebubekir, yaşadığı hayatın aydınlık yolda sürmesini de aile yapısına borçludur.

Eve çağrılan çocuklar ona büyük bir sadakatle bağlanıyorlardı. Ebubekir de bu çocuklar arasındaydı. Uzun zaman öğretmenin tesiri altında kalmıştı. Ama sanki onda Ebubekir’e iyi gelmeyen bazı şeyler vardı. Adını koyamıyor ama rahatsız edici bir şey. Babası olmasa, babasının dolu dolu sevgisini hissetmese belki o da öğretmenin etkisinden kurtulamayacaktı. (s.29)

Çocukluk çağlarında derin bir ihanet girişiminin tuzağına düşmemek için mücadele eden Ebubekir, gerçekleri öğrense de bu ihanet karşısında sessiz kaldığı için yıllar sonra pişman olur. 15 Temmuz gecesi darbeci askerlerin karşısında vatanını savunan Ebubekir’in zihnindeki tek düşünce yaşadığı vicdan azabı ve pişmanlıktır. Karşısında duran örgütün büyümesine sebep olduğunu düşündüğü suskunluk Ebubekir’i huzursuz eder. “Kendini suçlu hissetmesinin sebebi zamanında bağırmasıydı, yaşadıklarını herkese anlatmamasıydı.” (s.129)

Çocuk yaşlarda ihanet tohumlarına maruz kalan iki arkadaştan bir olan Ebubekir, sağlam temelli aile yapısının da etkisiyle doğru yoldan şaşmaz ve daima aydınlık bir gökyüzü altında yaşar. Yıllarca mücadele ettiği, uğruna sevdiklerini kaybettiği davasında

15 Temmuz gecesi galip gelen Ebubekir, karşısında duranların kararan güneşlerine karşın ayakta kalır ve yoluna devam eder.

2.7.6.2. Norm Karakter

Kara Güneş romanında başkişi Ebubekir'in kusurlarını açığa çıkaran, onun gelişimine etki eden norm kişisi baba Koca Yusuf'tur. Romanda Koca Yusuf, iyi aile babası oluşuyla ön plana çıkar. İri fiziğinin ardında yüreğinin de iyi oluşu sebebiyle "koca" adlandırması yapılır.

Ebubekir'in babasına Koca Yusuf denmesinin sebebi iri yarı bir adam olmasıydı. Pehlivan gibiydi. İnsana güven verirdi. Soysuzluk bilmezdi, yalan söylemezdi, dinine kavi bir adamdı. Kendince fanatik olabilirdi ama bunu asla ama asla kötülük niyetiyle yapmazdı. Sahip olduğu değerlerin önemine inanır ve bunların hayata geçmesi için mücadele ederdi. Okumuş bir adam değildi ama sohbeta önem verirdi. (s.57)

Köye öğretmen olarak atanan Hasan öğretmen, Koca Yusuf ve diğer köylülere kendini sevdirebilir. Dindar bir profil çizen bu öğretmene kimse kin gütmeyebilir, karşı gelmez. Hasan öğretmenin akşamları gerçekleştirdi sohbetlere ilgi ile herkes katılır. Fakat Koca Yusuf zamanla öğretmene karşı şüphe duyar, temkinli davranır. Oğlunun da görüş ve tavırlarıyla zamanla Hasan öğretmenin gerçek yüzünü öğrenir. Hasan öğretmenin etkisi altına giren oğlunu gözlemleyen Koca Yusuf, bu dönemde oğlunun en büyük dayanağı olur. "Babası oğlunun sıkıntısını anlamıştı. Kolunu oğlunun omzuna atıp kendine doğru çekti. Baba oğul yan yanaydılar ve koca Yusuf'un o iri kolu oğlunu sarmıştı." (s.158) Ebubekir, Hasan öğretmenin gerçek yüzünü öğrendiği gece babasına tüm şahit olduklarını anlatır. Koca Yusuf, oğluna destek olur ve debdebeli ruh halini yatıştırır. Oğlundan öğrendiği gerçekler üzerine Hasan öğretmenin evine giderek onu köyden kovar. Koca Yusuf'un oğlunu süreli kanadının altında tutup, ona ve ailesine sahip çıkması Ebubekir'i büyük bir tuzağın eşiğinden kurtarır. Ebubekir ise bu durumun farkındadır. "Babasına çok şey borçluydu. Koca Yusuf'un feraseti olmasaydı bunu başaramayabilirdi." (s.184) Ebubekir, köydeki hayatından sonraki dönemlerinde de sık sık babasının öğüt ve sözleriyle yolunu bulur ve sıkıntılı anlarında kendi kontrolünü sağlayarak ferahlar. Züleyha'nın ihanetine şahit olduğu sırada yaşadığı ruh sıkıntısını da babasının öğüdünü hatırlayarak

yenmeye çalışır. “Ebubekir, babanın sözünü hatırla. “evlat, muhabbetin sebebine sarıl, muhabbet duyana değil.” (s. 232)

Romanda Koca Yusuf dışında norm karakter yoktur. Başkişinin gelişimine destek olan aşk, vatan sevgisi, sadakat gibi birtakım değerler vardır. Ebubekir sahip olduğu bu değerler ve babasının desteği sayesinde kötülüklerden arınır, aydınlık güneşin altında hayat sürer ve doğru yolda ilerler.

2.7.6.3. Kart Karakter

Kara Güneş romanında başkişi Ebubekir ile çatışmaya giren, onun gelişimini engelleyen norm karakterler Hasan öğretmen, Kadir ve Züleyha’dır.

Hasan öğretmen, lise yıllarında içine düştüğü örgütün etkisine kendisinden sorumlu hizmet ağabeyinin fedakâr tutumları karşısında kapılır. Örgütün katı kuralları Hasan’a ilk zamanlar zor gelse de zamanla bu düzene alışır ve hizmet ağabeyinin yonttuğu kalıba girer. Yıllarca örgüte hizmet için şekillendirilen Hasan öğretmen, altın nesil yetiştirme hedefiyle mesleğine başlar. “Bu yüzden idealist bir Hizmet eri olarak, öğrencileri, meslektaşları, hatta öğrencilerinin aileleri ile sağlıklı bir iletişim kurmak için ne gerekiyorsa yaptı. Son derece mütevazı, samimi, seviyeli ve dindar biri olarak bilindi hep. Üstelik çok da zekiydi.” (s.28) FETÖ yapılanmasında hizmet görevi gören Hasan Öğretmen, Manisa’nın Kemikli köyüne atandıktan sonra oradaki öğrenci ve velileri kontrolü altına almayı hedefler. Dindar bir profil çizen Hasan öğretmen, köylü tarafından sevilir ve benimsenir. Asıl amacı örgüte üye toplamak olan Hasan öğretmen, sınıfından beş öğrencisi ile özel olarak ilgilenir; özel dersler verir, akşamları evinde bu öğrencilerle sohbet yapar. “Hasan öğretmen, ideallerinin topluma yayılması hususunda kendine biçilen rolü hizmet aşkı ile kabul etmiş biri olarak karşılırlarına çıkmıştı. Giyinişine dikkat ederdi. Sesi etkileyiciydi, yazısı inci gibiydi. Herkesi kendine hayran bırakırdı.” (s.27) Yıllar sonra vatan semalarına çökecek olan kara gecenin mimarlarına hizmet eden Hasan öğretmen, içinde bulunduğu terör örgütünün elebaşını, öğrencilerinin zihin ve gönüllerine ilmek ilmek işlemek için çalışır. Her fırsatta hizmet erliğini yaptığı kişiyi ilahlaştırarak öğrencilerine anlatır. Amacını gerçekleştirmek için takındığı tavırla kısmen başarılı olan Hasan öğretmen, zamanla kendini açığa çıkaran kontrolsüz eylemler gerçekleştirir. Onun bu kontrolsüz tavırları, başkişi Ebubekir’i rahatsız eder. Öğretmenine gönülden bağlı olan Ebubekir, diğer çocuklardan farklı olarak ailesinden aldığı güç ile zamanla gerçekleri görür.

Ebubekir'in aykırı hal ve tavırlarını sezen Hasan öğretmen, onun aleyhine planlar kurar. Etkisi altına aldığı öğrencilerinin tüm sırlarına vakıf olan Hasan öğretmen, Ebubekir'in gizli tuttuğu Züleyha aşkını bilir. Öğrencilerinden biri olan Züleyha'yı ve babasını da etkisi altına alan Hasan öğretmen, Züleyha'yı okuması için İstanbul'a yönlendirir. Ebubekir ise, Züleyha'ya olan sevdasını bildiği halde kendisinden habersiz böyle bir girişimde bulunduğu için Hasan öğretmene kin duyar ve onun gerçek yüzünü görmeye başlar.

Hasan öğretmen, çocukları etkilemek için hizmet erleri aracılığıyla derbi maçına beş bilet bulur ve sınıf içinde hileli bir kura ile istediği öğrencileri seçer. Seçilen öğrenciler sebebiyle şüpheye kapılan başkişi Ebubekir, çöpe atılmış kura kağıtlarını incelediğinde öğretmenin yaptığı hileyi görür. Günden güne öğretmenin açıklarını daha da net gören Ebubekir, çocukluk arkadaşı Kadir'in Hasan öğretmen olan bağımlılığını görür ve onu uyarır. Hasan öğretmen ise ayağına bağ olacak Ebubekir'i yalnızlaştırırken kendine bağlama amacını da sürdürür. Kadir'i avucunun içine alan Hasan öğretmen onu tüm yönleri ile kontrol eder. Ebubekir'i yanına çekmek için Kadir'i kullanan Hasan öğretmen, bir akşam sohbet öncesi Kadir'e tokat atar ve örgüt elebaşının fotoğrafını öptürür. Buna şahit olan Ebubekir, her şeyi anlar ve tüm olan biteni babasına anlatır. Koca Yusuf tarafından köyden kovulan Hasan öğretmen kimliğinin açığa çıkması üzerine örgüt tarafından dışlanma korkusuna düşer. "Hasan Öğretmen aslında mevcut olamayacak kadar gölge, gölge olamayacak kadar da kimliksiz olduğunu zannettiği bir anda görünür olmaktan korkmuştu." (s.176) Anlık ruhsal bunalımlar yaşayan Hasan öğretmen, Kadir'i de alarak köyü terk eder. Hasan öğretmen her ne kadar köyden gitmiş olsa da giderken götördükleri sebebiyle Ebubekir'i olumsuz yönde etkiler. Çünkü Ebubekir yaşananlar sonucunda dostunu ve sevdiği kadını kaybeder. Hasan Öğretmen, sadece başkişi Ebubekir'e verdiği zarar sebebiyle değil, roman kişilerinin tümünü karanlığa sürüklediği için diğer kişiler tarafınca da kart karakter rolünü belirgin bir şekilde üstlenir.

Romanın bir diğer kart karakteri ise Kadir'dir. Kadir, başkişi Ebubekir'in çocukluğu, dostu ve sırdaşıdır. Fakat köye gelen kötü niyetli bir öğretmenin tesirine giren Kadir, zamanla Ebubekir karşısında sahip olduğu değerli çizgiden çıkarak arkadaşına ve doğup büyüdüğü topraklara düşmanlaşır. "Kadir sağlıksızdı, çabuk bozulmaya meyilli, kırılğan ve korkak bir ruha sahipti. Korkaktı. Şimdi korkmadan darbeci mi olmuştu?" (s.74) Aile sevgisinden, anne baba ilgisinden mahrum büyüyen Kadir, anne ve babasının günden güne kötüleşen ilişkisinden usanır. Sevgisizlik ve ilgisizlikle geçen yıllarının ardından Hasan

öğretmenin ilgi ve şefkatine kapılan Kadir, altın nesil olma yolunda tutsaklaşır. Hasan Öğretmenin kölesi konumuna gelen Kadir, tesir altına alınmış düşünce ve fikirlerini arkadaşı Ebubekir'e kabul ettirmeye ve onu da altın nesil olmaya zorlar. "Kadir'e göre Ebubekir altın nesil yoluna girmek istese de içinde hala yanlışları barındırdığı için nefesine uyuyordu. Ona göre Ebubekir yeterince inanmış ve samimi değildi. Hala Türkiye Cumhuriyeti tarafından beynine zerk edilen zehirlerden kurtulamamıştı." (s.66)

Kadir, yıllarca sırdaşlığını yaptığı arkadaşını, zihnine kazınan fikirler sebebiyle aldatır. Çocukluk arkadaşı Ebubekir'in Züleyha'ya olan sevdasını bilen Kadir, her şeye rağmen hizmet hareketinin emri doğrultusunda Züleyha ile evlenir.

Bir gözünde görme engeli olmasına rağmen örgüt eliyle rütbeli asker olan Kadir, yıllar sonra Ebubekir'in karşısına çıkar ve onu örgüte davet eder. Davetine olumlu cevap alamayan Kadir, örgütün planladığı 15 Temmuz darbe girişimine göndermeler yaparak arkadaşı Ebubekir'i tehdit eder. "Kadir arkasından seslendi. Bazen toplumların da düzelmek için tokat yemesi gerekir. Züleyha'ya selamını söylerim. Biz çok mutluyuz." (s.240)

Geçen zaman üzerine 15 Temmuz gecesi Boğaz Köprüsünde karşı karşıya gelen Ebubekir ve Kadir, iki zıt kutbun bireyleri olarak okura sunulur. Kadir, gözü dönmüş bir şekilde tutsağı olmuş terör örgütünün emirlerine riayet ederken başkişi Ebubekir, zihninden geçenleri bakışlarıyla Kadir'e ulaştırır.

Farkında mısın? Zahiren uyumlu ve sessiz fakat iç dünyanın itibariyle gözü kanlı bir teröriste dönüştürdüler seni. Ben kendimi kurtarabildim, ama sen istismar edici canavarın nesnesi oldun ha! Bu yüzden mi uyanman, ayılman, kendine gelmen mümkün olmadı. Bu yüzden mi bu kadar bozuldun Kadir? (s.246)

Kadir, zamanla değişen tavırları ile Ebubekir'in sadece çocukluğunu, güvenini değil sevdiği kadını da sonsuza kadar elinden alır. Kadir, Züleyha ile evlenerek arkadaşına karşı ihanette bulunur fakat sebep olduğu bu ayrılığı daha da imkânsızlaştırarak darbe sabahında köprüye gelen eşi Züleyha'yı, tabancasıyla vurarak öldürür. Ebubekir ve Züleyha'ya karşı kötü tavırlarının yanında yıllar önce zehirlenerek ölen babasının da faili Kadir'dir. Vatanına ihanet eden, başkişi Ebubekir'i olumsuz yönde etkileyen, babasının, karısı Züleyha'nın ve kendisinin ölümüne sebep olan Kadir, romanın tematik kurgusu içerisinde belirgin bir kart karakter konumundadır.

Kara Güneş romanının bir diğer kart karakteri de Züleyha'dır. Romanda aşk izleğinin taşıyıcısı durumunda olan Züleyha, Ebubekir'e olan aşkıyla olumlu bir profil çizse de seçtiği altın nesil olma yolu sebebiyle Ebubekir'i olumsuz yönde etkiler. Romanda fiziki özellikleriyle de tasvir edilen Züleyha, iki karşıt fikir arasında yaşadığı gelgitleriyle ve yaptığı yanlış seçimle olumsuz bir görünüme bürünür. "Ebubekir'in Züleyha'sı sarı saçlı, yemyeşil gözlü, teni pembe beyaz, güzeller güzeli bir kızdı." (s.17) Hasan Öğretmenin tesiri altına giren Züleyha, üniversite eğitimi sırasında örgüt evlerinde yaşar ve onların kontrolüne girer. İstanbul'a gittikten sonra da Ebubekir'le bir süre daha görüşen Züleyha, örgüt tarafından sevdiğinden koparılır. Zihni yıkanan Züleyha kendisine verilen emir sebebiyle Kadir ile evlenir. Örgüt içinde Rabia ismi verilen Züleyha, yine örgüt isteğiyle tesettürden çıkar. Hizmet abileri içerisinde kocasının varlığına rağmen gördüğü onur düşürücü davranış ve kocasının sessizliği sebebiyle girdiği yoldan pişman olan Züleyha, Ebubekir'e kavuşmayı düşler.

Züleyha, Ebubekir'in uyarılarına rağmen örgüte hizmet ederek hazin sonunu hazırlar. İnandıkları ve savundukları karşısında net bir çizgi izleyemeyen Züleyha, vaka zinciri sonunda pişmanlık duyarak yuvarlak karakter özelliği gösterse de başkişiyeye ihaneti sebebiyle kart karakter kalıbıyla göze çarpar.

2.7.6.4. Fon Karakter

Kara Güneş romanı, olayların geri planında kalan, yaşananların gerçekliğini arttırma görevi üstlenen, etkin bir vasa ve role sahip olamayan figüratif karakter yönünden oldukça zengin bir kadroya sahiptir. Romanda olayların sahnelendiği mekânlarda birçok fon karakter bulunmaktadır. Kurgunun ilk yarısına sahne olan Manisa Kemikli köyündeki Dolmuşçu Hasan, çeşme başındaki kadınlar, Kadir'in annesi ve üvey annesi, sınıftaki diğer öğrenciler, Lekeli Mustafa, Rüstem Amca, İmam, Çerçi, çırak Ali, Ebubekir'in ninesi; kurgunun ikinci kısmına sahne olan İstanbul'daki Yavuz Bey, külliye'deki insanlar, kafedeki adam, muhlis, polis, iki sevgili, balkondaki kadın, örgütün hizmet abileri, Boğaziçi Köprüsü'ndeki darbeci askerler, kız ve annesi, Selim, yaşlı adam, darbeye karşı gelen halk romanın fon karakterleridir.

Romanda yer bulan bu fon karakterler, zaman zaman fiziksel yönleriyle ya da temsil ettiği değerlerle kendisinden bahsettirse de olayların akışında geri planda kalırlar. Kadir'in babası, romanın etkin kişilerinden Kadir üzerinde varlığıyla etkili olmuş, oğlunu

yalnızlaştırarak yanlış yöne sapmasına bir nevi sebep olmuştur. Baba, oğlunun terör örgütünün pençesine takılmasına her ne kadar zemin hazırlamış olsa da fon karakter konumundan sıyrılamamıştır.

Romanda vaka halkalarının düğümlemesinde etkili olan bir diğer kişi de FETÖ'nün elebaşısıdır. Yapılan tüm plan ve eylemler onun adı atında, onun uğruna yapılmış, belli şifreleme ve imalarla Fethullah Gülen'in varlığı sezdirilmiştir. Bu sebeple örgüt lideri de fon karakter konumunda olayların arka planında yer almıştır.

2.7.7. İzleksel Kurgu

Kara Güneş romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 7. Kara Güneş Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç/ Ülküdeğer	Karşıt Güç/ Karşıdeğer
Kişiler Düzeyinde	Ebubekir Koca Yusuf Yavuz Bey	Kadir Hasan Öğretmen Züleyha
Kavramlar Düzeyinde	Aşk Umut Vatan sevgisi Sadakat/ Dostluk	Nefret İhanet Darbe/ Kalkışma /Öfke Sevgisizlik Yalnızlık
Simgeler Düzeyinde	Uçurtma Güneş	Fotoğraf Silah Boğaziçi Köprüsü

2.7.7.1. Aşk

Kara Güneş romanının ön plana çıkan izleklerinden biri aşktır. Ebubekir ve Züleyha arasında çocuklukta başlayan özel duygular, her ikisi için de yıllarca kalplerinde taşıyacakları bir aşka dönüşür. Ebubekir, Züleyha'ya sadakatle bağlıdır. Küçük yaşlarda gönlüne düşen Züleyha aşkını gizlemeye çalışan Ebubekir, zamanla hislerini gizleyemez

olur. Çocukluktan yetişkinliğe doğru yol alan Ebubekir, Züleyha'dan başka bir şey düşünemez olur. "Aklına Züleyha geldi. Her şeyi bir anda unuttu." (s.83) Romanda sadakati ile ön plana çıkan Ebubekir, vatanına ve sevdiği kadına sadık kalır. Züleyha tarafından da hissedilen bu sadakat hissi, Züleyha'nın Ebubekir'e olan hitaplarını da etkiler. "Züleyha, Ebubekir'e "Sadıkam" ismini vermişti. Aşkına sadık olan bu adama verilecek en güzel isim buydu. Bu Ebubekir'in hoşuna gidiyordu fakat o, Züleyha'ya bir isim takmadı. Çünkü o, Ebubekir'in Züleyha'sıydı, başka hiçbir takıya ihtiyaç duymayan güzel sevgilisi, çocukluk aşkı." (s.189) Ebubekir'in eşsiz sevdası karşısında güçsüz kalan Züleyha ise her ne kadar Ebubekir'e aşık olsa da aşkına sadık kalamaz. Zihnini zehirleyen örgütün etkisiyle zamanla Züleyha'nın gönlündeki sevgi küle döner. Fikirlerinin tesirinde sevgisizlik çukuruna düşen Züleyha, kıymet bilemeyen sevgili konumundadır. İçinde bulunduğu hizmet hareketinin etkisiyle Ebubekir'i ardına bırakan Züleyha, yıllar sonra aşkına olan sadakatsizliğinden pişmanlık duyar ve Ebubekir'in aşkını yeniden hisseder. Ebubekir'e olan hasretini twitter aracılığıyla dile getirmesi üzerine küllenen aşk yeniden hayat bulur. Züleyha'nın yazdıklarını gören Ebubekir, gönlünden silemediği sevdası karşısında yeniden umuda kapılır ve Amerika'dan yurduna dönüş yapar. Lakin yıllarca kümelenen kötülükler bu aşkın yaşanmasına izin vermez ve iki sevgili tekrar bir araya gelemez.

2.7.7.2. İhanet ve Pişmanlık

Romanın ana izleklerinden olan ihanet, kurgusal yapıda üç farklı şekilde sunulur. Dolu dolu bir ihanet hikâyesi barındıran romanda vatana ihanet, sevgiliye ihanet ve dostluğa ihanet eylemleri görülür. Doğup büyüdüğü topraklara, bu topraklardaki değerlere ihanet eden bir grubun karanlık girişimleri, Anadolu'nun küçük bir köyünde yaşanan aşka ve dostluğa da sirayet ederek birçok hayatın kararmasına sebep olur.

Dini ve kültürel değerleri kullanarak toplum içinde örgütlenen FETÖ üyeleri, Anadolu'nun her köşesine yayılarak kendilerine yeni kurban ve hizmet kişisi toplama faaliyetlerinde bulunur. Vatana ihanet izleğinin taşıyıcısı olan bu örgüt üyelerinden Hasan Öğretmen, romanda karşıt değerlerin temsilci kişilerindedir. Hizmet ağabeylerinin emri üzerine Kemikli sakinlerini yanına çekmeyi amaçlayan Hasan Öğretmen, Kadir ve Züleyha'yı örgüte dâhil ederek emellerine ulaşır. Romanın ihanet izleğini her açısıyla üslenen diğer kişiler ise Kadir ve Züleyha'dır. Kadir, Hasan Öğretmenin öğretileriyle altın

nesil olmayı hedefler ve vatanına ihanet eden bir bireye dönüşür. Zihni ve benliği köleleşen Kadir, kendisine engel olabilecek kişilerden olan babasını zehirleyerek öldürür ve büyük bir ihanet eylemi gerçekleştirir. Babasını öldürerek kötülüğe teslim olan Kadir, çocukluk arkadaşı, dostu Ebubekir'e de ihanet eder. Onu kendi düştüğü çukura çekmek ister ve sırdaş olarak tanımladığı arkadaşı Ebubekir'in ardından işler çevirir. "Ebubekir ay ışığında Kadir'in gözlerini görebiliyordu. Donuktu, yabancıydı, yalancıydı. Bir çift kuyuda gibi duran gözlerinden iyi olan ne varsa söküp çıkarılmış, yerine iyinin karşıtı ne varsa doldurulmuş gibiydi. (s.155) Çocukluk çağında başlayan Ebubekir ve Züleyha aşkını başından beri bilen Kadir, Züleyha ile evlenerek arkadaşına ihanet eder. Karşıt değer temsilcisi Züleyha da sevdiği kişi olan Ebubekir'in tüm uyarılarına rağmen örgüt içine girer ve vatana ihanet eden bir gruba hizmet eder. Ebubekir'in uyarılarına kulak asmayan Züleyha, sürüklendiği karanlık yolun da tesiriyle Ebubekir'e olan aşkını ötelere ve örgütün isteği doğrultusunda Kadir ile evlenerek aşkına, arkadaşlığına ihanet eder.

Yıllarcailmekilmek örülen ihanet ağının ortaya çıkarıldığı 15 Temmuz gecesi birtakım pişmanlıkların varlığı da okura sunulur. Kontrolsüzce ihanete sürüklenen Züleyha, aldanışı karşısında pişmandır. "Büyük bir pişmanlık kaplamıştı ruhunu. Yol boyunca rastladığı görüntüler, içinde bulunduğu hareketin ülkeyi ne hale getirdiğini dehşetle göstermişti ona. "Bunun için miydi?" diye sorguluyordu kendisini." (s.252) Kadir ile yaptığı evlilikte mutsuz olan Züleyha, hedeflenen gerçekleri gördükçe bu evlilikten ve bulunduğu konumdan pişmanlık duyarak Ebubekir'e geri dönmek ister. Kadir ise yıllarca hizmet ettiği hareketin onu getirdiği noktada keskin duygulara kapılır. Özenle hazırlandığı 15 Temmuz gecesi olanları ve başarısızlığı gören Kadir, inandığı her şeyin koca bir boşluk olduğunu hissettiği köprüde arkadaşı Ebubekir'in karşısında derin bir umutsuzluğa kapılır. Teslim olmanın biraz evvelinde arkadaşının karşısına çıkan Kadir, silahıyla kendini vurduğu saniyelik dilimde yaşantısına dair pişmanlıkları derinlemesine hisseder. "Kısacık bir an, kurşunun çenesinden girip kafasının içinde yol aldığı an kadar bir anda, sadece hasret ve pişmanlık hissetti." (s.255)

2.7.7.3. Darbe / Kalkışma

Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi tarihinde görülen en hareketli eylemlerinden biri de darbelerdir. Kuruluşundan bu yana çeşitli darbe faaliyetlerine maruz kalan Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi, ülke içinde yapılanan FETÖ tarafından gerçekleştirilen kalkışma

eylemi ile karşı karşıya kalmıştır. Terör örgütünün başarısızlığı ile sonuçlanan kalkışmada zihinlere kazınan en net görüntüler ise halk tarafından gerçekleştirilmiştir. Boğaziçi Köprüsü'nün darbeci askerler tarafından kapatılmasıyla başlayan kalkışma hareketi karşısında halk sessiz kalmayarak meydanlara çıkmış, örgüt üyelerini eylemlerini durdurmaları konusunda ikna çabasına girmiş, aynı zamanda da özgürlüklerine vurulmak istenen kamçının karşısında korkusuzca durmuştur. Yıllarca yapılması planlanan darbe girişimi, akşam saatlerinde başlamış ertesi günün sabahında örgüt askerlerinin teslimiyle sona ermiştir. Gecedен sabaha süren bu karanlık girişimde 251 kişi şehit olmuş, binlerce kişi de yaralanmıştır. Boğaziçi Köprüsü'nde başlayan ve kısa süre içerisinde tüm yurdu saran bu hain kalkışmayı, vatan sevgisiyle dolu asker, polis ve halkın birlikteliği durdurmuştur.

15 Temmuz 2016'da yaşanan bu karanlık gecenin yeniden kurgulandığı *Kara Güneş* romanında, darbeye kalkışan örgütün, bu geceye hazırlanışı, halk üzerinde kurmaya çalıştığı otorite ve darbe gecesi yaşananlar çocukluk arkadaşı olan iki Anadolu gencinin üzerinden okura sunulmuştur. Romanda Ebubekir ve Kadir, örgüt mensubu öğretmenleri tarafından hizmet hareketine dâhil edilmeye çalışılır. Öğretmenine aldanan Kadir, örgütün askeri haline gelir ve 15 Temmuz Gecesi elinde silahıyla halkın, Ebubekir'in karşısına çıkar.

15 Temmuz gecesinde yaşanan darbesin ilk görüntüsü Boğaziçi Köprüsünden gelir. Kara Güneş romanındaki darbe süreci de bu doğrultuda başlar. “Köprüde jandarma araçları ve askerler vardı. Önündeki araçlar durduğu için o da durmak zorunda kaldı. Ne oluyordu?” (s.45) Boğaziçi köprüsünde darbe uyarısıyla karşı karşıya kalan halk, darbeci askeri yanlış davranışından haberdar etmek için çabalar. Gecenin ilerleyen saatlerinde askerlerin halka ateş açmaları üzerine, aralarındaki tüm farklılıkları kaldırıp birlik içinde hareket eden halk terör örgütünü hezimete uğratır.

Romanın son sahnesinde, dış gerçeklik ile paralel olarak kalkışmanın sonlandırıldığı sabah saatlerinde, darbeci asker Kadir'in içine düştüğü çıkmazı, aldanişı, pişmanlığı ve hayatına son verışı okura sunulur. “Güneşin bütün heybetiyle hüküm sürdüğü gökyüzünde neşeyle salınan iki uçurtmanın yaldızlı olanı bağlı bulunduğu kayadan ipini koparıp bilinmez diyarlara savrulup gökyüzünde kaybolurken diğeri hala uçmaya devam diyordu.” (s.255) Başarısızlıkla sonuçlanan darbe girişiminde aldanan Kadir'in güneşi kararır. Vatan sevgisi ve sadakati tam olan halkı temsil eden Ebubekir için ise aydınlık bir gelecek vaat

edilir. Gerçekte yaşanan darbe girişiminde cezalandırılan örgüt askeri ile sadık Türk gencini romandaki temsilcileri olan Kadir ve Ebubekir'in son durumu uçurtma simgesi üzerinden okura aktarılır.

2.8. Tahta At

2.8.1. Romanın Kimliği

Yazarın kaleme aldığı sekizinci romanı olan *Tahta At*, 2017 yılının kasım ayında Timaş yayınları tarafından basılır. Önceki romanlarının kurgusunda dış dünyanın gerçekliklerinden faydalanan yazar, bu eserini tamamıyla kurgu dünyasında tasarlar.

Romanda, zengin bir iş adamının oğlu olan Ekrem Bey'in, babasının saltanatı altında kendisine biçilen kaftanın tesirinde şekillenen karanlık dünyası, kötülüğe bürünen zihin dünyasının çevresine ve ailesine yaşattığı zor günler, beraberinde gelen çeşitli yalan ve entrikalar ve hazin sonlar anlatılır.

Varlık içinde yetişen Ekrem Bey'in kişilik serüveni, kendisi için milat kabul edilebilecek düğün gecesinden sonra başka bir boyuta taşınır. Babasının ölümüyle karanlık bir çember içine giren Ekrem, bir daha asla eski saf ve temiz görüntüsüne ulaşamaz. Aradan geçen uzun yıllar sonrasında çocukluğunu hatırlayan Ekrem Bey için temiz kalan tek şey, tavan arasına gizlenmiş oyuncağı, tahta attır. Aydınlık zamanları, iyiliği, saflığı simgeleyen tahta at, romanın temel simgesi olarak kapak sayfasında ve roman adlandırmasında kullanılmıştır.

2.8.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Tahta At romanı, romandaki vaka zincirlerinin tüm detaylarına vakıf olan, kişileri her yönüyle tanıyan ve okura tanıtan hâkim bakış açılı yazar anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Romanın tüm unsurlarına vakıf olan yazar anlatıcı, iç çözümleme, monolog ve diyalog gibi çeşitli yöntem ve tekniklerle şahısların iç dünyalarını ve kişilik yapılarını okura sunarken roman kişilerinin okur tarafından tanınmasına da etki eder. “Sesinde fırtına öncesi sessizlik vardı. Genelde patlamadan ve can yakmadan önceki hali hep böyle olurdu.” (s.11) Romanın etkin kişisi Ekrem Bey'i ilahi bir tavırla tanıyan yazar anlatıcı, romanın ilk sahnelerinde birtakım ruhsal tespitlerle onu okura tanıtır ve okuru yaşanacaklara hazırlar. Roman kişilerinin okura tanıtılmasında çeşitli anlatım tekniklerinin

yanında zamansal geçişler yapan hakim bakış açılı anlatıcı, vakaların dizilişi hakkında birtakım ip uçları verirken, romanın gerçeklik algısının artışına da katkı sağlar. “Işıkları sönük bir odada yatağının içine oturmuş, elleriyle kulaklarını kapatır hissetti bir an kendini. Tahta atına sarılmak istedi ama korkudan yerinden kıpırdayamıyordu.” (s.13) Ekrem Bey, adamı Hikmet’i karısını dövdüğü için sert bir tavırla cezalandırarak uyarır. Hikmet’e uyguladığı şiddet anı, Ekrem Bey’i anda sahip olduğu güç ve çocukluk yıllarında hissettiği acizlik arasında git gel yaşatır. Yazar anlatıcının aktarımıyla Ekrem Bey’in çocukluğuna dair sahneler şahit olan okur, ileride yaşanacak hadiseleri anlamlandırma imkanı bulur.

Tanrısal görme yetisiyle kişilerin fiziksel ve ruhsal her ayrıntısının bilgisine sahip olan yazar anlatıcı, kişileri okura tanıtan ses olarak ön plana çıkar.

Dâhil olduğu yaşam Zerrin Hanım’ın kendini büyük bir yalnızlığın içinde bulmasına sebep olmuştu. Bir yandan bir zamanlar yaşadığı aşk hatırına kocasına el uzatmak ve onu içine girdiği bu farklı adamdan kurtarmak, bir yandan da nasılsa hiçbir şey değişmez umarsızlığı arasında sıkıştığını hissediyordu. (s.23)

Kocasını Ekrem Bey’in kararlı dünyasına zıt yapıda bir duruşla romanda hayat bulan Zerrin Hanım’ın hissettiklerine hakim bakış açılı yazar anlatıcı gözüyle ulaşan okur, aynı zamanda Zerrin Hanım’ın karakteri hakkında da fikir edinir.

Kişilerin açıkça ifade edemeyip iç dünyalarına öteledikleri hisleri okurun dünyasına taşıyan ses de yine yazar anlatıcıya aittir. “Bu acımasız hayatta altında kaldığı, üzerine yıkılan ne varsa, hepsini tutup kaldırmak geldi içinden... Kaldırdığı halteri hızla yere çarparak hayatın acımasızlığında kendini örseleyen, bir anlık aile olma mutluluğunu kendine reva görmeyen ne varsa ezilsin istedi.” (s.153) Yetiştirme yurdunda büyüyen Arzu’nun iç dünyasına ait bu hissiyatlar yazar anlatıcının sonsuz bilme yetisiyle okura sunulur.

2.8.3. Olay Örgüsü

Tahta At romanının vaka örgüsü yazarın diğer romanlarından farklı olarak bölüm ya da başlık ayrımı yapılmadan kronolojik düzende kurgulanarak kaleme alınmıştır. Romanda olaylar Ekrem Bey’in çevresinde ve onun tesiriyle yaşanır. Ekrem Bey’in iyilik ve kötülük arasında seçtiği yol ve bu yolun getirilerinin anlatıldığı romanda vaka halkalarını

birbirinden ayıran unsur zamansal ifadelerdir. Soğuk bir kış gecesi Ekrem'in eve gelişiyle başlayan hadiseler, Elif ve Bora'nın yeni yaşam yerlerinin netleşmesiyle kesintiye uğrar. Zerrin'in hamileliğini kapsayan ilk kısım ardından on sekiz yıl sonrasına gidilerek asıl vaka halkaları oluşturulur.

Romanda vaka halkaları net bir bölümlenmeye dâhil edilmese de olayları on sekiz yıl evveli ve sonrasını kapsamak üzere iki bölümde incelemek mümkündür.

I. Bölüm

- Soğuk bir kış gecesi Ekrem'in eve gelişi
- Ekrem'in adamlarına hesap sorması ve bir düşmanı hakkında infaz emri vermesi
- Ekrem ve Zerrin'in akşam yemeği sırasında Meral'in köşke gelmesi
- Meral'in Ekrem'e hamile olduğunu söylemesi
- Ekrem'in Meral'i kovması
- Zerrin ve Ekrem tartışması
- Ekrem Bey'in avukatı ile konuşması üzerine karanlık işlerinin tehlikeye girdiğini öğrenmesi.
- Avukat Kenan Bey'in Ekrem Bey'e İsviçre'ye kaçması gerektiğini söylemesi
- Ekrem Bey'in bir an önce İsviçre'ye gitme kararı alması
- Ekrem Bey'in Suzan'ın evine gitmesi ve yol boyunca kendisini sorgulaması
- Ekrem Bey'in İsviçre'ye gideceğini Zerrin'e söylemesi
- Ekrem Bey'in İsviçre'ye gidişi
- Zerrin'in uzun zaman sonra kendisini özgür hissetmesi/ yuva ziyareti
- Ekrem Bey'in Zerrin'i arayarak onu yanına alacağını söylemesi
- Zerrin'in Ekrem Bey'e hamileyim yalanını söylemesi
- Zerrin ve Suzan görüşmesi/ hamilelik yalanı hakkında iş birliği kararı alması
- Meral'in aylar sonra köşke yeniden gidişi
- Meral'in Ekrem Bey'in kaçışını öğrenmesi
- Bekçinin Meral'e Ekrem Bey'in bıraktığı parayı verip onu taksi ile köşkten uzaklaştırması
- Zerrin'in olanları izlemesi
- Meral'in taksiciden Eyüp Sultan Camii'ne gitmesini istemesi
- Meral'in bebeği taksiciye bırakarak kaçması

- Taksicinin Meral'in bebeğini çocuk esirgeme yurduna bırakması ve bebeğin yanındaki parayı alması
- Taksicinin parayı aldığı için pişman olması ve geri dönüp bebeğin yanına parayı bırakması
- Çöp toplayıcısının taksici ve bebeği görmesi
- Çöp toplayıcısının bebeği gün aydınlanıncaya kadar koruması
- Taksicinin kaza yapması ve ölmesi
- Meral'in Boğaz Köprüsü'nde intihar edişi
- Ekrem'in Cenevre'de yürüyüşe çıkması
- Ekrem'in avukatı ile telefon görüşmesi
- Ekrem'in biri ile telefon görüşmesi yapması ve onu oğlunun canı ile tehdit etmesi
- Ekrem'in adamlarına düşmanının yeni doğmuş bebeğini kaçırmayı emrini vermesi
- Ekrem'in Zerrin'i araması
- Ekrem Bey'in adamlarının yeni doğan bebeği kaçırmayı planı yapması
- Ekrem'in adamlarının bebeği kaçırmak için hastaneye gitmesi
- Hikmet'in durumu sorgulaması
- Betül'ün kuvözdeki bebeğini süt almaya gelen hemşireye sorması
- Hasta bakıcının bebeği kuvözden alarak kaçırmayı ve Ekrem'in adamlarına vermesi
- Hikmet'in bebekle ilgilenmesi, sevmesi, düşünceye dalması
- Betül'ün rüyasında bebeğinden ayrıldığını görmesi
- Hikmet ve arkadaşının bebeği çiftliğe götürmesi
- Çiftlikteki kahyanın bebeği birkaç günlüğüne emanet alması ve bebeği sorgulamaları
- Suzan ve Zerrin'in hamilelik yalanı zerine konuşması
- Ekrem'in Zerrin'i araması
- Çocuğu kaçıran adamın oğlunun kaza yaptığını öğrenmesi
- Hikmet'in bebeği evine götürmesi
- Hikmet'in Zerrin'i arayıp görüşme talep etmesi
- Hikmet'in diğer adama bebek hakkında yalan söylemesi
- Zerrin ve Hikmet'in Suzan'ın evinde buluşması
- Hikmet'in bebeği Zerrin hanıma söylemesi
- Zerrin'in hamileliği hakkındaki gerçekleri Hikmet'e anlatması
- Zerrin'in kaçırılan bebeği sahiplenmesi

II. Bölüm

- Bora'nın sahilde Elif'i görmesi, onun güzelliğinden etkilenmesi
- Bora'nın yaşadığı yurda gitmesi, küçük bir çocuğu koruması, müdür ile konuşması
- Bora'nın basketbol seçmelerine gitmesi
- Elif ve Jale'nin seçmeleri izlemeye gitmesi
- Basketbol oyuncu seçmeleri sırasında Bora ve Elif'in birbirlerini görmesi
- Bora ve Elif'in aşık olması
- Ekrem Bey ve avukatının kulüpte konuşmaları, Ekrem Bey'in avukatı tehdit etmesi
- Ekrem Bey'in yılbaşı kutlaması için evine gitmesi
- Avukat Kenan Bey'in kulüp çıkışında araba çarpması sebebiyle ölmesi
- Ekrem Bey'in kızına ve karısına hediyelerini vermesi
- Zerrin'in Ekrem Bey'e Hikmet'in ölüm yıl dönümü olduğunu hatırlatması
- Ekrem Bey'in Hikmet'i öldürdüğü anı hatırlaması
- Zerrin'in kocasından gelen hediyeyi almaması
- Ekrem'in hediyeyi alıp evden gitmesi
- Ekrem Bey'in Suzan'a gitmesi
- Zerrin'in kocası ile ilişkisini sorgulaması
- Elif'in annesine babasıyla olan soğuk ilişkisinin nedenini sorması
- Ekrem Bey'in karısına aldığı hediyeyi Suzan'a vermesi
- Suzan'ın kolyenin yanındaki notu görmesi
- Suzan'ın kendisini aşağılanmış hissetmesi
- Suzan'ın Ekrem'den vazgeçme kararı alması
- Ekrem Bey'in arabasının sahil yolunda kaza yapması
- Bora ve Hakkı Baba'nın kaza yerine gitmesi
- Ekrem, Bora ve Hakkı Baba tanışması, sohbet etmesi
- Ekrem Bey'in Boraya basketbol takımına seçildiğini söylemesi
- Ekrem Bey'in Bora'yı kendisine benzetmesi ve bu benzerlikten etkilenmesi
- Bora'nın görme için Ekrem Bey'in ofisine gitmesi
- Elif ve Bora'nın tanışması
- Bora'nın sözleşme imzalaması
- Bora ve Elif'in sevgili olması
- Ekrem Bey'in Elif ve Bora aşkını fark etmesi

- Ekrem Bey'in Bora'yı araştırması, Arzu'ya ulaşarak Bora hakkında bilgi alması
- Ekrem Bey'in yetiştirme yurduna gitmesi ve yurt müdüründen Bora'nın kendi oğlu olduğunu öğrenmesi
- Ekrem Bey'in gerçeklerle kendi içinde yüzleşmesi, kendini sorgulaması
- Ekrem Bey'in eve dönüşü, tavan arasındaki tahta atını bulması ve annesinin ölümünü hatırlaması
- Tahta atını öpüp bir oğlu olduğunu söylemesi
- Ekrem Bey'in Bora ve Elif'i ayırmaya karar vermesi
- Ekrem Bey ve Arzu'nun iş birliği yapması
- Arzu'nun Elif'e Bora'nın nişanlısı olduğu yalanını söylemesi
- Elif'in ağlayarak eve gitmesi
- Zerrin'in Elif'in gerçekleri öğrendiğini zannetmesi
- Ekrem Bey'in Zerrin'i arayarak kızlarının durumunu haber vermesi
- Elif'in İsviçre'ye gitmeye karar vermesi
- Jale Elif görüşmesi
- Bora'nın olanlara anlam vermemesi, Elif'i görmek istemesi
- Bora'nın Hakkı Baba ile konuşması
- Hakkı Baba'nın Boraya aşkına sahip çıkması gerektiğini söylemesi
- Ekrem Bey, Zerin ve Suzan'ın baloya gitmesi
- Bora'nın Arzu'nun itirafıyla gerçekleri öğrenmesi
- Zerrin'in Suzan'ın boynundaki kolyeyi görmesi ve ihaneti öğrenmesi
- Bora'nın köşke gitmesi
- Zerrin ve Suzan yüzleşmesi
- Zerrin'in eve dönüşü
- Suzan ve Ekrem Bey'in eve dönüşü
- Ekrem, Zerin ve Suzan yüzleşmesi
- Zerrin'in Bora hakkındaki gerçekleri itiraf etmesi
- Ekrem'in inkârı
- Bora ve Elif'in kardeş olduklarını zannetmeleri
- Ekrem'in Elif'in kendi kızı olmadığını söylemesi
- Elif'in duyduğu gerçekler üzerine babasının yanına gitmesi
- Ekrem'in Zerrin'e tokat atıp kötü davranması

- Bora'nın Ekrem'e karşı gelişi
- Zerrin'in Borayı korumaya çalışması
- Ekrem'in Bora'ya silah çekmesi
- Elif'in Bora ve Ekrem Bey'in arasına girmesi
- Ekrem'in kalp krizi geçirmesi
- Ekrem Bey'in elindeki silahın ateş alması
- Ekrem Bey'in ölümü
- Elif'in ölümü
- Suzan'ın evden kaçıışı ve Trafik kazası sebebiyle ölümü
- Zerrin'in pişmanlığı
- Bora'nın babasının yerini alışı
- Zerrin'in Elif'in kabrini ziyareti
- Bora'nın babası gibi karanlık dünyaya kapılması

2.8.4. Zaman

Tahta At romanında nesnel zaman yaklaşık on dokuz yıllık bir süreye denk gelirken, vaka halkalarının örüldüğü zaman dilimi yaklaşık bir buçuk yıllık bir sürece tekabül eder. Romanda yaşananların zamanı sık sık okura hatırlatılarak zaman unsuru ön plana çıkarılmıştır. Net bir bölüm başlığı bulunmayan romanda, hadiseler arasındaki ayırım ve vurgu, sayfa başlarına bırakılan zaman notlarıyla yapılır. Romanda olaylar soğuk bir şubat gecesinde başlar. Bu zaman bilgisine yazar anlatıcının ilk satıra yansıttıkları vasıtasıyla ulaşılır. “Soğuk bir şubat ayında kızıl kehribar renkli akşamın buz yüreğinde olacaktı olanlar” (s.9)

Hâkim bakış açısına sahip yazar anlatıcının da etkisiyle yaşanan olaylar vaka zamanında okura aktarılır. “Meral aradan geçen onca aydan sonra kucagında bebekle tekrar köşkün önüne gelmişti. Akşama yakın bir vakitti.” (s.62) Romanda Ekrem Bey'in köşke gelişiyle başlayan olaylar çeşitli yalan ve entrikaları içinde barındıran dokuz aylık bir zaman dilimi sonrasında kesintiye uğrar. Bu dokuz aylık süreçte Ekrem Bey, bir düşmanın infaz emrini verirken diğerinden intikam almak için hasmının yeni doğan bebeğinin kaçırılması için adamlarına emir verir. Bu süreçte kendisi de İsviçre'ye kaçan Ekrem Bey, karısının hamile olduğunu zanneder. Meral'in ve kaçırılan bebeğin doğumunun ardından kesintiye uğrayan süreç aradan geçen on sekiz yılın ardından tekrar

anlatılmaya başlanır. Hızla geçen on sekiz yıllık sürecin ardından Ekrem yurduna dönmüş, Ekrem'in kaçırma emri verdiği ama Zerrin'in sahiplendiği bebek, Elif büyümüş, Meral'in bir taksiciye emanet ederek terk ettiği bebeği Bora, genç bir delikanlı olarak okurun karşısına çıkmıştır. Romanda yeniden anlatılmaya başlanan hadiselerin nesnel zamanı yazar anlatıcının bölüm başına bıraktığı notlar aracılığıyla öğrenilir. “Ocak sonu, 3 ay sonra, iki hafta sonra...” gibi söylemlerle belirtilen zaman, dört ya da beş aylık süreci anlatılırken roman sonunda zamansal açıklık bırakılarak kişilerin yıllar sonraki durumları anlatılır.

Yaşanan hadiselerin gerçeklik algısını ve anlaşılabilirliğini arttırmayı sağlayan zaman geçişlerini okura aktaran yazar anlatıcı, hadiseleri anlatma zamanında okura iletirken geriye dönüşlerle romandaki mevcut zamanı genişletir. Romanda bu zamansal geri dönüşlerin ilki Ekrem Bey ve Zerrin'in düğün gecesine gidilerek yapılır. “Seni seviyorum bir bardak su gibi, fırından yeni çıkan ekmek gibi, yağmur gibi ateş gibi, dediğini hatırladı ve o kara geceyi.” (s.38) Ekrem Bey'in karakteristik değişiminin yaşandığı düğün gecesinde Ekrem Bey'in babasının ölümü ve geride bıraktığı karanlık miras okura aktarılır. Romandaki zamansal geri dönüşlerden biri de Ekrem Bey ve Zerrin'in tanışma anları, İsviçre'de yaşanan sevgililik dönemleridir. “Kasrı kütüphanede gördüğü ilk gün geldi aklına. Üzerinde kırmızı şifon bir elbise vardı. Daha o gün ona sahip olması gerektiğine karar vermişti.” (s.43) İçine düştüğü karanlık dünyayı ve kötülüğe bürünen ruhunun tahlilini kendi içinde yapan Ekrem Bey, yaşadıklarını ve yaşattıklarını düşünmeye, kendisini sorgulamaya başlar. Karısı Zerrin'e karşı takındığı tavrı düşünen Ekrem Bey, onu tanıdığı ve aşık olduğu zamanları hatırlayarak okuru geçmişe götürürken vaka zamanının da genişlemesini sağlar.

2.8.5. Mekân

2.8.5.1. Çevresel Mekânlar

Tahta At romanında vakalara sahne olan, olaylar ve kişiler üzerinde doğrudan etkisi olmayan, hadiselere mekânsal bir sınır belirleyerek içine alan çerçeve hükmündeki mekânlar, İstanbul, İsviçre ve Cenevre'dir. Bunun dışında ruhsal bir etkisi olmayan Ekrem ve Zerrin'in düğünlerinin yapıldığı Çırağan Sarayı, Bora'nın büyüdüğü çocuk yetiştirme yurdu, Meral'in bebeğini bırakıp kaçtığı Eyüp Sultan Camii, otel de çevresel mekânlardır.

2.8.5.2. Algısal Mekânlar

2.8.5.2.1. Kapalı- Dar ve Labirentleşen Mekânlar

Tahta At romanında, roman kişilerinin ruh halleriyle özdeşleşen, kişilerin hissettikleri olumsuz duyguları bünyelerinde barındıran kapalı mekânlar; Haznedaroğlu Köşkü, Boğaz Köprüsü, hastane, arabanın içidir.

Ekrem Bey ile yasak ilişki yaşayan Meral, hamile olduğunu öğrendiğinde Ekrem Bey'i bu durumdan haberdar etmek ve bebeğine sahip çıkmasını istemek üzere köşkün önüne gider. O esnada karısıyla akşam yemeği yiyen Ekrem Bey, Meral'in kış bahçesine alınmasını ister. Meral'in hamilelik haberi üzerine sinirlenen Ekrem Bey, bebeği kabullenmez, çeşitli hakaretler savurarak eline verdiği para dolu zarf ile Meral'i köşkten kovar. "Karanlık bir ormana dönüşür kimi zaman şehir. Böyle bir andı genç kadın için." (s.64) Çaresiz bir halde köşkün önünde bir başına kalan Meral için bulunduğu mekân kasvetli, karanlık ve daracık bir hal alarak kapalı mekân algısı oluşturur.

Bir diğer kapalı mekân ise yine Meral'in hislerine sahne olan Boğaziçi Köprüsü'dür. Meral aradan geçen dokuz ayın aydından kucağında bebeğiyle tekrar köşke, Ekrem Bey'e, gelir. Lakin Ekrem Bey'in yurt dışında olduğu haberini alır. Yalnızlığı ve çaresizliği kucağındaki bebeğiyle iliklerine kadar yaşayan Meral, intihara karar verir. Çaresizliğin beraberinde getirdiği cinnet hali Meral'i Boğaziçi Köprüsü'ne sürükler. Yaşanan dramı üstlenen Köprü ve Boğaz'ın serin, karanlık suları Meral'e kapalı-dar mekân algısı sunar. "Parmaklarını bıraktığı anda Boğaz'ın karanlık suyuna doğru hızla düşmeye başladı kadın. Bu kısacık anda tüm umutlar ölmeye başladı." (s.74)

Ekrem Bey, hasmından alacağı intikam doğrultusunda adamlarına verdiği emirle yeni doğmuş bebeği annesinden ayırır. Kuvözde olan bebeğinin çalındığını hisseden Betül için bulunduğu hastane, ruhuna tarifsiz acıların işlendiği kapalı mekân konumuna gelir. Bebeğin kaçırıldığı sıralarda kabus gören Betül için bulunduğu hastane odasıyla rüyasına sahne olan ıssız çöl özdeşleşir. "Birden ortalık karardı. Zifir gibi bir geceye dönüştü gün. Güneşin yakıcı sıcaklığının yerini bıçak gibi bir soğuk aldı. Günün şafağı yerini cılız bir ay ışığına bıraktı." (s.98) Evladından ayrılan annenin ıstırap çeken ruhunu doğa ile ilişkilendiren yazar anlatıcı, labirentleşen mekânın karanlık algısını okura sunmak için birtakım simgesel söylemlerle var olan hisleri somutlaştırır. "Türbede yakılan mumlar söndü tek tek. Gözlerine mil çekildi. Ruhundaki aydınlık, ölünün yaratıldığı mağaranın ağzına getirilen kayanın ağır ağır konulması ile yerini kör bir karanlığa bıraktı." (s.98)

Romanın bir diğere kapalı mekânı ise Ekrem Bey'in ofisidir. Ekrem Bey ile görüşmeye giden Bora'nın gözünden ofisin tasviri okura sunulur. Ekrem Bey'in karanlık ve acımasız dünyasını her ayrıntısıyla göz önüne seren oda, Bora'ya kısmen de olsa dar mekân algısı sunar. "Siyah, ofisin her yerine hakimdi. Karanlık ve bir o kadar da gizemli bir oda. Kendini yabancı ve küçük hissetti. Ofis bir yas odası gibiydi." (s.214)

2.8.5.2.2. Açık ve Geniş Mekânlar

Tahta At romanında kişilerin kendisini huzurlu hissettiği anlara sahne olan açık mekânlar oldukça azdır. İyi ve kötünün birbirleriyle olan mücadelesini anlatan romanda kötülüğü sırtlanan duygular olaylara ve kişilere hâkimdir. Ekrem Bey'in adamlarından biri olan Hikmet, vazifesi gereği her ne kadar kötü bir profil çizse de içinde saklanan merhamet duygusuyla okur karşısına çıkar. Kendisine verilen bebek kaçırma görevinde içinde gizlenen iyilik sebebiyle bebeğin varlığından, masumluğundan etkilenir. Bebeği çaresiz bırakmak istemez. Bu his ve düşünceler içerisinde arabada bebekle baş başa kalan Hikmet, bebeğin verdiği huzurdan etkilenir ve bulunduğu arabanın içindeki daracık mekân ona geniş ve ferah gelir. "Tertemiz baharın müjdecisi tatlı rüzgârlar alıverdi yerini. İçinde buldukları kasvet ve asıl Hikmet'in içindeki hüznün tepeden tırnağa acizliğe dönüşüverdi. Bebek Hikmet'e gülücükler atıyordu. Çıkardığı sesler arabaya, oradan da Hikmet'in ciğerlerine doluyordu sanki. İçinin genişlediğini hissetti." (s.95)

Romanın bir diğere açık mekânı ise Hikmet'in kaçırdığı bebeği Zerrin'e getirdiği anda olaylara zemin olan Suzan'ın evidir. Zerrin, kocası Ekrem Bey'e hamilelik yalanını söylemiş fakat yalanın sonunu düşünmemiştir. Doğumun yaklaşan günlerde çaresizce ne yapacağını düşünen Zerrin'in karşısına çıkan bebek onu sıkıntılarından kurtarır. Yalanının ortaya çıkmasından kurtulan Zerrin, bebeğin varlığıyla mutlu olur. "Karnında kelebekler uçuşuyordu. Her yer bahar dallarıyla donandı. Kurtçuk kozasından çıkmıştı." (s.133) Suzan ve Ekrem'in Zerrin e karşı gerçekleştirdikleri ihanetin merkezi olan bu ev, bebeğin varlığıyla Zerrin'e geniş mekân algısı sunar.

Romanda başkişinin yaşadığı karakter çatışması anlatılırken onun çocukluk yıllarını ve o yılların saflığını saklayan tavan arası da başkişinin iyiliği, masumluğu hatırlamasına sebep oluşuyla açık mekân algısına bürünür. Başkişi oğlunun hayatta olduğunu öğrenmesiyle birtakım sorgulamalara ve kendi çocukluğunu anımsamaya başlar. Düşünce haline dalan başkişi soluğu evin tavan arasında alır. Kişinin hayatında ana mekân olan evin

bölümleri birtakım sembolik değerler üstlenir. Tavan arası da geçmişin, anıların saklandığı alanlar olarak bir takım hisleri tozlu raflarında saklar. “Tavan arasının daha dik daha kaba merdivenlerinden hep çıkarız. En dingin yalnızlığa doğru yükselişin işaretidir bu.” (Bachelard, 2018: 71) Başkişi Ekrem Bey de çocukluğunun taşıyıcı olan tahta atına giderken tavan arasının merdivenlerinden yalnızlık hissine doğru ağır adımlarla ilerler.

2.8.6. Şahıslar Kadrosu

2.8.6.1. Başkişi

Tahta At romanının başkişisi Ekrem Bey'dir. Vaka halkalarının düğümlenmesinde etkin rol oynayan başkişi Ekrem Bey, gerek kendi içerisinde gerekse çevresindeki kişi ve olaylarla adeta iyi ve kötünün savaşını yaşar, yaşatır. Zengin ve karanlık bir iş adamının oğlu olan Ekrem, babasının tek vasisidir. Babasından ona kalan maddi manevi her bir gücü sırtlanmadan evvel farklı bir kişiliğe sahip olan Ekrem, babasının tahtına oturmakla birlikte iyiden kötü olmaya hızla yol alan bir karaktere bürünür. Çocukluk yıllarından itibaren babasının iktidarının etkisinde gizliden gizliye şekillenen Ekrem, yıllarca yaşadığı tozpembe hayatın ardından ansızın karanlık bir dünyaya doğar. Evliliğine kadar iyi huy ve davranışlara sahip olan Ekrem, evlilik gecesinde babasının ölümünün ardından değişen benliğiyle yuvarlak karakter özelliği gösterir. “Ekrem Bey ruhunu kaybetmiş, bambaşka bir adam olarak yeniden doğmuştu.” (s.42) Baskın karakterli bir babanın tesirinde geçen çocukluk yıllarında, babasının hal ve tavırlarından haz etmeyen Ekrem, babasına duyduğu nefretin beraberinde hayranlık da besler.

Ekrem, çocukluğunda kendine yüklenen rolün ağırlığı altında şekillenmiş, hem babasından nefret etmiş hem de onu kutsamış biriydi. Babasına karşı koyamayacak kadar aciz, ona karşı hissettiği öfkesini ve düşmanlığını içine gömecek kadar babasına bağlıydı. Bu yüzden asla kendi olabilme imkanını elde edememişti sadece babasının gölgesi haline dönüşmüştü. (s.36)

İktidar, güç, zenginlik temsilcisi bir babanın elinde büyüyen Ekrem, her haliyle babasının aynası konumuna gelir. “Babasına benzerse yaralı çocukluğundan kurtulacağını zannetmişti.” (s.42) Babasının annesine karşı kötü tavırlarına tepkili olan, annesinin çektiği sıkıntılara üzülen ve acıyan Ekrem, genç yaşlarda kadınlara karşı her ne kadar ince tutumlu olsa da bilinçaltında yatan baba algısı sebebiyle kınadığı tavırlara sahip birine dönüşür. “Hayatına giren kadınlara hükmeden bir erkek olmayı da güçlü olmakla eş değer olarak

kabul etmişti.” (s.37) Babasının kopyası olarak hayatına devam eden Ekrem Bey, çevresindeki insanların kâbusu haline gelir. Saplantılı bir şekilde bağlı olduğu karısı Zerrin’e aşık olan Ekrem Bey, aynı zamanda başka kadınlarla da birlikte olur. Yakın arkadaşı Suzan ile yasak ilişki yaşayarak karısına ihanet eder. İktidarını kabullendiremediği hasımlarına can yakan planlar kurar. Kendisinden hamile olan Meral’e inanmayarak intiharına sebep olur. Meral’den doğan oğlu Bora’nı n kimsesiz bir hayat yaşamasına, Elif’in gerçek ailesinden uzak yaşamasına ve ölümüne neden olur. Romanın başkişisi olmasına rağmen yakın çevresindeki diğer kişiler için aşikâr bir kart karakter kimliği üstlenen Ekrem Bey, gerek karısı ve çocukları için gerekse metresi Suzan için kararın hayatlarının mimarlığını üstlenir. Aile bireylerinin türlü yalan ve entrikalarına göz yuman Ekrem, yaptığı planlarla hazırladığı sonlara kendi sonunu da ekler. İhtişamlı hayatlarının bir simgesi olan Haznedaroğlu köşkünde yaşanan aile çatışmasında öğrendiklerine daha fazla dayanamayan Ekrem Bey, kalp krizi geçirerek ölür.

Güç ve iktidar uğruna karanlık bir dünyada yaşayan Ekrem Bey, zaman zaman kendini sorgulayarak ruhunun derinliklerinde gizlenen iyilik ve tüm varlığını saran kötülüğün savaşını verse de genlerine sirayet eden fikir ve tavırlardan sıyrılamaz. Geçen yılların ardından Ekrem Bey için saflığı ve iyiliği barındıran tek şey tavan arasında gizlenen tahta attır. Evin en ücra köşesinde toz için de kalan tahta at gibi iyilik de Ekrem Bey’in ruhunun derinliklerinde tesirini yitirmiş bir halde kalır.

2.8.6.2. Norm Karakter

Tahta At romanında başkişinin gelişimini destekleyen norm karakter bulunmamaktadır. Başkişi Ekrem Bey’in karısı, oğlu ve kızı her ne kadar romanın iyi niyetli kişileri olsa da yaptıkları veya sebep olduklarıyla Ekrem Bey’in karanlık yapısını değiştirememiş aksine zaman zaman yaşadıkları çatışmalarla onu yanlışa sürüklemişlerdir.

2.8.6.3. Kart Karakter

Tahta At romanında başkişinin gelişimini engelleyen, tek bir özelliğin sembolü olan kart karakter kadrosu zengindir. Romanda kart karakter vasfını üstlenen kişilerin dışında iktidar, para, güç gibi kavramlarda kart karakter vazifesi üstlenir. “Ekrem Bey gücü ve parayı fiziksel manada bir anda sahiplenirken, ruhsal dünyasına ait, doğru olan ne varsa, her şeyi feda etmişti.” (s.41) Başkişinin sahip olduğu ve korumayı istediği bu kavramlar

onu karanlığa ve hazin sona sürükler. Paranın getirisi olan iktidar hissini koruma içgüdüsüne kapılan Ekrem Bey, bu yolda türlü kötülükleri devreye sokar. İktidarı ve gücü kaybetmemek adına türlü canlar yakar ve kanunsuzluklara başvurur.

Romanın kötülüğü temsil eden başkişisi, her ne kadar aile fertleri için gelişim engelleyici bir role bürünse de onu bu kalıba sokan, karanlık dünyanın temsilciliğini ona miras bırakan baş kart karakter baba Adnan Haznedaroğlu'dur. "Ekrem Bey düğün gecesinde kaybetmişti babasını. Çılgınlık içinde açığa çıkmıştı o an içinde beslenip büyütülen kimliği." (s.41) Büyük bir servetin sahibi olan Adnan Haznedaroğlu, bu serveti ve itibarı korumak adına türlü karanlık yöntemlere başvurarak kirliliği bir dünyanın liderliğini yapar. Ruhuna işleyen karanlık âlem Adnan'ın hal ve tavırlarına da yansır. Karısına saygı duymayan ve onu sürekli başka kadınlarla aldatan baba Adnan, oğlunu da belli kalıp içerisinde, kontrollü bir şekilde yaşatır. Adnan, her ne kadar oğlunun çocukluk ve gençlik yıllarının kâbusu durumunda olsa da üstlendiği baba kimliğiyle oğlunun bilinçaltında örnek kişi konumuna gelir. Babası gibi olmak istemeyen Ekrem Bey, aynı zamanda onu rol model olarak seçer. Bu seçim aile ve sosyal hayatını şekillendirerek onu acımasız, hırslı bir kişi haline getirir. Sahip olduğu Haznedaroğlu geni başkişisi Ekrem'i felakete sürükler.

Romanın bir diğer kart karakteri başkişinin karısı Zerrin'dir. Romanda başkişinin dünyasında etkin bir kişi olan Zerrin, okura her yönüyle tanıtılır. Güzel, asil, yardımsever, merhametli oluşuyla okur karşısında çıkan Zerrin, her ne kadar iyiliği, aydınlığı savunan bir karakter olsa da başkişinin karşısında duran hasım güç olarak onun gelişimini engelleyen eylemlerde bulunur. Kocasının hükümranlığını kabul etmeyen Zerrin, tiksindiği dünyadan kendisini mümkün olduğunca uzak tutar. Bu uzaklığı da kocasına türlü yalanlar söyleyerek sağlar. İsviçre'ye giden kocasının yanına gitmemek için hamileyim yalanını söyleyen Zerrin, kocasının hasmının bebeğini sahiplenerek onu daha da hırçınlaştırır. Başkişisi Ekrem Bey, karısının yalanlarından haberdardır ve yıllarca süren bu yalan serüveni başkişide intikam duygusunu besler. "Uçurumdan düşerken tutunduğu dalın çatırdadığını fark etmişti. Onu korkutan buydu. Zerrin'i kaybetmek." (s. 313) Zerrin'e farklı bir tutku ile bağlı olan başkişisi, onun kendisini reddetmesinden hoşlanmaz. Vaka halkasının son düğümünde karısının ayrılık isteğini öğrenen başkişisi Ekrem, hiddetlenerek karısına tokat atar. Ölümle sonuçlanan başkişinin hikâyesinde bu hazin sonu hızlandıran kart karakterlerden en etkin olanı da Zerrin olur.

Roman kişilerinden Bora da kart karakter durumundadır. Babası tarafından reddedilen evlat rolü ile romanda yerini alan Bora, Ekrem ve Meral'in oğludur. Yetiştirme yurdunda büyüyen Bora, iyi huy ve tavırlara sahip, şefkatli bir çocuktur. Fakat o da babası Ekrem Bey'in varlığını öğrendikten sonra farklı bir kalıba girerek yuvarlak (round) kişi konumuna gelir. Babasıyla yaşadığı çatışma gecesinden sonra ait olduğu soyun kimliğine bürünen Bora, babasının kaderini yaşar ve kendisine sunulan karanlık dünyanın başına geçerek acımasızlaşır. Başkışı Ekrem Bey, bebekliğinde reddettiği fakat yıllar sonra tekrar karşılaştığı oğlu Bora'yı geçen zamana rağmen yine kabullenmez ve onunla çatışma yaşar. "Ondan hem kendinin hem de Elif'in öcünü almak, ona acı çektirmek istiyordu. Yumruklarını sıkı." (s. 319) Romanın sonunda yaşanan çatışma anında oğlunun kendisine karşı asi tavırlarına tahammül edemeyen başkışı, oğluna silah çeker. Lakin iç dünyasını sarmaşık gibi saran birtakım duygu ve düşünceleri daha fazla taşıyamayan başkışı, kalp krizi geçirerek ölür. Gerek varlığıyla gerek babası karşısında duruşuyla hasım kişi olarak okur karşısına çıkan Bora da başkışiyi engelleyici yönüyle kart karakter konumuna gelir.

Başkışinin yasak ilişki yaşadığı Suzan da romanın hasım güçlerindedir. İsviçre'de geçen üniversite yıllarından beri Ekrem'e aşık olan Suzan, en yakın arkadaşı Zerrin'e rağmen Ekrem'le sevgilidir. Karısına farklı bir tutkuyla bağlı olan Ekrem, biraz babasından aldığı görgüyle biraz da karının kendisiyle arasına ördüğü duvarlar sebebiyle Suzan'ı kullanır. Yıllarca Ekrem'e metreslik yapan Suzan, Zerrin'in hamilelik yalanına ortak olarak Ekrem'e ihanet eder. "Siz ikiniz değil misiniz bana ait olmayan bir çocuğu benim diye sunan." (s.314) Karısının ve dostu Suzan'ın kendisine söyledikleri yalan sebebiyle hırs ve kin hislerine bürünen Ekrem'in romanın son sahnelerinde yaşadığı çatışma sürecinde bir hasmı da Suzan olur. Suzan, Ekrem ile karısının arasına giren üçüncü kişi ve Ekrem'e yalan söyleyerek ona ihanet eden kişi olarak kart karakter sınıflandırmasına girer.

Romanda başkışı Ekrem Bey'in etkin adamlarından olan Hikmet, çocuk yetiştirme yurdunda büyümüş daha sonra Zerrin Hanım tarafından köşke alınmış bir kişidir. Zerrin hanım her ne kadar Hikmet'e iyilik yapma niyetinde olsa da o, Ekrem Bey'in karanlık dünyasında kullanılan bir maşa haline gelir. Ekrem Bey'in acımasız emirlerini yerine getirmekle hükümlü olan Hikmet, her ne kadar kötü eylemleri gerçekleştirse de içinde yaşadığı iyilik kötülük çatışması sebebiyle romanın düğüm noktasında merhametiyle ön plana çıkar. Ekrem Bey'in hasmının bebeğini kaçırma görevini alan Hikmet, kendi kimsesizliğinden ve bebeğin masumluğundan etkilenerek bebeği korumak ister ve onu

Zerrin Hanım'a getirir. "Yenge, şimdi ben ne yapacağımı bilmiyorum. Sana güveniyorum. Ne olur beni ve şu garibi şu çaresizlikten kurtar dedi. Sesindeki çaresiz yalvarış üzerlerine sekinet olup yapıştı." (s.131) Tamamen iyilik içgüdüleriyle hareket eden Hikmet, başkışı Ekrem Bey'i hırslandıran, aşağı çeken büyük yalana ortak olur. Dâhil olduğu bu ortaklık Hikmet'in ölümünün sebebi haline gelir. Vaka halkasının genişlemesinde yardımcı kişi durumunda olan Hikmet, yaptığı son hamleyle Ekrem Bey'in hasmı konumuna gelir ve kart karakter olarak okur karşına çıkar.

Romanda kurgunun geri planında kalmış fakat buna rağmen vaka halkalarının düğüm ve çözümüne etki etmiş kişilerinden biri de başkışının yasak ilişki yaşadığı kadınlardan biri olan Meral'dir. Meral, Ekrem Bey'in cazibesine kapılmış fakat onun için sıradan bir kadın olma çizgisini aşmamış bir tiptir. Ekrem ile yaşadığı beraberlikten hamile olan Meral, Ekrem tarafından reddedilir. Kucağında yeni doğmuş bebeğiyle çaresizliğe kapılan Meral, bebeği bırakıp kaçmış ve intihar etmiştir. Yaptığı bu hamleyle olayların sarpa sarmasına sebep olan Meral, başkışı karşısında hasım güç olarak durmuş ve kart karakter durumuna gelmiştir.

Romanın bir diğer kişisi Elif, başkışı Ekrem'in düşmanlarından birinin kızıdır. Ekrem, düşmanından intikam almak için yeni doğmuş bebeğin kaçırılma emrini verir. Ekrem Bey'in bu acımasız planı kurulan hesabın dışında işler ve o kaçırılan bebek Haznedaroğlu köşküne evlat olarak girer. Elif ismi verilen bu bebek zamanla büyür, serpilir ve genç bir kız olur. Başkışı Ekrem ve karısı Zerrin'in gözdesi konumuna gelen Elif, mizacının dışında, varlığı sebebiyle kart karakter sınıflandırmasına dahil olur. "Elif ne hissedeceğini bilemiyordu. Yıllarca baba dediği adamın aslında babası olmadığını duyuyordu." (s. 314) Elif, her ne kadar babası Ekrem Bey tarafından korunup kollansa da onun için koca bir yalanın sembolüdür ve Elif'in varlığı babasının intikam hırsını taze tutar. Elif karakterinden ziyade başkışiyi tahrik eden yalanın taşıyıcısı olarak kart karakter rolünü üstlenir.

2.8.6.4. Fon Karakter

Tahta At romanı, yazarın diğer romanlarında olduğu gibi geniş bir figüratif kişi kadrosuna sahiptir. Olaylardan bağımsız, sahne gerçekliğini sağlayan bu kişiler; Ekrem Bey'in karanlık dünyasında hizmet gören adamları, Haznedaroğlu köşkünde çalışan hizmetçi kadınlar, bekçi, yetiştirme yurdunun müdürü Osman Bey, yurt çalışanları ve

kimsesiz çocuklar, Meral'in bebeğini bırakıp kaçtığı taksici, taksicinin bıraktığı bebeği koruyan çöp toplayıcısı, Ekrem Bey'in çiftliğindeki kahya ve karısı, Elif'in gerçek annesi Betül, Elif'in doğduğu hastanedeki hemşire, Elif'in kaçırılmasına yardım eden hastane çalışanı, Elif'in arkadaşı Jale, Bora'nın arkadaşı Arzu, basketbol seçmelerine katılan oyuncular, salon görevlileri, yönetici asistanı Suat, Bora'nın manevi babası Balıkçı Hakkı'dır.

2.8.7. İzleksel Kurgu

Tahta At romanında entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerlerin KORA şemasında gösterimi şu şekildedir:

Tablo 8. Tahta At Romanı KORA Şeması

	Tematik Güç (Ülküdeğer)	Karşı Güç (Karşıdeğer)
Kişiler Düzeyinde	Zerrin Hikmet Elif Bora	Ekrem Bey Suzan Meral Adnan Haznedaroğlu
Kavramlar Düzeyinde	Aşk Merhamet İyi Yardımseverlik Dostluk Umut Hasret	İhanet İntikam Ölüm Kötü Hırs Çatışma Yalan İktidar Kıskançlık
Simgeler Düzeyinde	Tahta At	Silah / Para Pırlanta kolye /Siyah-Kara

2.8.7.1. Aşk

Tahta At romanının kurgusal çerçevesini saran izleklerin en belirginini aşktır. Beşeri aşkın işlendiği romanda çiftler arasında peyda olan aşkların yaşamsal değeri birbirinden farklıdır. Ekrem Bey'in Zerrin'e karşı yaşadığı aşk saplantılı bir hal alırken, Zerrin'in

kocası Ekrem'e karşı aşkı daha masum ve içtendir. Suzan ve Ekrem'in yaşadığı yasak aşk cinsellik temelliysen, Bora ve Elif'in hisleri masumiyeti barındırır.

Üniversite yıllarında tanışan Ekrem ve Zerrin, yolu evliliğe varan temiz bir aşk ile okur karşısına çıkar. "Ekrem'i sevmiştir. Yurt dışında karşılaştıkları anda etkilenmişti ondan. Masallardaki gibi bir aşk yaşamışlardı." (s.22) Şaşalı bir düğünle resmiyete dökülen bu sevda hikâyesi, atılan imzalar ile birlikte sürüncemeli bir sürece girer. Zerrin âşık olduğu adamın zamanla değiştiğini yaşayarak görür ve gönlüne gizlenen gençlik aşkının yerini nefret duygusu sarmaya başlar. "zaman içinde âşık olup evlendiği adamın gerçek yüzünü görünce aşkın yerini giderek kuşku, korku ve güvensizlik almıştır." (s.23) Gençlik yıllarında bir kütüphane ortamında başlayan aşk, Zerrin için özlenen lakin bir daha hissedilemeyen duygular arasında yerini alır. Başkışı Ekrem'in aşkı ise babasından miras kalan bir hal ile saplantılı bir ruha bürünür.

O ana kadar son derece sakin cevaplar veren Ekrem Bey, karısından ayrı kalacağı gerçeğiyle yüzleşince birden öfkelenir. Elindeki bardağı yere çarptı. Kristal bardak parçalar halinde bütün odaya yayıldı. Her bir parçası ayrı ayrı kesiyordu sanki Ekrem'i, Zira Zerrin kaybetmek istemediği son kişiydi. Bütün karanlıklardan onun aydınlığına sığınıyor bütün fırtınalarda onun varlığı liman vazifesi görüyordu. (s. 34)

Babasının annesine karşı olan zulümkâr tavırlarına tepkili olan Ekrem, çocukluğunda zihnine kazınan anne baba ilişkisi sebebiyle Zerrin'e sahip olmayı kendinde bir güç göstergesi olarak algılar. Zerrin'e tutkulu bir şekilde bağlı olan Ekrem, onu kaybetmeyi göze alamaz fakat karısının soğukluğunu da bahane ederek onu çok kez aldatır. Zerrin için masumiyetten uzak olan bu duygu karmaşası aşkın ötesine geçerek nefreti doğurur. Romanın çözümlenmesi de Zerrin'in Ekrem'e olan nefretini kusarak aşkı reddetmesi üzerine yaşanır. Zerrin'in kendisini reddetmesi üzerine çılgına dönen Ekrem Bey kontrolsüz davranışlarla hazin sonu yaşar.

Üniversite yıllarında filizlenen ve saplantı haline gelen bir diğer âşık örneği de Suzan'dır. Suzan, en yakın arkadaşı Zerrin'i seçen Ekrem'e tutkulu bir aşkla bağlanır. "Tek başarılı olamadığı konu ise Ekrem'di. İlk tanıdığı zamandan beri karşılıksız olarak sevmiştir Ekrem'i." (s.57) Suzan'ın ruhunu saran bu saplantılı aşk, onun tavırlarına da yansır. Suzan'ın yaşadığı kontrolsüz hisler onu Ekrem'in cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı bir metres durumuna düşürür.

Romanın en içten yaşanan aşk hikâyesi Bora ve Elif'e aittir. "Aşk uzun bacaklı, iri kaslı, altından yularına değerli taşlar bezenmiş bir küheylanın üzerinde emrine verilmiş bineğini şahlandırarak Bora ve Elif'in sınırlarını geçmiş, ikisine de diz çöktürüp baş eğdirmişti." (s.160) Yazgıları karmaşayla dolu bu iki genç gizli bir güç tarafından karşılaştırılır. Vaka halkasını düğümleyen ve çözümleyen bu karşılaşma doyusuya yaşanılmamış bir aşk hikâyesini geride bırakarak ebedi ayrılıkla sonlanır. Elif'i tesadüfen sahilde gören Bora, sevdaya tutulur. Gördüğü kızın etkisinden çıkamayan Bora, basketbol seçmeleri sırasında Elif'le tekrar karşılaşır. Bir an için göz göze gelen genç çiftin aşkları o an itibariyle filizlenir. Birbirine saf bir hisle bağlı olan iki gencin arasına giren her engel onları daha da birbirine bağlar. Lakin vaka halkasının son düğümünde ortaya çıkan gerçekler sonucunda yaşanan aile faciasında Elif'in sonsuz oluşuyla aşkları yarım kalır.

Romanın bir diğer aşık kişisi de Arzu'dur. Bora'nın yurttan arkadaşı olan Arzu, ona platonik aşkla bağlıdır. "Boradan beklediği karşılığı alamadığı halde asla vazgeçmeyi düşünmemişti." (s.153) Bora'yı kaybetmemek için yalan halkasına dahil olan Arzu, aşkına karşılık bulamadığı gibi Elif'e söylediği nişanlılık yalanıyla birlikte Bora'nın arkadaşlığını da kaybeder.

Romanın kurgusunda geri planda kalmış bir aşk da figüratif kişilerden Hakkı Baba'ya aittir. Romanda açıkça işlenmeyen bu sevda, Hakkı babanın anlatımıyla sınırlandırılmış platonik bir aşktır.

2.8.7.2. İhanet

Romanın ana izleklerinden biri de ihanettir. İyilik ve kötülüğün savaşının işlendiği romanda bu iki kavramın kesiştiği durak ihanet eylemi olur. Romanda iyiliğin de kötülüğün de temsilcileri bir şekilde ihanet çemberinin faili haline gelir. İhanetin iki yönünün görüldüğü kurguda eşe ihanet ve dosta ihanet eylemleri görülür.

Romandaki en belirgin ihanet türü eşe karşı işlenen ihanettir. Zerrin ve Ekrem Bey çifti çeşitli açılardan birbirine ihanet eder. Ekrem Bey, büyük bir aşkla evlendiği karısını çeşitli kadınlarla aldatır. Lakin Ekrem'in en büyük ihaneti eşinin arkadaşı Suzan'la olan ilişkisinden kaynaklanır. "Okul bitip de Türkiye'ye döndüklerinde, hele Ekrem'in babasının ölümünden sonra bu ilişki bambaşka bir hal almıştı. İkisi de Zerrin'in bu durumu bilmesine asla izin vermemişlerdi." (s.57) Zerrin Hanım ise eşi Ekrem'e sadık biri olmasına karşın hayatlarının merkezini temel alan bir yalanla kocasına ihanet eder.

Kocasından uzak kalma adına hamilelik yalanını söyleyen ve daha sonra da hasmının kızını sahiplenen Zerrin, bu sırrı yıllarca saklayarak Ekrem'e ihanet eder. "Siz ikiniz değil misiniz bana ait olmayan bir çocuğu benim diye sunan." (s.314)

Yıllarca büyüyerek ilerleyen bu ihanet halkaları ailenin sonunu getirmiştir. Başkışiyi kışkırtan, kötülüğe bürünmüş ruhunu çıkmaza sokan ve romanın kurgusunu düğümleyen ana etken, ihanet izleği olmuştur.

2.8.7.3. İktidar Hırsı

Başkışinin iç dünyasında yaşadığı karmaşa ve çatışmaları konu alan romanda başkışiyi kamçılayan etmenlerden biri iktidar hırsıdır. Babadan oğula veraset gibi geçen bu his, başkışiyi çıkmaza sürükler ve roman kişilerinin baskı altında ve karanlık bir dünyada yaşamasına sebep olur.

Ekrem Bey, babasından kendisine kalan iktidar hırsı ile kanunsuz işler yapar. Yaptığı kanunsuzlukları yine içindeki güç hırsı sebebiyle kapatma eylemlerine giderek tehdit ve öldürme yollarını seçer. Karanlık âlemin iktidarlığını kaybetmek istemeyen başkışi kendisine kalan mirası hakkıyla korur ve babası gibi biri olur. "birden sırtına doğru yayılan bir titreme sardı bedenini. Üşüdüğüne yordu. İhtiras ve güç... Bunları asla kaybedemezdi." (s.79) Veraset yoluyla hayat bulan iktidar hırsı, Ekrem'in oğlu Bora'ya da sirayet eder. Hayatıyla ilgili gerçekleri acı bir sonla öğrenen Bora, köşkteki çatışma gecesinde babasını ve sevdiği kadını peş peşe kaybeder. Yaşadığı bu acı kayıplar onu iyilikten uzaklaştırarak hırçınlaştırır ve babasının servetinde babası gibi bir adama dönüşür. Romanda babadan oğula geçen kimlik karmaşası bünyesinde barınan zenginlik, güç gibi kavramların yanında iktidar hırsı da yerini alır.

2.8.7.4. Ölüm

Yazarın diğer romanlarında olduğu gibi bu eserinde de ölüm son perdeyi kapatan izlek olarak okura sunulur. Romanda ölüm izleğinin temsilcileri sırasıyla Adnan Haznedaroğlu, Meral, Hikmet, Avukat Kenan Bey, Ekrem, Elif ve Suzan'dır.

Ölüm hali bir son ve yeniden başlangıcı temsil eder. Adnan Haznedaroğlu'nun ölümü kendisi için hayatın sonu olsa da oğlu Ekrem için yeni bir başlangıcın kapısını aralar. Zenginlik, güç ve iktidarın sahibi olan Adnan Bey, oğlunun düğün gecesinde ani bir

ölümle oğlu Ekrem'in hayatından ayrılır. Lakin bu ayrılık geride büyük bir servet ve güç bırakır. Babasının ani kaybından itibaren karanlık dünyanın başına geçen Ekrem Bey, o güne kadar yaşadığı samimi, içten hayatın sonuna gelir ve duygusuz, acımasız bir karaktere bürünür. Zalimce yaşadığı hayatta ismi belirtilmeyen nice ölümlere sebep olur. Romanda okurun karşısına çıkan bu ölümlerden biri Meral'e aittir. Ekrem'in kendisine sırt çevirmesine tahammül edemeyen Meral, bebeğinin doğumundan kısa bir süre sonra intihar ederek yaşamına son verir. "Şehrin diğer köşesinde Boğaz Köprüsü'ndeki korkulukların dışına çıkmış bir kadın, ne aracından indiği şoförün ne arabalarından çıkan insanların yalvarışlarına aldırış etmeden boşluğa bırakıverdi kendini." (s.74) Meral'in ölümü yalnız kalan bebek Bora'nın da kaderini etkilerken ölüm yine bir son ve bir başlangıcı getirir. Ekrem, birçok hasmının ölümüne verdiği emirlerle sebep olurken bizzat gerçekleştirdiği cinayet de vardır. Ekrem'in emrinde çalışan Hikmet de ölümün anahtarını Ekrem'in silahından alır. Hayatı anne varlığına hasret geçen, yetimhanede yetişen Hikmet, Zerrin Hanım tarafından işe alınmış fakat Ekrem Bey'in karanlık dünyasının hizmetkârı haline gelmiştir. Ekrem Bey'in emriyle kaçırdıkları bebeğe zarar vermeye kıyamayan Hikmet, o bebeği Zerrin hanıma götürür. Olan bitenden haberdar olan Ekrem, yurtdışından dönüşünden sonra Hikmet'i ölümle cezalandırır. "Hikmet alınca giren kurşunun etkisiyle ilk kez büyülü bir ırmağa girmiş gibi toprağa düştü, tutkulu, feda makamından bir er olarak." (s.180)

Romanda ölümü okura bildirilen bir diğer kişi de Ekrem Bey'in avukatı Kenan Bey'dir. Kenan Bey, Ekrem'in babasının da avukatlığını yapmış, Haznedaroğlu ailesinin tüm karanlık sırlarını bilen ve onu türlü zorluklardan kurtarmış biridir. Bir süre Ekrem Bey'in avukatlığını yapan Kenan Bey, Ekrem Bey için risk konumuna gelmesi sebebiyle bir yılbaşı gecesini kulüp çıkışında öldürülür. "Kulübün önünde arabasını beklediği sırada gecenin karanlığında kendisine bir anda yaklaşan bir çift araba farını fark ettiğinde artık çok geçti. Hızla gelen aracın çarpmasıyla havada taklalar atarak bir çöp torbası gibi ilerideki konteynirin yanına düşüverdi." (s.171) Kaza süsü verilmiş bu sonun ardında Ekrem Bey bulunur.

Ölüm teması romanın son sahnelerinde hâkimiyetini gösterir ve okur art arda gelen ölümlerle karşılaşır. Tüm sırların ifşa olduğu balo gecesinde Haznedaroğlu köşkünde bir araya gelen kişiler kendi aralarında çatışma yaşar. Bu çatışmanın baş sorumlusu başkişi Ekrem Bey'dir. Ekrem Bey, yaptıklarını bir kenara bırakıp kendisine yapılan ihanetin

hesabını sorar. Karşılıklı suçlamaların yapıldığı bu çatışma sonucunda Zerrin artık Ekrem'i istemediğini söyler. Zerrin'in aşkını bir takıntı haline getiren Ekrem ise bu reddi hazmedemez ve karısına tokat atar. Yaşanan bu debdebeli anın ardından Bora babasının üzerine yürür. Ekrem, oğlunun varlığını kabullenemez ve onun karşı gelmesine tahammül edemez. “Silahını ateşlediği anda kalbine saplanan ağrının şiddetiyle ne olduğunu anlamaya zamanı olmayan Ekrem Bey kalp krizinden yere yığılıp kalmış, kurşunun kime isabet ettiğini bile göremeden son nefesini vermişti.” (s.321) Boraya doğrulttuğu silahı ateşleme anında kalp krizi geçiren Ekrem Bey, silahından çıkan kurşunla kızı Elif'in ölümünü gerçekleştirirken kendisi de hayata veda eder. “Bora ile Ekrem'in arasına girdiği anda kor ateş haline gelmiş, asla yurduna dönmek istemeyen, menziline ulaşmak için var gücüyle yol alan, havayı delip geçen kurşun, Elif'in kalbine saplanmıştı.” (s.321)

Romadaki ölümlü son veda ise Suzan'a aittir. En yakın arkadaşına karşı içine düştüğü ihanetin açığa çıkmasıyla perişan olan Suzan, yasak ilişki yaşadığı Ekrem'in evinden kaçarken kaza sonucu ölür. “Bahçe kapısından yola çıkmıştı ki yokuşun üst kısmından hızla gelen bir cenaze aracı kendisine çarptı. Aracın arkasındaki tabut kızıağından fırlayıp bayır aşağı sürüklendi bir süre. Cenaze otosunu takip eden araçlardan inenler bağışıyorlardı. Suzan için nefes tükenmişti.” (s. 324-325) Peş peşe gelen bu ölümler üç roman kişinin sonunu getirirken geride kalan Zerrin ve Bora için yeni bir hayatın başlangıcı olur. Zerrin açığa çıkan gerçeklerin ve onu hayata bağlayan kızı Elif'in ölümünün ardından içine kapanık bir hayat sürer. Bora ise, babasının ölümünün evvelinde temsilcisi olduğu iyilik, merhamet ve mertliğin kabuğundan çıkarak başkalaşır. Babasının ölümüyle güçlenen Ekrem Bey'in kaderini oğlu Bora üstlenir ve babasının servetini, makamını yönetir.

SONUÇ

Bahadır Yenişehirlioğlu'nun, sanata ve özellikle edebiyata olan ilgisi gençlik yıllarında başlar. O, bir sanatçı olmayı arzularken ailesinin yaşadığı zor şartlar onu bu hayalinden mahrum bırakır. Onun bir yazar olarak sanatçı kimliğiyle okurun karşısına çıkması, 2011 yılında yayınladığı ilk romanıyla olur.

Yenişehirlioğlu, sanatı ilahi bir kaynak olarak algılar. Ona göre sanat, ruhu ve zihni besleyen, hayatı anlamlandırılan bir araçtır. İnsanlığa dair güzel değerleri gündend güne kaybeden dünya insanının, yol göstericisi de yine sanattır. Sanat, insanın iyiliği, güzelliği, hakkı, adaleti gizlediği, hapsettiği odanın anahtarıdır. İnsan, özünde bulunan ama zamanla kaybettiği iyi ve naif yönlerine ancak sanatın ince dokunuşlarıyla, ayna misali yansıtıcı yanıyla ulaşabilir.

Yenişehirlioğlu'nun romanlarında toplumsal ve ferdi izleklerin romandaki dramatik aksiyonun belirleyicisi olduğu görülür. O, dünün ve bugünün tarihi ve siyasi hadiselerini bir araya getirirken toplumun bir parçası olan bireyin iç dünyasını da tüm çıplaklığıyla romanlarında işler. Bireyden hareketle topluma fayda amacı güden yazar, kendisiyle yaptığımız görüşmelerde de belirttiği üzere *yara açan değil yara saran* olmayı hedefler ve gerçek hayattan etkilendiği hikâyeleri kendi muhayyilesinde yorumlayarak bugünün nesline bazı mesajlar iletir. Kaleme aldığı romanlarla gerçek hayatın yaşanmış aksaklıklarını ve acılarını okura aktarmayı kendine vazife gören yazar, verdiği mesajlarla da kendini tatmin ettiğini düşünür.

Romanlarında yer yer şiirlere, şarkı sözlerine yer veren yazarın dili günlük yaşamın konuşma dilidir. Romanlarında yalın ve anlaşılır dil kullanan yazar, kişilerini yer yer taşranın yerel söylemleriyle de konuşturur. Kullandığı diyalog, iç monolog, iç çözümleme teknikleriyle roman kişilerinin iç dünyalarını, fikir yapılarını okura sunarken mektup yöntemiyle de geçmiş ve günümüz arasında köprüler kurarak kurguda bütünlük sağlar. Romanlarında dış dünyanın gerçekliklerinden faydalanan yazar, ele aldığı dönemler hakkında bilgilendirici kesitler de sunar.

Yenişehirlioğlu'nun romanlarında zaman, tarihi gerçekliğe uygun bir şekilde ele alınır ve tarihi sürecin günümüze yansımaları yazarın bakış açısıyla okura sunulur. Gerçek bir hikâyeden hareketle kurguladığı *Son Hasat* romanı ile tamamıyla kendi muhayyilesinin ürünü olan *Tahta At* romanı dışında tarihi gerçeklikleri ve dönemleri kurmaca dünyaya taşıyan yazar, ilk romanı *Beyaz Usta Siyah Çırak*'ta 1980 Darbesi ve sonrasını konu edinir.

Kerime romanında 1932 yılında başlayan Türkçe ezan zorunluluğunun on sekiz yıllık sürecini, *Aşk Cephesi* romanında 1914- 15 yıllarında Çanakkale Cephesi'nde yaşananları, *Aşk Çölü* romanında Osmanlı'nın Yemen'e asker gönderdiği yılları, *Kanaviçe* romanında 1915'li yıllarda gerçekleşen Ermeni tehciri döneminde yaşananları ve *Kara Güneş* romanında 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen FETÖ darbe girişimini tarihi süreç olarak romanlarında işler. *Kanaviçe*, *Aşk Cephesi* ve *Aşk Çölü* romanlarında işlenen tarihi süreçler, romanda o yıllarda yaşayan kahramanların torunları aracılığıyla günümüze taşınarak romanlardaki zamansal düzlem genişletilir.

Yenişehirlioğlu'nun romanlarında mekânlar, algısal mekânlar olarak karşımıza çıkar. Roman kişilerinin ruh halleriyle bütünleşerek labirentleşen mekânlar, kişiye yükledikleri çıkmazlarla ya da kişinin yaşadığı bunalımlı ruh hallerine sahne oluşuyla kurguya dâhil olurlar. Romanlarda algısal nitelikli mekânların yanında İstanbul, Manisa, Çanakkale, Kütahya gibi çevresel mekânlar da bulunur. Mesleğini icra ettiği süreçlerde çeşitli toplumlar üzerine araştırmalarda bulunan yazar, araştırma sürecinde bulunduğu bu mekânları, özellikle Arap coğrafyasını romanlarında çevresel mekânlar olarak kullanır. Bu nedenle Fransa, Mısır, Yemen gibi bazı ülke ve Mekke, Medine gibi bazı şehirleri romanlarının çevresel mekânlarına dâhil eder.

Romanlardaki kişiler, her ne kadar tarihi yaşantıların bir parçaları olsalar da çizdikleri profil günlük hayatın küçük insanıdır. Yazarın romanlarındaki kişi profilleri (başkişi de dâhil), memur, köylü, esnaf, öğretmen, asker, ev hanımı, iş adamı şeklinde hayat bulur. Çalışmamızda norm ve kart karakter olarak da sınıflandırdığımız roman kişileri, başkişileri olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen, onu geliştiren, kusurlarını ortaya döken, vaka halkalarını genişleten kişiler olarak okur karşısına çıkar. Yazarın romanlarındaki fon karakter kadrosu da oldukça kalabalık bir kitleyi karşılar.

Yenişehirlioğlu'nun romanlarında karakter dağılımında kadınlar da erkekler de etkin rollerdedir. Çok uluslu Anadolu coğrafyasının yaşamının konu edinildiği romanlarda da farklı milletten karakterlerin görünümü mevcuttur. Örneğin, *Aşk Cephesi*'nde Anzak askeri Joe, *Kanaviçe*'de Ermeni Aram ve ailesi, *Aşk Çölü*'nde Yemenli Tarık farklı milletleri temsil eden kişilerdir. Yenişehirlioğlu'nun romanlarında yaşanan olaylardan olumsuz yönde en fazla etkilenen kahramanlar, kadınlardır. Kadınlar, birçok kimlikle yaşamın yükünü sırtlanan kişiler olarak karşımıza çıkar. Ataerkil düzenin baskın tesirinde mücadele halinde olan roman kadınları kimi zaman eşinin hasta bakıcısı, evin idarecisi olarak, kimi

zaman bir hastalık pençesinde çırpınan kurban yahut baba baskısının altında ezilen kız çocuğu olarak kimi zaman da tacize uğrayan fakat bunu gizlemek zorunda kalan çaresiz bir kadın olarak okur karşısına çıkar. Yaşadıkları tüm zorlu süreçlere rağmen romanlardaki kadın karakterler güçlü kişilikleriyle dikkati çeker. Yazarla görüşmemizden edindiğimiz bilgilere göre romandaki güçlü kadın karakterlerinin kaynağı, yazarın annesidir.

Romanlarında muhafazakâr tiplere de yer veren yazar, kimi zaman karşıt karakterler oluşturarak bazı karakterlerini ideal kişi olarak ön plana çıkarır. Örneğin Kerime romanında muhafazakâr kesimin temsilcisi olan iki tip Ragıp Bey ve Şeriye Kâtibi, dâhil oldukları görüş çizgisinde zıt kutba düşen iki karakterdir. Düşünce yapısında yobazlık derecesine gerilemiş bir kişi olan Şeriye Kâtibinin karşısına modern muhafazakâr tipi ile okur karşısına çıkan Ragıp Bey romanın idealize edilmiş kişisidir.

Gerek romanlardan gerek yazarın söylemlerinden hareketle ortaya koyduğumuz tespitlerin beraberinde Bahadır Yenişehirlioğlu'nun incelemeye aldığımız ilk sekiz romanının ortak yapı unsurlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Romandaki vaka anlatımında genellikle ilahi bakış açısına sahip yazar anlatıcı mevcuttur. Yazarın kendi menkıbesini anlattığını belirttiği *Beyaz Usta Siyah Çırak* romanı kahraman anlatıcı bakış açısına sahip ben anlatıcı tarafından aktarılırken diğer romanlarında hâkim bakış açısı görülür.
2. Romanların her birinde vakalar yazar tarafından birçok başlık altında sıralanarak kurgulanmıştır. İncelememiz sırasında ise romandaki vaka halkaları birkaç bölüm altında toplanmıştır.
3. Yazar hemen hemen her romanında geriye kırılma tekniğini kullanarak zamanda geçmişe dönüşler yapar. Böylece roman kişileri hakkında ayrıntılı bilgileri okurun dikkatlerine sunar. Ayrıca tarihsel dönemleri romandaki vakaların arka planına oturtan yazar, geçmişin ve şimdinin sosyal zamanını nesiller üzerinden mektup tekniğiyle de birleştirerek kurgusuna dâhil eder.
4. Romanlarda mekânlar çevresel ve algısal olarak sınıflandırılabilir. Zaman-mekân- insan ilişkilerinin ilintili bir şekilde sunulduğu romanlarda mekânlar daha çok algısal nitelikleriyle ön plana çıkar. Romanlarda labirentleşen mekânlar, kahramanların iç dünyalarının yansıması şeklindedir.
5. Roman kişileri çeşitli sıkıntı ve zorluklarla mücadele eden kadın ve erkeklerdir. Vatanı için savaşan ve şehit olan erkekler, siyasi kargaşalardan olumsuz etkilenen

ebeveyn ve çocuklar, benlik arayışına düşen erkek karakterler, hastalıklarla ya da aile baskısıyla mücadele eden kadınlar romanların görünür kişileridir.

6. Eğitim hayatında tasavvufa da yönelen yazar, romanlarında az ya da çok mutlaka tasavvufî düşünce tarzına veya derviş kişilere yer verir. Bu kişiler, özellikle roman başkişilerinin zor zamanlarında onlara yol gösterici bir rol üstlenirler.
7. Ele aldığımız sekiz romandaki en belirgin izlek aşktır. İlahi ya da beşeri boyutlarıyla kişilerin hayatına dokunan aşk, kimi zaman ulaşılması amaçlanan hedef kimi zaman da kişiyi çıkmazdan kurtaran bir araç olarak sunulur. Aşk izleğinin beraberinde ihanet, iyilik-kötülük, vatan sevgisi, şehadet, ölüm, yalnızlık, hastalık gibi kavramlar belirgin izleklerdir.

Yenişehirlioğlu'nun kaleme aldığı ilk sekiz romanı üzerinde yaptığımız çalışmadan hareketle şunları söyleyebiliriz:

Tarihsel meselelerin fon olarak sunulduğu romanlarda ferdi izleklerden hareketle bireyden topluma giden kurgusal bir yapı görülür. Genellikle okuru bilgilendirmek, kendi bakış açısına göre doğru olanı, eksik kalanı açığa çıkararak yeni nesli aydınlatmak amacı güden yazar, gerek toplumun aksayan yönlerini, gerek bireyin labirentleşen yaşamını okura aktarmaya çalışırken zaman zaman mağdur kişilerin savunuculuğunu da yapar. Siyasi ve tarihi meselelerin odağında olan Türk, Ermeni ve Arap milletlerinin, özellikle *Kanaviçe* ve *Aşk Çölü* romanlarında, geçmişte yaşanan olaylarla tek taraflı dışlanmasına ve suçlanmasına itiraz eden yazar, olayların faili olan azınlık gruplara dikkat çekerken aynı zamanda sadık olduğu halde mağdur olan kişi veya ailelere de değinir. Kendi bakış açısına göre olaylara ışık tutan yazar, meselelerin işlenişinde barışçıl ve insancıl bir tavır sergiler. Romanlarında bireyi veya toplumu derinden sarsan durumların varlık nedenini sevgisizlik olarak açıklayan Yenişehirlioğlu, dil, din, ırk gibi meselelerde hiçbir ayırım yapmaksızın koşulsuz sevginin, sorunların çözümü olacağını savunur.

Çalışmamızda eserlerden hareketle yazara ulaşma çabası güdülürken elde edilen sonuç romandaki yapı unsurlarının tek başına bir mesaj taşımadığı, bütün unsurların bir araya geldiklerinde ortak bir mesajı doğurduğu görülür. Yazar, geçmiş ile gelecek arasında kurduğu köprülerin her bir yapı taşını romanın yapı unsurlarıyla bütünleştirerek gayesine ulaşmayı hedeflemiş ve kişilerin ve toplumların kanayan yaralarını bu bütünlük içinde okura farklı bir pencereden sunmuştur.

Sonuç olarak Yenişehirlioğlu, toplumsal ve ferdi meseleler karşısında kayıtsız kalmayarak, çağdaşı bazı yazarların aksine, yaşadığı topraklarda zuhur eden tarihi ve siyasi meselelerin kendince eksik kalmış ve çarpıtılmış yanlarına şahsi üslup ve yorumuyla değinen özgün bir yazardır.

KAYNAKÇA

- Algül, H. (2006). Mus'ab b. Umeyr. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (TDV) (C 31, 226-227). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Akgün, S. (1980). Türkçe ezan. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. C.13, S. 24, 105-113.
- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman sanatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2017). *Anlatma esasına bağlı edebi metinlerin tahlili – teori ve uygulama*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Aytaç, G. (2016). *Genel edebiyat bilimi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Bachelard, G. (2018). *Mekânın poetikası*. Alp Tümertekin (çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bahadır Yenişehirlioğlu kimdir? Biyografi. Erişim: 3 Kasım 2019, <http://www.yenisehirlioglu.com/biyografi/>
- Baki, G. (2014, 11 Temmuz). Yazarlık sayesinde ikinci baharımı yaşıyorum. Erişim: 3 Kasım 2019. <http://www.gulizarbaki.com/?p=1381>
- Baytal, Y. (2016). Çanakkale Cephesi'nde günlük hayat. *Journal of History Studies*. V:8/4, 1-18.
- Belge, M. (2012). *Edebiyat üstüne yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beyoğlu, S. (2004) Ermeni tehciri ve ihtida. *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*. S. 6, 1-18.
- Bourneur, R. ve Quellet R. (1989). *Roman dünyası ve incelemesi*. Hüseyin Gümüş (çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Campbell, J. (2010). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. Sabri Gürses (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayın evi.
- Çakaloğlu, C. (2016). 1903 Yemen isyanının bastırılmasında Mersin redif taburu. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*. C. III, S.8, 113-135.
- Çetin, N. (2012). *Roman çözümleme yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Çetişli, İ. (2016). *Metin tahlillerine giriş/2 hikâye roman tiyatrosu*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çiçek, B. S. (2019). Râbiatü'l Adeviyye'de (95/214- 185/801) Allah aşkı ve rıza. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çoban, A. (2008). *Şizofreni bin parça akıl*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Çongur, M. E. (2004). Yapısalcı Yöntem ve Uygulama Alanları Structuralism and Its Application. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*. S.17, 50–66.

- Denizli, Y. (Yönetmen). (2018). Benim annem benim babam programı Bahadır Yenişehirlioğlu 17. Bölüm. [Belgesel]. TRTHaber. (Youtube.) Erişim: 03 Kasım 2019 https://www.youtube.com/watch?v=Fvibh4Ed-vM&feature=emb_logo
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (DAGM). (2008). *Osmanlı arşiv belgelerinde Yemen*. İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Dikici, A. (2006). "İbadet dilinin Türkçeleştirilmesi bağlamında Türkçe ezan denemesi ve buna gösterilen tepkiler". *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*. C.5, S.10, 90-91.
- Dini Terimler Sözlüğü (DTS). Aşk-ı ilahi. Erişim: 18 Şubat 2020. <http://www.ehlisunnetbuyukleri.com/Dini-Terimler-Sozlugu/Detay/ASK-I-ILAH/642> .
- Dursun, S. (2008). Türkiye'nin güvenlik algılamasındaki değişim: 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonrası dönem. *CTTAD*. C.VII, S. 16-17, 421-433.
- Eliuz, Ü. (2004). Orhan Kemal'in romanlarında yapı ve izlek. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Erzen, F. (2016) Fahri Erdinç'in "Ali'nin Biri" romanında yapı ve izlek. *Journal of Turkish Language and Literature* .C.2, S.2, 39-66.
- Everest. Bahadır Yenişehirlioğlu. Erişim: 29 Ocak 2021 <https://www.everestyayinlari.com/yazar/bahadir-yenisehirlioglu/5924>
- Forster, E. M. (2016). *Roman sanatı*. İstanbul: Milenyum yayınları.
- Güven, K. (2018). Yazarlığa hazırlanmak diye bir şey olamaz hayat sizi size yaşattıkları ile zaten buna hazırlıyordur/ Özel Analiz Haber. Erişim: 30 Ekim 2019, <https://www.dusuncemektebi.com/d/168882/bahadir-yenisehirlioglu-yazarliga-hazirlanmak-diye-bir-sey-olamaz-hayat-sizi-size-yasattiklari-ile-zaten-buna-hazirliyordur>
- Hatipoğlu, T. (2004). "Yemen'in Osmanlı'dan ayrılışı (kopuşu)". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakaş, S. (2018). Narcissism- narsisisizm/öz-sevgi. Psikoloji Sözlüğü. Erişim: 2 Mart 2021. <https://www.psikolojisozlugu.com/narcissism-narsisisizm>
- Karataş, M. (2010). Türk tarihinin seyrine bir işaret levhası Çanakkale Savaşları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26(76), 133–153.
- Keskin, Arif (2019). "Edebiyat eleştirisinde yapısalcı kuramın gelişimi. *Edebi Eleştiri Dergisi*. *Eleştiri Kuramları Özel Sayısı*. C. 3/3, 274-286.

- Korkmaz, R. ve Şahin, V. (ed.). (2017). *Romanda mekân (romanda mekân poetiği ve çözümlemeler)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mermer, A. ve Keskin, N. K. (2016). Eski Türk edebiyatı terimleri sözlüğü. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Moran, B. (2013). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ocak, B. (1997). İbadet dilinin Türkçeleştirilmesi aşamalarından biri Türkçe ezan ve uygulamaları . *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.2, S6-7, 157-167.
- Özcan, A. (2007). Redif. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (TDV) (C.34, 524-526). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Özkaya, Y. (1988). Milli mücadele sırasında yararlı ve zararlı dernekler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. S. 10.
- Öztürk, K. (Yönetmen). (2019). Adı Yemendir- 3. [Belgesel]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=8CdBCDiCgMA>
- Öztürk, Ö. (Yönetmen). (2017). Vapurda çay simit 256. Bölüm. [Söyleşi]. İstanbul: TRT Haber.
- Pancar, Emine (2009). Yunan İşgalleri Karşısında Göç Hareketleri. *ÇTTAD*, VIII/18-19, (2009/Bahar-Güz), s.s.55-67
- Polat, Ü. Gülsüm (2017). Osmanlı'dan cumhuriyete Yemen ile ilişkiler (1911-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. C.33 (2), S.96, 113-154.
- Ricoeur, P. (2008). *Zaman ve anlatı 1: zaman- olayörgüsü- üçlü mimesis*. Mehmet Rifat ve Sema Rifat (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sağlık, Ş. (2002). Kurmaca âlemin kurmaca sözcüklerinden romanda zaman-mekân-tasvir. *Hece*. Türk Romanı Özel Sayısı. C.1, S.65/66/67, Y:6, 144-182
- Sert, S. (2016). Birinci Dünya Savaşı'nda Yemen, Osmanlı Devleti'nin temsilcisi vali Mahmut Nedim Bey'in Yemendeki faaliyetleri. *Akademik Bakış*. C9, S.18.
- Sofuoğlu, A. (2002). İzmir işgali sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu'da işgali genişletmeleri ve bölgede oluşan milli Direniş. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. S 29-30, 131-142.
- Stevick, P. (2017). *Roman Teorisi*. Sevim Kantarcıoğlu (çev.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Süslü, A. (1991). "Tehcir olayındaki gerçekler". *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. S.6, 271-280.
- Şahin, E. (2009). Kronolojik Çanakkale Savaşları tarihi (3 Kasım 1914- 9 Ocak 1916). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 107-163.

- Şahin, V. (2010). Halide Edip Adıvar'ın romanlarında yapı ve izlek. Doktora tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tarih Arşivi (2013). Tehcir kanunu (sevk ve iskan kanunu). Erişim: 19 Şubat 2020. <http://www.tariharsivi.org/icerik/2270/tehcir-kanunu-sevk-ve-iskan-kanunu-.html>
- Taş, N. F. (2016). Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale Muharebelerinin Avusturalya'da doğurduğu sonuçlar. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9/1, 47-54.
- TDK. Aşk. Erişim: 17 Şubat 2020 <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. Kartal. Erişim: 13 Şubat 2020. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. Redif asker. Erişim: 08 Nisan 2020 <https://sozluk.gov.tr/?q=redif&aranan=>
- Tekin, M. (2018). *Roman sanatı I/ romanın unsurları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tekin, M. (2002). Bir kurgu sorunu olarak bakış açısı. *Hece*. Türk Romanı Özel Sayısı. C.1, S.65/66/67, Y:6, s. 183-194.
- Tiftik, M. A. (2009). Ermeni tehciri ve Kütahya Ermenileri. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Tökel, D. A. (2002). Niyet boyutundan kurmacayı okumak: yazarın niyeti romanın oluşumu. *Hece*. Türk Romanı Özel Sayısı. C.1, S. 65/66/67, Y:6, s. 229-270.
- Uludağ, S. (1991). Aşk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (TDV) (C.4, 11-17). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Uzun, M. İ. (1991). Edebiyat, Kültür ve Sanat. *Türkiye Diyanet Vakfı. İslam Ansiklopedisi* (TDV) (C. 4, 18-21). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Üstün, M. (Sunucu). (2014). Bibliyofil Bahadır Yenişehirlioğlu ve Münir Üstün 9. Bölüm (Söyleşi). Cine5 /Youtube https://www.youtube.com/watch?v=TRarosqtPzs&feature=emb_logo
- Yavuz, H. (1985). “XVI. Asır İslam dünyasında Osmanlı-Portekiz mücadelesinin sebepleri”, *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 3, s. 49.
- Yenişehirlioğlu, B. (2016). *Beyaz usta siyah çırak*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, B. (2017). *Aşk cephesi*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, B. (2017). *Aşk çölü*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, B. (2017). *Kanaviçe*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, B. (2017). *Kerime*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.

Yenişehirlioğlu, B. (2017). *Son Hasat*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.

Yenişehirlioğlu, B. (2017). *Tahta at*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.

Yenişehirlioğlu, B. (2018). *Kara güneş*. İstanbul: TİMAŞ Yayınları.

Yücel, T. (2005). *Yapısalcılık*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

EKLER

Ek-1: Röportaj

(Bahadır Yenişehirlioğlu ile 07.03.2020 tarihinde yaptığımız görüşmemizden)

1. SC: Sanat sizin için ne ifade ediyor? Sanat kavramına bakış açınız nedir?

BY: Toplumun giderek yozlaştığı, çürüdüğü, aşındığı, mahvolduğu, perişan bir hale geldiği günümüzde -bunu bütün dünya için söylüyorum- bütün insani duyguları kaybettiğimiz günümüzde sanatın gücü daha da ortaya çıkıyor. Bu kadar hoyratlaşmış, zıvanadan çıkmış insanı yola getirecek en önemli şey, ince duyguları tekrar elde etmesi, kazanmasıdır. Bu da sanattan başka bir yolla gerçekleşmiyor. Herkesin dini inancı kendisine. İnsanlar dini inançlarından dolayı da dünyanın dört bir tarafına insanlıklarının çok uzağına savruluyorlar maalesef, gerçek kaynaktan çok uzaklaşıyorlar. Böyle olunca sanatın gücü daha da ortaya çıkıyor. Hak ve adalet kavramlarını, merhameti, şefkati, muhabbeti, insanlığımızı kaybediyorsak; bu dünyada yaptığımız bütün eylemlerin karşılığını öbür tarafta vereceğimizi unutmuşsak o zaman, en azından sanata sığınsınlar; sanatın ince, dikkatli ve ruhu rafine eden gücüne sığınsınlar belki bir parça daha insanlaşırlar diyoruz. Bu sebeple sanatı insanoğlunun varlığından itibaren hep önemsedik, önemsememiz gerekiyor. Çünkü en büyük sanatçının bütün kainatın sahibi Allah (c.c.) olduğuna inanırım. Biz de Allah'ın esmalarını üzerimizde taşıyorsak o takdirde hepimiz aslında birer sanatçı gibi en azından düşünüyor, hissediyor olmamız gerekir. Eylem içerisinde olmasak bile, üretiyor olmasak bile takip eden, okuyan, seyreden kısmında olsak bile sanatla iç içe olmamız lazım. O zaman günümüz dünyasını, bir parça daha insani boyutlara çekebiliriz.

2. SC: Romanlarınız da asıl anlatılmak istenen mesele nedir? Konularınızı seçerken hangi yolları izliyorsunuz nelere dikkat ediyorsunuz?

BY: Her romanda farklı farklı konular var malumunuz. Pek çok romanımda dünün yaşanan olaylarını, bugünün neslinin nasıl idrak ettiği, anladığıyla alakalı olarak ya da bilmiyorsa öğrenmesiyle alakalı olarak zaman sıçramalı dediğim bir teknikle yazdım. Yani 1915'i okurken 2015'i de aynı zamanda okuyorsunuz. Zor bir teknik, okuyucuyu geri itebilecek bir teknik. Ama Allah'a çok şükür benim kullandığım üslup neticesi daha tetikleyici daha okunur hale geldi. Okurlarımdan gelen geri dönüşlerden bunu daha iyi anlıyoruz. Kitapların okunuyor olmasından, grafik sayısından baktığımızda da bunu anlıyoruz. Bunu mutlaka bu çok önemsedim; insan hikâyeleri. Aslında bütün yazarların yapmaya çalıştığı

şey insan hikâyelerini bize anlatmak, kendi süzgecimizden geçirerek tekrar rengimizi, korkumuzu o işin içine katarak tekrar bize ulaştırmak.

Tahta at romanında bir iş adamının hayatına mercek tuttum. İnsanın niye kötüye dönüşeceği konusunu irdeledim. Doğuştan hiç kimsenin kötü olmayacağını ama zaman içerisinde yaşadığımız olayların da kötüye gelişebileceğini, bizi kötüye dönüştürebileceğini bazen hiç ummadığımız olayların bizim kimyamızı değiştirebileceğini bunun da anlaşılabilir bir şey olacağı konusunu, aslında başka açılardan bakarak işledim. *Kara Güneş*'te son dönemdeki o toplumsal kırılmayı, 15 Temmuz'u işledim. O geceyi deneyimleyen neslimizin, bu noktaya nasıl geldiğimizi anlamaları ve idrak etmeleri için 40 yıl öncesinden başlayarak kurguladığım bir romandı. *Beyaz Usta Siyah Çırak* benim hayat hikâyemdir. İlk romanımdır. Zaten içerisinde ciddi manada tasavvuf, felsefe ve 12 Eylül travmasının bendeki izlerini anlatırım. *Son Hasat*'ta şizofren hastalığına temas etmek istedim. Üç nesil yani; nine, anne ve torun üzerinden bir hikâye anlatmak istedim. Romanımı gerçek bir hikâyeden yola çıkarak kurguladım. Yine aslında insana, insanın girift haline, insanların labirentlerine, insanların bilinmezliklerini insanlardaki değişim ve dönüşüme değinerek, normal kabul ettiğimiz insanların aslında nasıl zıvanadan çıkabileceklerine, bir hastalığa kelimamla etki etmek istedim. Anlaşılabilir kılmak için onların yaşadıklarını. Aşk cephesinde Çanakkale'yi anlattım ama farklı bir Çanakkale anlatımıydı. Avustralya, Yeni Zelanda'dan başlayarak Anzak askerlerinin gözünden de okuduğumuz bir serüven. Bizim askerlerimizin gözünden de okuduğumuz aslında bir insanlık hikâyesiydi, merhamet hikâyesiydi ve cephe aşkını anlatan bir kitaptı. Neyi neden yaptığımızı, ölümü neden göze alacağımızı, neden almamız gerektiğini bizim kendi coğrafyamızı, bizim kendi inanç sistemimizin ve kendi kültürümüzün kadim değerlerimizin parametrelerini tekrar bugünün insanına anlatmak istediğim bir hikâyeydi. *Kanaviçe*'de Ermeni tehcirini anlatmak istedim. Her sene tekrarlanan bizim soykırım yaptığımızı iddia eden Ermeni diasporasının savlarına karşılık bunun bir soykırım değil bir tehcir hareketi olduğunu, Ermeni bir karı kocanın gözünden anlatmaya çalıştığım bir hikâyeydi. *Aşk Çölü*, *Aşk Cephesi* gibi Osmanlı'nın Yemenden askerlerini çekemediği dönemde, oradaki askerlerimizin insan hikâyelerini, o gün yaşadıklarını yine bugünün nesline anlatmak ve buradan bir hikâye çıkartmayı dert edinerek yazdığım bir romandı.. Bunu da bugünün bir üniversite öğrencisinin gözünden, yani Nagihan'ın yaşadığı bu günümüzden o günlere, kayıp Yemen türküsünün iki mısrasının peşine düşerek anlattığım; bugünün olaylarını nasıl anlamaları gerektiğini, bu coğrafyanın, bu Anadolu'nun aslında

nasıl var edildiğinin anlamlarına yönelik, bir kitaptı. Hünkarım, içinde bulunduğum projedeki Tahsin Paşa'nın hikâyesini anlattığım bir kitaptı. Özellikle Tahsin Paşa'yı anlatmak istedim. Çok bilinmezi olan bir kimlik çünkü kendisiyle alakalı çok bilgiye ulaşamadığımız bir karakter. Dizide yorumladığım bir karakter, istedim ki bir romancı gözüyle bilinmeyen, bulamayacağınız, hiçbir yerde rastlamayacağınız o boşlukları hissederek yazmak. Bilirsiniz, romancının böyle bir yetkisi var, gerçek olaylardan yola çıkarak bilinmeyenleri yorumlayabilir. Evet, evlidir Tahsin Paşa, ama nasıl aşık olduğunu nasıl evlendiğini bilmeyiz. Benim romanımda da evlidir ama ben bilmediğimiz şeyi empati kurarak nasıl aşık olduğunu yazdım mesela böyle bir kitaptır, bir dönem kitabıdır. O dönemi, o dönemin entrikalarını anlamamız için Tahsin Paşa üzerinden aslında bir döneme bakarız. O dönemin ciddi kırılmasına, yaşadıklarımıza bakarız. Aslında ciddi bir savrulmadır, yine bir insan hikâyesidir ama toplumsal olayları değişimi dönüşümü anlatan bir kitaptır. *Kerime* yine gerçek bir hikâyeden yola çıkarak bir kadın hikâyesidir. Kadın merkezli bir hikâyedir. Küçük yaşta travma yaşayan, çocukluğunda cinsel tacize uğrayan bir kadının, zaman içerisinde bütün hayatını bu yaşadığı acı travmanın nasıl değiştirip dönüştürdüğünü okuruz, bu nedenle travmatik bir kitaptır. Ama yine işte kadının labirentlerine baktığımızda, kadının gözünden hayata baktığımızda; nasıl gördüğümüzü, neler görmemiz gerektiğini, böyle bir travmayla karşı karşıya gelmiş bir insanın yıllarca bunu saklayıp aslında acı içinde değişip dönüştüğünü ve bütün her şeyini kaybettiğini okuruz. Velhasıl aslında bütün yazarlar kendilerini etkileyen hikâyeleri yazmak istiyorlar. Kendilerini etkileyen, spesifik olarak etkilendikleri konular üzerinden yazmak istiyorlar. Ben onu da yapmaya çalışıyorum. Beni tetikleyen hikâyelerden toplumsal bir önerme, bugünün nesline bir anlatı geçirmeye çalışıyorum. Bunları yazarken hem bir anlamda kendimi tatmin ettiğimi düşünüyorum bir anlamda da bir vazifeyi yerine getirdiğimi düşünüyorum. Bazen açılmış yaraları bizim sarmamız gerektiğini düşünüyorum. Kitaplarımı da hep o minval üzerine yazdım. Hareket noktam bu oldu. “Ben böyle düşünüyorum, böyle hissediyorum dolayısıyla böyle yazıyorum gerisi beni hiç ilgilendirmiyor. Karşıya ulaştığında isterse bir el bombası gibi patlasın beni hiç ilgilendirmez” diyenlerden hiç olmadım ben. Toplumsal sorumluluklarımı, insani sorumluluklarımı bir baba, bir koca, bir arkadaş olarak bir Türkiye Cumhuriyet'i vatandaşı olarak önemsedim ve bu doğrultuda kitaplar yazmaya çalıştım. Tabi kendimi asla sansürlemeden, kendime ciddi blokaj uygulamadan ama çokta sorumsuz bir cepheden

bakmayarak yara açmaktan ziyade yara sarmaya yönelik eserler ortaya koymaya çalıştım açıkçası.

3. SÇ: Size göre romanlarınızdaki mevcut vakaların gerçeklikle ilişkisi nedir? Romanların ne kadarı kurgudur?

BY: Mesela *Kerime* romanı gerçek bir roman, *Beyaz Usta Siyah Çırak* tamamen gerçek bir roman benim hayat hikâyem. *Kara Güneş* kurgu bir roman ama toplumun o dönemine ve daha sonraki zaman dilimine baktığımızda orada kurguladığım karakterlerin içimizde yaşadığını çok açık çok net gördüğümüz bir kitap. Bazen gerçek karakterlerden yola çıkarak onlara kurgu karakterler de ilave edebiliriz. Bazen hiç kurgu karakter ilave etmeden de bir kitabı kaleme alabiliriz. Aslında bu biraz da yazarın hareket noktası ile alakalı. Bazı romanlarım dediğim gibi gerçekten yaşanmış, gerçekten dokunduğum, tanıdığım kimliklerden yola çıkarak yazdığım kitaplar. *Son Hasat* da aynı şekilde mesela orada kitabın başında Aysel'e hitap etmişimdir. Aysel aslında roman içerisindeki Hilal karakteridir. Benim tanıdığım bildiğim, deneyimlediğim, kendisiyle uzun uzun konuştuğum bir karakterdir. Ondan çok etkilendiğim için Aysel'in benim hayatımda önemli bir yeri olduğu için belki şizofren hastalığına, şizofren bir kadına temas etme isteğimin ana sebebi budur. Aysel'i tanıdığım için onu Hilal karakteri olarak kurguladım. Kimisi kurgu, *Tahta At* tamamen kurgu mesela. Ama toplumun katmanlarına baktığımızda şöyle bir döndüğümüzde *Tahta At*'ın karakterleri gibi karakterleri görmemiz çok olası, aramızda yaşıyorlar. İlla otobiyografi gibi veya birinin hayatı üzerinden kurgulamak gibi harekete geçmiyor yazarlar malumunuz. Bazen deneyimledikleri, tanıdıkları, temas ettikleri kişilerden yola çıkarak onlardaki özellikleri parça parça alarak kurguladıkları bir karaktere giydirebiliyorlar. Bazen tanıdıkları pek çok insandan yola çıkarak bir karakterin üzerine pek çok giydirme yapabiliyorlar. Dolayısıyla ne yazmak istediğinizle alakalı olarak değişkenlikler gösterebiliyor.

4. SÇ: Romanlarınızda birtakım hastalıkların kurguya dahil edildiğini görüyoruz. Örneğin; felç/inme, şizofreni, akıl hastalıkları vb. Babanızın da erken yaşta felç olduğunu ve yatağa bağlı kaldığını biliyoruz. Romanlarınızda mevcut hastalıkların kaynağı “kişisel hayatınız” olabilir mi? Hastalık size göre ceza mıdır? (*Kerime* romanında Şeriye Katibinin felci ceza mıdır?)

BY: Bazen siz romanı yazıyorsunuz ondan sonra işte bir şişenin içine koyup okyanusa salıyorsunuz. Onu karşı kıyıda teslim alan, ona ulaşan bazen sizin kastettiğinizin çok ötesinde bir okuma gerçekleştirebiliyor. Bunda bir sıkıntı, bir beis yok. Ben bir cezalandırma olarak kullanmadım mesela onu ama sizin onu cezalandırma olarak algılamanızda ters değil, öyle de yorumlanabilir.

Şeriye Kâtibine vicdan azabı yaşatmak istedim açıkçası yani sebep olduğu, sakladığı, örtüğü, gizlediği o hadisenin, aslında bir insanı nasıl zıvanadan çıkarttı da insanları nasıl zor duruma soktuğunu görsün istedim. Bunu okuyanlar bir şekilde böyle bir hadise ile içli dışlı oldularsa, bir şekilde kenarından köşesinden temas ettilerse böyle bir akibetle karşılaşmasınlar; olayı başından beri düzeltmek, tamir etmek, şefkatle sarmak yoluna gitsinler diye topluma bir önerme gibi de kabul edilebilir.

5. SÇ: Kerime romanı, ağabeyi tarafından cinsel istismara uğrayan bir kızın hayatını anlatmakta. Kerime'nin psikolojisi ve Nezihe'nin intiharı okuru derinden etkiliyor. Romanı okuyan kişinin aklına takılan ilk soru “olayların ne kadarı kurgu?” “yaşananların gerçeklikle bağı ne derece?” gibi şeyler oluyor. Buradan hareketle Kerime romanının esin kaynağı nedir?

BY: Romancı, yazar mutluluktan beslendiği gibi aynı zamanda acıdan da besleniyor. En net gördüğümüz şey aslında temas ettiğimiz şeyler. Bazen temas etmediğimiz şeyleri okuma yoluyla ya da empati kurma yoluyla anlama gayreti içine girebiliriz. Ama ne kadar empati kurarsak kuralım, ne kadar o konuda kitaplar okumuş olursak olalım deneyimlediğimiz ve şahit olduğumuz bir konuyu çok daha net, çok daha hissederek yazabiliriz. Bütün yazarlar üç aşağı beş yukarı kendi menkıbelerinden, iletişim kurdukları insanların menkıbelerinden, yakın civar tanıdıklarından yola çıkarak yaptıkları gözlemleri karakterlerine giydirirler. Bende de böyle olmuştur. Çok yakınınızda duyduğunuz bir hikâyeye ve onun size onu aktarıyor olması, onun sizin üzerinizdeki etkisi bazen şahit olmasanız da o olaya şahit olmuşsunuz gibi sizde bir kanaat uyandırır. Bir birikim oluşturur ama bu deneyimlediğimiz konuştuğumuz temas kurduğunuz, gördüğünüz, hissettiğiniz, yaşadığınız olaylardan yola çıkıyorsa daha gerçekçi duruyor. Çünkü bütün cepheleri ile biliyorsunuz gözlemlediğiniz bir şey. Mesela Son Hasat romanında Hilal'i ben uzun zaman gözlemlerdim, onunla konuştum, onunla sohbet ettim. Onun neden zaman zaman bunalıma girdiğini, neden zaman zaman normal bir insan gibi konuşup daha sonra zıbtığını anlamaya hissetmeye çalıştım. Beni ilk karşıladığında beni

Bahadır olarak karşılayıp sohbetin bir aşamasında beni ona saldıracak bir canavar gibi gördüğünü hissettim. Bunu onun ifadesinden yola çıkarak söylüyorum. “Hadi artık git. Bana ne yapacaksın? Bana zarar mı vermek istiyorsun? Çık git odamdan” diye bağırdiğını bilirim. Bunu hissetmek, bunu deneyimlemek yazma sürecinde çok daha gerçekçilik payını arttırıyor. Şizofreni üzerine kitaplar okuyabilirsiniz, okudum nitekim *Son Hasat* romanını kurgularken. Mesela orada hastalıklarla alakalı çok teknik konular var. Ama ondan ziyade benim oradaki Hilal’in ruh dünyası, o ikilemi, hayalinde yarattığı karakter; onunla olan irtibatı, onu uzun süre saklıyor olması daha sonra bunun ortaya çıkıyor olması falan bunlar gözlemden ziyade bilmekle alakalı. O yüzden önemsiyorum dokunduğumuz, iletişim kurduğunuz, enerjisini hissettiğimiz, enerjisini bize geçiren, bizim enerji geçirdiğimiz karakterler, olaylar romanlarda çok daha net bir şekilde ortaya çıkıyor.

SC: Peki Nezihe de mi gerçeklikle ilişkili bir karakter yoksa kurgu mu?

BY: Evet o da gerçek bir karakter.

Nezihe’nin intihar sahnesini Nezihe’nin düğünü olarak uyguladım aslında. O, romanın bana göre en çarpıcı yönüdür. Kerime’nin daha sonraki yıllarda evlenmiş ve kocasından travma gördüğü zamanlarda ki hoyratça odaya kendini kapattığı anlar da beni etkilemiştir yazarken. Ama Nezihe’nin intihar sahnesi, o kayısı ağacına kendini bir kış günü asıyor olmasını çok hissederek yazmışım. Aynileşerek yazmışım. Bazen ben böyle çok hissederek yazdığımda okur acaba ne hissedecek diye düşünüyorum. Sonra okurlardan gelen geriye dönüşlerde, yorumlarda, tam olarak benim hissettiğim duyguyu hissettiklerini fark etmiş olmak beni çok mutlu ediyor. Beyaz Usta Siyah Çırak’ta finale doğru odanın içinde ciddi bir mücadele, bir kavga vardır. Ben yazar olarak kendimi o odanın içine sokup odanın köşesine kendimi dayamışım ve oradan tüm olayları izliyordum. O bakış açısıyla gördüm ve yazdım. Sonra bir okurum bana geriye dönüp “o bölümü okurken kendimi odanın içinde sıkışmış, her şeyin şahitliğinde buldum” dediğinde tüylerim diken diken oldu. Tam benim hissettiğim şeyi hissetmiş. O yüzden eğer okuyucuyla öyle bir empati kurabiliyorsak iletişim kuruyorsak o zaman amacımıza ulaşmışız demektir.

6. SC: Romanlarınızda bir takım tasavvuf söylemleriyle birlikte derviş/ Allah dostu gibi tipler görünüyor. Bu tiplere özellikle yer vermenizin bir sebebi nedir?

BY: Ben uzun yıllar tasavvuf eğitimi aldım. Tasavvufun ne olduğunu bilirim. Tanıdığım, benim de hayatıma etki etmiş olan pek çok insanın da hayatına etki etmiş olan çok pür,

çok temiz, çok arı, duru insanlar var. Bu kadar her şeyin maddeyle karşılandığı, her şeyin parayla bir karşılığının olduğu, giderek daha mekânîk ve daha materyalist bir bakış açısıyla düşündüğümüz, ilişki ağlarımızı ördüğümüz günümüzde tamamen karşılıksız, beklentisiz ve insanın ihyası noktasında aydınlatıcı gibi çalışan insanlar tanıdım. Dolayısıyla onların benim hayatımda etkisi çoktur. Bunu *Beyaz Usta Siyah Çırak*, *Aşk cephesi* romanında çok açıkça görürüz. Yani pek çok romanımda ilim oraya kayar. Bir ıslah edici yara sarıcı tamir edici gibidir onlar. (SÇ: Son hasatta bile var) Evet, son hasatta da vardır. Demek ki hayatında önemli bir yer teşkil ediyor ki heybemde ki o bilgileri de romanların içerisine giydirmek, eklemek gibi bir ihtiyaç hissediyorum. Bunun da şifalı bir şey olduğunu düşünüyorum. Bazen insanlara neyin ne olduğunu anlatmak zordur. Günümüzde insanlara tasavvuf dediğimizde, bir şifacı dediğinizde burun kıvrırabilir ama Hindistan'a kadar gidip orada aydınlanmak için dünyanın parasını harcayıp anlamsız seramoniler yaşayabilirler. O yüzden nereden baktığımız ile alakalı. Ben o tip değerli ve önemli insanları hür, temiz, arı, duru, çıkarsız, hiçbir menfaat karşılığı olmayan ihya edici, tamir edici insanları -gerçeklerini kastediyorum- tanıdım ve o yüzden onları önemsedim. Mutlaka romanlarımda da bir şekilde bir yerlerden çıksınlar istiyorum.

7. SÇ: Romanlarınızın olmazsa olmazı “Aşk”. Aşk temasının geçtiği her romanda ideal olan, “beşeri aşkın ilahi olana ulaşmada bir basamak” oluşu. Aşkı madde ekseninde bırakan kişiler romanlarınızda cezalandırılmış durumda. Örneğin Nezihe kişisi ya da *Son Hasat*'ın İsmail Bey- Samiye Hanım aşkı. Sizce de böyle midir? Beşeri aşk, aşk-ı ilahiye ulaşmazsa cezalandırılmalı mıdır? Aşk size ne ifade eder?

BY: Aşkı ilahi aşka taşıma eylemini, gayretini, bilincini taşırmayan insanlara aslında bir gönderme. Aşk öyle enteresan öyle güçlü bir duygu ki kademe kademe, basamak basamak gül yaprakları gibi öze ermek istiyorsak o zaman boyutlarını geçmemiz, tabiri caizse, esas nirvanaya ulaşmamız gerekiyor. Onu sağlayabilmek de işte o ilahi aşka gidiyor olmak, öğreniyor olmak, oraya doğru yol almakla alakalı. Onun dışında sadece dünyevi bir aşk yani materyalist bir aşk noktasından baktığımızda bunun çokta tekinli bir alan olmadığını, kötü anlara savrulabileceğini, değişip dönüşebileceğini hatta zıvanadan çıkarsa bizi infilaka sürükleyebileceğini anlatmaya çalışıyorum. Ama bu aşkı biz daha ötede, daha üst bilinç olarak daha aydınlandığımız bir algı olarak o ilahi aşka taşıdığımızda o zaman beşer de yaşadığı aşkın güzelliğini daha çok hissedeceğini, onun lezzetini ve kıymetini daha iyi anlayacağını ama bunu görmezden gelenlerin, yok sayanların ve aşkı sadece bir hormonal

faaliyet noktasına getiren insanların, aslında mutlaka aşkla sınanacaklarını anlatmaya çalışıyorum.

8. SÇ: *Kanaviçe* romanında tarihsel bazı şahsiyetlerin romana olduğu gibi alındığını görüyoruz. Bu bağlamda Aram kişinin dış dünya ile bağı nedir? Tehcir hatıralarında Aram isminde Ermeni taraftarı birinin anlatıları bulunmakta. *Kanaviçe* romanındaki Aram kişisi, bu kişinin idealize edilmiş hali mi? Aram kurgu mu, nefes alıp veren biri mi

BY: Ermeni tehcirini idrak etmemizin en güzel en güçlü yollarından biri hatıraları okumak. Türkler bu konuda yazılı kayıt çok düşmemişler, hatıralarını çok yazmamışlar. Dolayısıyla bütün dünyada algıyı etkileyecek, değiştirecek olan şey; Ermenilerin daha sonra, Türkiye’den ayrıldıktan sonra gittikleri ülkede ortaya koydukları anılar, hatıralar, mektuplardır. Ama bunları, tarihi sürece baktığımız zaman, tarihi kayıtlardan yola çıkarak bir sağlamasını yaptığımız zaman, çoğunun abartılı, gerçek olmayan sadece kendi iddalarını desteklemek amaçlı, her türlü kısıtlamadan kendilerini sıyırıp hak ve adalet kavramlarını görmezden gelip istedikleri gibi yazdıklarını görüyoruz. Sağlamasını yaptığımızda buna şahit oluyoruz. Ben *Kanaviçe* romanını bir Aram ve Ani üzerinden kurguladım ama benim Aram ve Ani karakterlerim teba-i sadıka olanlar. Malumunuz Ermenileri dönem itibari ile baktığımızda, teba-i sadıka olanlar ve ihtilalci olanlar olarak ayırmamız lazım; romanda da onu yapıyorum. Bu tehcir kararını çıkarıcıların uygulamada hak ve adaletten nasıl saptıklarını anlattığım gibi. Yani İttihat ve Terakki’nin içinde iyileri bir de fırsatçıları, kötüleri nasıl ayırdıysam; Ermenileri de teba-i sadıka olanlar ve ihtilalci olanlar diye ayırdım. Benim Aram’ım teba-i sadıka olan bir adam ama hatıralarını okuduğumuz, kendi tarafına yontan Aram’ın hikâyesinden ve oradaki bilgilerden de gayet tabi yararlandım kurgularken ama o (teba-i sadıka olan Aram) benim kahramanım. Mesela Kütahya mutasarrıfı Faik Ali Bey, tamamen gerçek bir karakterdir. Kütahya’da yaşanan hadiselerin o dönem itibari ile anlatımı tamamen gerçektir, Faik Ali Bey’in hatıralarından da yola çıkarak kurguladığım yerler vardır. Gerçeklerden yola çıkarak oluşturduğu karakterleri, gerçeklerin üzerine konuşlandırdım, yaptığım şey oydu. O da zaman sıçramalıdır. Kütahya’daki aynı evde Mert’te yaşar Aram ve Ani de yaşar. Okuyucu zaman içerisinde niye bu iki dönemi anlattığımı olayların birbiri içine girdiğinde “yazar aslında buraya varmak istiyormuş” diye oraya evrildiğinde, derdimin ne olduğunu anlar aslında. Çok etkilenerek yazdığım bir romandır benim. Size aslında bir spoiler vermek gerekirse, gerçi okumayanlar için spoiler olur sizin için olmaz da, mutfak sahnesi beni çok

etkilemiştir. Ani'nin artık geriye dönüşü olmayan bir sona gittiklerini, kocasıyla bir daha bir araya gelemeyeceğini ve artık onları da gelip alacaklarını ve o psikolojik travmayı, çocuklarını öldürme sahnesi beni çok etkilemiştir. Mesela aynı Nezihe'nin düğününde Nezihe'nin intihar sahnesi kadar çok etkilenmişimdir ben o mutfak sahnesini yazarken. Bir annenin çocuğunu öldürmeye, korumak amaçlı öldürmeye, meyletmesini; bir erkeğin, Ermeni olmayan bir erkeğin, o dönemi yaşamış bir erkeğin, benim, bir kadını hissediyor olmam beni bir hayli zorladı aslında ve orada günlerce empati yaptığımı biliyorum ben. Aslında şizofrenik bir dönem. Kendimi onun yerine koyup Ani gibi düşünüp -bir kadın gibi düşünüp- doğurduğu çocuklarını öldürmenin nasıl bir duygu sarmalı olduğunu günlerce düşünüp ondan sonra yazdığımı bilirim. (SÇ: Son Hasat'ta da Gülsüm hanımın ölüm sahnesi de benzer niteliktedir.)

BY: Evet. Benim romanlarım daha ziyade erkek ağırlıklı kitaplardır. Ana karakter erkektir ama kadın karakterlerde çok güçlü kadınlardır. Travmatik kadınlardır. Genel olarak romanlara baktığımda zaten erkeklerden daha ziyade kadın karakterlerin daha var olduğunu görüyorum.

9. SÇ: Romanlarınızda “kadın” kahramanları farklı yönleriyle görüyoruz. Kadınların aşkları, hastalıkları, toplum içinde mevcut konumları, hüznüleri ya da fedakâr annelikleri, vefakâr eşleri, bastırılmış kız çocuklarını geçmişten günümüze yansımalarını görüyoruz.

Bütün bu kadın roman kahramanlarının oluşumunda size ilham veren bir kadın var mı? Sizce romanlarınızda kadının yeri nedir?

BY: Ben her kadının içinde erkek barındırdığını, her erkeğin içinde de bir parça kadın barındırdığına inananlardanım. Çünkü kromozom yapımız da böyle. Yani erkeklik ve dişilik taşıyorlar ama hangisi baskın çıkıyor siz cinsiyet olarak kadın oluyorsunuz ben cinsiyet olarak erkek oluyorum. Fakat süreç itibari ile kendi menkıbemizde yaşadıklarımız ve iletişim kurduğumuz erkeği ya da kadını anlama konusunda size bilgi, derinlik sağlayabiliyor. Benim babamla hiç iletişimim olmadı. Baba oğul ilişkisi hiç yaşamadık yani baba kavramını ben hiç tecrübe etmedim. Dolayısıyla bir erkek çocuğun baba ile olan iletişimi konusunda hiçbir şey bilmiyorum. Bildiğim sadece hasta, yatalak bir baba. Ama ben her şeyimi annemle hallettim. Yani babamın yerini de annem almıştı, tamamlamaya çalışıyordu. Dolayısıyla bütün problemlerinin kaynağında aslında bu yatar. Şahsi menkıbemde bütün soru işaretlerinde bu yatar. O yüzden annemden yola çıkarak, annemle

olan irtibatıyla kadınları daha iyi tahlil ettiğimi düşünüyorum. Daha sonra hayatımızın ilerleyen süreçlerinde hayatınıza başka hanımefendiler giriyor. Eşim girdi, eşimden pek çok şeyi deneyimliyorum. Sonra kızım oldu, kızımdan pek çok şeyi deneyimliyorum. Zaten yazarlar normal insanlara nazaran daha güçlü empati yapabilirler. Bir parça da bunu Allah'ın bana verdiği yazma yetisine bağlıyorum. Ama kadını hissettiğimi, kadını anladığımı, kadını yorumlayabildiğimi düşünüyorum. Hatta kadını güçlü yorumladığım gibi erkeği de güçlü yorumlayabilecek misin diye kendimle bir iddiaya giriştiğimin neticesidir *Antikacı* romanı. Çünkü bir baba oğul ilişkisini anlatır. Yoğun olarak karakterler erkektir. Ha! Gördüm ki aslında kadını güçlü yorumladığım gibi erkeği de yorumlayabiliyorum. Aslında *Antikacı* benim kendimi test ettiğim bir romandır. Bakalım diğer romanlarındaki gibi erkek karakterler güçlü çıkacak mı, kadın karakterlerin güçlü çıkması gibi. Açıkça şunu söyleyeyim çok daha güçlü çıktı. Demek ki bir problem yok. Kadını da iyi tahlil ettiğimi, iyi hissettiğimi düşünüyorum bu noktada çocukluğumda annemden itibaren yaşadıklarımın önemli olduğunu düşünüyorum.

(Kelime ve Son Hasat romanlarının kapak görsellerinin yazar tarafından yorumlanması)

Kerime romanı kapak görseli:

BY: Fincan Kerime'nin dağılan hayatıdır. Artık yapıştırırsanız da eskisi gibi olmaz. Yapıştırırsanız bile ona ne çay ne kahve koyamazsınız.

Son Hasat romanı kapak görseli:

BY: Mesela şurada ilk baktığımızda bir anahtar. Küflü bir anahtar. Ama buna ilk baktığımızda bir kelebek görüyorsunuz. İlk aldığınız fakat aşağı indiğinizde metal küflü bir anahtarın tutma yeri o ama bu gerçek bu canlı bu metal anahtar. İşte bu tam bir şizofreni. Nereden baktığınızla alakalı. (SÇ: Tutunma çabası da diyebilir miyiz?) Evet anahtar kilit aslında kapıyı açıp bütün problemleri yok etmek ışığa kavuşmak her sorunun cevabını bulmak istiyor. Merdivenlerden inerken çırılçıplak inmiştir. O yemek sofrası sahnesi çok önemlidir. Artık kontrol edilemez hale gelmiştir ve merdivenlerden inerken yetişkin bir kızdır ama çırılçıplaktır. Baba ile öyle karşılaşır aile ile öyle karşılaşır. İşte orada baba onu öğretmek istemektedir. Orada sarmak isteği ayıptan dolayı sarma değil, bir baba kızını o vaziyette görüyorsa hastalığını biliyor zaten orada cinsiyet yoktur. Orada sardığı hadise onun hastalığını saklamaları, yok saymaları, gizlemedir o. Ondan sonra büyük avize düşer

her şeyi yerle bir olur, tuz buz olur, masa dağılır. Aslında dağılan bir ailedir, hayattır. Onun getirdiği çorba kâsesini elinden düşürmesi, ayağının yarılması işte bütün o heyecan, aslında bir ailenin bitmesidir. Bir hayatın bitmesidir artık o an saklanamaz hale gelmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Sevgi ÇELEN

Doğum Yeri: Geyve

Doğum Tarihi: 23.07.1993

EĞİTİM DURUMU

Lisan Öğrenimi: Bülent Ecevit Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bildiği Yabancı Diller: A1 Seviye İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLER

a) Yayınlar (-SCI- Diğer)

b) Bildiriler (-Uluslararası- Ulusal)

- ÇELEN, S. (2018, Nisan). 1915 Ermeni Tehciri Olayları Bağlamında Bahadır Yenişehirlioğlu'nun *Kanaviçe* Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Bilim Şöleni*, Amasya Üniversitesi, Amasya.

c) Katıldığı Projeler

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: MEB- 2016-2017

İLETİŞİM

E-posta Adresi: sevgiicelen@gmail.com